

569-68

Provinciaal Milieubeleidsplan 1995 - 1999

Provinciaal Milieubeleidsplan 1995 - 1999

**Provincie
Noord-Brabant**

P.S. 6 oktober 1995

Inhoudsopgave

	Samenvatting	5
	1 Inleiding	5
	2 Hoofdlijnen van het milieubeleid	5
	3 Milieuthema's	6
	4 Inzet van instrumenten	8
	5 Gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid	9
	6 Milieubeleid met de doelgroepen	10
	7 Milieubeleid in samenwerking met andere overheden	12
	8 Economische aspecten	12
1	Inleiding	13
	1.1 Waarom een nieuw provinciaal milieubeleidsplan?	13
	1.2 Doel van dit provinciaal milieubeleidsplan	13
	1.3 Status van het provinciaal milieubeleidsplan, provinciale milieuverordening en provinciaal milieuprogramma	13
	1.4 Relatie met (strategische) plannen van andere beleidsterreinen	14
	1.5 Opbouw van het provinciaal milieubeleidsplan	15
	1.6 Procedure tot vaststelling van dit milieubeleidsplan	15
2	Hoofdlijnen van het milieubeleid	17
	2.1 Het Noordbrabantse milieubeleid in het perspectief van duurzame ontwikkeling	17
	2.2 Concretisering van het Noordbrabantse milieubeleid	20
	2.3 Integratie milieubeleid en ander provinciaal beleid	22
	2.4 Afstemming milieubeleid en de andere provinciale plannen	23
	2.5 Milieurendement	23
3	Milieuthema's	25
	3.1 Inleiding	25
	3.2 Klimaatverandering	25
	3.3 Verzuring	27
	3.4 Vermesting	31
	3.5 Verspreiding	34
	3.6 Verwijdering	39
	3.7 Verstoring	44
	3.8 Verdroging	49
	3.9 Verspilling	50
	3.10 Evaluatie van de thema's	52
4	Inzet van instrumenten	55
	4.1 Inleiding	55
	4.2 Regulering	55
	4.3 Financieel instrumentarium	59
	4.4 Communicatie	60
	4.5 Monitoring	60
5	Gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid	63
	5.1 Inleiding	63
	5.2 Aanduiding van gebieden	63
	5.3 Doelstelling en overwegingen	64
	5.4 Instrumentarium en uitvoering van het gebiedsgerichte milieubeleid	64
	5.5 Prioriteiten bij de uitvoering van het stimuleringsbeleid	67
	5.6 Integratie met ander beleid	70
	5.7 Gebiedsgerichte uitvoering in stedelijk gebied en op bedrijventerrein	70

6	Milieubeleid met de doelgroepen	73
	6.1 Inleiding	73
	6.2 Landbouw	73
	6.3 Industrie	82
	6.4 Energiebedrijven	89
	6.5 Verkeer en Vervoer	93
	6.6 Bouw	99
	6.7 Afvalverwijderingsbedrijven	102
	6.8 Drinkwaterbedrijven	105
	6.9 Moeilijk bereikbare doelgroepen	107
	6.10 De overheid als doelgroep	109
7	Milieubeleid in samenwerking met andere overheden	111
	7.1 Inleiding	111
	7.2 Internationale aspecten	111
	7.3 Relatie met het rijk: interprovinciale uitvoering van het NMP	111
	7.4 Samenwerking met gewesten, gemeenten, waterschappen	112
8	Economische aspecten	113
	8.1 Inleiding	113
	8.2 Benadering van de economische gevolgen naar de doelgroepen	113
	8.3 Procesgeïntegreerde maatregelen versus end-of-pipe maatregelen	118
	8.4 Beleidsmatige doorwerking van economische aspecten	119
	Afkortingen	121

Samenvatting

1

Inleiding

Dit milieubeleidsplan schetst de hoofdlijnen van het milieubeleid van de provincie Noord-Brabant voor de korte en middellange termijn (1 juli 1995 tot 1 juli 1999).

Het provinciaal milieubeleidsplan legt de burger, het bedrijfsleven en de overige doelgroepen niet rechtstreeks verplichtingen op. Hiervoor biedt de Wet milieubeheer andere mogelijkheden, zoals de provinciale milieuverordening en de integrale milieuvergunning.

Voor de *uitvoering* van het milieubeleidsplan stellen Gedeputeerde Staten een milieuprogramma op. Dit programma geeft de concrete acties aan die de provincie in de planperiode zal uitvoeren om de beleidsdoelen te realiseren. Het Noordbrabantse waterhuishoudingsplan en dit milieubeleidsplan zijn zodanig op elkaar afgestemd dat ze elkaar waar mogelijk aanvullen en versterken. Bij het opstellen van dit milieubeleidsplan is ook rekening gehouden met het overig provinciaal beleid.

2

Hoofdlijnen van het milieubeleid

Het provinciale milieubeleid is er op gericht het draagvermogen van het milieu in stand te houden of te herstellen om zodoende een duurzame ontwikkeling mogelijk te maken.

In haar beleidsstrategie hanteert de provincie als uitgangspunten: de integratie van het milieubeleid en het ander provinciaal beleid, de zelfregulering door de doelgroepen en de uitvoeringsgerichtheid. Doorvoering van deze uitgangspunten dient te leiden tot een heroverweging van het tot op heden ingezette instrumentarium

De beleidsstrategie van de provincie valt in twee hoofdlijnen uiteen. In de eerste plaats zal de provincie de eigen milieutaken uitvoeren door oplossingsgericht gebruik te maken van het milieubeleidsinstrumentarium dat haar ter beschikking staat. In de tweede plaats wil de provincie de gewenste duurzame ontwikkeling bevorderen door de instrumenten van andere provinciale beleidsvelden beter voor het milieu te benutten.

Provinciaal milieubeleid

Centraal hierin staat de gedachte dat integraal ketenbeheer de kwaliteit van produkten en processen moet bevorderen en zowel lekverliezen als uitputting van energie- en grondstofvoorraden moet voorkomen.

Grondstoffen-extensivering heeft betrekking op het verminderen van het gebruik van alle grondstoffen en op een goed beheer van de voorraden die in Noord-Brabant voorkomen (klei-zand-grind, grondwater en bodem).

Het energiebeleid richt zich op vermindering van het energieverbruik, op een efficiënte omgang met energie en op een overgang naar duurzame energie.

Kwaliteitsbevordering richt zich op produktie- en consumptieprocessen. Hierbij streeft de provincie naar schone produktieprocessen, waarbij procesgeïntegreerde maatregelen zoveel mogelijk de plaats innemen van nageschakelde maatregelen. Daarnaast heeft kwaliteitsbevordering betrekking op bepaalde produkten (zoals schone autokilometers, recyclebare produkten) en op de verlenging van de levensduur van consumptiegoederen.

Integratie milieubeleid en ander provinciaal beleid

Integratie tussen het ruimtelijk ordeningsbeleid, het waterhuishoudkundig beleid en het milieubeleid dient plaats te vinden bij de volgende beslissingen:

- afwegingen die worden gemaakt bij functietoekenningen in het ruimtelijk en waterhuishoudkundig beleid;
- toetsing van ruimtelijke ontwikkelingen aan het milieubeleid.

De provincie wil proberen bij te dragen aan een beter evenwicht tussen de economische ontwikkeling en de vermindering van de milieubelasting.

Om het milieubelang een meer volwaardige plaats te geven in de provinciale besluitvorming zullen de belangrijkste beleidsstukken een milieuparagraaf moeten bevatten.

In de komende planperiode zal het begrip milieurendement een nadrukkelijker rol gaan spelen bij de aanpak van milieuproblemen. Het gaat onder andere om de afweging van milieumaatregelen en de keuze van maatregelen in relatie tot de kosten.

3

Milieuthema's*Klimaatverandering*

De doelstellingen uit het *PMP2* blijven gehandhaafd (conform het *NMP2*). De provincie zal zich inzetten voor een efficiënte en schone energie-opwekking en voor energiebesparing (CO₂) alsmede voor de uitvoering van het mest- en ammoniakbeleid en het terugdringen van de automobiliteit (CH₄ en N₂O)

Verzuring

In Noord-Brabant is de verzuringsproblematiek veel ernstiger dan gemiddeld in Nederland. De totale zuurdepositie in Noord-Brabant is voor bijna 60% afkomstig van buitenprovinciale bronnen (import), terwijl bijna 80% van de Noordbrabantse emissie over de provinciegrenzen verdwijnt (export). De doelstelling uit het *PMP2* voor 1994 - de gemiddeld landelijke depositie-doelstelling ook lokaal in Noord-Brabant realiseren - is niet bereikt, aangezien de emissievermindering van stikstofoxyden bij de industrie en het verkeer (landelijk) achterblijft en ammoniakemissie door de landbouw nog steeds erg hoog is.

Voor het bereiken van de ammoniakreductie is het noodzakelijk de landbouw te herstructureren. Voor het realiseren van de NO_x-doelstellingen zijn forse maatregelen nodig, met name op het gebied van automobiliteit.

Vermesting

In Noord-Brabant is ook het vermestingsprobleem ernstiger dan gemiddeld in Nederland (door hoge gevoeligheid en door hoge belasting, waaronder historische belasting). De (voorlopige) *PMP-2* doelstelling voor emissiereductie van stikstof en fosfaat naar het grondwater wordt niet gehaald.

Het is van belang dat de notitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* van het rijk, tijdig uitgewerkt en doorgevoerd wordt en dat de uitvoering van het mestbeleid controleerbaar en handhaafbaar is.

Verspreiding (prioritaire stoffen en bestrijdingsmiddelen)

Hoewel de trend in de emissies op veel fronten een dalende lijn vertoont, zijn de doelstellingen niet volledig gerealiseerd.

Gezien het rijksbeleid en de relatieve bijdrage van de doelgroepen aan de emissies, kan de provincie slechts een beperkte invloed uitoefenen op het realiseren van de doelstellingen ten aanzien van verspreiding. Het provinciale beleid voor de aanpak van het verspreidingsprobleem bevat de volgende aspecten:

- emissiereducties bij de industrie door uitvoering convenanten;
- opstellen en uitvoeren van een provinciaal beleidsprogramma verspreiding;
- uitvoering geven aan het gebiedenbeleid;

- vaststellen en toepassen interim-normering, vooruitlopend op het *Bouwstoffenbesluit*;
- uitvoeren van het baggerspeciebeleid en het bodemsaneringsprogramma.

Bodemsanering

Er zal een provinciaal overlegplatform opgericht worden om sanering in eigen beheer mede vorm te geven. Gedifferentieerde inzet van instrumenten zal plaatsvinden bij problemen die zich voordoen bij regelmatig voorkomende beheers- en inrichtingswerkzaamheden in binnensteden. De provincie zal met de andere overheden een beleidsstandpunt bepalen over de inzet van de juridisch beschikbare instrumenten.

De provincie zal een bodeminformatiesysteem opzetten en de rendementsafweging meer betrekken in de bodemsanering (goedkopere technieken, toepassing vrachtbenadering).

Verwijdering

De provinciale doelstelling is niet volledig gerealiseerd. Wel is het percentage hergebruik aanzienlijk toegenomen.

Op basis van de landelijke doelstelling van het *NMP2* is een differentiatie van de doelstelling aangebracht voor de voornaamste afvalcategorieën.

De provincie zal deze planperiode meer aandacht schenken aan preventie. Industrieel afval en kantoor-, winkel- en dienstenaafval hebben daarbij prioriteit. Een en ander is nader uitgewerkt in een Preventie Uitvoeringsprogramma.

Ter stimulering van hergebruik zal de provincie trachten met andere Brabantse overheden een convenant op te stellen met daarin inspanningsverplichtingen om secundaire grondstoffen aan te wenden. De provincie zal stort- en/of verbrandingsverboden invoeren voor afvalstoffen die als secundaire grondstof ingezet kunnen worden en zal de mogelijkheden bezien verwerkingstarieven te beïnvloeden.

De eindverwerking van afval wordt als een nutsfunctie beschouwd, waarbij de (provinciale) overheid een belangrijke verantwoordelijkheid heeft. Dit vergt een vergaande invulling van het doelmatigheidsprincipe.

Alleen afvalstoffen die niet voor hergebruik of verbranding in aanmerking komen, mogen gestort worden.

Het brandbare afval van gemeenten en bedrijven moet tegen een uniform verwijderingstarief bij de AVI aangeboden worden. De provincie zal een nazorgorganisatie instellen, die belast is met de organisatorische en financiële regeling voor de nazorg.

Voor de noodzakelijke sturing van afvalstromen zal de provincie een mix aan publiek- en privaatrechtelijke middelen inzetten. In deze planperiode zal de meest optimale sturingsvorm nog uitgewerkt worden.

Verstoring

De omvang van de problemen bij verstoring neemt toe door volumegroei (industrie, mobiliteit). Het huidige beleid richt zich op beperking van de emissies en het creëren van afstand tussen bron en ontvanger. Daarnaast is het provinciale verstoringbeleid gericht op een integrale benadering van verstoringproblemen en het voorkomen van versnippering van thans nog onverstoorte gebieden. Daarbij wordt de voorkeur gegeven aan structurele procesgeïntegreerde ingrepen boven een end of pipe-oplossing.

Verspilling

Het provinciale beleid ten aanzien van voorraadbeheer is voor oppervlaktedelfstoffen weergegeven in het voorliggende plan en voor grondwater in het vigerende Waterhuishoudingsplan. "Zuinig gebruik van eindige grondstoffen" is een centrale NMP-doelstelling. Bij het milieubeleid voor de bouw, het ontgrondenbeleid en het bouwstoffenbeleid gaat het daarbij zowel om de primaire als secundaire granulaire grondstoffen. De provincie streeft naar (relatief) verminderd gebruik van het totaal aan granulaire grondstoffen voor de bouw en naar een verhoogde inzet van secundaire grondstoffen.

4

Inzet van instrumenten

Doorvoering van de provinciale uitgangspunten bij de uitvoering van het milieubeleid, te weten de integratie van het milieubeleid en ander provinciaal beleid, de zelfregulering door de doelgroepen en de uitvoeringsgerichtheid dient te leiden tot een heroverweging van het tot op heden ingezette instrumentarium. Een meer brongerichte aanpak van het milieuprobleem leidt tot een grotere medeverantwoordelijkheid van de doelgroepen en tot een meer borgende rol van de overheid. De provincie zal daartoe meer overgaan tot het instrument van communicatie en financiële ondersteuning. Juridisch instrumentarium dient een meer borgende rol te gaan vervullen.

Provinciale milieuverordening

De provinciale milieuverordening is een nieuw instrument dat op provinciaal niveau algemene bindende regels stelt.

Dit instrument wordt in fasen ingevoerd. De eerste tranche is reeds ingevoerd. In tranche 2A (PS, maart 1995) zijn regels gesteld voor niet-vergunningplichtige inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden. In tranche 2B staan de overige grondwaterbeschermingsregels voor verschillende categorieën afvalstoffen en toetsing van ammoniakreductieplannen centraal. De provincie zal op basis van eigen ervaringen bezien waarvoor en op welke wijze instructieregels ingezet kunnen gaan worden.

Vergunningverlening

Uit het oogpunt van milieurendement zal de provincie in het overleg met bedrijven streven naar een meer integrale afweging van milieumaatregelen. De gemaakte afspraken zullen in de vergunningverlening worden vastgelegd, waardoor een zekere borging ontstaat.

Vergunningverlening wordt een meer dynamisch proces door rekening te houden met bedrijfseconomische processen zoals investeringstrajecten. Tevens zal in deze planperiode de bedrijfstakgerichte benadering worden uitgewerkt. Dit zal leiden tot meer differentiatie bij de vergunningverlening.

Handhaving

De provincie zal jaarlijks een preventief handhavingsprogramma opstellen. Op basis daarvan kunnen gewesten een regionaal uitvoeringsprogramma opstellen. Op gewestelijk niveau zal de organisatie van de preventieve handhavingswerkzaamheden verder worden versterkt.

Voor repressieve handhaving zijn de individuele omstandigheden van het geval mede bepalend.

Financieel instrumentarium

De twee belangrijkste financiële instrumenten, te weten subsidies en heffingen, worden nader bezien. De provincie zal trachten haar financiële mogelijkheden te verruimen door een beroep te doen op mede-financierders en door integratie van de diverse beleidsvelden.

Communicatie

De communicatie met de goed bereikbare doelgroepen zoals landbouw, afvalbedrijven en de overheden zal via een integrale benadering plaatsvinden. Om de moeilijk bereikbare doelgroepen te bereiken, zal de provincie samenwerken met intermediairs. De provincie zal per relevante doelgroep een communicatie strategie bepalen.

Monitoring

De provincie zal de effecten van het milieubeleid inzichtelijk maken door:

- monitoring van de toestand in het milieu;
- monitoring van de belasting van het milieu en van de afvalverwijdering;
- monitoring van het milieuprogramma.

5

Gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid

In Noord-Brabant worden twee categorieën gebieden onderscheiden:

Gebieden ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening:

- grondwaterbeschermingsgebieden bestaande uit het waterwingebied en daaromheen een beschermingszone en/of een boringsvrije zone;
- intrekgebieden van 8 zeer kwetsbaar geachte grondwaterwinningen.

De bescherming van de kwaliteit van het grondwater door regulering in de provinciale milieuverordening heeft alleen betrekking op de grondwaterbeschermingsgebieden. Uitvoering van stimuleringsbeleid is gericht op zowel de grondwaterbeschermingsgebieden als de intrekgebieden.

De regulering omvat algemene voorschriften, instructieregels voor gemeenten en een lijst van categorieën van inrichtingen ("zwarte lijst") met een verbod voor nieuwvestiging in de beschermingszones rondom de waterwingebieden en een absoluut verbod voor nieuwvestiging van inrichtingen in de waterwingebieden. De "zwarte lijst" is voor de beschermingszones van de 8 zeer kwetsbare grondwaterwinningen uitgebreid met een "grijze lijst" van inrichtingen met een verbod voor nieuwvestiging. Tevens zijn er regels opgenomen voor het verspreiden van baggerspecie en het gebruik van licht verontreinigde grond in werken.

In de grondwaterbeschermingsgebieden zal het stimuleringsbeleid worden voortgezet en uitgebreid voor de intrekgebieden, ondermeer om het verlies van mineralen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen door de landbouw te beperken.

Bij de uitvoering van het stimuleringsbeleid wordt hoge prioriteit toegekend aan de gebieden met zeer kwetsbare grondwaterwinningen (Budel, Boxmeer, Helvoirt, Macharen, Nuland, Vessem, Vierlingsbeek en Waalwijk).

Milieu-stimuleringsgebieden:

- voormalige bodembeschermingsgebieden;
- stiltegebieden;
- natuurmonumenten en de wetlands.

Het stimuleren van maatregelen in deze gebieden waarmee de belasting van het milieu wordt teruggedrongen, staat centraal.

Duurzame landbouw wordt bevorderd door stimulering van geïntegreerde en biologische landbouw en de oprichting van streekcoöperaties. Daarbij gaat het om een veelvoud aan maatregelen op het gebied van milieu, water, natuur en landschap, die door stimulering en op vrijwillige basis worden getroffen. De provincie zal bekijken of het noodzakelijk en mogelijk is om de bodemsanering in deze gebieden te versnellen. Tevens zal een proefproject worden uitgevoerd, gericht op het ontwikkelen van een methode voor de aanpak van de fosfaatverzadigingsproblematiek.

Bij het opstellen van plannen van aanpak en de uitvoering van projecten hebben de volgende gebieden hoge prioriteit:

- delen van het stroomgebied van de Boven-Mark, te weten de Turfvaart en de Bijloop, de Bavelse Ley, de Chaamse Beek, de Strijbeekse beek en het Merkske;
- het stroomgebied van de Zandley;
- het stroomgebied van de Beerze, de Reusel en de Rosep;
- het Boven-Dommel-systeem;
- het gebied de Peelvenen.

Gebiedsgericht milieubeleid heeft als doel de milieubelasting in de gebieden versneld in evenwicht te brengen en te houden met het draagvermogen van het milieu in relatie tot de te beschermen belangen. Daarnaast wordt een eerste aanzet gegeven om te kunnen komen tot gebiedsgerichte uitvoering in stedelijk gebied en op bedrijventerreinen.

Bij de gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid zal op verschillende plaatsen integratie plaatsvinden met ander beleid.

6

Milieubeleid met de doelgroepen**Landbouw**

Het *lange-termijnbeleid* van de provincie beoogt optimale mogelijkheden te creëren voor duurzame landbouw. Deze kenmerkt zich door een minimaal gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen en eindige energiebronnen en door een vrijwel gesloten stoffenkringloop. Hierbij dient de totale keten van de landbouw betrokken te worden.

Niet alleen de milieuproblematiek leidt tot de noodzaak van duurzame ontwikkeling in de landbouw. Ook vanuit de economische en sociaal-economische situatie wordt de vraag steeds klemmender of de gevolgen van het voortborduren op de huidige strategie in de landbouwsector nog wel aanvaardbaar zijn.

De provincie hecht groot belang aan de herstructurering van de landbouw die in een gezamenlijke aanpak met de provincie tot stand moet komen. Een productie die gericht is op kwaliteit, produktdifferentiatie en marktontwikkeling biedt daarbij kansen om een economisch en ecologisch duurzame landbouw te realiseren.

Op de *korte termijn* streeft de provincie naar het oplossen van urgente knelpunten waarbij het in gang gezette beleid en de regelgeving consequent worden doorgevoerd. Hierbij moet worden gedacht aan ammoniakreductieplannen, de notitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* van het rijk en aanvullend ammoniak-beleid. Van groot belang is dat de genoemde notitie goed uitgewerkt en doorgevoerd wordt. In samenhang daarmee wordt stimuleringsbeleid gevoerd, dat mede gericht is op de ontwikkeling van biologische landbouw.

Mineralen en mest

Om de mineralenverliezen te beperken, zal de provincie verschillende acties ondernemen:

- veevoeraanpassingen stimuleren bij de fabrikanten;
- door voorlichting en subsidiëring vermindering van mineralenverliezen stimuleren;
- individuele ondernemers aanspreken op de taken ten aanzien van mest;
- ondersteuning geven bij de lokatie-keuze en vergunningverlening van centrale mestverwerking.

Ammoniak

De provincie geeft hoge prioriteit aan:

- een snelle invoering en een goede uitvoering van ammoniakreductieplannen;
- het stimuleren van bedrijfsbeëindiging en van verplaatsing van (intensieve) veehouderijbedrijven naar niet-overschotgebieden;
- ondersteunend sociaal-economisch beleid (het geven van alternatieven voor wijkers);
- aanvullend ammoniakbeleid in regio's gericht op emissiesanering en lokale depositiesanering.

Industrie

"De uitdaging voor de industrie en de overheid is gelegen in het gelijktijdig realiseren van de milieudoelstellingen en de doelstellingen van een gezonde economische ontwikkeling, bij een aanvaardbare lastendruk" (*NMP2*). Deze uitdaging neemt de provincie over in haar milieubeleid.

Centrale aspecten in het beleid zijn:

- implementatie van de stand van de techniek en periodieke actualisering van vergunningen;
- vormgeven aan duurzame ontwikkeling door energie- en grondstoffenextensivering en preventie van afval en emissies;
- monitoring en handhaving;
- oplossen ernstige vorm lokale hinder.

Uit het overleg met de bedrijven moeten afwegingen van milieurendement van mogelijke maatregelen naar voren komen. Daarnaast zullen afspraken over de keuze van korte termijn versus langere termijn maatregelen gemaakt moeten worden. Daarbij zal zo goed mogelijk aangesloten worden bij bedrijfs-economische processen zoals investeringstrajecten. In overleg met de doelgroep zal de verdere implementatie van bedrijfsinterne milieuzorg gestimuleerd worden.

De provincie zal projecten initiëren die leiden tot een meer geïntegreerd beleid gericht op introductie van ketenbeheer, een beter milieurendement en revitalisering van bedrijventerreinen.

Energiebedrijven

Eén van de belangrijkste pijlers onder het provinciale milieubeleid is energie-extensivering. Naast het meewegen van de energie-aspecten in de vergunningverlening is er ook een rol voor de energiebedrijven weggelegd. De provincie wil trachten energiebesparingsmogelijkheden, efficiëntieverbetering, betere stooktechnieken en de meest geschikte mix van brandstoffen met de energiebedrijven overeen te komen. Hiervoor zullen zij overleg voeren en middels (de aanpassingen van) convenanten voor CO₂ en verzuring trachten een en ander te realiseren. Het beleid is onder meer gericht op het verder terugdringen van de emissies van verzurende stoffen en CO₂ van de Amer-centrale, de benutting van de afvalwarmte van de AVI-Moerdijk en de NO_x-reductie in de industrie.

In het ruimtelijk beleid zal de provincie er op toezien dat gemeenten in ruimtelijke plannen voorwaarden scheppen voor zuinig energiegebruik en voor de toepassing van duurzame energiebronnen. Verder zal de provincie enkele projecten uitvoeren om de integratie energiebeleid en overig beleid meer gestalte te geven.

Verkeer

Een groot deel van het vanuit milieu gewenste beleid om het autoverkeer in Noord-Brabant terug te dringen zal nog worden uitgewerkt en verwoord in het kader van het provinciale verkeers- en vervoersbeleid. Bedrijven zullen worden gevraagd naar een bedrijfsvervoerplan. In het ruimtelijk beleid wordt de *Handleiding mobiliteit ruimtelijke plannen* gehanteerd.

De provincie zal zich verder inzetten voor het realiseren van mobiliteitsreductie in de vervoerregio's en voor de implementatie van verkeersmilieukaarten en geluidhinderkaarten bij gemeenten.

Er zullen integratie-projecten worden uitgevoerd voor de optimalisering van het gebruik van de vaarwegen en het buisleidingennet en voor een koppeling van het milieu-informatiesysteem met de mobiliteitsmonitoring van het verkeers- en vervoerbeleid.

Bouw

Het raakvlak van ruimtelijke ordening en milieu bevindt zich op het niveau van het stedelijk ontwerp en het niveau van de wijk, de inrichting van de bebouwde omgeving. Door de wijze waarop verstedelijking en de ruimtelijke inrichting van lokaties gepland worden, kan nog veel milieuwinst worden geboekt. Daarnaast is de provincie in verschillende hoedanigheden actief betrokken bij mogelijkheden om duurzaam bouwen vorm te geven: als opdrachtgever bij met name utiliteitsbouw en in de GWW-sector, als bevoegd gezag voor het bouw- en sloopafval en voor de winning van grondstoffen.

Afvalverwijderingsbedrijven

Afvalbewerkende bedrijven zijn van belang om de taakstellingen voor hergebruik (65%) te kunnen bereiken en ter voorbereiding van storten en verbranden.

De provincie zal voor deze bedrijven een meer marktconforme doelmatigheidstoets toepassen. Import en export voor bewerking /hergebruik/nuttige toepassing is toegestaan. Om tenminste de aangeboden hoeveelheid afval te kunnen bewerken, dient er voldoende bewerkingscapaciteit geïnstalleerd te zijn. Onderzocht zal worden of afvalvergisting een geschikt middel is om afval voor te bewerken. Hiertoe bestaan initiatieven om een proefinstallatie op Moerdijk te installeren.

In deze planperiode zal een zeer terughoudend stortbeleid gevoerd worden. Gedeputeerde Staten zullen jaarlijks aangeven voor welke afvalstoffen stortverboden worden ingesteld en binnen welke tijdspanne deze van kracht zullen worden. De provincie zal zich inspannen voor het realiseren van een uniform verwijderingstarief voor brandbaar afval, ongeacht de vraag of het afval wordt verbrand of (tijdelijk) gestort.

Stortplaatsexploitanten zullen onderzoek moeten doen naar de vereiste stabiliteit van het te storten materiaal, ze zullen aan nazorgverplichtingen moeten gaan voldoen en een adequaat registratiesysteem moeten invoeren.

Drinkwaterbedrijven

De kwaliteit van het drinkwaterslib moet worden verbeterd en de produktie moet worden beperkt. Het ontstane slib moet zoveel mogelijk nuttig worden toegepast.

Voor drinkwaterslib dat vrijkomt in Noord-Brabant en geschikt is als defosfateringsmiddel zal de provincie de zogenaamde "niet van toepassingsverklaringen" hanteren.

De provincie staat positief tegenover de initiatieven van de sector om te komen tot uitvoering van het VEWIN-milieuplan.

Met het oog op de onttrekkingsdoelstellingen voor grondwater in 2000 conform het Waterhuishoudingsplan, moeten tijdig alternatievewinningen ontwikkeld worden in de sector openbare watervoorziening.

Moeilijk bereikbare doelgroepen

In het *NMP2* wordt geconstateerd dat de doelgroep consumenten (ook automobilisten) en delen van de doelgroep detailhandel en het midden- en kleinbedrijf (MKB) niet goed bereikbaar zijn met het bestaande beleid en instrumentarium (vergunningverlening, convenanten).

Een aanzienlijk deel van de economische produktie vindt plaats in bedrijven die vaak slecht op de hoogte zijn van hun eigen bijdrage aan de milieubelasting.

De provincie Noord-Brabant kiest voor stimuleren, coördineren en eventueel faciliteren van Noordbrabantse instellingen en intermediairs.

7

Milieubeleid in samenwerking met andere overheden

De door het IPO benoemde speerpunten voor de komende planperiode (doelgroepenbeleid industrie, afvalbeleid, bodembeleid, gebiedsgericht beleid, externe integratie) klinken door in dit PMP3. Met het opstellen van het provinciale milieuprogramma is rekening gehouden met het tweede IPO-plan van aanpak.

In het Milieu Overleg Lagere Overheden participeren de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, de vijf grote gemeenten, de provincie en de regionale inspectie milieuhygiëne. Dit overlegorgaan is dan ook geschikt om te zorgen voor een goede afstemming en samenwerking tussen de overheden bij de uitvoering van het milieubeleid.

Voor een adequate uitvoering van gemeentelijke milieutaken is het nodig dat de samenwerking tussen gemeenten versterkt wordt. Initiatieven gericht op de concretisering van regionale milieudiensten zullen worden gestimuleerd.

Bij de uitvoering van provinciale taken zullen de waterschappen en de gewesten de beleidslijnen van dit plan nadrukkelijk als uitgangspunt moeten nemen.

8

Economische aspecten

Wisselwerking tussen het milieubeleid en financieel-economische aspecten is uit het oogpunt van externe integratie van groot belang.

In Noord-Brabant zullen de milieukosten vanwege landelijke ontwikkelingen de komende jaren stijgen met gemiddeld 3,5% per jaar. Uit berekeningen blijkt dat de totale werkgelegenheid als gevolg van milieu-uitgaven in Noord-Brabant ongeveer 14.000 mensjaren bedraagt. De milieubestedingen in de komende vier jaar zullen leiden tot een groei van deze werkgelegenheid met ongeveer 1000 mensjaren.

Voor de verschillende bedrijfstakken is een sterkte/zwakte-analyse gemaakt.

Inleiding

1.1 Waarom een nieuw provinciaal milieubeleidsplan?

Er zijn twee redenen om een nieuw provinciaal milieubeleidsplan uit te brengen. In de eerste plaats is het van belang de uitvoering van het milieubeleid voortvarend ter hand te gaan nemen. Op dit moment bevindt het milieubeleid in Nederland zich in een stadium waarin de milieuproblemen zijn geïnventariseerd en de beleidsdoelstellingen voor 2000 en 2010 in hoofdlijn zijn vastgesteld. Uit de milieuverkenning van het RIVM en van de provincie Noord-Brabant is gebleken dat de milieuproblemen in Noord-Brabant groot blijven. De ernst hiervan is ook maatschappelijk onderkend. Echter, de daadwerkelijke *uitvoering* van het milieubeleid heeft nog weinig vaste vorm aangenomen. Het in het vorige milieubeleidsplan (*PMP2*) geformuleerde beleid blijft dan ook uitgangspunt en wordt in het voorliggende milieubeleidsplan (*PMP3*) verder uitgewerkt in uitvoeringsgericht milieubeleid, gericht op concrete oplossingen.

In de tweede plaats bestaat er een *wettelijke verplichting* een milieubeleidsplan uit te brengen. Het vorige provinciaal milieubeleidsplan is in 1991 opgesteld zonder dat de provincie hiertoe wettelijk verplicht was. Die situatie is nu veranderd, doordat op 1 maart 1993 de Wet milieubeheer in werking is getreden. Deze wet verplicht namelijk de provincie elke vier jaar een provinciaal milieubeleidsplan vast te stellen. Alle voormalige sectorale plannen moeten in samenhang worden beschreven in één milieubeleidsplan, dat wordt geoperationaliseerd in één milieuprogramma.

Aan dit plan stelt de wet nog een aantal eisen. Een provinciaal milieubeleidsplan bevat in elk geval:

- doel- en taakstellingen van het milieubeleid;
- een indicatie van de wijze waarop het milieubeleid is afgestemd op andere beleidsvelden;
- een concrete aanduiding van gebieden;
- een overzicht van de financiële en economische consequenties van het beleid.

1.2 Doel van dit provinciaal milieubeleidsplan

De hoofddoelstelling van het provinciale milieubeleid is het bevorderen van een duurzame ontwikkeling door middel van integraal ketenbeheer. Het integraal ketenbeheer wordt gekenmerkt door energie-*extensivering*, grondstoffen-*extensivering* en kwaliteitsbevordering. In dit derde milieubeleidsplan wordt het beleidskader nader geconcretiseerd om de milieuproblemen in Noord-Brabant zoveel mogelijk met structurele en brongerichte maatregelen te kunnen aanpakken.

1.3 Status van het provinciaal milieubeleidsplan, provinciale milieuverordening en provinciaal milieuprogramma

Dit derde milieubeleidsplan (*PMP3*) schetst de hoofdlijnen van het milieubeleid van de provincie Noord-Brabant voor een termijn van - in beginsel - 4 jaar. Maar ook voor de middellange en lange termijn, de periode 2000 tot 2010, zijn doelstellingen opgenomen. Hierdoor wordt een zekere continuïteit in het beleid gewaarborgd.

In de komende planperiode zullen de beleidslijnen uit dit plan en de bijlagen voor de provincie Noord-Brabant uitgangspunt zijn bij het nemen van concrete beslissingen. Wanneer er wordt afgeweken van het plan, dan zal dat worden gemotiveerd.

Het provinciaal milieubeleidsplan legt de burger, het bedrijfsleven en de overige doelgroepen niet rechtstreeks verplichtingen op. Hiervoor biedt de Wet milieubeheer andere mogelijkheden, zoals de provinciale milieuverordening en de integrale milieuvergunning.

De Wet milieubeheer geeft geen hiërarchie aan tussen de milieubeleidsplannen van verschillende overheidsniveaus. Dit Noordbrabantse milieubeleidsplan sluit in principe aan bij de beleidsdoelstellingen die in het *Nationaal Milieubeleidsplan 2 (NMP2 1994-1998)* zijn geformuleerd. Alleen waar de Noordbrabantse problematiek hiertoe aanleiding geeft, is afgeweken van de landelijke taakstellingen voor verschillende doelgroepen en zijn er extra maatregelen geformuleerd. In de plantekst wordt dit telkens gemotiveerd. Overigens is provinciaal beleid veelal uitwerking van landelijk beleid. Daarnaast is in dit plan zoveel mogelijk aangesloten bij de resultaten van de projecten uit het eerste plan van aanpak van het Interprovinciaal Overleg (IPO) en heeft afstemming plaats gevonden met het tweede *IPO Plan van Aanpak uitvoering milieubeleid*.

Om ervoor te zorgen dat onderdelen van het milieubeleidsplan, zoals het beleid voor grondwaterbeschermingsgebieden en voor de verwijdering van afvalstoffen, extern bindend zijn, zijn regels gesteld in de provinciale milieuverordening. Deze verordening is in principe een voortzetting en uitwerking van bestaande sectorale verordeningen.

Voor de *uitvoering* van het milieubeleidsplan stellen Gedeputeerde Staten een milieuprogramma op. Dit milieuprogramma geeft de concrete acties aan die de provincie in de planperiode zal uitvoeren om haar aandeel in de beleidsdoelen te realiseren, evenals de daarmee gepaard gaande inzet van geld en menskracht.

Om de gestelde doelen te bereiken moeten er meer producten gemaakt worden dan geld en mensen beschikbaar zijn. In het milieuprogramma zal derhalve jaarlijks een prioriteitsstelling gemaakt worden. De prioriteitsstelling zal mede gebaseerd zijn op de bijdrage die een activiteit levert aan het tot stand komen van de nagestreefde doelen gerelateerd aan de benodigde hoeveelheid financiële middelen en menskracht van de activiteit.

Het milieuprogramma wordt door Gedeputeerde Staten vastgesteld als toelichting op de begroting. Het milieuprogramma brengt de uitwerking en de uitvoering van het milieubeleid gericht op de Brabantse doelgroepen, de gebieden, de bodemsanering en de instrumenten en de thema's in beeld.

Met uitzondering van het programma-onderdeel "bodemsanering" kent het milieuprogramma geen inspraakmogelijkheid.

1.4 Relatie met (strategische) plannen van andere beleidsterreinen

De afstemming tussen het milieubeleidsplan, het streekplan en het waterhuishoudingsplan is wettelijk geregeld. Deze drie gelijkwaardige plannen overlappen elkaar ten dele. In het milieubeleidsplan moet worden aangegeven in hoeverre het voorgenomen beleid is afgestemd op andere strategische plannen of moet leiden tot aanpassing ervan. Het Noordbrabantse Waterhuishoudingsplan 1991 - 1995 "Werken aan water" is onlangs voor maximaal vier jaren verlengd. Dit milieubeleidsplan is hierop afgestemd. Het streekplan is medio 1992 herzien. Dit milieubeleidsplan kent voor de ruimtelijke aspecten geen afwijkingen van het vigerende streekplan.

In dit milieubeleidsplan is ook rekening gehouden met beleidsplannen, waarvoor de afstemming *niet* wettelijk geregeld is. De milieuaspecten ten aanzien van de doelgroep verkeer en vervoer in dit milieubeleidsplan zijn medebepalend voor een nog vast te stellen provinciaal verkeers- en vervoerplan. Ook heeft er afstemming plaats gevonden op de *Perspectievennota Land- en Tuinbouw*, de nota *Economie op koers* en de aanbevelingen voor een milieu-economisch beleid uit de nota *Tussen groen en groei*.

1.5 Opbouw van het provinciaal milieubeleidsplan

Dit provinciaal milieubeleidsplan is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 is de Noordbrabantse strategie op hoofdlijnen aangegeven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 themagewijs ingegaan op de milieuproblematiek in Noord-Brabant en worden aan de hand van een "stand van zaken" de beleidsdoelen vastgelegd. Hoofdstuk 4 gaat in op de inzet van het instrumentarium, mede in het licht van de mogelijkheden binnen de Wet milieubeheer. Eén van deze mogelijkheden is de zogenaamde "gebiedsgerichte uitvoering van het milieubeleid". Deze komt aan de orde in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 beschrijft de taakstellingen per doelgroep, de strategie en de uitvoeringsaspecten voor de planperiode. Hierin staan duidelijke taakstellingen en een verbeterde uitvoering centraal.

Daarnaast wordt in dit hoofdstuk een aanzet gegeven voor de wijze waarop integratie van het provinciaal milieubeleid en de andere provinciale beleidsvelden vorm krijgt. Hoofdstuk 7 geeft aan hoe de samenwerking met andere overheden bij de uitvoering van het beleid is georganiseerd. Ten slotte wordt in hoofdstuk 8 ingegaan op de economische aspecten van dit plan. Verder bevat het milieubeleidsplan zes bijlagen waarin verschillende aspecten van het plan verduidelijkt worden.

1.6 Procedure tot vaststelling van dit milieubeleidsplan

Op 13 september 1994 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant het ontwerp-milieubeleidsplan vastgesteld. Op de totstandkoming van dit milieubeleidsplan is hoofdstuk 2 van de provinciale milieuverordening van toepassing. Dit betekent dat gedurende tenminste 8 weken iedereen de gelegenheid heeft gehad om zijn of haar zienswijze naar voren te brengen. Hiertoe zijn in november 1994 drie openbare hoorzittingen georganiseerd. Tegelijkertijd is advies gevraagd aan de Provinciale Commissie voor milieu en water (PCMW) en aan de Provinciale planologische commissie (PPC). Ook is in dezelfde periode overleg gevoerd met Gedeputeerde Staten van de aangrenzende provincies, met de besturen van de gewesten en waterschappen, met de regionaal inspecteur voor de milieuhygiëne en met Noordbrabantse intermediaire organisaties van de doelgroepen.

Daarna is een Nota van reacties opgesteld, waarin de ingebrachte standpunten zijn samengevat en waarin onze overwegingen naar aanleiding van deze standpunten zijn weergegeven. Deze nota is gestuurd aan eenieder die zijn/haar zienswijze kenbaar heeft gemaakt. Vervolgens heeft de Commissie voor milieu advies uitgebracht over het milieubeleidsplan, waarna het op 6 oktober 1995 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Hoofdpijnen van het milieubeleid

2

2.1 Het Noordbrabantse milieubeleid in het perspectief van duurzame ontwikkeling

Het Noordbrabantse milieubeleid is er op gericht het draagvermogen van het milieu in stand te houden of te herstellen en een duurzame ontwikkeling mogelijk te maken. De huidige produktiewijze heeft risico's voor het ecologisch systeem zodat ontwikkeling van nieuwe produktiewijzen noodzakelijk wordt geacht. Het kader om dit te realiseren is integraal ketenbeheer, waarin aandacht wordt besteed aan energie-extensivering, grondstoffenextensivering en kwaliteitsbevordering.

In het vorige milieubeleidsplan *Milieu in bruikleen* is conform het NMP reeds de basis gelegd voor een duurzame ontwikkeling. Echter, uit de evaluaties die voor het nationale en provinciale milieubeleid zijn uitgevoerd, blijkt dat de doelstellingen nog onvoldoende zijn gerealiseerd. Dat blijkt onder andere uit het feit dat het energie- en grondwaterverbruik, het autogebruik en de hoeveelheid afval zijn toegenomen.

Deze situatie wordt veroorzaakt door een combinatie van factoren, zoals demografische en economische ontwikkelingen, een nog onvoldoende draagvlak voor bepaalde - meer brongerichte - maatregelen, het feit dat alleen de kosten voor milieumaatregelen in rekening worden gebracht, terwijl niet direct zichtbaar is wat de maatregelen in de toekomst zullen opleveren en het beperkt instrumentarium dat de (provinciale) overheid kan inzetten.

In haar beleidsstrategie hanteert de provincie de volgende uitgangspunten:

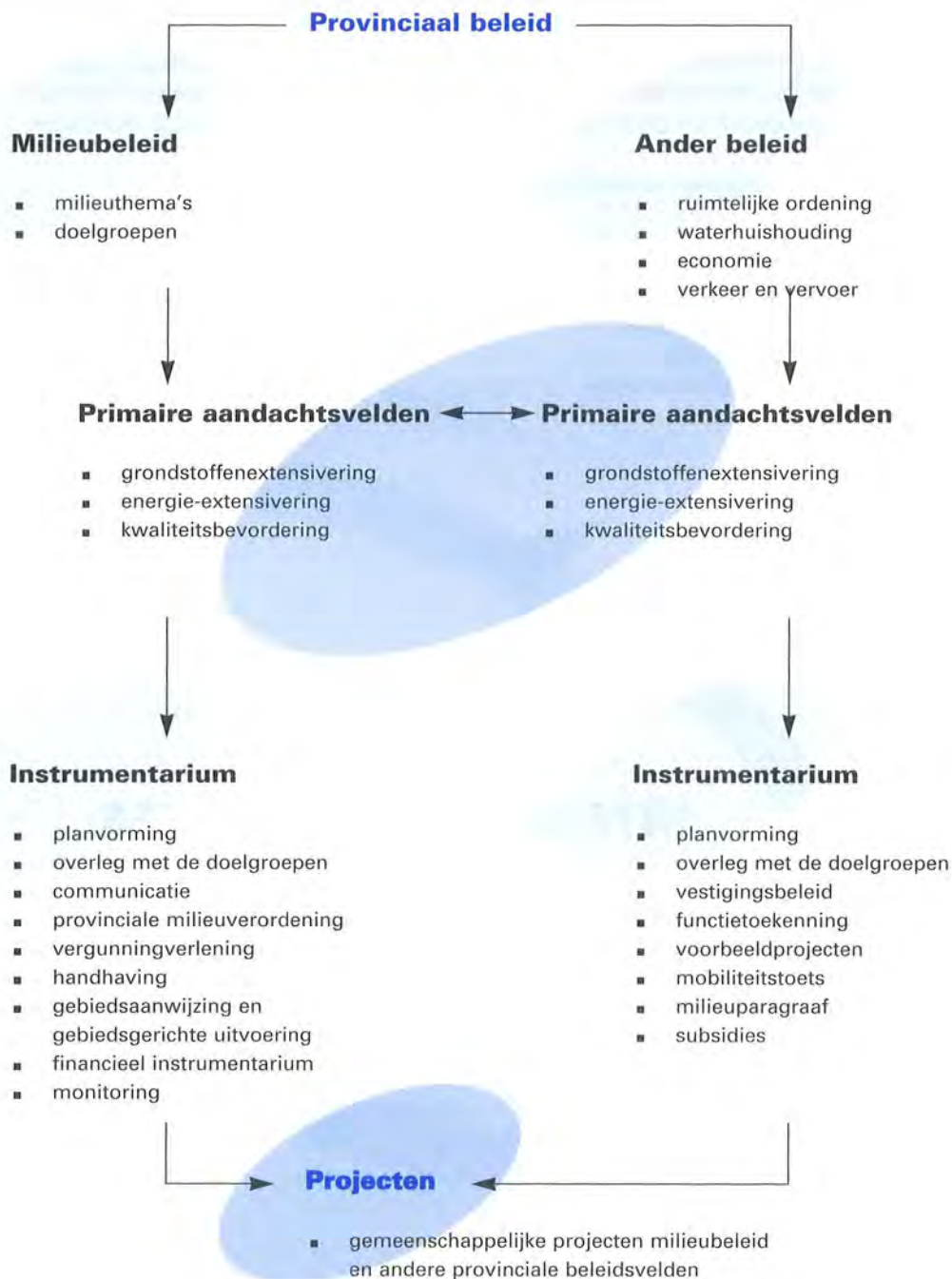
- de zorg voor een goed milieu is een gezamenlijke zorg van overheid en doelgroepen. Het milieuprobleem is een collectief probleem dat wordt veroorzaakt door een complex van (f)actoren. De verantwoordelijkheid voor het aanpakken van de milieuproblemen ligt primair bij de doelgroepen van het milieubeleid (zowel producenten als consumenten), onverlet de verantwoordelijkheid van de overheid.
De overheid draagt zorg voor het bewaken van het milieu als collectief goed en neemt daartoe beslissingen "over de doelgroepen heen".
In dat kader zorgt de overheid in dit proces voor het vastleggen van heldere doel- en taakstellingen, voor de nodige begeleiding van de doelgroepen bij het treffen van de vereiste milieumaatregelen, voor de afstemming van een gelijkmatige inbreng van de diverse doelgroepen en voor het uitzetten van het tijdpad en het maken van afspraken met de doelgroep. Uiteraard blijft de verantwoordelijkheid van de overheid daarbij overeind: het uitvoeren van haar wettelijke taken, het borgen van eerder gemaakte afspraken en waar nodig het nemen van nieuwe dwingende maatregelen. De betrouwbaarheid en de geloofwaardigheid van de overheid moet in dit proces een vanzelfsprekendheid zijn;
- een duurzame ontwikkeling is het meest gewaarborgd als milieu-aspecten beter geïntegreerd worden bij afwegingen en beslissingen in het kader van andere beleidsterreinen zoals economie, waterhuishouding en ruimtelijke ordening. In integrale besluitvormingsprocessen, moeten de milieubelangen in een vroegtijdig stadium worden ingebracht bij de ontwikkeling van relevante provinciale beleidsdocumenten. Het te laat rekening houden met milieubelangen leidt er namelijk toe dat besluitvorming sectoraal plaatsvindt en dat de negatieve milieugevolgen van die sectorale besluiten veelal alleen nog maar "curatief" behandeld kunnen worden. Het realiseren van een brongericht milieubeleid vergt derhalve een volwaardige inbreng van het milieubelang op de ontwerptafel van de andere beleidsvelden. Daar vindt afweging van de belangen plaats.

Vanzelfsprekend vergt een doelmatige uitvoering van het milieubeleid evenzeer een vroegtijdige inbreng van andere beleidsvelden en belangen in het milieubeleid en in de uitvoering daarvan (zie ook paragraaf 2.3);

- inzet van het provinciaal milieubeleid voor deze planperiode bestaat uit het in samenwerking met de doelgroepen en andere overheden ervoor zorgdragen dat de feitelijke effecten van het milieubeleid (beter) zichtbaar worden in de vorm van minder afval, minder vervuiling, minder gebruik van energie en grondstoffen. Het milieubeleid dient in de dagelijkse leefomgeving tot zichtbare resultaten te leiden (zie ook paragraaf 2.2.).

De beleidsstrategie van de provincie valt in twee hoofdlijnen uiteen. In de eerste plaats zal de provincie de eigen milieutaken uitvoeren door oplossingsgericht gebruik te maken van het milieubeleidsinstrumentarium dat haar ter beschikking staat. Doorvoering van voornoemde uitgangspunten zal moeten leiden tot een heroverweging van het tot op heden ingezette instrumentarium, waarbij de nadruk niet zal liggen op nieuwe regelgeving maar op stimulering van de doelgroepen bij de uitvoering van dit plan (zie ook hoofdstuk 4). In de tweede plaats wil de provincie de gewenste duurzame ontwikkeling bevorderen door de instrumenten van andere provinciale beleidsvelden beter voor het milieu te benutten. Beide hoofdlijnen zijn uitgewerkt in figuur 2.1.

Figuur 2.1: Hoofdpijnen van het Noordbrabantse milieubeleid in het perspectief van duurzame ontwikkeling

2.2 Concretisering van het Noordbrabantse milieubeleid

In figuur 2.1 is, zoals gezegd, de strategie voor het provinciaal beleid weergegeven. In figuur 2.2 zijn de aandachtvelden grondstoffenextensivering, energie-extensivering en kwaliteitsbevordering als onderdeel van integraal ketenbeheer weergegeven en verder geconcretiseerd. Centraal hierin staat de gedachte dat integraal ketenbeheer de kwaliteit van produkten en processen moet bevorderen en zowel lekverliezen als uitputting van energie- en grondstofvoorraden moet voorkomen.

Figuur 2.2: Integraal ketenbeheer

Grondstoffen-extensivering

Grondstoffen-extensivering heeft betrekking op het verminderen van het gebruik van alle vervangbare en onvervangbare grondstoffen en op een goed beheer van de voorraden die in Noord-Brabant voorkomen (klei-zand-grind, grondwater en bodem). De hoofdlijnen van het beleid op dit terrein worden hieronder aangegeven.

Oppervlaktedelstoffen

Het provinciaal beleid richt zich op een zuinig en doelmatig gebruik van oppervlaktedelstoffen uit de Noordbrabantse bodem (de niet-vervangbare grondstoffen), onder meer door optimaal gebruik te maken van afvalstoffen als secundaire grondstoffen (zie thema's verwijdering en verspilling).

Grondwater

In Noord-Brabant wordt op grote schaal grondwater uit de bodem gepompt en voor diverse doeleinden ingezet. De laatste decennia is er sprake van een sterke toename van de grondwateronttrekkingen en een versnelde ont- en afwatering. Hierdoor treden ongewenste wijzigingen op in grondwaterstromen en grondwaterstanden in Noord-Brabant. De natuur, sommige stedelijke gebieden en plaatselijk ook de landbouw ondervinden hier schadelijke gevolgen van. De provincie streeft dan ook naar een "standstill" van het totaal aan grondwateronttrekkingen om verdere verlaging van de grondwaterspiegel tegen te gaan. Bovendien moet, ondermeer door waterconservering, de ont- en afwatering beperkt worden. Daarbij moet het grondwaterverbruik voor laagwaardige doeleinden in principe tot nul worden gereduceerd. Om dit te bereiken dienen de doelgroepen een zodanig beheerst gebruik van het grond- en oppervlaktewater te maken, dat daarmee een duurzaam gebruik en een duurzame ontwikkeling van natuur, bos en landschap wordt gewaarborgd. Deze beleidslijn is in het onlangs voor 4 jaren verlengde provinciaal Waterhuishoudingsplan 1991-1995 voor wat betreft het grondwaterbeheer, vertaald in een standstill op de totale omvang van de grondwateronttrekkingen en doelstellingen voor de onderkende categorieën van grondwateronttrekkingen.

Bodem

De bodem is als produktiefactor voor de landbouw en voor een goede natuurontwikkeling van groot belang. Een duurzaam gebruik van de bodem vereist daarom dat overexploitatie van landbouwgrond wordt tegengegaan en dat alle doelgroepen de bodem minder belasten (zie thema's verspreiding en verwijdering en de doelgroep landbouw).

Mineralen en grondstoffen

De invoer van mineralen (kunstmest en veevoer) voor de landbouw en grondstoffen voor de industrie brengt aanzienlijk meer stoffen Noord-Brabant binnen dan er via de "export" van produkten en reststoffen weer uitgaan. Hierdoor neemt de hoeveelheid schadelijke stoffen in het Brabants milieu toe. Om die reden wil de provincie de invoer van mineralen en andere grondstoffen verminderen. Bovendien moeten primaire grondstoffen zoveel mogelijk door secundaire of vernieuwbare grondstoffen worden vervangen (zie thema verwijdering en de doelgroepen landbouw en industrie).

Energie-extensivering

Het energiebeleid richt zich op vermindering van het energieverbruik, op een efficiënte omgang met energie en op een overgang naar duurzame energie. Om een goed energiebeleid te kunnen voeren, is vooral een goed inzicht nodig in het energieverbruik per doelgroep en in de verliezen die daarbij optreden. Daarvoor zal de provincie tesamen met een aantal belangrijke energie-afnemers en producenten in deze planperiode de Noordbrabantse energiehuishouding in kaart brengen (zie ook paragraaf 6.4). In een nog op te stellen nota zal de rol van de provincie nader worden uitgewerkt waarbij gebruik zal worden gemaakt van de verruimde mogelijkheden die de Wet milieubeheer biedt voor ondermeer het verlenen van vergunningen (zie ondermeer doelgroepen industrie en energiebedrijven).

Kwaliteitsbevordering

Kwaliteitsbevordering richt zich op productie- en consumptieprocessen. De provincie streeft in de eerste plaats naar schone productieprocessen. Hierbij dienen procesgeïntegreerde maatregelen zoveel mogelijk de plaats in te nemen van nageschakelde maatregelen, aangezien dat lekverliezen van stoffen voorkomt (zie doelgroepen landbouw en industrie). In de tweede plaats heeft kwaliteitsbevordering betrekking op bepaalde produkten (zoals schonere autokilometers, recyclebare produkten) en op de verlenging van de levensduur van consumptiegoederen. Om kwaliteit te bevorderen zijn dus zowel aanpassingen in het productieproces als wijzigingen in het consumptiepatroon noodzakelijk.

2.3 Integratie milieubeleid en ander provinciaal beleid

Om de hoofddoelstelling van het provinciaal milieubeleid te kunnen realiseren, dient ook de kracht van andere provinciale beleidsvelden te worden benut. Hierbij vormt het begrip integraal ketenbeheer vanuit het milieubeleid het integratiekader. Hier wordt op hoofdlijnen op deze integratie ingegaan.

Integratie met het ruimtelijk ordeningsbeleid

Integratie tussen het ruimtelijk ordeningsbeleid en het milieubeleid dient in ieder geval plaats te vinden bij de volgende beslissingen.

Afwegingen die worden gemaakt bij functietoekenningen in het ruimtelijk beleid

Bij functietoekenning is het van belang af te wegen in hoeverre lokaties in relatie tot de functies bijdragen aan een duurzame (milieu)ontwikkeling. Zo kunnen bij de functie "wonen" ruimtelijke functies en duurzaamheidsaspecten op elkaar afgestemd worden door middel van duurzaam bouwen. Bij de functie "werken" kan dit gebeuren door nadruk te leggen op een milieverantwoorde inrichting van industrieterreinen (gericht op een optimale benutting van energie en grondstoffen); bij de functie "transport" door middel van aandacht voor vaarwater, railverbindingen en buistransport.

Toetsing van ruimtelijke ontwikkelingen aan het milieubeleid

Via overleg met ondermeer gemeenten zal in toenemende mate aandacht moeten worden besteed aan het vormgeven en de realisatie van de fysieke leefomgeving op een wijze dat daarin met de milieuaspecten volwaardig rekening wordt gehouden. Gedacht kan worden aan de projectie van verkeersaantrekkende projecten nabij het openbaar vervoernet, aan een energiebewuste projectie van woningen, parkeerfaciliteiten, locaties voor windenergie en aan de projectie van fietspaden. Daarnaast kunnen de planologische en milieu-instrumenten elkaar versterken bij de gebiedsgerichte uitvoering van het milieubeleid.

Integratie met het waterhuishoudingsbeleid

De provincie zal er voor zorgen dat het milieubeleid en het waterhuishoudingsbeleid elkaar bij de uitvoering wederzijds versterken. Onderwerpen die hierbij in ieder geval een rol spelen, zijn het gebiedsgericht beleid in relatie tot de functietoekenning aan watersystemen, het verdrogingsbeleid, het beleid ten aanzien van de drinkwatervoorziening en het ontgrondingsbeleid. In het *Provinciaal waterhuishoudingsplan* is uitgewerkt hoe met de grondstof (grond)water, het tegengaan van verspilling en het bewerkstelligen van een effectief watergebruik omgegaan zal worden (zie ook paragraaf 3.9.3).

Integratie met het economisch beleid

De provincie wil met de mogelijkheden die haar ter beschikking staan, proberen bij te dragen aan een beter evenwicht tussen de economische ontwikkeling en de reductie van de milieubelasting met het oog op het draagvermogen van het milieu. Daarbij zal de provincie binnen de beschikbare subsidiemogelijkheden op milieu en economisch terrein (*Sociaal economische jaarprogramma*) projecten honoreren die zich richten op "schone groei"-mogelijkheden die gepaard gaan met energie- en grondstoffen-extensivering (zoals voorbeeldprojecten gericht op investeringen in milieuvriendelijke en schone produktietechnologie en vervoer). Kernthema's zijn verder integraal ketenbeheer, koppeling milieuzorgsysteem aan andere zorgsystemen binnen de bedrijfsvoering, preventie en revitalisering van bedrijventerreinen.

Ten aanzien van de landbouw zullen in het milieubeleid de sociaal en economische randvoorwaarden worden meegewogen. Het provinciaal landbouw-milieubeleid bestaat voornamelijk uit (financiële) stimulering, gebruik makend van de dynamiek in de landbouw (zie paragraaf 6.2).

Voor een milieuverantwoorde economie in Noord-Brabant zijn de volgende aspecten relevant:

- de koppeling van milieu-investeringen bij bedrijven aan de (economische) investeringsplannen van de bedrijven zelf;
- het inzichtelijk maken van de economische kosten en baten van milieubeleid (hoofdstuk 8);

- de stimulering van de voorlichting naar het regionale bedrijfsleven;
- de stimulering van de milieuproductiesector.

De integratie van milieubeleid met economisch beleid leidt er ook toe dat:

- in het promotie- en acquisitiebeleid bij het aantrekken van bedrijven, milieu nadrukkelijk een afwegingsfactor zal blijven;
- de provincie voor het Interregionaal en Europees steunprogramma landsgrensoverschrijdende projecten zal opvoeren waarin de relatie tussen milieu en economie centraal staat. Er zal worden gezorgd voor contacten met Belgische partners en voor co-financiering.

In hoofdstuk 6 wordt aan de integratie van het milieubeleid met het ander provinciaal beleid voor de meest relevante doelgroepen aandacht gegeven. Deze integratie beperkt zich in dit plan tot een eerste aanzet met als doel daaraan in deze planperiode - veelal via het uitvoeren van integrale projecten - nader inhoud te geven. Het uitvoeren van dergelijke projecten geeft meer inzicht in de (on)mogelijkheden om tot een meer integraal beleid te kunnen komen.

2.4 Afstemming milieubeleid en de andere provinciale plannen

Het milieubelang zal een volwaardige plaats moeten krijgen in de provinciale besluitvorming. Daarom zullen alle beleidsvoornemens en beleidsplannen met mogelijk belangrijke gevolgen voor het milieu bezien worden op aspecten van duurzaamheid. Om deze afstemming te bevorderen zullen de meest relevante beleidsstukken een milieuparagraaf bevatten waarin aandacht wordt besteed aan de aspecten van duurzaamheid. Het gaat hierbij onder andere om het streekplan, de uitwerkingsplannen van het streekplan, het waterhuishoudingsplan, strategische economische plannen en strategische verkeers- en vervoerplannen. Bij het opstellen van deze nota's zullen vanaf het begin van de planvorming de elementen van duurzame ontwikkeling (zie figuur 2.1 en 2.2) zoveel mogelijk concreet uitgewerkt moeten worden. Daartoe zal de provincie het advies van de Commissie Ringeling van september 1993 (bijlage 1) als richtlijn hanteren.

Zoals ook al in paragraaf 2.1 is gesteld, kiest het milieubeleid voor een integrale benadering. Dit houdt in dat het milieubeleid omgekeerd ook rekening houdt met aspecten uit de ruimtelijke ordening, de waterhuishouding, economie en dergelijke. Ook in de uitvoering zal met deze integrale visie meer rekening gehouden worden.

2.5 Milieurendement

In de komende planperiode zal het begrip milieurendement een nadrukkelijker rol gaan spelen bij de aanpak van milieuproblemen. Het gaat onder andere om de afweging van milieumaatregelen en de keuze van maatregelen in relatie tot de kosten en baten. In de planperiode zal milieurendement nader gedefinieerd worden.

Afweging van milieumaatregelen

Bij de afweging van milieumaatregelen wordt het meeste rendement toegekend aan procesgeïntegreerde maatregelen die leiden tot *preventie*. Maatregelen die uitsluitend gericht zijn op het beperken van emissies, hebben in beginsel een lager rendement, hoewel dit type maatregelen veelal noodzakelijk blijft. Om de samenhang tussen maatregelen en effecten inzichtelijk te maken, zal meer gebruik worden gemaakt van stofstroomschema's en balansen.

Keuze maatregelen in relatie tot kosten

Het beleid van de provincie beoogt waar mogelijk de milieubelasting terug te dringen. Het terugdringen van het laatste deel van de milieubelasting leidt echter vaak tot (onevenwichtig) hoge kosten voor de doelgroepen. Er zal rekening worden gehouden met (lange termijn) investeringen van de doelgroepen, met afschrijvingstermijnen van apparatuur en met cumulatie van milieuproblemen in bepaalde gebieden.

De discussie over rendementsafwegingen is nog sterk in ontwikkeling. De provincie zal in interprovinciaalverband en in overleg met het rijk in deze planperiode meewerken aan verbetering van de kosteneffectiviteit (milieurendement) in het milieubeleid.

Milieuthema's

3

3

3.1 Inleiding

Het milieu in de provincie Noord-Brabant wordt zoals blijkt uit provinciale en nationale milieuverkenningen nog steeds ernstig bedreigd. Niet alleen kampt Noord-Brabant met een grote erfenis van milieubelastende stoffen die in het verleden zijn verspreid maar ook de huidige belasting van het Noordbrabantse milieu is in een aantal opzichten groter dan gemiddeld in Nederland. Dit laatste heeft ondermeer te maken met de ligging ten opzichte van het buitenland en met het feit dat Noord-Brabant zelf in sterke mate bijdraagt aan de eigen milieuproblemen. Deze milieubelasting hangt sterk samen met de economische groei, de toename van mobiliteit en de intensieve landbouw.

In de volgende paragrafen wordt per milieuthema de stand van zaken beschreven en worden doelstellingen voor de komende periode geformuleerd. Eventuele afwijkingen van het rijksbeleid (geformuleerd in *NMP2*) worden beargumenteerd. Ten slotte wordt per thema de strategie aangegeven.

3.2 Klimaatverandering

3.2.1 Algemeen

Het thema klimaatverandering omvat zowel de problematiek van de afbraak van de ozonlaag als de problematiek van het broeikaseffect. Belangrijkste oorzaken van het broeikaseffect zijn de emissies van kooldioxyde (CO_2), methaan (CH_4), lachgas (N_2O) en chloorfluorkoolwaterstoffen (CFK's). Bij de afbraak van de ozonlaag speelt met name de CFK-emissie een belangrijke rol.

3.2.2 Stand van zaken

Kooldioxyde

De wetenschap lijkt op dit moment enige klimaatverandering als onafwendbaar te beschouwen. Om deze ontwikkeling tegen te gaan, hebben vooral de rijke geïndustrialiseerde landen een grote verantwoordelijkheid, aangezien zij een enorme hoeveelheid energie verbruiken. De Nederlandse uitstoot van kooldioxyde bedraagt minder dan 1% van de mondiale emissie en de Noordbrabantse emissie dus nog minder. Echter, uitgedrukt in emissie per hoofd van de bevolking, is de Noordbrabantse uitstoot bijna tweemaal zo hoog als het mondiale gemiddelde en ongeveer 35% hoger dan het Westeuropese gemiddelde.

Methaan en lachgas

De belangrijkste producent van methaan is de (rund)veehouderij; circa 20% van de Nederlandse rundveestapel is in Noord-Brabant gevestigd. Daarnaast komt methaan vrij als stortgas op stortplaatsen en bij onvolledige verbranding van fossiele brandstoffen. De belangrijkste producenten van lachgas in Brabant zijn de landbouw en het verkeer.

Chloorfluorkoolwaterstoffen en halonen

CFK's zijn vooral afkomstig uit produkten met drijfgassen, koelinstallaties, bouwmaterialen en reinigingsmiddelen. Aangezien CFK's steeds minder worden gebruikt, daalt de emissie fors. De productie van halonen is in 1994 gestopt; men werkt nu alleen nog met geregenereerde halonen (brandblusapparatuur).

Met deze ontwikkelingen zijn echter niet meteen de effecten van vroegere emissies verdwenen.

De aantasting van de ozonlaag leidt in Nederland nu al tot een geschatte extra sterftetekans (huidkanker) die het maximaal toelaatbare risico (= 1 per miljoen inwoners) overschrijdt. Ook bij volledige uitvoering van internationale afspraken zal deze kans nog oplopen (tot ongeveer 2,5 per miljoen inwoners).

De verdeling van de Noordbrabantse emissies over de verschillende doelgroepen staat in tabel 3.1.

3.2.3 Doelstellingen PMP3

De doelstellingen uit het *PMP2* blijven gehandhaafd. Voor methaan en lachgas zijn aanvullende doelstellingen geformuleerd (conform *NMP2*), terwijl de CFK-doelstellingen zijn aangepast aan de verscherpte internationale afspraken (Kopenhagen '92, zie tabel 3.1). Conform het *NMP2* zijn geen doelstellingen voor 2010 geformuleerd.

Tabel 3.1: Klimaatverandering: doelstellingen en emissies (1992).

Component	Doelstelling NMP2 / PMP3	Emissie in 1992 in Noord-Brabant*	
CO ₂	3 tot 5% reductie in 2000 t.o.v. 1990	Energiecentrale **	6.22 (= 29%)
		Industrie	6.95 (= 32%)
		Verkeer en Vervoer	4.37 (= 20%)
		Landbouw	0.72 (= 4%)
		Huishoudens/overig	3.24 (= 15%)
		Totaal (Mton/jaar)	21.50 (=100%)
CH ₄	10% reductie in 2000 t.o.v. 1990	Landbouw	110 (= 48%)
		Afvalstort	96.2 (= 42%)
		Industrie	12.9 (= 5%)
		Overig	11.9 (= 5%)
		Totaal (kton/jaar)	231 (=100%)
N ₂ O	Stabilisatie in 2000 t.o.v. 1990	Landbouw	3 (= 58%)
		Verkeer	0.9 (= 17%)
		Overig	1.3 (= 25%)
		Totaal (kton/jaar)	5.2 (=100%)
CFK's/ Halonen	CFK:100% reductie in 1996 Halonen:100% reductie in 1994	Industrie	279 (= 86%)
		Huishoudens/Bouw	44 (= 14%)
		Totaal (ton/jaar)	323 (=100%)

* Bron: MILIS/ER en RIVM; gegevens 1990 behoeven herberekening.

** De CO₂-emissie van de energiecentrale kan op basis van landelijke gegevens voor 47% worden toegerekend aan de industrie en voor 22% aan de huishoudens.

Bij ongewijzigd beleid worden de doelstellingen voor kooldioxyde naar verwachting niet gehaald. Dit komt in hoofdzaak door de toenemende vraag naar energie, waarvan met name de toenemende auto-mobiliteit oorzaak is. Bovendien zal bij de huidige mobiliteitsprognoses de doelstelling voor lachgas niet worden gerealiseerd. Dat de doelstellingen voor CFK's niet geheel gerealiseerd worden, is vooral toe te schrijven aan het gebruik van deze stoffen als industrieel koelmiddel.

3.2.4 Strategie

Kooldioxyde

Om tot een trendbreuk in de kooldioxyde-uitstoot te komen, moet de emissie van deze stof in relatie beschouwd worden met produktieniveaus en met andere problemen, zoals verzuring. Activiteiten van de energiebedrijven zullen dan ook tegen deze achtergrond worden beoordeeld (*MAP-PNEM, MPI-Gasunie* en dergelijke). De provincie zal zich inzetten voor een efficiënte en schone energie-opwekking en voor energiebesparing. Deze twee punten worden hieronder nader uitgewerkt.

Efficiënte en schone energie-opwekking (paragraaf 6.4)

- bevorderen van warmtekrachtkoppeling;
- bevorderen van de implementatie van nieuwe technologieën (brandstofcel, betere stook- en brandertechnieken);
- stimuleren van het gebruik van alternatieve energiebronnen (wind- en zonne-energie, biomassa-vergassing, restwarmte, afvalhout);
- bevorderen van de totstandkoming van een optimaal kooldioxyde-convenant met de energiecentrales.

Energiebesparing

- de integratie van energiebesparing in bedrijfsmilieuplannen en de doorwerking in de vergunningverlening voor bedrijven (paragraaf 6.3);
- inzetten van ruimtelijk beleid voor de clustering van energie-intensieve en energie-producerende bedrijven (paragraaf 6.3);
- beheersen van de groei van de automobiliteit (paragraaf 6.5);
- hanteren van een mobiliteitstoets voor ruimtelijke plannen (paragraaf 6.5).

Methaan en lachgas

De emissie van methaan door vee zal alleen door vermindering van de veestapel kunnen teruglopen. De provincie zal emissiebeperking van stortgas in de vergunningen van stortplaatsen voorschrijven, primair door stortgasbenutting en anders door affakkeling (paragraaf 6.7).

Vermindering van het stikstofgehalte in mest en minder bemesting zullen ertoe moeten bijdragen dat de lachgas-emissie daalt. Een snelle uitvoering van de rijksnotitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* (paragraaf 6.2) is dus ook in dit verband van belang. Verder zal de provincie proberen de automobiliteit terug te dringen (paragraaf 6.5).

Chloorfluorkoolwaterstoffen

De provincie zal bevorderen dat bedrijven waarvoor Gedeputeerde Staten bevoegd gezag zijn, CFK-lekkages uit industriële koelinstallaties zo veel mogelijk tegengaan. Hiermee sluit zij aan bij de uitvoering van het *Besluit inzake Stoffen die de Ozonlaag Aantasten* door het ministerie van VROM.

3.3 Verzuring

3.3.1 Algemeen

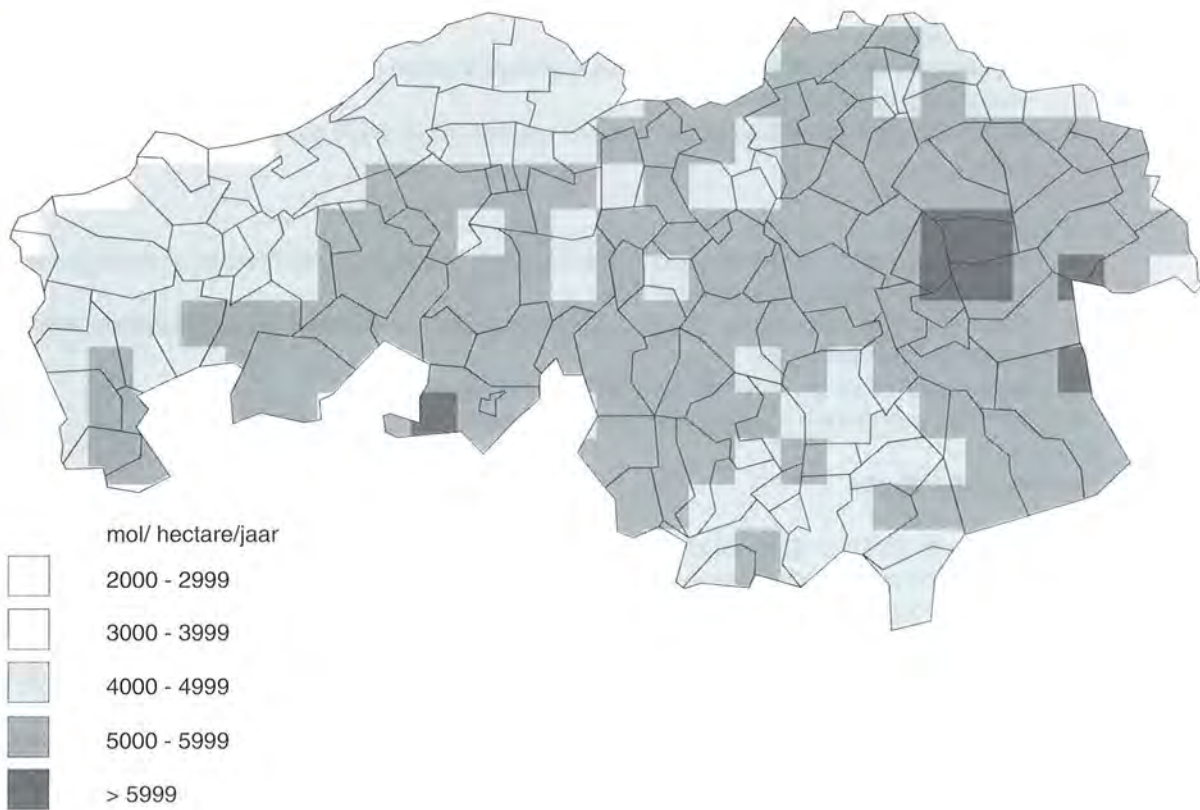
De belangrijkste veroorzakers van verzuring zijn zwaveldioxyde (SO₂), stikstofoxyden (NO_x) en ammoniak (NH₃). De gevolgen van de verzuring zijn een verminderde vitaliteit van de bossen, verzuring van vennen, een verhoogde uitspoeling van nitraat, zware metalen en aluminium naar het grondwater, aantasting van cultuurmonumenten en schade aan landbouwgewassen.

3.3.2 Stand van zaken

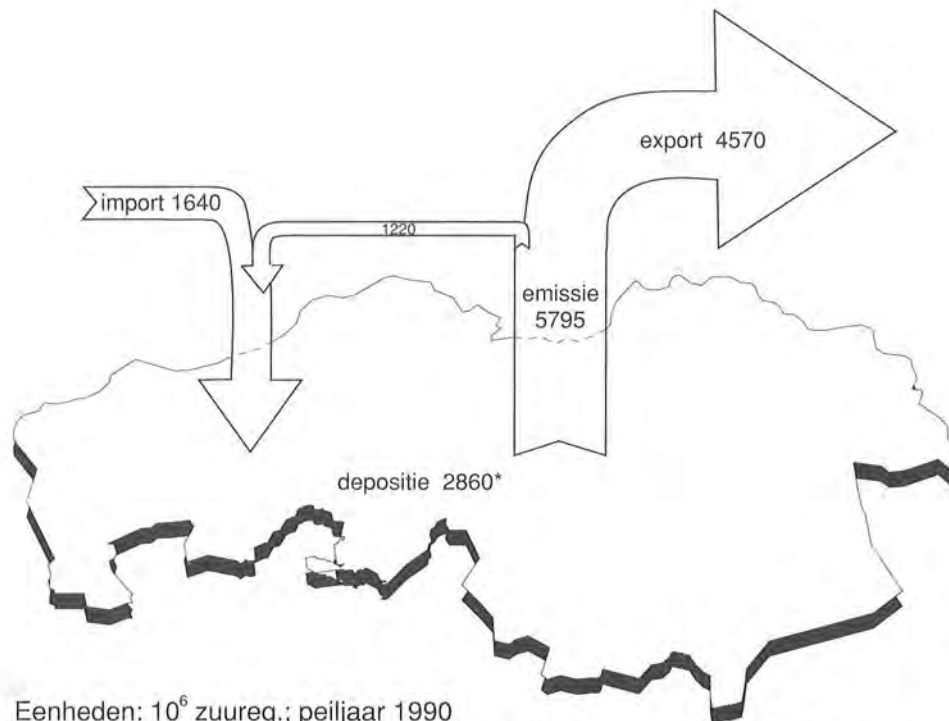
In Noord-Brabant is de verzuringsproblematiek veel ernstiger dan gemiddeld in Nederland. Deze situatie heeft twee oorzaken. Allereerst is het grootste deel van de provincie, het zandgebied, extra gevoelig voor verzuring, iets wat ook geldt voor de bossen, natuurgebieden, vennen en grondwaterwinningen in de provincie. Ten tweede is de zuurdepositie in Noord-Brabant hoger dan gemiddeld in ons land (in 1990 ongeveer 30%). De ruimtelijke verdeling van de totale zuurdepositie in 1992 is weergegeven in figuur 3.2.

Figuur 3.2: Totale potentieel zure depositie in 1992 (RIVM, 1993)

De verzuringsbalans voor Noord-Brabant (figuur 3.3) geeft aan dat de totale zuurdepositie in Noord-Brabant voor het grootste deel (bijna 60%) afkomstig is van buitenprovinciale bronnen (import). Omgekeerd dragen de Noordbrabantse emissies in belangrijke mate bij aan de zuurdepositie buiten de provincie; bijna 80% van de Noordbrabantse emissie verdwijnt namelijk over de provinciegrenzen (export).

Figuur 3.3: Verzuringsbalans voor Noord-Brabant (1990)

Eenheden: 10^6 zuureq.; peiljaar 1990

* dit is de totale hoeveelheid zuur die in 1990 op de Noordbrabantse bodem is neergeslagen; de gemiddelde zure depositie per ha bedroeg in 1990; 5620 zuureq.

Wijzigingen in de zuurbalans ten opzichte van 1985 zijn opgetreden door betere inzichten in de buitenlandse emissies (lagere import), betere inzichten in het gedrag van ammoniak (hogere "eigen" depositie) en lagere Brabantse emissies. Tabel 3.4 geeft de procentuele bijdrage weer die de verschillende doelgroepen in 1990 en 1992 leverden aan de totale verzurende emissies in Noord-Brabant en de verwachte bijdrage in 2000. De totale emissie in 1992 bedroeg 4970 miljoen zuureq. (ER-RIVM).

Tabel 3.4: Verzurende emissies per doelgroep in Noord-Brabant (1990, 1992 en 2000)

Doelgroep	Procentuele bijdrage		
	1990	1992	2000
landbouw	56%	48%	39%
verkeer	19%	23%	37%
energie-centrales	15%	15%	13%
industrie	5%	8%	6%
overig	5%	6%	5%

De depositie-doelstelling voor 1994 (4000 zuurequivalenten per hectare) is inmiddels gemiddeld landelijk gerealiseerd, vooral als gevolg van sterk verminderde SO_2 -emissies bij de industrie en energiecentrales in binnen- en buitenland (60% ten opzichte van 1980) en de gedaalde ammoniak-emissies bij de landbouw (ongeveer 35% ten opzichte van 1980). De emissiereductiedoelstelling voor 1994 voor

NO_x is niet gerealiseerd, vooral doordat de emissiereducties bij de industrie en het verkeer zijn achtergebleven.

Ondanks dit alles is de doelstelling uit het *PMP2* voor 1994 - de gemiddeld landelijke depositie-doelstelling ook lokaal in Noord-Brabant realiseren - niet bereikt. Naast het ook in Brabant achterblijven van de emissiereductie van NO_x bij de industrie en het verkeer, is dit vooral het gevolg van de nog steeds hoge ammoniakemissie door de landbouw. Hoewel ook in Brabant de ammoniakuitstoot door de landbouw met ongeveer 35% is gereduceerd ten opzichte van 1980, blijft de reductie achter bij de provinciale taakstelling van 50% vermindering in 1994 ten opzichte van 1980.

3.3.3

Doelstellingen PMP3

Het rijk handhaaft volgens het *NMP2* de bestaande depositie-doelstellingen:

in 2000: 2400 zuurequivalenten per hectare gemiddeld op Nederland, waarvan maximaal 1600 equivalenten stikstof;

in 2010: 1400 zuurequivalenten per hectare gemiddeld op bos, waarvan maximaal 1000 equivalenten stikstof; voor de ammoniak-depositie geldt een afgeleide richtwaarde van 600 equivalenten per hectare.

Om de depositie-doelstellingen te realiseren zijn landelijk de volgende emissie-doelstellingen vastgesteld (tabel 3.5)

Tabel 3.5: *Emissiedoelstellingen en afgeleide reductiepercentages verzurende stoffen in Nederland (conform NMP-2)*

	2000		2010	
	mln. kg	% afname t.o.v 1980	mln. kg	% t.o.v 1980
SO ₂	75-90	81-84	50-100	78-89
NO _x	238-243	56	60-120	78-89
NH ₃	82	67	25-50	80-90
VOS	193	63	117	78

De landelijke depositie-doelstellingen voor 2000 en 2010 worden vermoedelijk niet gehaald. In 2000 zal de gemiddelde depositie op Nederland naar verwachting blijven steken op 2600 (in plaats van 2400) zuurequivalenten. In 2010 zal de gemiddelde zuurdepositie ongeveer 2000 bedragen in plaats van de beoogde 1400. Deze overschrijdingen worden vooral veroorzaakt door het achterblijven van voldoende emissie-reducties in het buitenland en door het ver achterblijven van de benodigde binnenlandse NO_x-reducties. Dit laatste komt met name door het vrachtverkeer en de industrie. Tegenover de forse groei van het vrachtverkeer staan nog onvoldoende emissie-beperkende maatregelen.

Aangezien het verzuringsbeleid zich richt op het behoud van bos, natuur en cultuurgoederen hanteert de provincie evenals in *PMP2* de rijks-depositie-doelstellingen ook in de provincie.

Met de emissie-doelstellingen uit het *NMP2* zal in 2000 de depositie in Noord-Brabant naar verwachting uitkomen op ca. 3300 zuurequivalenten per hectare. Voor 2010 wordt een depositie berekend van ruim 2700. Beide niveaus liggen ver af van de doelstellingen van respectievelijk 2400 en 1400 zuurequivalenten per hectare.

Als oorzaken hiervoor zijn aan te geven:

- de grote omvang van de veestapel in Midden en Oost-Brabant (NH₃)
- de relatief grotere groei van het verkeer (NO_x)
- de grotere depositie bijdrage van het buitenland.

Om de depositie-doelstellingen in Noord-Brabant te realiseren zullen dan ook hogere emissie-reducties noodzakelijk zijn dan landelijk aangegeven. Het buitenland heeft echter een grote invloed: in 2000 zal naar verwachting de depositie door buitenprovinciale bronnen ongeveer 2500 zuurequivalenten per

hectare bedragen. Provinciale invloed op deze bijdrage is nauwelijks aanwezig. Hierdoor kan de depositie-doelstelling voorlopig niet maatgevend geacht worden voor hogere provinciale emissie-reducties. Tegelijkertijd blijkt uit de verzuringsbalans dat de Brabantse zuurexport ook in 2000 nog fors hoger zal zijn dan de zuurimport. Zowel NO_x (export is 2 x import) als NH_x (export is 2,5 x import) zorgen voor deze onbalans. Als tussentijds ijkpunt in het traject naar het realiseren van de depositie-doelstellingen in Noord-Brabant is het daarom reëler om als referentiekader te kiezen voor een evenwichtige verzuringsbalans.

Met het oog hierop zal de provincie in de planperiode de mogelijkheid en wenselijkheid onderzoeken om binnen de landelijke emissiedoelstellingen een provinciale emissie-reductie-inspanningsverplichting (eventueel regionaal gedifferentieerd) per doelgroep en per component vast te stellen.

De emissiereductie-doelstellingen per doelgroep zullen conform het *NMP2* worden gehanteerd, waarbij voor de doelgroep landbouw in dit PMP wordt gedifferentieerd in emissiereductie binnen en buiten concentratiegebieden.

3.3.4 Strategie

De strategie voor het thema verzuring is primair gericht op een brongerichte aanpak van ammoniak, stikstofoxyden en zwaveldioxyde

Ammoniak

Voor het realiseren van de emissie-reductiedoelstellingen voor ammoniak is het noodzakelijk de landbouw te herstructureren. Op korte termijn is het vooral van belang dat het aanvullend ammoniakbeleid tijdig en goed wordt ingevuld. De provincie zal daarom bij het rijk pleiten voor extra financiële middelen. Deze middelen zullen vooral gebruikt worden om verplaatsing van (intensieve) veehouderijbedrijven vanuit de concentratiegebieden te stimuleren en om beëindiging van deze bedrijven te vergemakkelijken. Ook zal de provincie de doorwerking van het op de *Leidraad Veehouderij en Milieu* gebaseerde *Ammoniak reductieplan voor Centraal- en Oost-Brabant* bevorderen en zo mogelijk uitbouwen (paragraaf 6.2).

Stikstofoxyden en zwaveldioxyde

Voor het realiseren van de NO_x -emissie reductiedoelstellingen zijn zeer forse maatregelen noodzakelijk, die onder andere betrekking hebben op het terugdringen van de automobiliteit. In eerste instantie moeten deze maatregelen op Europees en landelijk niveau worden getroffen. Maar ook de provincie staat, ondanks haar beperkte mogelijkheden op dit gebied, met het oog op een evenwichtige verzuringsaanpak een stringent beleid voor gericht op beperking van de automobiliteit (paragraaf 6.5).

Om de emissie van SO_x en NO_x van de doelgroepen industrie en energiebedrijven verder te reduceren zal de provincie gebruik maken van haar vergunningeninstrumentarium.

Indirect kan reductie worden gerealiseerd door energiebesparingsmaatregelen bij de doelgroep industrie (bedrijfsmilieuplannen, paragraaf 6.3.2.) en het stimuleren van decentrale NO_x -arme WKK.

In aanvulling op de brongerichte aanpak kan effectgerichte aanpak van verzuring onderdeel zijn van stimuleringsprojecten in het kader van gebiedsgerichte uitvoering van het milieubeleid (hoofdstuk 5).

3.4 Vermesting

3.4.1 Algemeen

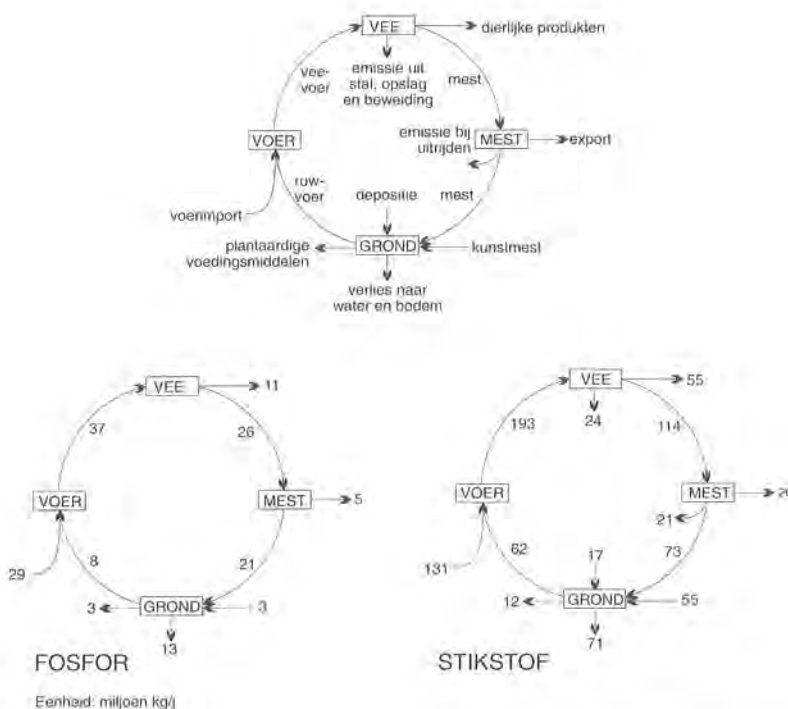
Vermesting heeft betrekking op de belasting van bodem, grond- en oppervlaktewater door fosfaat en stikstof. Door deze belasting treedt eutrofiëring van ecosystemen op en komt de drinkwaterfunctie van het grondwater in gevaar.

3.4.2 Stand van zaken

In Noord-Brabant is ook het vermistingsprobleem ernstig. Deze situatie heeft twee oorzaken. Op de eerste plaats is het grootste deel van de provincie - het zandgebied - extra gevoelig voor vermisting en zijn de waterafhankelijke natuur en grondwaterwinningen vermistingsgevoelig. Op de tweede plaats is de toevoer van vermistende stoffen naar het milieu in Noord-Brabant groter dan gemiddeld in ons land, vooral als gevolg van de historische bemesting door de landbouw. Figuur 3.6, waarin de nutriëntenkringloop van de landbouw is weergegeven, geeft een geschematiseerd en globaal beeld van de optredende lekverliezen van vermistende stoffen naar het milieu (exclusief verliezen door "historische" bemesting). Naast de landbouw zijn er nog andere belangrijke bronnen van vermisting, namelijk de communale en industriële afvalwaterzuiveringsinstallaties, de riooloverstorten en grensoverschrijdende wateren.

Het beleid ten aanzien van deze bronnen is weergegeven in het *waterhuishoudingsplan*.

Figuur 3.6: Nutriëntenbalansen in de Noordbrabantse landbouw (1990)

De landelijke gebruiksnormen voor dierlijke mest zijn de afgelopen jaren aangescherpt en het kunstmestgebruik is verminderd.

Het aanvullend provinciaal beleid in de zeer kwetsbare grondwater- en bodembeschermingsgebieden heeft daar in enkele jaren geleid tot een reductie van vooral de stikstofverliezen met ongeveer 30%.

De (voorlopige) PMP2 doelstelling voor emissiereductie van stikstof en fosfaat naar het grondwater (50 à 75% in 1995) ten opzichte van 1985 wordt echter niet gehaald. Hiervoor zijn twee belangrijke oorzaken aan te wijzen. Allereerst ontbreekt het nog steeds aan een duidelijk stikstof-beleid binnen de mestregelgeving. Ten tweede is er sprake van een sterke na-ijling vanuit zwaar bemeste landbouwpercelen. Deze na-ijling is vooral voor fosfaat in Noord-Brabant omvangrijk als gevolg van het grote landbouw-areaal op zandgrond die reeds fosfaatverzadigd is (ruim 80%).

Verder is uit de rapportage *Mestcijfers* gebleken dat de uitvoering van de huidige mestwetgeving moeilijk te controleren en te handhaven is. Er kan dus onvoldoende gegarandeerd worden dat de toeneemende mestoverschotten in Noord-Brabant op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze worden afgezet. De taakstelling voor grootschalige mestverwerkingscapaciteit is niet gerealiseerd (0,08 miljoen ton

in 1992 in plaats van de provinciale taakstelling van 1,0 miljoen ton); dit betekent dat in 1995 ongeveer 2 miljoen ton mest niet verantwoord is af te zetten.

3.4.3 Doelstellingen PMP3

Overeenkomstig het *NMP-2* moet in 2000 de belasting van de bodem en het grondwater met stikstof en fosfaat aanzienlijk zijn gereduceerd door evenwichtsbemesting van landbouwgronden met fosfaat en stikstof en door een verminderde atmosferische depositie van stikstof (zie paragraaf 3.3.3.). Daarnaast hanteert de provincie, overeenkomstig het landelijk milieu- en waterbeleid, onderstaande doelstellingen.

Tabel 3.7: Doelstellingen thema vermisting

	2000	2010
Emissiereductie N*	70%	70-90%
Oppervlaktewaterkwaliteit N (mg/l)	2,2	
Grondwaterkwaliteit (mg NO ₃ /l)**	<50	
Emissiereductie P*	75%	75-90%
Oppervlaktewaterkwaliteit P (mg/l)	0,15	

* reductie belasting van het oppervlaktewater t.o.v. 1985

** op een diepte van 2 meter beneden grondwaterspiegel

Het landelijk beleid uit de notitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* is gericht op het realiseren van evenwichtsbemesting door de landbouw in 2000. Hiermee wordt in Brabant in samenhang met emissiereducerende maatregelen bij afvalwaterzuiveringsinstallaties en rioolwateroverstorten een belangrijke bijdrage geleverd aan de noodzakelijke emissiereductie van stikstof en fosfaat naar het grond- en oppervlaktewater.

De doelstellingen voor de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater voor 2000 zullen echter veelal niet worden gerealiseerd. In Nederland zal de grondwaterkwaliteitsdoelstelling voor nitraat in het meest optimistische scenario op circa 85% van het landbouwareaal worden gerealiseerd. Overschrijding zal vooral plaatsvinden bij maïspercelen op zandgrond, die in het verleden zwaar bemest zijn en waar na-ijling van de uitspoeling optreedt.

Door het grote areaal fosfaatverzadigde gronden in Noord-Brabant zal, ondanks verdergaande bemestingsbeperkingen, op veel plaatsen pas over enkele decennia sprake zijn van afname van de uitspoeling van fosfaat. Ook ten aanzien van stikstof zal nog enige na-ijling plaatsvinden.

3.4.4 Strategie

Omdat de waterkwaliteitsdoelstellingen in Noord-Brabant naar verwachting veelal niet zullen worden gerealiseerd, is aanvullend beleid nodig. Voor Noord-Brabant is het van belang dat landelijk de notitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* tijdig, goed uitgewerkt en doorgevoerd wordt. Verder zal de uitwerking en doorvoering van het mestbeleid moeten garanderen dat mestoverschotten op milieuhygiënisch verantwoorde wijze worden afgezet. Dit betekent dat de uitvoering van het beleid controleerbaar en handhaafbaar moet zijn.

De provincie zal actief bevorderen dat een duurzame landbouw tot stand komt.

Daarnaast zal de provincie een proefproject uitvoeren met als doel een methode te ontwikkelen om fosfaatverzadigde gronden aan te pakken (paragraaf 5.4.2).

3.5 Verspreiding

3.5.1 Algemeen

Bij het thema verspreiding gaat het om de verspreiding en de effecten van een groot aantal milieuschadelijke stoffen die ontstaan bij productie, gebruik en verwijdering. Deze stoffen zijn globaal onderverdeeld in:

- prioritaire stoffen, waaronder zware metalen, polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK), vluchtige organische stoffen (VOS), fluoriden, fijn stof en dioxinen;
- bestrijdingsmiddelen.

Alle doelgroepen van het milieubeleid leveren in meer of mindere mate een bijdrage aan de verspreiding van deze stoffen. Stoffen die verzurend of vermestend werken of het klimaat beïnvloeden en de ozonlaag aantasten, vallen onder andere thema's van het milieubeleid. De verspreiding van milieuschadelijke stoffen kan tegengegaan worden met bij voorkeur brongerichte maatregelen maar ook met effectgerichte maatregelen (bijvoorbeeld bodemsanering).

3.5.2 Stand van zaken

Hieronder wordt op basis van RIVM- en ER-gegevens de landelijke ontwikkeling voor het thema verspreiding beschreven. De toestand voor Noord-Brabant is weergegeven voorzover daarover gegevens beschikbaar zijn. In het algemeen wijkt de situatie in onze provincie niet veel af van het landelijke beeld.

Het *PMP2* bevatte een groot aantal voorlopige reductiedoelstellingen voor 1994. Hoewel de trend in de emissies op veel fronten een dalende lijn vertoont, zijn deze doelstellingen niet volledig gerealiseerd.

Prioritaire stoffen

De gemiddelde emissiereductie van prioritaire stoffen met de grootste milieurisico's (zware metalen, PAK, fijn stof, fluoriden en dioxinen) bedroeg in 1992 ongeveer 30% ten opzichte van 1985. De doelstelling is gemiddeld 60% reductie in 2000. De emissies van lood, kwik, cadmium en dioxinen dalen fors. De emissiereducties van koper, zink, nikkel, fluoriden en PAK daarentegen blijven sterk achter bij de doelstellingen. Voor alle genoemde stoffen zijn in de periode 1985-1990 de maximaal toelaatbare risico-waarden in het milieu overschreden.

De emissiereductie van VOS bedroeg in 1990 en 1992 respectievelijk 10% en 15% ten opzichte van 1985. Dit terwijl ook hier de doelstelling 60% reductie in 2000 is. In de periode 1988-1992 is door de uitvoering van het project KWS-2000 een reductie van koolwaterstoffen (KWS) van ongeveer 20% gerealiseerd. De doelstelling is tenminste 50% reductie in 2000 ten opzichte van 1981. Mede ter ondersteuning van het provinciale KWS-beleid is begin jaren '90 een onderzoek gestart naar de grootschalige verspreiding van koolwaterstoffen. Verder beoogt dit onderzoek de betrouwbaarheid van de emissiegegevens uit het MILIS te toetsen. In dat project is tevens het onderzoek nabij Moerdijk en Antwerpen geïntegreerd. De bedoeling daarvan is om de invloed van de betreffende industriegebieden op de omgeving in beeld te brengen.

De atmosferische depositie van arseen, cadmium, lood, zink en fluoriden is in Noord-Brabant hoger dan het landelijke gemiddelde. In hoofdzaak wordt dit veroorzaakt door de ligging van de provincie ten opzichte van belangrijke buitenlandse brongebieden.

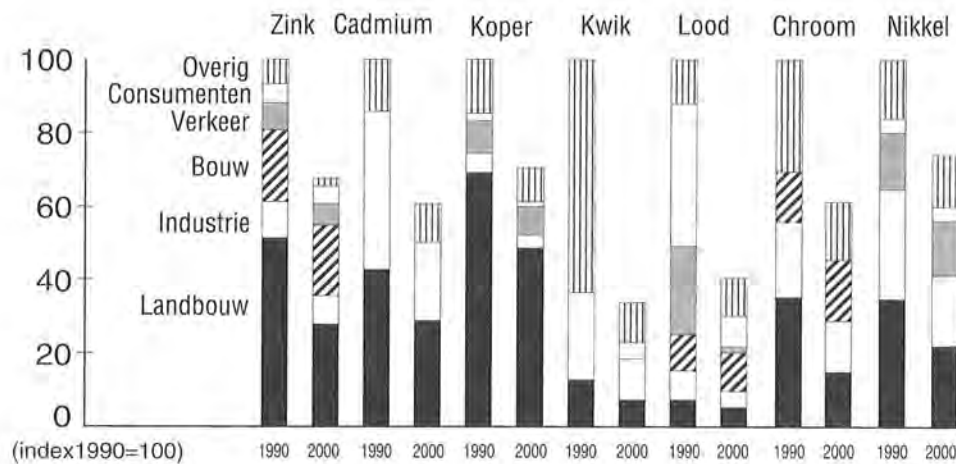
De concentraties cadmium en koper in het grondwater van Noord-Brabant zijn iets hoger dan de concentraties in het water van vergelijkbare zandgronden in Nederland. Voor arseen en zink zijn de concentraties ongeveer gelijk; voor chroom zijn de concentraties gelijk tot lager. Naast organische microverontreinigende stoffen, zoals PAK en bestrijdingsmiddelen, zorgen vooral cadmium, kwik, koper, zink en in mindere mate nikkel voor problemen bij het realiseren van de algemene milieukwaliteit in het oppervlaktewater van Noord-Brabant.

Wat betreft de vervuiling van waterbodems is de situatie in Noord-Brabant wat minder ernstig dan de landelijke situatie. Duidelijke probleemstoffen zijn vooral zink, kwik, cadmium, PAK en in mindere mate nikkel en koper, PCB's en bestrijdingsmiddelen.

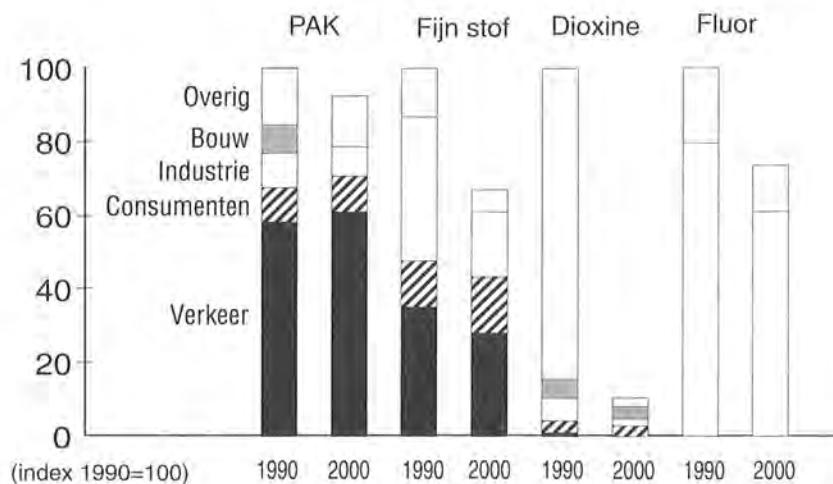
Het aantal geïnventariseerde gevallen van landbodemverontreiniging is toegenomen van 740 in 1981 tot 6150 per medio 1994. Daarvan zijn tot medio 1994, 123 gevallen gesaneerd. Op grond van (nader) onderzoek bleek in 672 gevallen sanering niet nodig.

De figuren 3.8 en 3.9 geven het aandeel van de diverse doelgroepen in Nederland weer in de emissie van zware metalen en overige prioritaire stoffen.

Figuur 3.8: Aandeel van de diverse doelgroepen in de emissie van zware metalen in 1990 en 2000 in Nederland (bron: RIVM - Nationale Milieuverkenning 1993 - 2015).

Figuur 3.9: Aandeel van de diverse doelgroepen in de emissie van overige prioritaire stoffen in 1990 en 2000 in Nederland (bron: RIVM - Nationale Milieuverkenning 1993 - 2015).

Bestrijdingsmiddelen

In 1993 is landelijk gezien het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw (ongeveer 60% van het totale gebruik) met ongeveer 40% afgenomen ten opzichte van de periode 1984 - 1988. In belangrijke mate is dit het gevolg van het verminderde gebruik van grondontsmettingsmiddelen. Voor 2000 geldt een reductiedoelstelling voor het totale gebruik van 50%.

3.5.3

Doelstellingen PMP3

Hoofddoelstelling bij het thema verspreiding is het terugdringen van de milieurisico's van de hiervoor genoemde stoffen tot een aanvaardbaar en zo mogelijk verwaarloosbaar niveau in 2010. Om deze hoofddoelstelling te realiseren, moet de uitstoot van prioritare stoffen landelijk gezien verminderd zijn met 50 à 60% in 2000 en met ongeveer 80% in 2010 ten opzichte van 1985. Voor stoffen die accumuleren in het milieu zijn waarschijnlijk hogere reducties nodig.

In het *NMP2* is per prioritare stof of groep van stoffen het benodigde percentage emissiereductie voor 1995 en 2000 weergegeven. In het provinciale beleid zijn de percentages voor 2000 overgenomen (bijlage 3). Daarin zijn ook de landelijk vastgestelde reducties voor gebruik en emissie van bestrijdingsmiddelen en de emissiereducties van zware metalen naar de bodem opgenomen.

Hieronder (en in de figuren 3.8 en 3.9) is op basis van landelijke gegevens en een extrapolatie van het RIVM naar de toekomst, de landelijk te verwachten ontwikkeling in verspreiding beschreven. De trend in Noord-Brabant zal daar niet veel van afwijken.

Prioritaire stoffen

In 2000 wordt een emissiereductie van de meest prioritare stoffen verwacht van gemiddeld ongeveer 50% ten opzichte van 1985. De doelstelling is gemiddeld 60%.

Voor koper, zink, nikkel, fluoriden, fijn stof en PAK, zal zonder aanvullende maatregelen het verwachte milieutekort aanzienlijk blijken. Een belangrijke oorzaak van dit tekort is het feit dat de emissiereductie bij diffuse bronnen (landbouw, bouw en huishoudens) sterk achterblijft ten opzichte van de emissiereductie bij puntbronnen (industrie).

De verwachte emissiereductie van vluchtige organische stoffen door alle doelgroepen bedraagt in 2000 ongeveer 50%. Dit terwijl de doelstelling 60% is. De belangrijkste oorzaak van het tekort, is het achterblijven van de reducties van de emissies bij het verkeer.

Het aandeel van de doelgroepen landbouw (zware metalen) en verkeer en vervoer (vluchtige organische stoffen als gevolg van verwachte hogere groei van het aantal autokilometers) in de milieubelasting zal in Noord-Brabant groter zijn dan landelijk.

In 2000 zal de milieukwaliteit, ondanks de verminderde actuele milieubelasting, slechts beperkt zijn verbeterd. Dit is het gevolg van de milieubelasting in het verleden, de bijdrage uit het buitenland, de diffuse belasting en de persistentie van bepaalde stoffen in het milieu. Met name in de (water)bodem en in mindere mate in het water zullen de MTR-waarden nog steeds worden overschreden. Wat betreft de luchtkwaliteit van de steden resteren in 2000 aanzienlijke milieutekortten voor stikstofdioxide, benzene, PAK, zwarte rook en fijn stof.

Bestrijdingsmiddelen

Volledige uitvoering van het *Meerjarenplan gewasbescherming* zal op den duur de kwaliteit van bodem en water sterk verbeteren. Verdere opeenhoping van bestrijdingsmiddelen zal dan grotendeels zijn vermeden en ook zal de uitspoeling naar het grond- en oppervlaktewater sterk zijn gedaald. Er is echter nog een grote hoeveelheid bestrijdingsmiddelen onderweg naar het (diepere) grondwater, die er voor kan zorgen dat de drinkwaternorm nog langdurig wordt overschreden.

3.5.4 Strategie

Algemeen

In 1993 heeft het rijk de *Strategienotitie Verspreiding* vastgesteld, die richting geeft aan de activiteiten binnen het thema verspreiding. De strategie kent twee hoofdlijnen, te weten:

- nemen van brongerichte maatregelen, uitgaande van algemene uitgangspunten (preventieve lijn);
- nagaan of met deze maatregelen een bepaalde milieukwaliteit kan worden gerealiseerd, uitgaande van bepaalde risico-niveaus.

Voor de eerder genoemde prioritaire stoffen met de grootste milieurisico's heeft het rijk een kernprogramma van aanpak opgesteld. Aan de volgende aspecten van het thema verspreiding wordt prioriteit gegeven:

- het terugdringen van met name de diffuse belasting van het milieu met zware metalen, door uitvoering van het produktenbeleid en ketenbeheer;
- de bestrijding van de stedelijke luchtverontreiniging in samenwerking met andere overheden;
- de verdere doorvertaling van de nodige emissiereducties naar de doelgroepen en waar nodig gebiedsgerichte doorvertaling van doelstellingen.

Gezien het rijksbeleid en gelet op de relatieve bijdrage van de doelgroepen aan de emissies, kan de provincie met haar instrumentarium slechts een beperkte invloed uitoefenen op het realiseren van de doelstellingen ten aanzien van verspreiding. Het provinciale beleid voor de aanpak van het verspreidingsprobleem bevat de volgende punten.

Ten eerste zal de provincie het beleid voor de doelgroep industrie uitvoeren en in dat kader de convenanten bij de vergunningverlening betrekken. In deze convenanten zijn ondermeer emissiereducties van prioritaire stoffen naar lucht en water bepaald voor 1995, 2000 en 2010. Uit bedrijfsmilieuplannen moet blijken of bedrijven maatregelen treffen die voldoende bijdragen aan de emissiereductiestaakstellingen uit de convenanten voor ondermeer het thema verspreiding (paragraaf 6.3). Verder zal de provincie de bepalingen van het *Stortbesluit bodembescherming* opnemen in vergunningen voor stortplaatsen, inclusief nazorgverplichtingen (paragraaf 6.7).

Op de tweede plaats zullen Gedeputeerde Staten, op basis van de *Strategienotitie Verspreiding* van het rijk en gekoppeld aan het beleid voor de doelgroepen industrie en landbouw, in de planperiode een provinciaal beleidsprogramma verspreiding opstellen en uitvoeren. Dit programma zal ondermeer ingaan op de concrete bijdragen die de doelgroepen in Noord-Brabant kunnen leveren aan de oplossing van het verspreidingsprobleem en op de manier waarop de benodigde reducties gerealiseerd kunnen worden. Verder zal het programma aandacht besteden aan provinciale acties als aanvulling op het landelijke beleid.

Ten derde zal de provincie zorgen voor het uitvoeren van het gebiedenbeleid. Hierbij zal in het bijzonder aandacht besteed worden aan gebieden ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening (hoofdstuk 5).

Om het verspreidingsprobleem te beheersen heeft de provincie verder, vooruitlopend op het *Bouwstoffenbesluit*, interim-normen vastgesteld (zie bijlage 4 en appendix bijlage 4). Zij zal deze normen hanteren zowel voor een verantwoorde toepassing van secundaire bouwstoffen als voor verspreiding en nuttige toepassing van baggerspecie en licht verontreinigde grond (zie tevens thema verwijdering).

Ten slotte zal de provincie in overleg met de waterbeheerders er voor zorgen dat het baggerspeciebeleid uitgevoerd wordt. Bovendien zal in samenwerking met de andere overheden en particulieren het bodemsaneringsprogramma uitgevoerd worden, overeenkomstig het beleid zoals dat in het navolgende staat aangegeven.

Bodemsanering

Naast een verdergaande aanpak van lokale puntbronnen en vooral ook diffuse bronnen (generiek beleid van het rijk) is voor het realiseren van de hoofddoelstelling voor verspreiding ook noodzakelijk de effectgerichte maatregelen, in het bijzonder bodemsanering, te intensiveren. Voor het bodemsaneringsbeleid van de provincie zijn de uitgangspunten in de saneringsparagraaf van de Wet bodembescherming (Wbb) bepalend. Vertaling van deze uitgangspunten naar de Noordbrabantse situatie moet gebeuren op basis van de inzichten uit het *Tienjaren-scenario bodemsanering*, de eindrapportage van de werkgroep Welschen en de uitkomsten van de *NMP2* actie "Uitwerken hoofdlijnen bodemsaneringsbeleid". In de komende planperiode worden dan ook de volgende uitgangspunten van het provinciale beleid geconcretiseerd en in de praktijk gebracht. Daartoe zal overleg gepleegd worden met de direct betrokkenen.

Spreiding van financiële verantwoordelijkheden

In de Wbb is het uitgangspunt geformuleerd dat onderzoek en sanering van bodemverontreinigingsgevallen plaats moet vinden in de volgende voorkeursvolgorde: veroorzaker-eigenaar-gebruiker-overheid. De provincie zal dit uitgangspunt in een operationeel beleidsstandpunt uitwerken, waarbij zij zal aansluiten bij de opvatting van de werkgroep Welschen dat bij bodemsaneringsoperaties gezocht moet worden naar nieuwe, externe financiers. Sanering in eigen beheer zal de komende planperiode mede vorm krijgen door een op te richten provinciaal overlegplatform. Ook zal dit platform, dat zal bestaan uit vertegenwoordigers van het ministerie van VROM, Landsadvocaat en provincie, nagaan wie verantwoordelijk en aansprakelijk gesteld kunnen worden voor aangetoonde bodemverontreiniging.

Gedifferentieerde inzet van instrumenten

De werkgroep Welschen heeft de vrees uitgesproken voor onbedoelde administratieve verplichtingen bij saneringsgevallen met een lage milieuhygiënische urgentie. Dit omdat dergelijke saneringsgevallen kunnen zorgen voor stagnatie van maatschappelijke activiteiten. Een groot deel van deze problemen doet zich voor bij regelmatig voorkomende beheers- en inrichtingswerkzaamheden in binnensteden. In de komende planperiode zal de provincie met de andere overheden een beleidsstandpunt bepalen over de inzet van de juridische beschikbare instrumenten.

Duurzame bodemkwaliteit en actief bodembeheer

Om de doelstelling van een duurzame bodemkwaliteit en de begrippen multifunctionaliteit van de bodem en actief bodembeheer nader te concretiseren, is inzicht in (de ontwikkeling van) de bodemkwaliteit van Noord-Brabant noodzakelijk. Dit wordt mogelijk door enerzijds informatie over preventieve - bodembeschermende - en anderzijds curatieve - saneringsgerichte - maatregelen, die op termijn zullen leiden tot enige vorm van bodembeheer, onder te brengen in een bodeminformatiesysteem. De input ervan wordt geleverd door zowel gegevens uit bodemonderzoeken in het kader van de bodemsaneringsoperatie, alsmede gegevens uit het door de provincie ingerichte meetnet bodemkwaliteit. Informatie over diffuse belasting en verhoogd achtergrondniveau enerzijds, en puntbrongegevens anderzijds, zullen elkaar kunnen aanvullen en versterken bij het inzicht in de kwaliteit van de bodem, de risico's voor het actuele gebruik en de mogelijke verspreiding van de bodemverontreiniging. Ook kunnen gegevens uit het bodeminformatiesysteem gebruikt worden om de problemen rond het omgaan met verontreinigde en (nog) niet gesaneerde bodems en/of (licht) verontreinigde grondstromen beter aan te pakken.

Rendementsverbetering bodemsanering

Om met een gelijke hoeveelheid financiële middelen meer resultaat te behalen, is het nodig het rendement te verbeteren. Dit geldt ook voor bodemsaneringsoperaties. Bij het bereiken van rendementsverbetering zijn de volgende afwegingen van belang:

- het goedkoper maken van de sanering door een milieuhygiënisch verantwoorde afweging te maken tussen reinigen of hergebruik van licht verontreinigde grond en het introduceren van goedkopere technieken zoals in-situ reinigen, zulks mede in relatie tot het verdrogingsbeleid;
- afhankelijk van het huidig of direct volgend gebruik of functie van de bodem kan de sanering gefaseerd plaats vinden;
- bij de keuze van saneringsvarianten zal de vrachtbenadering toegepast worden.

Voor deze afwegingen zal de provincie criteria ontwikkelen. Bovendien zal zij de rendementsafweging betrekken bij het beoordelen van eigen saneringsplannen en van plannen die aan de provincie ter beoordeling (moeten) worden voorgelegd.

3.6 Verwijdering

3.6.1 Algemeen

Het thema verwijdering richt zich op het bij productie- en consumptieprocessen zoveel mogelijk voorkomen van het ontstaan van afval en op het hergebruik van het onvermijdbaar afval. Bovendien richt het thema zich, als preventie en hergebruik niet mogelijk zijn, op het verwijderen van die afvalstoffen op een milieuhygiënisch verantwoorde manier.

Krachtens het *Besluit milieu-effectrapportage* is een provinciaal besluit mer-plichtig als dat betrekking heeft op de methode van verwerking van afvalstoffen, de daarvoor te creëren voorzieningen of de locatie van die voorzieningen. Op basis van deze criteria is een MER opgesteld over de volgende onderdelen van het verwijderingsbeleid: het te voeren import/exportbeleid, de calamiteitenregeling voor afvalverwerking, de verwerking van inconsistent materiaal op stortplaatsen en de verwijdering van baggerspecie. In het kader van dit milieubeleidsplan zijn de alternatieven van de MER afgewogen, hetgeen heeft geleid tot het beleid zoals dat in paragraaf 3.6.4 en in bijlage 4 is weergegeven.

Wanneer dit provinciaal milieubeleidsplan is vastgesteld, vervallen de afzonderlijke afvalstoffenplannen, zoals die ingevolge de Afvalstoffenwet zijn opgesteld. In deze paragraaf zijn de hoofdlijnen van het afvalbeleid opgenomen, waarbij de evaluatie van de afzonderlijke afvalstoffenplannen is betrokken. Een meer gedetailleerde beschrijving van het beleid is opgenomen in bijlage 4.

3.6.2 Stand van zaken

De hoeveelheden afval die in 1993 zijn gemeten, zijn voor de meeste afvalstromen aanzienlijk groter dan de taakstellende hoeveelheden voor 1994 (*PMP2*). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het feit dat de cijfers in het basisjaar (1985) van het *PMP2*, waarop de taakstellende cijfers zijn gebaseerd, niet voldoende nauwkeurig waren. In de Nationale Milieuverkenning is hetzelfde geconstateerd ten aanzien van de aldaar gehanteerde cijfers. De gemeten hoeveelheden voor 1993 zijn opgenomen in tabel 3.10 en vormen uitgangspunt voor het te voeren beleid.

Bij ongewijzigd beleid zal de preventiedoelstelling voor 2000 niet volledig gerealiseerd worden (7% in plaats van de doelstelling van 10%). In de planperiode van het *PMP2* is het percentage voor hergebruik wel aanzienlijk toegenomen. Door vertraging in de oprichting van de afvalverbrandingsinstallaties (*AVI's*) zal de doelstelling voor verbranding later worden gerealiseerd; op het moment van ingebruikname van de *AVI('s)* zal de hoeveelheid te storten afval afnemen.

3.6.3 Doelstellingen *PMP3*

Op basis van de landelijke doelstelling van het *NMP2* (10% preventie, 65% hergebruik, 15% verbranden en 10% storten) is een differentiatie van de doelstelling aangebracht voor de voornaamste afvalcategorieën. Dit leidt tot het volgende overzicht (tabel 3.10).

Tabel 3.10: Stand van zaken thema verwijdering en doelstellingen per afvalcategorie in Noord-Brabant

	Jaar	Aanbod (kton/jr)	Preventie (%)	Hergebruik (%)	Verbranden (%)	Storten (%)
huishoudelijk afval	1993	842	*	24	3	73
	2000	954	10	55	35	0
grof huisvuil	1993	147	*	24	2	74
	2000	166	10	40	48	2
bouw- en sloopafval	1993	1.457	*	83	0	17
	2000	1.584	5	90	2,5	2,5
kwd-afval	1993	320	*	42	2	56
	2000	383	15	60	25	0
industriële afval	1993	771	*	37	0	63
	2000	886	15	50	10	25
reinigingsdienstenaafval	1993	415	*	53	3	44
	2000	445	10	55	15	20
zuiverings-slib	1993	96	*	20	27	53
	2000	107	0	10	80	10
autowrakken	1993	91	*	81	0	19
	2000	97	5	85	10	0
AVI-slakken	1993	9	*	100	0	0
	2000	241	0	85	0	15
Totaal	1993	4.148	*	53	2	45
	2000	4.863	10	65	15	10

In tabel 3.10 is de huidige situatie per afvalcategorie beschreven ("aanbod 1993"). Daarnaast is de afvalsituatie in 2000 bij ongewijzigd beleid aangegeven ("aanbod 2000"). De procentuele doelstellingen voor preventie, hergebruik, verbranden en storten hebben betrekking op het cijfer "aanbod 2000".

3.6.4 Strategie

In deze paragraaf worden per schakel in de verwijderingsketen de hoofdlijnen van het provinciale verwijderingsbeleid beschreven. Dit beleid geldt voor alle afvalstromen, dus ook voor die stromen die niet in tabel 3.10 zijn opgenomen. Een meer gedetailleerde beschrijving van het beleid wordt gegeven in bijlage 4 van het plan. Voor gevaarlijk afval wordt het toetsingskader gevormd door het *Meerjarenplan verwijdering gevaarlijke afvalstoffen*, dat in 1993 door de Tweede Kamer is vastgesteld. Dit plan maakt integraal onderdeel uit van dit milieubeleidsplan.

Afvalpreventie

De algemene preventiedoelstelling van 10% in het jaar 2000 zal vooral gerealiseerd moeten worden via landelijke (wettelijke) maatregelen van de rijksoverheid. Het rijksbeleid zoals dat vastgelegd is in de nota *Preventie en hergebruik* en de daarop gebaseerde documenten, vormt dan ook uitgangspunt van ons beleid.

Op (zowel landelijk als provinciaal) beleidsniveau heeft preventie van afval al jaren de hoogste prioriteit, vanwege de nauwe samenhang met integraal ketenbeheer. Op uitvoeringsniveau heeft dit echter nog niet tot de gewenste resultaten geleid. Gezien de groei van de hoeveelheid afval, zal er dus op dit niveau meer aandacht voor preventie moeten komen. In de komende planperiode zullen de stromen industrieel afval en kantoor-, winkel- en dienstenaafval voorrang krijgen.

Bij benadering van deze afvalstromen zal ook aandacht besteed worden aan de moeilijk bereikbare bedrijven uit deze doelgroep (kleine KWD-bedrijven en detailhandel) via intermediairs. In deze paragraaf worden de hoofdlijnen van het provinciaal preventiebeleid vastgelegd. Een verdere uitwerking

voor wat betreft preventie bij bedrijven zal plaatsvinden in een door Gedeputeerde Staten in 1995 op te stellen Preventie Uitvoeringsprogramma.

Om de preventiedoelstelling te realiseren zal de provincie gebruik maken van het instrumentarium dat haar ter beschikking staat. Dit houdt in dat:

- de provincie stimuleringsprojecten bij bedrijven uitvoert om het draagvlak voor preventie te vergroten;
- de provincie een provinciaal steunpunt voor preventie zal instellen;
- de provincie een onderzoek zal instellen naar de wenselijkheid en haalbaarheid van het oprichten van een preventiefonds, waaruit projecten en activiteiten gericht op preventie kunnen worden (voor)gefinancierd. Uitgangspunt hierbij is dat het fonds gevoed zal worden door tariefsverhoging van de eindverwerking;
- de provincie in vergunningen aan bedrijven waarvoor zij vergunningverlenend gezag is, preventie als onderdeel van het bedrijfsmilieuplan voorschrijft (paragraaf 6.3);
- de provincie in vergunningen voor stortplaatsen, AVI's en bewerkingsinrichtingen zodanige acceptatievoorschriften oplegt, dat daarmee indirect preventie en recycling worden gestimuleerd;
- de tarieven voor het storten van afvalstoffen door het treffen van wettelijk verplichte maatregelen verhoogd worden, hetgeen (indirect) zal leiden tot verhoogde preventie en hergebruik;
- de provincie de introductie van een gedifferentieerde afvalstoffenheffing bij gemeenten voor huishoudens bevordert door middel van een evaluatie van de lopende proefprojecten en door voorlichting.

Hergebruik

Voor het bereiken van de in tabel 3.10 genoemde doelstellingen is het optimaliseren van de mogelijkheden tot hergebruik van diverse afvalstoffen cruciaal. Hergebruik zal pas van de grond komen als aan een aantal voorwaarden voldaan wordt.

Allereerst moet de afvalstof in technisch, milieuhygiënisch en economisch opzicht kunnen concurreren met een primaire grondstof. Om dit te bereiken heeft de provincie, vooruitlopend op het Bouwstoffenbesluit, interim-normering in de PMV opgenomen voor de milieuhygiënisch verantwoorde toepassing van bepaalde secundaire grondstoffen. Deze normering is in IPO-verband overgenomen. Bij inwerkingtreding van het *Bouwstoffenbesluit* vervalt de interim-normering.

Op de tweede plaats moet er een positieve attitude aanwezig zijn ten aanzien van het gebruik van secundaire grondstoffen en moet er voldoende perspectief zijn voor een structurele afzetmarkt voor deze secundaire grondstoffen. Hiertoe beoogt de provincie een convenant te sluiten met in de in Noord-Brabant opererende overheden, te weten rijkswaterstaat, provincie, waterschappen, (samenwerkende) gewesten en de vijf grote gemeenten. In dit convenant worden voor alle partijen inspanningsverplichtingen opgenomen om secundaire grondstoffen in eigen beheer aan te wenden.

Ten derde moeten afvalstoffen gedirigeerd worden in de richting van hergebruik. De provincie zal daartoe stort- en/of verbrandingsverboden invoeren voor afvalstoffen die als secundaire grondstof ingezet kunnen worden. Bovendien zal de provincie een terughoudend vergunningenbeleid voor ontgrondingen voeren, om zo de afzetmarkt voor secundaire grondstoffen te vergroten. Verder zal bezien worden welke mogelijkheden er zijn om de stort- en verbrandingstarieven te beïnvloeden, waarbij aangesloten zal worden bij de resultaten van het IPO-project A65 (Handreiking provinciaal tarievenbeleid voor stortinrichtingen).

Ten slotte moet er voldoende perspectief zijn voor een hoogwaardige en verantwoorde opwerking van secundaire grondstoffen. In dit kader zal de provincie hoogwaardige recyclingstechnieken beschermen, door het toepassen van een strikte doelmatigheidstoets voor dergelijke hoogwaardige recyclingstechnieken (zie bijlage 4). Hierdoor kan de recycling van afvalstoffen beter gewaarborgd worden. Bovendien zal het afsluiten van het eerdergenoemd convenant kunnen bijdragen aan een hoogwaardige en continue afzetmarkt.

Eindverwerking

Voorlopig blijft eindverwerking van afval in de vorm van verbranden en storten een belangrijke plaats innemen in het afvalverwijderingsconcept: wanneer de resultaten bij preventie en hergebruik tegenvallen, dan moet er een zodanige stort- en verbrandingscapaciteit aanwezig zijn, dat het afval toch verwerkt kan worden. Deze rol van eindverwerking van afval als "vangnet" in de verwijderingsketen wordt als een nutsfunctie beschouwd, waarbij de (provinciale) overheid een belangrijke verantwoordelijkheid heeft. De continuïteit van deze inrichtingen voor de afvalverwijdering is van cruciaal belang is, hetgeen een vergaande invulling van de doelmatigheid vereist. Wat betreft de doelmatigheid zal de provincie de criteria uit artikel 1.1 van de Wet milieubeheer volledig toepassen en zal import en export slechts in zeer beperkte gevallen worden toegestaan. In bijlage 4 zijn de criteria hiervoor verder uitgewerkt.

Niet-vermijdbare brandbare afvalstoffen die niet kunnen worden gerecycled, moeten in principe verbrand worden op een manier waarbij de vrijkomende energie teruggewonnen kan worden. Tot nu toe is in Noord-Brabant verbrandingscapaciteit gepland voor zuiveringsslib en voor het huishoudelijk en vergelijkbaar bedrijfsafval.

Onder deze laatste categorie moet worden verstaan het integraal ingezameld huishoudelijk afval, grof huisvuil en het niet-herbruikbare brandbare bedrijfsafval (KWD-afval, markt- veeg- en drijfafval, niet-procesgebonden industrie-afval, niet-specifiek ziekenhuisafval, brandbare fractie uit het bouw- en sloopafval). De verbranding zal plaatsvinden in de grootschalige installatie(s) voor de regio Zuid-Nederland, waarbij rekening gehouden wordt met de capaciteit van de bestaande kleinschalige AVI. De in Zuid-Nederland te installeren verbrandingscapaciteit zal in AOO verband worden afgestemd. In een proefinstallatie zal de afvalvergistingstechniek, primair gericht op voorbereiding van het te verbranden afval, onderzocht worden. Afhankelijk van de resultaten van de -eventueel op te richten- proefinstallatie en van de landelijke beleidsontwikkelingen in AOO-verband, wordt vervolgens beoordeeld of de afvalvergistingstechniek op grote schaal kan worden ingevoerd.

Vanaf het moment dat de AVI Moerdijk operationeel is, moet in principe al het brandbare afval van gemeenten en bedrijven tegen een uniform verwijderingsstarief bij de AVI aangeboden worden. Zonder meer storten van brandbaar afval is dan niet meer toegestaan. De provincie doet in een gezamenlijk traject met bedrijfsleven en NV Afvalsturing onderzoek naar de optimale inzet van instrumenten ten behoeve van sturing. Verder zal zij een vereveningsregeling opstellen voor het indirect storten van de hoeveelheid brandbaar afval waarvoor geen verbrandingscapaciteit voorhanden is (de zogenaamde overflow).

Op deze manier zal het de aanbieder financieel gezien niet uitmaken waar zijn brandbare afval uiteindelijk wordt verwerkt.

Het communaalslib en de daarmee vergelijkbare slibstromen (bedrijfslib en -voor zover brandbaar-drinkwaterslib) dienen in de centrale verbrandingsinstallatie op Moerdijk verwerkt te worden. Het specifiek ziekenhuisafval moet verbrand worden in de speciale verbrandingsoven van de ZAVIN te Dordrecht of (als achtervang) in de draaitrommeloven van AVR-chemie te Rijnmond.

Alleen afvalstoffen die niet voor hergebruik of verbranding in aanmerking komen, mogen gestort worden. Voor categorieën afval waarvoor de mogelijkheid tot hergebruik of verbranding bestaat en waarvoor ook voldoende capaciteit aanwezig is, zal dan ook een stortverbod ingesteld worden. Hierbij wordt in beginsel aangesloten bij de landelijk ingestelde stortverboden. In bijzondere gevallen stelt de provincie zelf (vooruitlopend of aanvullend op de landelijke stortverboden) via de PMV stortverboden in. In dat geval zal overleg gepleegd worden met het AOO. Voor de daarbij te hanteren criteria wordt verwezen naar bijlage 4.

Zodra de wettelijke nazorgregeling (Leemtetwet bodembescherming) tot stand gekomen is, zal de provincie deze regeling implementeren in Noord-Brabant. Daartoe zal zij een nazorgorganisatie instellen, die belast is met de organisatorische en financiële regeling. Vooruitlopend op deze ontwikkelingen moeten de stortplaatsexploitanten de kosten voor nazorg nu al volledig in het storttarief doorberekenen. Verder zal er een fonds gevormd moeten worden voor het (onder verantwoordelijkheid van de provincie) uitvoeren van de nazorg, alsmede een provinciale belastingverordening. De provincie is ook

voornemens een viertal inmiddels gesloten regionale stortplaatsen (Kragge I, Bavel/Dorst, Waalwijk en Voorste Heide), nadat het beschermingsniveau daarvan op stortbesluitniveau is gebracht, zonder dat de formele verantwoordelijkheid van de nazorg overgaat op de provincie, om praktische redenen onder te brengen binnen de nazorgorganisatie. De provincie zal in overleg met de betreffende vergunninghouders nader onderzoeken op welke wijze dit zal kunnen geschieden.

Het provinciaal tarievenbeleid gaat uit van een uniform tarief voor brandbaar afval, ongeacht of dit afval feitelijk verbrand of gestort wordt. De kostenopbouw van de tarieven dient transparant te zijn. De niet-herbruikbare en niet op een andere wijze te verwerken afvalstoffen, zullen tegen de feitelijke kosten gestort moeten worden.

Een differentiatie in storttarieven is alleen toegestaan als het storten van bepaalde afvalstoffen moet plaatsvinden onder speciale voorzieningen in een afzonderlijk compartiment. De gewesten dienen een tarievenplan ter toetsing aan Gedeputeerde Staten voor te leggen.

In het kader van de totstandkoming van de Leemtewet zal de provincie zich in IPO-verband inspannen om een regeling tot stand te brengen voor de nazorg van de reeds gesloten stortplaatsen.

Door de toename van hergebruik en verbranding zal de hoeveelheid en de aard van het afval op stortplaatsen wijzigen. Dit heeft twee gevolgen. Op de eerste plaats vraagt deze situatie uit bedrijfseconomisch oogpunt om een bezinning op de toekomstige grootte en spreiding van stortplaatsen. In overleg met de (nieuw gevormde) gewesten zal de provincie daarom de toekomstige grootte en spreiding van stortplaatsen bepalen; hierbij streeft zij naar maximaal één stortplaats per (nieuw) gewest. Bezien zal worden op welke wijze het storten organisatorisch vorm kan worden gegeven.

Op de tweede plaats kan het gewijzigd afvalaanbod problemen opleveren voor de consistentie van de stortplaats in relatie tot het aan te leveren afval (met name slib en baggerspecie). Uitgangspunt daarbij is dat het te storten volume door voorbewerking zoals ontwatering, droging, compostering of vergisting tot een minimum wordt beperkt. De aanbieder van het afval moet er voor zorgen dat het aan te leveren materiaal voldoende stabiel is. De acceptatievoorschriften voor stortplaatsvergunningen zullen zo nodig aangepast worden.

De provincie start in 1995 met het opstellen van een uitwerkingsplan storten PMP. Dit uitwerkingsplan schenkt aandacht aan de grootte en spreiding van stortplaatsen, aan de gewijzigde hoeveelheid en samenstelling, de tarieven, de sturing en de nazorg van het te storten afval.

Logistiek en sturing

De huidige situatie op milieugebied, zoals de ontwikkeling van de tarieven en de capaciteitsplanning, maakt sturing van afval naar de meest doelmatige inrichting noodzakelijk. Om dit te realiseren, zal de provincie in eerste instantie haar publiekrechtelijk instrumentarium inzetten. In tweede instantie zal zij privaatrechtelijke instrumenten gebruiken.

Tot het publiekrechtelijk instrumentarium behoren onder andere:

- het fixeren van verzorgingsgebieden in de vergunningen voor verbranden en storten;
- het opleggen van een scheidingsplicht in de PMV voor componenten uit de diverse categorieën afval;
- het opnemen, uitbreiden en verfijnen van de regelingen van de Verordening bedrijfsafvalstoffen in de provinciale milieuverordening;
- het instellen van een verbod voor provinciegrensoverschrijdend verkeer ten behoeve van storten en verbranden;
- het uniformeren en verwerken van acceptatievoorschriften in vergunningen van be- of verwerkers;
- het opleggen van stort- en verbrandingsverboden voor afvalstoffen die daarvoor in aanmerking komen;
- het beïnvloeden van de tarievenstructuur bij be- en verwerkers van afvalstoffen, waar dat mogelijk is.

Naast deze publiekrechtelijke middelen zullen ook de privaatrechtelijke middelen worden ingezet om er met dit totaal aan instrumenten voor te zorgen dat de overheid (NV Afvalsturing, provincie of anders-

zins) administratief, contractueel en/of vergunningtechnisch een centrale positie in de verwijderingsstructuur verwerft tussen de aanbieders en de verwerkers van afval (unieke acceptatie). In deze planperiode zal de meest optimale sturingsvorm uitgewerkt worden.

Als toetsingskader voor vergunningaanvragen inzake de transport- en overslagstructuur geldt het resultaat van de door de gezamenlijke gewesten onderschreven logistieke hoofdstructuur met betrekking tot de eindverwerking. De structuur bestaat uit inrichtingen om de deelstromen te containeriseren (afvaloverslagstations) en inrichtingen om de containers op het vervoersnet te plaatsen (laad- en losplaatsen). Ieder gewest draagt zorg voor het realiseren van ten minste een afvaloverslagstation en een laad- en losplaats (zie bijlage 4).

In de nog nader uit te werken notitie over de optimale sturingsvorm zal ingegaan worden op de relatie tussen de unieke acceptatie en het beheer van de overslagstations en de laad- en losplaatsen.

Voor wat betreft de interprovinciale samenwerking wordt verwezen naar paragraaf 7.3.

Provinciale milieuverordening en monitoring

In de provinciale milieuverordening is een regeling opgenomen dat bepaalde afvalstoffen aan Gedeputeerde Staten of een namens hen handelend orgaan moeten worden aangemeld; hierbij moet inzicht verstrekt worden in aard, samenstelling en hoeveelheid van dat afval. Deze regeling dient twee doelen. Het eerste doel is beter inzicht te krijgen in samenstelling en hoeveelheid van het afval in de diverse fasen van het verwijderingsproces. Dit wordt ook wel monitoring genoemd. Het tweede doel is de mogelijkheid bepaalde afvalstromen naar de meest doelmatige inrichting te dirigeren.

Bij de meld- en registratieverplichtingen nemen de inzamelaars/transporteurs een centrale positie in. De gehanteerde systematiek sluit aan bij de indeling die de branche zelf hanteert. Zij beperkt bovendien de omvang van de administratieve handelingen.

De inhoud en omvang van de verlangde informatie is verschillend voor afvalstromen waarvoor goede sturing noodzakelijk is en afvalstromen waarbij volstaan kan worden met goede monitoring. Om een goede monitoring te bereiken, zullen tevens waar nodig uniforme registratieverplichtingen in de vergunningen van be- en verwerkingsinrichtingen worden opgenomen.

3.7 Verstoring

3.7.1 Algemeen

Het thema verstoring heeft betrekking op de onderwerpen geluid, geur, externe veiligheid en luchtverontreiniging in binnensteden. Deze problemen hebben gemeenschappelijk dat de hinder op een lokaal niveau optreedt.

Doelstellingen

In tabel 3.11 is een overzicht gegeven van de doelstellingen en de landelijke bijdragen van de doelgroepen ten aanzien van verstoring.

Tabel 3.11: Doelstellingen verstoring en bijdragen per doelgroep

Onderwerp	Doelstelling NMP2 en PMP3	Bijdrage per doelgroep in 1985 / 1990 in Nederland																		
Geluid	<ul style="list-style-type: none"> In 2000 stand still op niveau 1985 In 2010 geen ernstige hinder én stand still op niveau 1985. 	<p>Aantal <u>ernstig</u> gehinderden (% van de Nederlandse bevolking) door geluidsoverlast.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>1985</th> <th>1990</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Industrie</td> <td>4%</td> <td>4%</td> </tr> <tr> <td>Civiele Luchtvaart</td> <td>3%</td> <td>3%</td> </tr> <tr> <td>Militaire Luchtvaart</td> <td>12%</td> <td>12%</td> </tr> <tr> <td>Railverkeer</td> <td>1%</td> <td>1%</td> </tr> <tr> <td>Wegverkeer</td> <td>19%</td> <td>20%</td> </tr> </tbody> </table>		1985	1990	Industrie	4%	4%	Civiele Luchtvaart	3%	3%	Militaire Luchtvaart	12%	12%	Railverkeer	1%	1%	Wegverkeer	19%	20%
	1985	1990																		
Industrie	4%	4%																		
Civiele Luchtvaart	3%	3%																		
Militaire Luchtvaart	12%	12%																		
Railverkeer	1%	1%																		
Wegverkeer	19%	20%																		
Geur	<ul style="list-style-type: none"> In 2000 max. 12% gehinderden In 2010 geen ernstig gehinderden 	<p>Aantal gehinderden (% van de Nederlandse bevolking) door geuroverlast.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>1985</th> <th>1990</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Industrie</td> <td>9%</td> <td>10%</td> </tr> <tr> <td>Landbouw</td> <td>2%</td> <td>3%</td> </tr> <tr> <td>Verkeer</td> <td>6%</td> <td>6%</td> </tr> <tr> <td>Overig</td> <td>2%</td> <td>3%</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>19%</td> <td>22%</td> </tr> </tbody> </table>		1985	1990	Industrie	9%	10%	Landbouw	2%	3%	Verkeer	6%	6%	Overig	2%	3%	Totaal	19%	22%
	1985	1990																		
Industrie	9%	10%																		
Landbouw	2%	3%																		
Verkeer	6%	6%																		
Overig	2%	3%																		
Totaal	19%	22%																		
Externe Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> In 2000 max. toelaatbaar risico 10^{-6} per inrichting In 2010 verdere reductie door toepassing ALARA 	Het betreft hier industriële inrichtingen en risico's als gevolg van transport van gevaarlijke stoffen.																		
Luchtverontreiniging in binnensteden	<ul style="list-style-type: none"> In 2000 geen overschrijding van de normen 	Het betreft hier voornamelijk normoverschrijding (uitgedrukt in "km wegvak") als gevolg van de verkeersproblematiek.																		

Strategie

Gemeenschappelijk element in de verstoringproblematiek is dat de omvang van de problemen bij verstoring toeneemt door volumegroei (industrie, mobiliteit). Het huidige beleid richt zich op beperking van de emissies en het creëren van afstand tussen bron en ontvanger. Daarnaast is het provinciale verstoringbeleid gericht op een integrale benadering van verstoringproblemen en het voorkomen van versnippering van thans nog onverstoord gebieden.

Een integrale benadering van de verstoringproblematiek houdt in dat de voorkeur wordt gegeven aan structurele procesgeïntegreerde ingrepen, die tegelijkertijd resulteren in minder energiegebruik en minder grondstofgebruik. Daarbij geldt echter nadrukkelijk dat het oplossen van ernstige vormen van hinder prioriteit heeft, ook als dit alleen via de "end of pipe" benadering kan plaatsvinden. Het streven naar een integrale benadering van de verstoringproblemen blijft daarbij overeind.

Het streven naar integrale milieuzonering heeft inmiddels geleid tot proefprojecten in Geertruidenberg en Bergen op Zoom.

Allereerst wordt bij de milieuzonering de milieubelasting - met alle (relaties tussen) verstoringselementen - rond een industriecomplex in kaart gebracht. Vervolgens kan op basis van deze gegevens op rationele wijze een pakket van samenhangende maatregelen worden vastgesteld. Daarbij kan bekeken worden of uitbreiding van industrie en/of woningbouw mogelijk is.

Afhankelijk van de evaluatie op provinciaal en rijksniveau zal in de planperiode nadere besluitvorming plaatsvinden over integrale milieuzonering.

3.7.2 Geluid

Stand van zaken

De zoneringsoperatie voor industrieterreinen met (vestigingsmogelijkheden voor) grote lawaaimakers is in 1993 voltooid. Bovendien zijn rijk en provincies verregaand overeengekomen om de verantwoordelijkheid voor de daarop volgende saneringsoperatie bij de provincie te leggen. Ter uitvoering van het PMP2 heeft de provincie de notities *Luchtvaart* (PS, oktober 1993), *Hogere grenswaarden voor nieuwe situaties wegverkeerslawaai en spoorweglawaai* (GS, oktober 1992) en *Motorsport en milieu* (GS, juli 1993) vastgesteld.

Een knelpunt bij de geluidproblematiek is dat de doelstellingen gebaseerd zijn op de landelijke situatie en dat de Brabantse cijfers ten aanzien van geluidhinder niet bekend zijn. Uit het klachtenpatroon bij de provinciale milieuklachtenbehandeling kan worden afgeleid dat geluidklachten vaak betrekking hebben op militair luchtvaartlawaai en industrielawaai.

Doelstellingen PMP3

Voorlopig sluit de provincie zich aan bij de rijksdoelstellingen zoals die in tabel 3.11 zijn aangegeven. In IPO-verband zullen de rijksdoelstellingen, uitgedrukt in aantallen gehinderden, uitgewerkt worden naar gebieden. Op basis van de specifieke Brabantse situatie zal de provincie vervolgens nagaan welke provinciale doelstelling zij zal hanteren.

Strategie

Het beleid ten aanzien van geluidproblematiek is grotendeels al uitgekristalliseerd in wetgeving (Wet geluidhinder, Luchtvaartwet). De (geringe) beleidsruimte die de provincie nog resteert, zal zij gebruiken om nieuwe probleemsituaties te voorkomen (preventie) en bestaande saneringssituaties op te lossen. De uitwerking van deze strategie vindt plaats bij de doelgroepen. In het kort worden hier de volgende maatregelen genoemd.

Allereerst zal de provincie waar mogelijk gebruik maken van ruisarm asfalt. Bovendien zal zij proberen met andere wegbeheerders afspraken te maken over het gebruik van dit asfalt. Deze afspraken zullen deel uitmaken van het convenant tussen alle in Noord-Brabant opererende overheden (zie het thema verwijdering, onder "hergebruik"). Punten van aandacht zijn nog het optimaal hergebruik van het gebruikte materiaal en het vergroten van de levensduur van ruisarm asfalt.

Op de tweede plaats kan preventieve en sanerende werking uitgaan van milieuvriendelijke alternatieven uit de verkeersmilieukaarten (VMK) en het weren van verkeer uit de groene hoofdstructuur (GHS). Deze maatregelen mogen echter niet resulteren in omleidingen, die een hogere netto milieubelasting tot gevolg hebben.

Op de derde plaats blijft de provincie, in lijn met het PMP2, voor rail- en wegverkeer een restrictief beleid voeren wat betreft ontheffingen van de voorkeursgrenswaarden. Dit komt overeen met het vastgelegde ontheffingenbeleid uit de notitie *Hogere grenswaarden voor nieuwe situaties wegverkeerslawaai en spoorweglawaai*. Bij railverkeer legt de provincie het accent op stillere constructies en op een gelijktijdige aanpak van saneringssituaties bij reconstructies. Verder zal in deze planperiode de naleving van ontheffingen voor hogere grenswaarden geëvalueerd worden.

De notitie *Luchtvaart* bevat beleid waarmee de provincie kan bijdragen aan het voorkomen van nieuwe probleemsituaties (zoals nieuwe ulv-terreinen) en het oplossen van bestaande problemen. In de planperiode vormt deze notitie het provinciaal beleidskader.

Verder zal de provincie woningbouwconcentraties in de geluidzone van industrieterreinen zoveel mogelijk tegengaan. Dit zal worden uitgewerkt in de notitie *"Hogere grenswaarden industrielawaai"*. Voor 1998 zal de provincie, samen met het rijk, voor bestaande saneringssituaties saneringsprogramma's opstellen; voor 2002 zullen deze situaties uitgevoerd moeten zijn.

Inmiddels is het rijk bezig om de sanering langs wegen te herijken. Gemeenten hebben vóór 1 juni 1995 opgave moeten doen van alle urgente saneringssituaties, inclusief die langs provinciale wegen. Daarnaast moeten goede afspraken tussen vergunningverlenende overheden voorkomen dat er in die zones nieuwe geluidproblemen ontstaan.

Ter voorkoming van onnodige geluidhinder zullen de vergunningaanvragen niet alleen aan het zoneeringsregime getoetst worden, maar ook aan ALARA. Tevens wordt bij vergunningverlening een door Gedeputeerde Staten vast te stellen provinciale beleidsnotitie betrokken die oplossingen geeft voor in de praktijk ervaren knelpunten

Ten slotte zal de provincie, via de provinciale milieuverordening, luidruchtige recreatie uit stiltegebieden weren. In de provincie mogen geen nieuwe faciliteiten voor luidruchtige recreatie gevestigd worden, tenzij er elders in de provincie aantoonbaar sanering plaatsvindt. Daarnaast zal uitvoering gegeven worden aan de notitie *Motorsport en milieu*.

3.7.3 Geur

Stand van zaken

Ongeveer 90% van de ingediende klachten bij de provinciale milieuklachtenbehandeling heeft betrekking op geur. In Noord-Brabant is het percentage gehinderden door geur hoger dan landelijk (28% versus 22%).

Doelstelling PMP3

De provincie sluit zich aan bij de rijksdoelstelling uit tabel 3.11. Volgens het *NMP2* zal de landelijke doelstelling voor 2000 niet worden gehaald. De provincie zal op basis van gegevens van de provinciale milieuklachtenbehandeling in kaart brengen waar de grootste knelpunten zitten.

Strategie

De minister stelt in haar brief van 21 maart 1995 naar aanleiding van de discussie over de nota *Stankbeleid*, dat als algemeen uitgangspunt wordt gehanteerd het voorkomen van (nieuwe) hinder.

De provincie zal conform die brief bij vergunningverlening de volgende beleidslijn hanteren:

- als er geen hinder is, zijn maatregelen niet nodig;
- als er wel hinder is, worden maatregelen op basis van het ALARA principe afgeleid;
- mate van hinder kan onder andere worden bepaald via een belevingsonderzoek, hinderenquete en klachtenregistratie. Voor categorie I bedrijven wordt het hinderniveau in de bedrijfstakstudie bepaald;
- de mate van hinder die nog acceptabel is, wordt vastgesteld door het bevoegd bestuursorgaan.

De waarden 1 ge en 10 ge per m³ als 98 percentiel zullen voor bestaande inrichtingen als rekenwaarden voor de verschillende scenario's voor het bepalen van het maatregelenpakket op basis van ALARA worden gehanteerd.

Verder zal uitvoering van het beleid ten aanzien van andere doelgroepen (zoals landbouw) eveneens moeten leiden tot vermindering van de stankproblematiek.

Problemen kunnen ook voorkomen worden door voldoende afstand tot de bron te houden. Daarom zal de provincie via het ruimtelijk instrumentarium er voor zorgen dat er geen nieuwe woningconcentraties binnen bestaande geurcontouren worden geprojecteerd.

3.7.4 Externe veiligheid

Stand van zaken

Noord-Brabant telt 10 bedrijven die een extern-veiligheidsrapport (EVR) moeten maken, terwijl 21 bedrijven een zogenaamde zorgplicht hebben op grond van het Besluit risico's zware ongevallen. Uit de EVR's zijn tot nu toe geen grote knelpunten naar voren gekomen. Door het ontbreken van een eenduidige beoordelingsmethodiek voor zorgplichtige bedrijven zal inzicht in mogelijke knelpunten pas na vaststelling van de methodiek in IPO-verband verkregen worden.

Een globale inventarisatie naar de risico's van gevaarlijke stoffen is uitgevoerd voor een aantal vervoermodaliteiten. De eindrapportage laat uitgaande van de normering voor stationaire installaties een aantal knelpunten zien bij het weg- en railvervoer. Het rapport is medio 1995 aan Gedeputeerde Staten aangeboden.

Doelstellingen PMP3

De provincie sluit zich aan bij de *NMP2*-doelstellingen als aangegeven in tabel 3.11. In het *NMP2* wordt verwacht dat er ten aanzien van externe veiligheid geen problemen zullen optreden bij industrie en LPG-opslag. De doelstelling voor 2010 voor binnenstedelijke goederenemplacementen is evenwel problematisch.

Strategie

In 1995 zal de provincie een notitie externe veiligheid opstellen waarin primair op basis van het rijksbeleid het beleid voor Noord-Brabant wordt geëxpliciteerd. Hierbij spelen "omgaan met risico's" met de daarbij behorende uitkomsten van de discussie in regering en parlement, de jurisprudentie en de in ontwikkeling zijnde handleiding externe veiligheid van IPO/VNG een centrale rol.

Kernbegrippen zijn daarbij de toetsing aan het maximaal toelaatbaar risico (IR en GR) en ALARA toepassing.

Ook zullen ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied tussen de IR risiconormen 10^{-6} en 10^{-8} en de problematiek rondom bedrijfswoningen en incidentele woningbouw aan de orde komen.

Tevens zal, mede aan de hand van de resultaten van het IPO A74 project en toekomstig rijksbeleid, een beleid voor het transport van gevaarlijke stoffen worden geformuleerd om knelpunten op te lossen en risico's te verminderen onder toepassing van ALARA. Hierdoor moeten ruimtelijke ontwikkelingen op verantwoorde wijze mogelijk worden. Het accent zal liggen op routing, ruimtelijke zonering en rampenbestrijding.

Hiertoe zullen aanvullende inventarisaties van de vervoersmodaliteiten worden uitgevoerd conform de afspraken die voortvloeien uit de IPO projecten.

Onderzocht wordt of met gemeenten een inventarisatie van stationaire installaties en niet stationaire risicovolle objecten kan worden uitgevoerd, om zo de coördinatie van rampenbestrijdingsplannen door de Commissaris der Koningin te ondersteunen.

3.7.5 Luchtverontreiniging in binnensteden

Stand van zaken

Als gevolg van diverse verbrandingsprocessen (verkeer, industrie, ruimteverwarming en dergelijke) zijn in de atmosfeer van stedelijke centra de concentraties schadelijke stoffen vaak hoog. Het gaat daarbij om stoffen als koolmonoxyde, stikstofoxyden, zwarte rook, benzeen en lood. Deze stoffen hebben op korte of langere termijn schadelijke effecten op de gezondheid.

Inmiddels hebben zeven grote Noordbrabantse gemeenten een verkeersmilieukaart opgesteld. Uit deze kaart blijkt dat in die steden in 1990 op ongeveer 17 km wegvak de normen voor koolmonoxyde en stikstofoxyden werden overschreden. De situatie voor andere stoffen is nog niet in kaart gebracht.

Doelstellingen PMP3

Ten aanzien van luchtverontreiniging in binnensteden heeft het rijk enkele (soms voortschrijdende) milieudoelstellingen vastgelegd. In principe sluit de provincie zich aan bij deze doelstellingen, met dien verstande dat aanpak van de problematiek moet passen binnen de hoofdlijn van het Brabants milieubeleid. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat luchtkwaliteitsdoelstellingen worden gerealiseerd door op grote schaal verkeer om te leiden, aangezien zulke omleidingen een hogere netto milieubelasting tot gevolg (kunnen) hebben.

Strategie

De problemen met betrekking tot de luchtkwaliteit in de binnensteden zijn vooral ontstaan door de enorme volumegroei van het verkeer. Er zijn de nodige maatregelen getroffen om motoren schoner te maken. Deze maatregelen wegen echter niet op tegen de problemen die veroorzaakt worden door het grotere verkeersaanbod.

Ook de aanpak van de luchtverontreiniging vraagt om een integrale benadering, aangezien de problemen rond luchtkwaliteit van de binnensteden sterk samenhangen met de totale mobiliteitsproblematiek. De provincie beseft dat er drastische maatregelen nodig zijn om deze problemen op te lossen, zeker die ten aanzien van het verkeersvolume in het stedelijk gebied. De provincie zal vooral coördinerend optreden naar de gemeenten en vervoerregio's. Zie verder de doelgroep verkeer en vervoer (paragraaf 6.5).

3.8 Verdroging

De term verdroging is van toepassing op de gebieden waaraan vanuit het provinciaal beleid de natuurfunctie is toegekend en waar sprake is van een afwijking tussen de actuele en de voor de functie gewenste waterhuishoudkundige situatie. Deze afwijkingen in de waterhuishoudkundige situatie hebben twee oorzaken. Aan de ene kant is er sprake van minder aanvulling van grondwater (verharding, toename ont- en afwatering). Aan de ander kant is de onttrekking van grondwater (voor diverse doeleinden) toegenomen. Daar voor natuurwaarden een speciale watersamenstelling noodzakelijk kan zijn, is het niet zo dat in alle gevallen door wateraanvoer (bijvoorbeeld "Maaswater") of conservering van (zuur) regenwater de verdroging kan worden bestreden. De verdrogingsbestrijding vereist een gebiedsgedifferentieerde aanpak waarbij herstel van natuurlijke watersystemen vaak de enige structurele en toereikende oplossing is.

De verdroging heeft een achteruitgang in natuurwaarden tot gevolg, hetgeen nog wordt versterkt wanneer er naast verdroging tegelijkertijd sprake is van verzuring of vermesting.

Het beleid met betrekking tot het thema verdroging staat beschreven in het waterhuishoudingsplan van de provincie. Het beleid is gericht op:

bescherming:

- stabilisatie van de omvang van de grondwateronttrekkingen;
- "stand still" van het hydrologisch effect in de desbetreffende functiegebieden (waterafhankelijke natuurgebieden).

herstel:

- gebiedsgedifferentieerde benadering voor het verkrijgen van hydrologisch herstel van de waterafhankelijke natuurgebieden (functiegebieden uit het waterhuishoudingsplan).

In de rapportages "verdroogde natuurgebieden in Brabant" (1993, aanvulling 1994) blijkt dat er in circa 180 gebieden in Brabant sprake is van verdroging van natuur en landschap.

De verdrogingsproblematiek maakt integraal deel uit van het *Provinciaal waterhuishoudingsplan*. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de knelpunten en voor het verdrogingsbeleid, wordt dan ook verwezen naar dit plan.

3.9 Verspilling

3.9.1 Algemeen

Verspilling is het zodanig omgaan met beschikbare milieuvorraden zoals water, bodem, mineralen, fossiele energie en biologische voorraden, dat dit op den duur een bedreiging vormt voor een duurzame maatschappelijke ontwikkeling. In het *NMP2* is onder thema verspilling het begrip voorraadbeheer geïntroduceerd. Het doel in het *NMP2* van voorraadbeheer is aan te geven welke omvang en kwaliteit van voorraden nodig is om het milieu duurzaam te kunnen overdragen aan volgende generaties. In paragraaf 2.2 (figuur 2.2) heeft voorraadbeheer betrekking op zowel vermindering van het gebruik van grondstoffen als op een goed beheer van de voorraden die in Noord-Brabant voorkomen.

Het provinciale beleid ten aanzien van voorraadbeheer wordt hieronder verder uitgewerkt voor het in paragraaf 2.2 aangegeven aspect "oppervlaktedelfstoffen" en is voor "grondwater" uitgewerkt in het vigerende waterhuishoudingsplan. De aspecten "bodem" en "mineralen en grondstoffen" komen aan de orde bij de doelgroepen landbouw en industrie.

3.9.2 Oppervlaktedelfstoffen

Stand van zaken

In Noord-Brabant is de winning van zand (met name ophoogzand en beton- en metselzand) voor de bouw toegenomen van ongeveer 8,5 miljoen ton in 1987 tot ongeveer 13,2 miljoen ton in 1994. Hoewel deze cijfers duiden op een sterke toename van de winning van zand, blijkt uit nadere analyse van de jaarcijfers dat de winning door de jaren heen gemiddeld ongeveer 10,5 miljoen ton per jaar bedraagt.

Dit komt ongeveer overeen met de behoefte aan grondstoffen in Noord-Brabant. Naar verwachting zal de winning van zand zich de komende jaren rond het genoemde gemiddelde stabiliseren en mogelijk wat afnemen.

Voor de verschillende soorten zand kunnen de volgende cijfers genoemd worden. Ophoogzand komt voor 25% vrij bij oppervlakte-ontgroningen en wordt voor 75% gewonnen uit ongeveer 30 grotere winplaatsen. Beton- en metselzand wordt vrijwel uitsluitend gewonnen uit de grootschalige winlocaties Beers-oost (Kraayenbergse Plassen) en Lithse Ham. Op grond van de landelijke taakstelling voor 1989-1998 zal in Noord-Brabant in die periode 37,5 miljoen ton beton- en metselzand worden gewonnen, terwijl de Noordbrabantse behoefte 35 miljoen ton is.

In de afgelopen veertig jaar is als gevolg van ontgroningen ongeveer 3400 hectare land omgezet in water, met als belangrijkste functies recreatie (28%), natuurontwikkeling (4%), combinatie natuurontwikkeling en recreatie (27%), spaarbekkens en havens (38%). In de komende 10 jaar zal ongeveer 800 hectare worden omgezet van land in water, waaronder ongeveer 300 hectare voor het vierde spaarbekken.

Doelstelling PMP3

"Zuinig gebruik van eindige grondstoffen" is een centrale doelstelling van het *NMP*-beleid. Bij het milieubeleid voor de bouw, het ontgroningenbeleid en het bouwstoffenbeleid gaat het daarbij zowel om de primaire als secundaire granulaire grondstoffen. De provincie streeft naar (relatief) verminderd gebruik van het totaal aan granulaire grondstoffen voor de bouw: een reductie van 2,5% in 2000 en 5% in 2005 door zuiniger gebruik.

De doelstellingen van de provincie sluiten aan bij die van het rijk. De provincie streeft naar:

- zuinig en doelmatig gebruik van primaire en secundaire materialen;
- optimale toepassing van secundaire grondstoffen;

- winning van primaire grondstoffen op een maatschappelijk verantwoorde wijze;
- het veiligstellen van de voorziening van grondstoffen in Noord-Brabant.

Strategie

Ten aanzien van ophoogzand c.q. grondstoffenvoorziening voor ophogingsdoeleinden zijn taakstellingen geformuleerd in de nota *Grondstoffenvoorziening ten behoeve van ophogingsdoeleinden*. Gestreefd wordt naar een aandeel van 15% secundaire grondstoffen en 17,5% zeezand in de totale ophoogzandvoorziening in het jaar 2000. De overige hoeveelheid grondstoffen voor ophoging zal (nog) gewonnen moeten worden uit de Brabantse bodem.

Voor het beleid voor het vervangen van primaire door secundaire grondstoffen, wordt verwezen naar het thema verwijdering en de doelgroep bouw.

Over de winning van beton- en metselzand worden landelijke afspraken gemaakt. Hierbij dient rekening te worden gehouden met import en export en met de (beperkte) vervanging door secundaire grondstoffen. Voorlopig zal een en ander echter niet leiden tot een substantiële vermindering van de hoeveelheid te winnen primaire grondstoffen.

3.9.3 Grondwater

Stand van zaken

In paragraaf 2.2 is gesteld dat er in de waterhuishouding sprake is van een verstoring (te snelle ont- en afwatering, toename onttrekkingen, wegvallen van waterstromen, etc.) In het vigerende waterhuishoudingsplan (1991) is ten aanzien van de grondwateronttrekkingen een standstill-beleid op het totaal aan grondwateronttrekkingen op het niveau van 1987 gedefinieerd. Binnen het stand-still beleid is beperkt ruimte voor toename van de onttrekking van grondwater voor hoogwaardig gebruik (drinkwatervoorziening) en moet de onttrekking voor laagwaardig gebruik in dezelfde mate afnemen. Voor de doelstellingen ten aanzien van grondwateronttrekkingen wordt verwezen naar het waterhuishoudingsplan (paragraaf 3.2.3, onderdeel B. Grondwater en tabel 1).

Uit de voortgangsrapportage "Beperking van het gebruik van grondwater" van juni 1994, blijkt dat er sprake is van diverse ontwikkelingen in de grondwateronttrekkingen en het grondwatergebruik. De doelstelling "standstill" voor de totale omvang van de grondwateronttrekkingen op het niveau van 1987 is in de periode 1988 tot 1994 niet bereikt; echter na een aanvankelijke stijging in de beschouwde periode, is vanaf 1992 het totaal aan grondwateronttrekkingen gedaald. Deze daling bedroeg 34 miljoen m³ in 1993 ten opzichte van de onttrekkingen in 1991. Het totaal aan grondwateronttrekkingen in 1993 is echter nog 43 miljoen m³ (12%) hoger dan het streefdoel van de onttrekkingen in 2000.

De grondwateronttrekking van de sector openbare watervoorziening blijft in de beschouwde periode binnen de gestelde ontwikkeling, doch vertoont aanvankelijk een sterke stijging. Door vergunning te verlenen voor een proefperiode wordt de tijd benodigd voor de ontwikkeling van de inzet van alternatieven (in 2000 in Midden en Oost-Brabant minimaal 10 miljoen m³/j) overbrugd.

Door waterbesparing en terugdringing van het gebruik van grondwater voor koeling is de onttrekking van grondwater door de industrie gestaag gedaald. Het gebruik voor zogenaamde hoogwaardige doeleinden vertoont een stijging.

De genormeerde onttrekking van grondwater door de landbouw voor beregening is vanaf 1992 gedaald, na een sterke stijging in de voorafgaande jaren. Desondanks is de landbouw na de sector openbare watervoorziening de grootste "onttrekker" van grondwater geworden. Bezien zal worden of er alternatieve mogelijkheden zijn.

Bij de categorie bronbemaling is weliswaar sprake van een toename van retourbemaling, doch tevens van een toename van onttrekkingen. Aandachtspunt vormt ook de toename van de onttrekkingen voor sanering en beheersing van bodemsaneringslokalities.

Strategie

Alternatieve bronnen (sector openbare watervoorzieningen) moeten tijdig ontwikkeld en ingezet worden met het oog op de realisering van de grondwateronttrekkingsdoelen in het WHP. Hiertoe vinden op diverse wijzen reeds activiteiten plaats (4e spaarbekken Biesbosch, Project Infiltratie Maaskant, onderzoek diep-infiltratie). In IPO-verband worden mogelijkheden voor verdere waterbesparing nader in beeld gebracht. Een nadere uitwerking van het beleid zoals aangegeven in het waterhuishoudingsplan (gebiedsgedifferentieerd) vindt plaats in het waterhuishoudkundig beleid.

3.10 Evaluatie van de thema's

Deze paragraaf geeft een indicatief overzicht van de resultaten die bij de verschillende thema's zijn bereikt. Het blijkt dat het gevoerde beleid tot nu toe niet de trendbreuk heeft kunnen bewerkstelligen die nodig is voor een duurzame ontwikkeling. Wel zijn op een aantal punten duidelijke verbeteringen te constateren en zijn verbeteringen op andere punten in de nabije toekomst te verwachten. Een indicatie van de opgetreden trend in relatie tot de doel- en taakstellingen, is opgenomen in tabel 3.12.

Tabel 3.12: Trend milieuthema's in Noord-Brabant

Thema	Aspecten	Trend	
Klimaatverandering	CO ₂	--	
	CH ₄	o	
	N ₂ O	o	
	CFK's	+	
Verzuring	SO ₂	++	
	NH ₃	+	
	NO _x	o/-	
Vermesting	N en P	o/+	
Verspreiding	Pb, Cd, Hg, Cr, dioxine, bestrijdingsmiddelen	+ / ++	
	Ni, fluoride, fijn stof, PAK, Cu, Zn	o/+	
Verwijdering	preventie	-	
	hergebruik	+	
	verbranden	o	
	storten	o/+	
	organisatie	+	
Verstoring	geluid	divers	
	geur	o/+	
	externe veiligheid	+	++ = positieve trend
	luvo binnensteden	-	+ = gematigd positieve trend
Verspilling	ontgrondingen	o	o = stand-still
	ontwikkeling grondwateronttrekking	-/o	- = gematigd negatieve trend
Verdroging	aantasting natuurwaarden	-/o	-- = negatieve trend

De milieuproblemen, gekenmerkt door de thema's, hebben veelal gemeenschappelijke oorzaken. De oorzaken dient men te zoeken bij:

- het intensiever verbruik van energie en grondstoffen als gevolg van groei van productie en consumptie (bijvoorbeeld bij verzuring en klimaatverandering);
- het openbreken of veranderen van stofkringlopen (bijvoorbeeld bij vermesting of bij verwijdering);
- het verwaarlozen van kwaliteitsaspecten in productieprocessen en bij produkten (bijvoorbeeld bij verwijdering, verspreiding en verstoring).

Bij het zoeken naar oplossingen moet de samenhang tussen milieuthema's en gemeenschappelijke oorzaken van problemen worden benut. Een duurzame ontwikkeling kan gestalte krijgen door minder energie en grondstoffen te gebruiken, stofkringlopen te sluiten en kwaliteit te bevorderen.

Energie-extensivering en integraal ketenbeheer worden dan ook als de belangrijkste aspecten gezien om te komen tot een duurzame ontwikkeling. Zij krijgen in hun algemeenheid steeds hogere prioriteit.

Inzet van instrumenten

4

4.1 Inleiding

Traditioneel wordt onderscheid gemaakt in juridisch, financieel en communicatief instrumentarium. Tot op heden is met name het juridisch instrumentarium (verordeningen, vergunningen) door de provincie ingezet.

Doorvoering van de in hoofdstuk 2 genoemde uitgangspunten, te weten de integratie van het milieubeleid en het ander provinciaal beleid, de zelfregulering door de doelgroepen en de uitvoeringsgerichtheid, dient te leiden tot een heroverweging van het tot op heden ingezette instrumentarium. Daarbij dient de provincie de reikwijdte van de provinciale mogelijkheden niet uit het oog te verliezen. Het is van belang dat eerst bezien wordt welke integrale oplossing voor een zich aandienend probleem vanuit de diverse beleidsterreinen het meest optimaal is, om van daar uit een mix van provinciaal instrumentarium samen te stellen.

Een meer brongerichte aanpak van het milieuprobleem leidt tot een grotere medeverantwoordelijkheid van de doelgroepen en tot een meer aansturende en borgende rol van de overheid. De provincie zal daartoe meer overgaan tot het instrument van communicatie en financiële ondersteuning, hoewel de reikwijdte van dit laatste instrument beperkt is.

Het instrument communicatie zal worden ingezet om de reikwijdte van provinciale mogelijkheden te vergroten. Communicatie zal meer in een vroegtijdig stadium worden ingezet. Wanneer binnen de doelgroepen zelf draagvlak bestaat voor een bepaalde aanpak van de milieuproblematiek, zal de provincie samen met deze doelgroep ook andere overheidsgeledingen trachten te overtuigen van de kracht van deze gedragen aanpak.

Ten aanzien van het financieel instrumentarium zal getracht worden het provinciaal budget te vergroten door een betere integratie met andere provinciale beleidsvelden en budgetten en door aanwending van andere financieringsbronnen (zoals Europese subsidies en medefinanciering door de doelgroep).

Juridisch instrumentarium dient een meer borgende rol te gaan innemen. Deze borging dient tot het voorkomen van concurrentievervalsing, het vastleggen van eerder gemaakte afspraken, het meetrokken van achterblijvers en het realiseren van uniformiteit in regels. Een dergelijke borging van regels is ook van belang voor de handhaving. De mate van (preventieve) handhaving zal mede afhankelijk zijn van de kwaliteit van rapportages door het bedrijfsleven zelf.

4.2 Regulering

4.2.1 Provinciale milieuverordening

De Wet milieubeheer verplicht de provincie een milieuverordening op te stellen. De provinciale milieuverordening is een nieuw instrument dat op provinciaal niveau algemene bindende regels stelt. Om nodeloze verschillen tussen de provincies onderling te voorkomen, sluit de provinciale milieuverordening zo veel mogelijk aan op het model dat in interprovinciaal (IPO) verband is ontwikkeld.

In de provinciale milieuverordening is een aantal verplichte onderdelen te onderscheiden. Het gaat hierbij om grondwaterbescherming, geluidhinder, bodemsanering en het instellen van de provinciale milieuc commissie. Daarnaast is de verordening een belangrijk instrument om afvalstromen te sturen. Hierbij kan gedacht worden aan het melden van afgifte van (gevaarlijk en ander) afval en het stellen van stortverboden en het geven van regels voor de toepassing van secundaire grondstoffen. Bovendien biedt de provinciale milieuverordening de mogelijkheid instructieregels aan gemeenten en waterschappen op te nemen. Via instructieregels kunnen gemeentebesturen of waterschapsbesturen verplicht worden bepaalde voorschriften of beperkingen aan de Wet milieubeheer/Wvo-vergunning te verbinden. Vooralsnog zal de provincie terughoudend zijn in het ontwikkelen van instructieregels. Het instrument zal in eerste instantie ingezet worden op het terrein van de grondwaterbescherming. Vervolgens zal de provincie op basis van eigen ervaringen bezien waarvoor en op welke wijze instructieregels ingezet kunnen gaan worden.

De provinciale milieuverordening wordt in fasen ingevoerd. De eerste tranche is op 1 januari 1994 in werking getreden. In deze tranche zijn de volgende kwesties geregeld: het instellen van de Provinciale Commissie voor milieu en water, de inspraak bij besluiten van algemene strekking, de melding gevaarlijke afvalstoffen en het saneringsplan in het kader van bodemsanering.

In tranche 2A die op 1 maart 1995 in werking is getreden, zijn regels gesteld voor niet-vergunningplichtige inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden.

In tranche 2B, die eind 1995 in werking treedt, zijn voor verschillende categorieën afvalstoffen regels worden opgenomen. Het gaat hierbij ondermeer om regels inzake het scheiden van afval, een meldingsstelsel voor niet-gevaarlijke afvalstoffen, import/export van afval, stortverboden en regels voor de toepassing van secundaire grondstoffen. In de provinciale milieuverordening is op basis van de Interimwet ammoniak en veehouderij ook een regeling opgenomen die betrekking heeft op de toetsing van (inter)gemeentelijke ammoniakreductieplannen.

Bovendien is voor bepaalde grondwateronttrekkingen en infiltraties van water in de bodem in of nabij het natuurmonument "de Groote Peel" een aanvullende plicht (ten opzichte van het landelijke MER-besluit) tot het opstellen van een milieu-effectrapport opgelegd. Tenslotte is in deze tranche een "zwarte lijst" van inrichtingen opgenomen. Voor inrichtingen die op deze zwarte lijst staan, geldt in de beschermingszones om de waterwingebieden een verbod voor nieuwvestiging. De "zwarte lijst" van inrichtingen is voor de beschermingszones van de 8 zeer kwetsbare grondwaterwinningen uitgebreid met een "grijze lijst" van inrichtingen met een verbod voor nieuwvestiging.

4.2.2 Vergunningverlening

Met het oog op de bescherming van het milieu is de primaire functie van vergunningverlening aan te geven welke milieubelasting bedrijven maximaal mogen veroorzaken. In het traject voorafgaand aan vergunningverlening en actualisering van vergunningen streeft de provincie er uiteraard naar om met de bedrijven afspraken te maken over de aanpak van de milieuproblemen en over de maatregelen die getroffen moeten worden. Uitgangspunten hierbij zijn: de implementatie van de stand van de techniek uitgaande van het ALARA-beginsel, de verdere invulling van het begrip "duurzame ontwikkeling" en het realiseren van een optimaal milieurendement. De gemaakte afspraken zullen in de vergunning vastgelegd worden, waardoor een zekere borging ontstaat. Om verplaatsing van milieuproblemen te voorkomen, moet in het vooroverleg en de vergunningaanvraag ook de samenhang met de Wet verontreiniging oppervlaktewater en de Grondwaterwet worden bezien.

Inspelen op de Wet milieubeheer

Inspelen op de nieuwe mogelijkheden van de Wet milieubeheer betekent dat door middel van het traject vooroverleg -> bedrijfsmilieuplannen -> vergunningverlening en actualisering van vergunningen zoveel mogelijk gekomen wordt tot procesgeïntegreerde maatregelen om emissies te voorkomen en om preventie van afval en energie- en grondstoffenextensivering te bereiken. Dit neemt niet weg dat andere meer effectgerichte maatregelen veelal nodig zullen blijven.

Uit het oogpunt van milieurendement zal in het overleg met bedrijven gestreefd worden naar een meer integrale afweging van milieumaatregelen. De provincie verwacht dat bedrijven in bedrijfsmilieuplan-

nen alternatieven bieden voor productieprocessen, voor procesbeheersing en voor het gebruik van grond- en hulpstoffen. Daarnaast verwacht de provincie dat bedrijven onderzoek doen en op basis daarvan alternatieven formuleren.

Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij bedrijfseconomische processen zoals investeringstrajecten, zal bij de actualisering van vergunningen gezocht worden naar mogelijkheden om te anticiperen op veranderingen in de bedrijfssituatie. Daarmee wordt de vergunningverlening een meer dynamisch proces.

Bedrijfstakinggerichte benadering

In deze planperiode zal de bedrijfstakinggerichte benadering verder worden uitgewerkt. Dit zal leiden tot meer differentiatie bij de vergunningverlening. Tussen de bedrijfstakingen onderling zal deze differentiatie tot uitdrukking komen in verschillen in plannen en in technische gegevens die van de bedrijven gevraagd worden en in meer of mindere mate van standaardisatie van aanvragen en vergunningen. In homogene bedrijfstakingen worden pakketten standaardmaatregelen gehanteerd. In heterogene bedrijfstakingen wordt inhoudelijke standaardisatie bereikt door te werken met toetsingscriteria voor bedrijfsmilieuplannen (zie paragraaf 6.3.2). Deze plannen worden per bedrijf opgesteld in het kader van de uitvoering van de convenanten en van de te volgen procedure bij de vergunningverlening.

Actualisering vergunningen en het voorkomen van illegale situaties

De Wet milieubeheer schrijft voor dat regelmatig nagegaan wordt of vergunningen en de daaraan verbonden voorschriften nog toereikend zijn. Om de actualiteit van een vergunning te toetsen, wordt per bedrijfstaking een systematiek ontwikkeld.

Een belangrijk doel voor het vergunningenbeleid is het voorkomen van illegale situaties. Dit kan onder meer bereikt worden door tijdige besluitvorming over vergunningaanvragen. Om dit te realiseren, zal aan de hand van een vast stappenplan en een bepaald tijdsbestek een gestructureerde vorm van vooroverleg gehanteerd worden.

Voor de beschikbare tijdsduur voor het vooroverleg en de capaciteit die beschikbaar is voor het behandelen van een vergunningaanvraag en voor het opstellen van een (ontwerp-)vergunning, worden vaste richtlijnen gehanteerd.

Het vergunningenbeleid is verder uitgewerkt in paragraaf 6.3 (doelgroep industrie) en in bijlage 5 (Prioriteiten en Perspectieven doelgroep Industrie). Het beleid geldt voor alle inrichtingen waarvoor Gedeputeerde Staten vergunningverlenend gezag zijn, dus ook voor de afval- en energiebedrijven.

Voor de planning van vergunningverlening zijn in 1994 nieuwe kengetallen ontwikkeld. Deze kengetallen worden in de planperiode gehanteerd, geëvalueerd en zo nodig aangepast. In het kader van een goede plannings- en beheerstructuur stellen Gedeputeerde Staten jaarlijks een programma voor de vergunningverlening op. Over de resultaten van dit programma rapporteren zij ieder jaar. Om te komen tot een integrale afweging van milieu-aspecten bij de vergunningverlening moet ook het grondwateraspect worden meegenomen.

De planning van de vergunningverlening krachtens de Grondwaterwet zal zo spoedig mogelijk worden opgenomen in het jaarlijks uitvoeringsprogramma vergunningverlening.

4.2.3 Handhaving

Preventieve en repressieve handhaving

Het doel van (milieu)handhaving is te bereiken dat de algemeen en individueel geldende rechtsregels en voorschriften die zijn gericht op de bescherming van de milieukwaliteit, nageleefd worden.

Handhaving onderscheidt zich in twee varianten. In de eerste plaats is er de *preventieve handhaving*. Hierbij worden periodieke controles uitgevoerd om de naleving van rechtsregels en voorschriften te stimuleren. In de afgelopen jaren heeft ieder gewest/samenwerkingsverband binnen de provincie de organisatiestructuur voor preventieve handhaving ingevoerd, zoals voorgesteld in het rapport over het

onderzoek naar modellen voor regionale handhaving in de provincie Noord-Brabant (VOS-II). Per gewest is een regionaal handhavingsprogramma opgesteld waarin staat met welke frequentie bedrijven, zowel provinciale als gemeentelijke, zullen worden gecontroleerd. De aan dit programma deelnemende partijen, die elk hun formele bevoegdheden houden, maken in het regionale handhavingsprogramma bindende afspraken. De uitvoering van de preventieve handhaving is inmiddels voor een groot gedeelte aan de gewesten overgedragen. Ook is in de afgelopen periode de afhandeling van milieu-klachten gedeeltelijk overgedragen aan de gewesten.

In de tweede plaats kan gebruik gemaakt worden van *repressieve handhaving*. Repressieve handhaving is gericht op het toepassen van dwangmiddelen, zoals bestuursdwang en dwangsom. Tot op heden is repressieve handhaving voornamelijk ingezet bij het uitvoeren van het provinciaal afvalstoffenbeleid, het mestbeleid en het verdrogingsbeleid.

Beleid

Een nadere uitwerking van het handhavingsinstrument is opgenomen in de samenvatting van de hoofdlijnen van beleid zoals geformuleerd in het *Beleidskader handhaving van milieuwetgeving* (zie bijlage 6). Het Beleidskader handhaving gaat ook in op gedogen. De provincie zal echter slechts in overgangs- en overmachtssituaties gedogen.

Om te zorgen voor een adequate inzet van het handhavingsinstrument zullen Gedeputeerde Staten jaarlijks een preventief handhavingsprogramma opstellen. Dit programma zal worden ingebracht in de gewesten, zodat op basis hiervan op gewestelijk niveau een regionaal handhavingsuitvoeringsprogramma kan worden opgesteld.

De uitvoering van het programma zal geschieden op basis van IPO-kengetallen over frequenties en controle-eenheden. In de planperiode zal evaluatie plaatsvinden van deze kengetallen. In de evaluatie zal ook het milieurendement van de controles worden verdisconteerd, evenals de mate en kwaliteit van rapportages door het bedrijfsleven zelf. Naar aanleiding van de evaluatie kunnen de kengetallen eventueel bijgesteld worden.

Bij het preventieve handhavingsbeleid streeft de provincie ernaar om - met behoud van ieders taak en verantwoordelijkheid - de coördinatie tussen alle betrokken organen verder te verbeteren en de samenwerking tussen de handhavingpartners te versterken.

In de komende planperiode zullen preventieve handhavingswerkzaamheden met een tweejaarlijkse efficiëncytoets aan de gewesten worden overgedragen, mits er sprake is van:

- bestuurlijke inbedding in gewest (opname in gemeenschappelijke regeling);
- adequaat uitvoeringsapparaat, aanwezigheid brede milieu-samenwerking;
- aanwezigheid regionaal handhavingsuitvoeringsprogramma.

Voor het handhavingsinstrument is het van belang dat een uniform beleid wordt gevoerd voor meetverplichtingen in vergunningvoorschriften. Binnen de preventieve handhaving is het bovendien van belang dat parallel aan het handhavingsuitvoeringsprogramma een meetprogramma wordt opgesteld dat jaarlijks uitgevoerd wordt. Op landelijk niveau dienen dan kengetallen ontwikkeld te worden voor de frequenties van de metingen van emissies en immissies.

Het doel van repressieve handhaving is tweeledig. Op de eerste plaats heeft repressieve handhaving tot doel de geconstateerde overtreding te beëindigen om zo het milieu te beschermen. Op de tweede plaats is het de bedoeling dat herhaling van de overtreding voorkomen wordt. Artikel 18.2 van de Wet milieubeheer verplicht de provincie een procedure vast te stellen voor de behandeling van klachten over inrichtingen waarvoor de provincie het bevoegde gezag is. In dat kader zullen de bestaande procedures voor de afhandeling van milieu-klachten gestroomlijnd worden en zal de rol van de gewesten bij het afhandelen van klachten verder worden vormgegeven.

Een belangrijk uitgangspunt bij repressieve handhaving is dat op iedere melding wordt gereageerd. Om de prioriteiten in de aanpak te bepalen, wordt rekening gehouden met milieuhygiënische aspecten, zoals het belang van de volksgezondheid, dreigende onomkeerbare situaties en onvergundbare situ-

aties. Daarnaast wordt rekening gehouden met overwegingen van bestuurlijke aard en het belang van de rechtshandhaving.

Bij de keuze van het handhavingsinstrument dat wordt toegepast, zijn de individuele omstandigheden van het geval mede bepalend. De kosten van repressieve handhaving (bestuursdwang) zullen altijd op de overtreder worden verhaald. Een eenmaal verbeurde dwangsom zal altijd worden geïnd. Om de financiering van bestuursdwang mogelijk te maken, is bij de provincie Noord-Brabant vanaf 1990 een fonds bestuursdwang ingesteld. Financiële middelen uit dit fonds kunnen gebruikt worden voor voorfinanciering en voor dekking van niet-verhaalbare kosten.

4.3 Financieel instrumentarium

Hieronder worden de twee belangrijkste financiële instrumenten van de provincie nader gezien, te weten subsidies en heffingen. Daarnaast wordt het beleid in deze planperiode beschreven.

Subsidies

De provincie draagt bij stimuleringssubsidies veelal slechts zorg voor een evenwichtige verdeling van rijksmiddelen. Veel rijksbijdragen betreffen doeluitkeringen waarbij de handelingsruimte voor de provincie beperkt is. Te denken valt hierbij aan de bijdrageregeling milieubeschermingsgebieden, de NUBL-gelden en aan gelden voor aanvullend ammoniakbeleid. Ook kan men om milieuvriendelijk gedrag te stimuleren gebruik maken van Europese subsidiemogelijkheden, zoals de EFRO-subsidies voor grensoverschrijdende projecten.

Daarnaast heeft de provincie binnen haar begroting een eigen stimuleringsbeleid ontwikkeld. Zo heeft zij financieel bijgedragen aan de fondsen van LAMI en PAMI, de vervoerregio's en aan gemeenten voor infrastructurele projecten, zoals de aanleg van busbanen en fietspaden. Ook heeft zij projectgebonden financiële ondersteuning gegeven aan initiatieven van doelgroepen.

In deze planperiode zullen financiële prikkels primair worden ingezet voor projecten die zich richten op energie- en grondstoffen extensivering, integraal ketenbeheer, preventie en hergebruik van afvalstoffen en revitalisering van industrieterreinen.

Heffingen

De provincie heeft beperkte juridische mogelijkheden om milieu-onvriendelijk gedrag via heffingen af te buigen naar milieuvriendelijk(er) gedrag. De bevoegdheid tot het instellen van heffingen moet een wettelijke grondslag hebben en deze is slechts sporadisch aan de provinciale overheid toebedeeld. Dergelijke - dikwijls zeer ingrijpende - maatregelen heeft de nationale wetgever veelal aan zichzelf voorbehouden. Het is evenwel een misvatting te veronderstellen dat financiële sturing alleen te bereiken zou zijn door de inzet van juridische middelen. Ook via de weg van communicatie en onderhandeling kan een en ander in gang gezet worden. Daarbij is het van belang dat door de deelnemende partijen een gemeenschappelijk belang onderkend wordt. In dat geval kan de provincie de rol van initiator en intermediair innemen. Een voorbeeld in deze zin is het opstellen van een tarievenplan voor de eindverwerking van afval, als een gemeenschappelijk product van gewesten en provincie.

Beleid

De inzet van financieel-economische instrumenten in het milieubeleid is tot nog toe beperkt geweest. In deze planperiode zullen dergelijke instrumenten echter meer aandacht krijgen. De provincie zal op verschillende manieren trachten haar financiële mogelijkheden te verruimen, onder meer door een beroep te doen op medefinancierders (zoals bij bodemsanering van bedrijfsterreinen en oude stortplaatsen). Op de tweede plaats zal milieubeleid en ander provinciaal beleid worden geïntegreerd, waardoor milieugelden en economische stimuleringsmogelijkheden (zoals Sociaal Economisch Jaarprogramma) gecombineerd kunnen worden ingezet. Verder zal in deze planperiode een notitie vervaardigd worden over de mogelijkheden om provinciale financiële instrumenten in te zetten voor het milieubeleid. Om milieuproblemen te verkleinen, zal nader gezien moeten worden hoe economische dynamiek daarbij kan worden aangewend.

4.4 Communicatie

Het realiseren van een milieubeleid met een groot aantal mensen, uit tal van sectoren, bij overheden en bij bedrijven, stelt hoge eisen aan de communicatie. Deze communicatie over milieubeleid zal betrekking hebben op zowel de totstandkoming van het beleid als op de daarbij behorende inzet van beleidsinstrumenten. De communicatie bestaat uit informatie-voorziening en informatie-uitwisseling met als doel het realiseren van kennisvermeerdering, houdings- en gedragsverandering. Communicatie omvat alle vormen van informatie-voorziening, zoals voorlichting, overleg en inspraak.

De communicatie met de goed bereikbare doelgroepen (zoals landbouw, industrie, afvalbedrijven en overheid) zal via een integrale benadering plaatsvinden. Hierbij zullen de activiteiten zo veel mogelijk worden afgestemd op de bestaande communicatiekaders van actoren en doelgroepen.

Om de moeilijk bereikbare doelgroepen, zoals consumenten, detailhandel en midden- en kleinbedrijf te bereiken, zal de provincie bij het opzetten van haar communicatiestrategie nauw samenwerken met intermediairs zoals maatschappelijke organisaties, milieu-organisaties, gemeenten, gewesten en waterschappen.

De provincie zal per relevante doelgroep een communicatie-strategie bepalen.

De andere overheden in de provincie vervullen als partner een dubbelfunctie in de communicatie. Enerzijds hebben zij een eigen verantwoordelijkheid bij de doorwerking van het milieubeleid in hun organisatie. Anderzijds wordt van hen een actieve houding verwacht bij de motivatie van hun eigen doelgroepen. Om ervoor te zorgen dat de overheden deze dubbele functie goed kunnen uitvoeren, zal de provincie alle betrokkenen laten weten wat de consequenties van het milieubeleid zijn voor hun in- en externe activiteiten. Daarnaast zal de provincie het initiatief nemen om structurele contacten te bevorderen en zorgen dat het milieubeleid in concrete activiteiten wordt vertaald.

4.5 Monitoring

De voortgang en de effectiviteit van het milieubeleid moeten worden gekwantificeerd en gerapporteerd (milieuverkenning). Dit geldt ook voor het milieuprogramma. Daartoe dienen structureel en systematisch gegevens te worden gemeten, verzameld en bewerkt. Dit noemt men ook wel monitoring.

Monitoring dient te geschieden in alle schakels van de zogenaamde beleidseffectketen. De beleidseffectketen bestaat uit drie schakels, te weten de toestand in het milieu, de belasting van het milieu en de afvalverwijdering, en de acties in het milieuprogramma. De volgende punten van monitoring kunnen dan worden onderscheiden:

- monitoring van de toestand in het milieu om vast te kunnen stellen in hoeverre de doelstellingen van de thema's gerealiseerd zijn;
- monitoring van de belasting van het milieu en van de afvalverwijdering om vast te kunnen stellen in hoeverre de doelstellingen van de thema's en de taakstellingen per doelgroep en per afvalstroom gerealiseerd zijn;
- monitoring van de acties in het milieuprogramma.

Monitoring in de eerste schakel (door meetnetten en rekenmodellen) en de derde schakel is primair een taak van de overheid. De monitoring in de tweede schakel is primair een taak van de doelgroepen die het milieu belasten of afvalstromen ter verwijdering aanbieden, danwel be- of verwerken. De gegevens zullen in de eerste plaats worden gegenereerd door in vergunningen adequate monitoring- en rapportagevoorschriften op te nemen. Daarnaast zullen bepalingen worden opgenomen in het toekomstige hoofdstuk "Verslag-, registratie- en meetverplichtingen" van de Wet milieubeheer. Bovendien worden in de provinciale milieuverordening gegevens over afval gevraagd.

Tot slot zal gebruik worden gemaakt van milieu-informatie bij derden.

Om de monitoring doelmatig en uniform aan te sturen, zijn op rijks- en interprovinciaal niveau indicatoren ontwikkeld. Voor de monitoring van het provinciale milieubeleid en het milieuprogramma is een lijst

met indicatoren opgesteld, die toegespitst is op Noord-Brabant. De indicatoren zijn per milieuthema en per doelgroep gerangschikt.

Om de monitoring af te stemmen op de provinciale indicatorenlijst is in 1995 een provinciaal informatieplan opgesteld en in uitvoering genomen. In dit plan is ondermeer aangegeven op welke wijze en in welke vorm de provincie de nodige gegevens zal genereren en rapporteren. Rapportage van de gegevens uit de eerste schakel van de beleidseffectketen zal één maal per planperiode, integraal met die van de tweede schakel plaatsvinden. Tussendoor (eenmaal per 2 jaar) zal nog een extra rapportage van de tweede schakel plaatsvinden.

De gegevens uit de derde schakel zullen jaarlijks worden gerapporteerd. Aan de hand van de rapportages kunnen zo nodig het plan en het programma bijgesteld worden.

Gelet op de huidige monitoring in de beleidseffectketen en het provinciaal beleidsinstrumentarium, is bij het uitvoeren van het informatieplan nadruk gelegd op drie aspecten van monitoring, namelijk:

- monitoring van de belasting van het milieu, in het bijzonder van de doelgroepen industrie en landbouw;
- monitoring van de afvalverwijdering inclusief bodemsanering;
- monitoring van het milieuprogramma.

Monitoring is niet alleen gericht op de evaluatie van het milieubeleid en het milieuprogramma. Voor beleidsanalyse en een betere onderbouwing en bijsturing van het beleid is in toenemende mate behoefte aan inzicht in trends en eventuele milieutekorten die verwacht kunnen worden. Daarnaast is in toenemende mate behoefte aan gekwantificeerde afvalstroom- en stofstroomschema's of balansen. Concluderend kan gesteld worden dat periodieke rapportage van de gegevens en de weergave van trends inzicht verschaft in de verhouding tussen de resultaten van de inspanningen van de doelgroepen en de provincie enerzijds en de doel- en taakstellingen in het PMP anderzijds.

Gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid

5.1 Inleiding

Aangezien veel milieuproblemen een regionale of lokale schaal hebben, wordt gebiedsgericht milieubeleid reeds enige tijd uitgevoerd. In het streekplan en waterhuishoudingsplan zijn -onderling afgestemd- functies toegekend aan gebieden en water-systemen. In het provinciale waterbeleid en ruimtelijk beleid is de gebiedsgerichte uitvoering dan ook een essentieel onderdeel van het provinciale beleid.

Daarop aansluitend kan gebiedsgericht milieubeleid een essentiële bijdrage leveren aan de adequate vervulling van toegekende functies.

De gebiedsgerichte uitvoering van het milieubeleid staat centraal in dit hoofdstuk. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de aanduiding van gebieden waarop de uitvoering is gericht. Vervolgens zal in paragraaf 5.3 de doelstelling van gebiedsgericht milieubeleid nader omschreven worden. In paragraaf 5.4 wordt het instrumentarium en de uitvoering van het beleid aangegeven. In paragraaf 5.5 en 5.6 wordt ingegaan op respectievelijk de prioriteiten in deze planperiode en op de integratie met ander beleid. In de laatste paragraaf wordt een eerste aanzet gegeven om te komen tot gebiedsgerichte uitvoering in stedelijk gebied en op bedrijventerreinen.

5.2 Aanduiding van gebieden

In het provinciale milieubeleidsplan moeten op grond van de Wet milieubeheer gebieden worden aangeduid waarop het gebiedsgerichte milieubeleid is gericht.

Uitgangspunt van het beleid van de provincie is dat aangesloten wordt op gebieden, die reeds in bestaand sectoraal beleid zijn aangeduid. Vanwege het verschil in functie en de wijze van uitvoering van het beleid, zijn deze gebieden thans ondergebracht in twee typen gebieden, te weten:

Gebieden ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening

Totaal areaal: circa 35.000 ha.

Samenstelling:

- grondwaterbeschermingsgebieden (40 gebieden), bestaande uit het waterwingebied en daaromheen een beschermingszone en/of een boringsvrije zone (totaal circa 31.000 ha, waarvan 12.000 ha boringsvrije zone);
- buiten de grondwaterbeschermingsgebieden gelegen intrekgebieden, als aanvulling op de beschermingszone voor 8 zeer kwetsbaar geachte grondwaterwinningen (circa 4.000 ha).

Het betreft hier gebieden met enerzijds regelgeving in de provinciale milieuverordening (grondwaterbeschermingsgebieden) en anderzijds stimulering van maatregelen (grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden) gericht op de bescherming van de kwaliteit van het grondwater.

De ligging van de *grondwaterbeschermingsgebieden* en *intrekgebieden* is aangeduid op figuur 5.1.

Gebieden waarin centraal staat het stimuleren van maatregelen waarmee de belasting van het milieu wordt teruggedrongen.

Totaal areaal: circa 230.000 ha.

Samenstelling:

- voormalige bodembeschermingsgebieden;
- stiltegebieden;
- natuurmonumenten en de wetlands.

Deze gebieden zijn in dit plan *aangeduid* als "*milieu-stimuleringsgebied*" met een specifieke aanduiding van stiltegebieden, natuurmonumenten en wetlands (zie figuur 5.1).

In verband met de regelgeving in de provinciale milieuverordening zijn vanuit dit plan de grondwaterbeschermingsgebieden en stiltegebieden tevens *aangewezen* en nader begrensd op detailkaarten bij de verordening.

5.3 Doelstelling en overwegingen

Gebiedsgericht milieubeleid heeft als doel de milieubelasting in de aangeduide gebieden versneld in evenwicht te brengen en te houden met het draagvermogen van het milieu in relatie tot de te beschermen belangen.

Om de doelstelling van het gebiedsgerichte milieubeleid te realiseren is het dan ook nodig dat generieke maatregelen sneller en soms extra maatregelen genomen worden.

Vanuit het oogpunt van milieurendement en effectiviteit zijn bij de gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid de volgende overwegingen van belang.

- Gebiedsgerichte aanpak van milieubelastende bronnen heeft weinig milieurendement als de bijdrage aan de milieubelasting hoofdzakelijk afkomstig is van bronnen buiten de gebieden. Zowel de oorzaak (bron) als het gevolg (effect) van de milieubelastende activiteiten en processen dienen dan ook in hoofdzaak binnen het gebied te liggen. Gezien de schaalgrootte en ligging van de gebieden zal een versnelde aanpak van in die gebieden gelegen bronnen van emissies van verzurende stoffen veelal weinig milieurendement hebben.
- Gebieden met een relatief hoge actuele milieubelasting en/of relatief hoge kwetsbaarheid hebben prioriteit. In het geval dat effectgerichte maatregelen nodig zijn, dienen tegelijkertijd de bronnen of activiteiten die verantwoordelijk zijn voor het effect te worden aangepakt.

De versnelde reductie van de milieubelasting zal moeten resulteren in het versneld realiseren of behouden van tenminste de Algemene Milieukwaliteit (AMK) voor water en bodem in de aangeduide gebieden en de grens- en richtwaarden in de EG-richtlijn (80/778/EEG) voor het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden. In samenwerking met het rijk zal de noodzaak en de haalbaarheid op langere termijn van een Bijzondere Milieukwaliteit (BMK) nader worden onderzocht.

Voor de stiltegebieden wordt een indicatieve geluidnormering gehanteerd, waarbij 40dB(A) de streefwaarde is (onverlet ALARA tot het referentieniveau) en 50dB(A) de ontheffingswaarde is voor situaties aan de rand van de gebieden en voor bestaande bronnen.

5.4 Instrumentarium en uitvoering van het gebiedsgerichte milieubeleid

Ter uitvoering van het gebiedsgerichte milieubeleid zal primair sprake zijn van communicatie met de doelgroepen en financiële stimulering van maatregelen op basis van vrijwilligheid.

Naast communicatie en stimulering vindt regelgeving via de provinciale milieuverordening plaats. Het betreft voortzetting van bestaande regelgeving en blijft vanuit dit plan beperkt tot de grondwaterbeschermingsgebieden en stiltegebieden.

Om het gebiedsgerichte beleid effectief te kunnen uitvoeren, is het nodig de hiervoor genoemde instrumenten te bundelen en nader af te stemmen met de instrumenten van het water- en ruimtelijk beleid.

5.4.1 Uitvoering van het beleid in grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden

Regulering (voorheen provinciale grondwaterbeschermingsverordening)

De grondwaterbeschermingsgebieden zijn ingevolge de Wet milieubeheer aangewezen in de provinciale milieuverordening. Hierdoor is in deze gebieden regulering op grond van deze verordening van toepassing. De regulering is ten opzichte van de vroegere regelgeving voor grondwaterbeschermingsgebieden vereenvoudigd en geactualiseerd. Zo zijn de 10- en 25 jaarszone tot één beschermingszone samengevoegd en zijn er nu meer algemene voorschriften, hetgeen zal leiden tot minder ontheffingen. Tevens zijn er regels opgenomen voor het verspreiden van baggerspecie en het gebruik van licht verontreinigde grond in werken.

De regulering in de provinciale milieuverordening omvat algemene voorschriften, instructieregels voor gemeenten en een lijst van categorieën van inrichtingen (de zogenaamde zwarte lijst) met een verbod voor nieuwvestiging in de beschermingszone rondom de grondwaterwinningen. In de waterwingebieden zelf (de kern van grondwaterbeschermingsgebieden) is geheel geen nieuwvestiging van inrichtingen toegestaan. Op de "zwarte lijst" (zie bijlage 2) staan inrichtingen die een zeer ernstige potentiële bedreiging vormen voor het grondwater.

In bijlage 2 is tevens een "grijze lijst" van categorieën van inrichtingen opgenomen. Voor inrichtingen op deze lijst geldt dat zij een ernstige potentiële bedreiging vormen voor het grondwater. Nieuwvestiging van deze inrichtingen is verboden in de beschermingszones rondom de acht zeer kwetsbare grondwaterwinningen, die in paragraaf 5.5.1 worden genoemd. In de overige beschermingszones geldt een genuanceerder beleid voor nieuwvestiging van de inrichtingen op de grijze lijst (zie toelichting bijlage 2). Uitbreiding van bestaande inrichtingen op de zwarte en grijze lijst is in principe niet uitgesloten. Het beleid is erop gericht dat uitbreiding van deze bedrijven zeer zorgvuldig wordt beoordeeld. Hiertoe zal de provincie criteria ontwikkelen waaraan uitbreiding getoetst moet worden. Het onderscheid tussen beide lijsten is in de eerste plaats gebaseerd op de omvang van de risico's voor het grondwater. Daarnaast is het onderscheid tussen "zwarte" en "grijze" lijst gemaakt op basis van de sterke verschillen in aard en omvang van de potentiële milieubelasting per categorie van inrichtingen.

Bepaalde taken inzake het grondwaterbeschermingsbeleid (ontheffingverlening voor inrichtingen) worden gedecentraliseerd naar de gemeenten. In dat kader zal de provincie zich actief inzetten om het beleid aan de gemeenten over te brengen. Naast uitleg over de PMV, zal de provincie de gemeenten voorlichten over inrichtingen op de "grijze lijst". Ook zal de provincie gemeenten adviseren over de vergunningverlening voor inrichtingen in grondwaterbeschermingsgebieden en zullen met het instrumentarium van de ruimtelijke ordening kaders voor de inrichtingen op de grijze lijst ontwikkeld worden.

Ter ondersteuning van het grondwaterbeschermingsbeleid is het *uitwerkingsplan "grondwaterbeschermingsgebieden"* (onderdeel van het streekplan) aangepast. Het gaat daarbij ondermeer om de aanduiding van grondwaterbeschermingsgebieden en de zwarte en grijze lijst van inrichtingen.

Stimulering

Het stimuleringsbeleid, dat in de afgelopen jaren met succes is opgestart in de grondwaterbeschermingsgebieden, zal worden voortgezet en uitgebreid voor de intrekgebieden. Stimuleringsbeleid met financiële prikkels (bijvoorbeeld resultaatbeloning) zal met name worden ingezet om het verlies van mineralen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen door de landbouw te beperken. Daarnaast zal de provincie ook andere doelgroepen zoals bedrijven en samenwerkende overheden aansporen tot ondermeer bedrijfsmilieuzorg en sanering van bodemlozingen (verdergaand dan verplicht is op grond van de generieke regelgeving) en milieuvriendelijk groenbeheer.

Ook de doelgroepen zullen een bijdrage moeten leveren aan het stimuleringsbeleid. In dit kader zal de waterleidingbedrijven gevraagd worden extra middelen in te zetten. Daarnaast zal de provincie de doelgroepen aansporen zich in te spannen voor activiteiten en projecten, zonder dat daar directe financiële ondersteuning tegenover staat.

Dit geldt bijvoorbeeld voor de aanpak in eigen beheer van in het kader van de terminologie van de Wbb niet-urgente gevallen van bodemverontreiniging.

In de planperiode wordt bezien in hoeverre de uitbreiding van het stimuleringsbeleid voor de intrekgebieden voldoende milieurendement heeft. Vooralsnog zal de provincie ook voor intrekgebieden de zwarte als de grijze lijst hanteren en er bij de gemeenten op aandringen dit ook te doen.

Voor een optimale communicatie met de doelgroepen binnen de grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden worden alle relevante beleidsuitspraken en informatie gebundeld in een handleiding grondwaterbeschermingsgebieden c.a. In deze handleiding zullen ook de detailkaarten van de grondwaterbeschermingsgebieden en de acht intrekgebieden worden opgenomen. In deze laatste categorie geldt een stimuleringsbeleid gericht op het voorkomen en terugdringen van potentiële en actuele milieurisico's.

5.4.2 **Uitvoering van het beleid in milieu-stimuleringsgebieden**

Stimulering centraal (voorheen stimulering bodembeschermingsgebieden)

In de planperiode zal de provincie haar inspanning hoofdzakelijk richten op gebieden met een hoge prioriteit, waarvoor gezamenlijk met de betrokken doelgroepen plannen van aanpak worden opgesteld. De plannen van aanpak zullen uitgevoerd worden door middel van stimuleringsprojecten gericht op preventie, sanering van bronnen en herstel. De provincie verwacht dat gemeenten, waterschappen, beheerders van natuurterreinen en andere betrokken doelgroepen, participeren in de projecten en bijdragen aan de uitvoering. De doelgroep landbouw speelt een belangrijke rol in de planvorming en uitvoering van projecten, waar het gaat om de stimulering van duurzame landbouw ondermeer door biologische landbouw bij voorbeeldbedrijven, natuur- en wateraanpassingen op landbouwbedrijven en de oprichting van streekcoöperaties. Daarnaast wordt duurzame landbouw bevorderd door resultaatbeloning. De rol van de provincie bij de uitvoering van projecten is enerzijds gericht op het faciliteren van projecten door integratie van provinciaal- en rijksbeleid (doorgeefluik) en/of financiële stimulering. Anderzijds kan de provincie zelf als "voortrekker" fungeren bij de uitvoering van bepaalde projecten.

In de wetgeving wordt de urgentie voor de aanpak van bodemsaneringsgevallen bepaald door de aanwezige risico's voor de volksgezondheid. Deze norm leidt er toe dat bodemsaneringen veelal worden uitgevoerd in stedelijke gebieden. In de planperiode zal de provincie bekijken of het noodzakelijk is om de aanpak van bodemsanering in milieu-stimuleringsgebieden te versnellen. In het kader van het generiek bodemsaneringsbeleid waarbinnen actief bodembeheer wordt ontwikkeld, zullen de mogelijkheden worden onderzocht van verhoging van de prioriteit voor (nader) onderzoek. Op basis van de conclusies die uit het (nader) onderzoek getrokken kunnen worden zal bezien worden in hoeverre bijstelling van de prioriteitstelling binnen de urgente saneringsgevallen dient plaats te hebben. Ook zal worden bezien in hoeverre actief bodembeheer in niet-urgente bodemsaneringsgevallen noodzakelijk en mogelijk is.

Tot slot zal in de planperiode een proefproject worden uitgevoerd, om een aanpak voor de fosfaatverzadigingsproblematiek te ontwikkelen.

Regulering zeer beperkt (stiltegebieden en MER-plicht grondwaterwinning/infiltratie)

Ingevolge de Wet milieubeheer vallen de stiltegebieden onder de regulering van de provinciale milieuverordening. Voor stiltegebieden wordt het bestaande beleid voortgezet. De benodigde aanpak, eerder beschreven in het Intentieprogramma Stiltegebieden, zal zoveel mogelijk geschieden in combinatie met het overig beleid gericht op gebieden. In aanvulling op het bestaande milieubeleidsinstrumentarium zal via de milieuverordening met name de verstoring die actieve recreatie veroorzaakt, worden tegengegaan. Het uitwerkingsplan voor stiltegebieden blijft van kracht.

De stiltegebieden zouden samen moeten vallen met de geluidarme delen van de groene hoofdstructuur. Dit is echter nog niet overal gerealiseerd. In de planperiode zal de provincie een onderzoek uitvoeren naar de gebieden binnen de groene hoofdstructuur die voldoen aan de thans geldende criteria voor stiltegebieden. Eventuele nieuwe grenzen zullen vastgelegd worden in de provinciale milieuverordening.

In het Provinciaal Waterhuishoudingsplan zijn de functies "water voor de landnatuur" of "waternatuur" aan bepaalde gebieden gekoppeld. Deze gebieden vallen binnen de milieu-stimuleringsgebieden. Ter

nadere invulling van het beschermingsbeleid in het WHP voor de genoemde functies, is in de provinciale milieuverordening de verplichting opgenomen tot het maken van een milieu-effectrapport voor grondwateronttrekkingen of infiltraties van water in de bodem (1 miljoen m³ of meer per jaar) binnen of direct rondom functiegebieden van het WHP. Deze verplichting is vooralsnog beperkt tot de Grote Peel.

5.5 Prioriteiten bij de uitvoering van het stimuleringsbeleid

De gebieden die in aanmerking komen voor gebiedsgericht milieubeleid nemen een relatief groot deel (circa 50%) van de totale oppervlakte van de provincie in. De gebieden liggen verspreid over de provincie en de financiële middelen zijn beperkt. Dit noopt tot het stellen van prioriteiten en bundeling van gebieden bij de uitvoering van het stimuleringsbeleid in de planperiode. In figuur 5.1 staan alle gebieden aangeduid en hebben de gebieden die hierna als hoog prioritair beschreven worden, een specifieke aanduiding. De totale oppervlakte van de hoog prioritaire gebieden is circa 125.000 ha (25% van het Brabantse oppervlak).

5.5.1 Grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden

De grondwaterbeschermingsgebieden zijn op grond van hydrologische kenmerken en de mate van kwetsbaarheid voor verontreiniging van het grondwater ingedeeld in gebieden met een hoge prioriteit en overige gebieden. Bij de uitvoering van het stimuleringsbeleid wordt hoge prioriteit toegekend aan de gebieden rondom de zeer kwetsbare grondwaterwinningen (Budel, Boxmeer, Helvoirt, Macharen, Nuland, Vessem, Vierlingsbeek en Waalwijk; zie figuur 5.1). Voor deze winningen zijn in samenwerking met de waterleidingbedrijven de intrekgebieden berekend. In de gebieden Boxmeer, Macharen, Nuland en Vierlingsbeek wordt het opgepompte grondwater in sterke mate gevoed door oppervlaktewater. De sanering van de waterbodems in deze gebieden krijgt dan ook hoge prioriteit. In samenhang hiermee zal de provincie het stimuleringsbeleid ook richten op het beperken van het aantal overstorten en het verdergaand saneren van lozingen op oppervlaktewater.

In een beperkt aantal gebieden is de prioritering van aanpak mede gebaseerd op de milieubelasting door bodemlozingen. De sanering (aansluiting op de riolering) van bodemlozingen die buiten de generieke regelgeving vallen, wordt mede gefinancierd door de waterleidingbedrijven. Dit beleid wordt in de komende jaren voortgezet.

In de planperiode zal de provincie samen met de betrokken waterleidingbedrijven, gemeenten, waterschappen en het landbouwbedrijfsleven, plannen van aanpak maken voor de geprioriteerde gebieden (inclusief intrekgebieden) en met de uitvoering van projecten starten. Initiatieven in de overige grondwaterbeschermingsgebieden worden waar mogelijk ondersteund. Behoudens het geven van voorlichting neemt de provincie in deze gebieden zelf echter geen initiatieven in de planperiode.

5.5.2 Milieu-stimuleringsgebieden

Gelet op de omvang en verspreide ligging van de milieu-stimuleringsgebieden en het uitgangspunt dat oorzaak en gevolg van milieubelastende activiteiten en processen in hoofdzaak binnen één gebied moeten zijn gelegen, is uitgegaan van prioriteitstelling en bundeling op het niveau van (deel)stroomgebieden. Deze watersysteembenadering is bij uitstek geschikt voor de gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid, aangezien oorzaak en gevolg van problemen als vermessing, verspreiding en verdroging dan veelal binnen één systeem zijn gelegen en de problemen qua omvang nog te overzien zijn. Dit leidt tevens tot een optimale aansluiting bij de gebiedskeuze van het *Provinciaal waterhuishoudingsplan*. Vervolgens is de prioriteit vastgesteld op grond van milieucriteria zoals actuele belasting en kwetsbaarheid en beleidsmatige criteria zoals bestaand beleid dat is vastgelegd in sectorale en operationele plannen.

De uitvoering van het beleid in de milieu-stimuleringsgebieden zal gericht zijn op vermindering van de milieubelasting en in bepaalde delen ook op herstel van systemen. Afhankelijk van de problematiek leidt dit bij de plannen van aanpak en bij de uitvoering van projecten tot een integrale benadering, waarbij per gebied de accenten op milieu, waterhuishouding of ruimtelijke ordening kunnen verschillen.

Bij het opstellen van plannen van aanpak en de uitvoering van projecten hebben de milieu-stimuleringsgebieden, gelegen binnen de volgende watersystemen, hoge prioriteit:

- delen van het stroomgebied van de Boven-Mark, te weten de Turfvaart en de Bijloop (2), de Bavelse Ley, de Chaamse Beek en de Stijbeeksebeek (3), het Merkske (4);
- het stroomgebied van de Zandley (5);
- het stroomgebied van de Beerze, de Reusel en de Rosep (6);
- het Boven-Dommel-systeem (7);
- het gebied de Peelvenen (9).

Uit een oogpunt van milieurendement en effectiviteit van maatregelen wordt bij het opstellen van plannen van aanpak het totale (deel)stroomgebied in beschouwing genomen.

Dit betekent in de praktijk dat binnen de stroomgebieden van de Zandley, de Beerze en de Reusel, een deel van het stroomgebied van de Turfvaart en Bijloop en het gebied de Peelvenen, het areaal milieu-stimuleringsgebieden iets is uitgebreid.

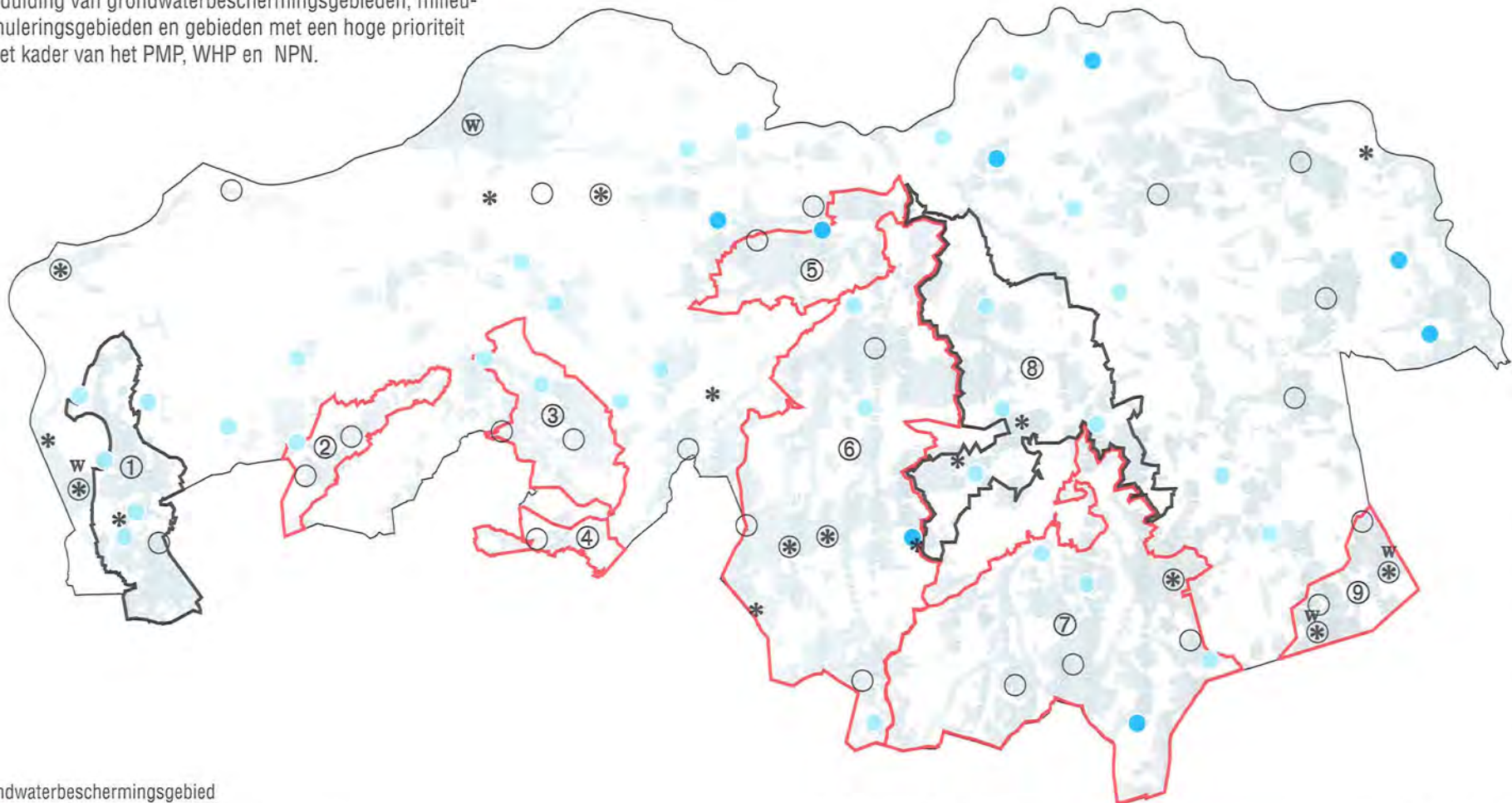
Voornoemde gebieden zijn op figuur 5.1. rood omkaderd en aangeduid als milieustimuleringsgebied met hoge prioriteit.

De milieustimuleringsgebieden met hoge prioriteit vallen grotendeels samen met de gebieden die reeds een hoge prioriteit hebben in het kader van het Waterhuishoudingsplan (WHP) en/of het Natuurbeleidsplan Noord-Brabant (NPN). Een en ander is in de tabel bij figuur 5.1 aangegeven.

In tegenstelling tot de andere stroomgebieden (van waterscheiding tot waterscheiding) zijn de grenzen voor de Brabantse Wal en de Peelvenen bepaald aan de hand van grondwatersystemen (van waterloop tot waterloop).

In 1995 is een brochure uitgegeven met aanvullende informatie voor alle doelgroepen (zoals subsidie-mogelijkheden, provinciale contactpersonen, fasering en planning van gebiedsgerichte plannen en projecten).

Aanduiding van grondwaterbeschermingsgebieden, milieu-stimuleringsgebieden en gebieden met een hoge prioriteit in het kader van het PMP, WHP en NPN.

Figuur 5.1: Aanduiding van grondwaterbeschermingsgebieden en milieu-stimuleringsgebieden in Noord-Brabant en gebieden met een hoge prioriteit in het kader van het PMP, WHP en NPN.

Grondwaterbeschermingsgebied

- Grondwaterbeschermingsgebied
- Grondwaterbeschermingsgebied (incl. intrekgebied) met hoge prioriteit

Milieu stimuleringsgebied

- Gebied met hoge prioriteit (PMP, NPN en/of WHP)
- Voormalig bodembeschermingsgebied
- Stiltegebied
- * Natuurmonument
- w Wetland

Overige gebieden

- Gebied met hoge prioriteit (NPN of WHP)

Nr	Naam van het gebied	PMP	WHP	SP/ NPN
1	Brabantse wal		X	
2	Turfvaart en Bijloop (deel van Boven-Mark)	X	X	X
3	Bavelse Leij, Chaamse beken, Strijbeekse beek (deel van Boven-Mark)	X	X	X
4	Merkske (deel van Boven-Mark)	X	X	X
5	Zandley (ligt binnen Waardevol Cultuurlandschap Midden-Brabant)	X	X	X
6	Beerze, Reusel en Rosep (valt samen met Strategisch Groenproject)	X	X	X
7	Boven-Dommel	X	X	
8	Beneden-Dommel (landinrichtingsproject St.Oedenrode)			X
9	Peelvenen (valt samen met Strategisch Groenproject)	X	X	X

X = hoge prioriteit

5.6 Integratie met ander beleid

Binnen de gebiedsgerichte uitvoering van milieubeleid zal integratie plaatsvinden met ander beleid. Hieronder volgt een opsomming.

- Ter versterking van de gebiedsgerichte uitvoering van het milieubeleid worden instrumenten uit het milieu-, water-, ruimtelijk- (inclusief natuur en landinrichting) en verkeer en vervoerbeleid zoveel als mogelijk gezamenlijk ingezet.
De gebiedsgerichte uitvoering van het milieubeleid door projecten sluit aan op die van de Nadere Uitvoering Brabant en Limburg (NUBL) in de ROM-gebieden. Waar de milieu-stimuleringsgebieden liggen tevens in één van de ROM-gebieden is het doelmatig om aan te sluiten op het bestuurlijke en organisatorische kader van de ROM-gebieden en de instrumenten en financiële middelen die daarbij gebruikt worden.
- Risicovolle activiteiten en de toenemende verstedelijking van de beschermingszones bemoeilijken in de praktijk de uitvoering van het grondwaterbeschermingsbeleid in of nabij (potentieel) stedelijk gebied. In de planperiode zal de provincie integraal beleid ontwikkelen voor zowel de bescherming van grondwaterwinningen in of nabij stedelijk gebied, als voor de mogelijkheden om bebouwing uit te breiden. Dit beleid zal afgestemd worden op het waterhuishoudkundig en ruimtelijk beleid.
- Bij de uitvoering van bodem- en grondwatersaneringsprojecten worden grote hoeveelheden grondwater opgepompt en veelal, na zuivering, geloosd op de riolering en/of het oppervlaktewater. Het onttrekken van grote hoeveelheden grondwater staat op gespannen voet met het verdrogingsbeleid. Gedeeltelijk infiltratie kan hiervoor een oplossing bieden, doch een spanningsveld veroorzaken met het bodembeschermingsbeleid. Nadere afstemming is dan ook noodzakelijk. In de planperiode zal onderzoek naar deze problematiek moeten uitwijzen welk beleid de provincie in deze voorstaat.
- Het ontgrondingenbeleid zal in relatie tot het gebiedsgerichte milieubeleid nader worden uitgewerkt. In het kader van het grondwaterkwaliteitsbeleid kunnen ontgrondingen in bepaalde gebieden namelijk niet maar vanuit het ontgrondingenbeleid wel gewenst zijn. In de planperiode zal dit aspect verder uitgewerkt worden in samenhang met het waterbeleid. Daarbij zal ook worden bekeken op welke wijze het ontgrondingenbeleid beter kan worden afgestemd op de natuurontwikkeling in de EHS.
- In de planperiode zal de provincie samen met de belangrijkste vertegenwoordigers van de industrie, voor de bescherming van industriële grondwaterwinningen met een hoogwaardig gebruik, beleid ontwikkelen dat samenhangt met het economisch en waterhuishoudkundig beleid.
- Voor het verkeersluw maken van natuurgebieden zullen in het kader van het provinciale verkeers- en vervoerbeleid projecten gestart worden ten aanzien van het gemotoriseerd verkeer.

5.7 Gebiedsgerichte uitvoering in stedelijk gebied en op bedrijventerrein

Milieuproblemen in het stedelijk gebied hebben betrekking op lucht-, bodem- en grondwaterverontreiniging, stankoverlast, geluidhinder en gevaar als gevolg van verkeer en industriële activiteiten. De uitvoering van het beleid vindt sectoraal plaats via de sporen van milieu, ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer en economie. De milieuproblemen in het stedelijk gebied vragen echter om een meer integrale aanpak door alle betrokken partijen. Om de integrale aanpak te bevorderen zal de provincie de aspecten van duurzaamheid (energiebesparing, integraal ketenbeheer en kwaliteitsbevordering) vertalen naar het stedelijk gebied (onder andere Brabantse Stedenrij) en bedrijventerreinen.

De uitkomsten van de *NMP-2* acties "Plan van aanpak luchtverontreiniging in steden" en "Project stad en milieu" zullen hierbij betrokken worden.

Ook op bedrijventerreinen is een meer integrale aanpak van de milieuproblematiek gewenst. Integratie van de verschillende sporen is van belang om een duurzame ontwikkeling tot stand te brengen. Op bedrijventerreinen zijn mogelijkheden aanwezig om door samenwerking en via integraal ketenbeheer zowel economische als milieuhygiënische voordelen te behalen. Op het niveau van het individuele bedrijf zijn er mogelijkheden van verdergaande procesintegratie en op het niveau van een complex van bedrijven zijn er mogelijkheden van industriële symbiose. Voor activiteiten zoals energie-opwekking/

gebruik, transport/logistiek, grondstoffengebruik en afvalverwijdering kunnen gezamenlijke voorzieningen worden getroffen. Op het niveau van het bedrijventerrein in relatie tot de omgeving is het mogelijk om milieubelasting en lokale vormen van hinder verder terug te dringen door bijvoorbeeld herinrichting. In de komende planperiode zullen in samenwerking met het bedrijfsleven en andere overheden kansrijke initiatieven in de vorm van gebiedsgerichte pilot-projecten nader worden onderzocht en worden uitgewerkt.

Milieubeleid met de doelgroepen

6.1 Inleiding

In hoofdstuk 2.1 zijn de hoofdlijnen van het milieubeleid uiteengezet. Daarin is aangegeven dat de provincie duurzame ontwikkeling wil realiseren door:

- het uitvoeren van de eigen milieutaken door optimaal gebruik te maken van het instrumentarium;
- het (beter) benutten van de instrumenten van andere provinciale beleidsvelden.

In figuur 2.1 is deze provinciale strategie schematisch weergegeven. In dit hoofdstuk dient figuur 2.1 als leidraad en wordt voor de meest relevante doelgroepen (landbouw, industrie, energiebedrijven en verkeer) een specifieke invulling van het beleid gegeven.

6.2 Landbouw

6.2.1 Inleiding

De doelgroep

Binnen de landbouw staan de landbouwbedrijven centraal. Daarnaast behoren bedrijven en instellingen die diensten en goederen leveren aan de landbouwbedrijven tot de doelgroep. Tot slot worden tot de doelgroep gerekend de bedrijven en instellingen die producten afnemen van de landbouwbedrijven en deze producten verwerken. De provincie beschouwt vooral de Gewestelijke Raad van het Landbouwschap als vertegenwoordiger van de doelgroep landbouw.

Evaluatie

De afgelopen jaren is een duidelijke voortgang gemaakt met het uitvoeren van het landbouw-milieubeleid. Dat blijkt onder meer uit het feit dat:

- het draagvlak voor het treffen van milieumaatregelen is toegenomen;
- ten opzichte van 1980 in 1994 een reductie van de ammoniak-emissie is gerealiseerd door emissie-arme aanwending van mest toe te passen en mestopslagen af te dekken. Deze reductie varieert van 29-43% per regio in Brabant (TNO-Heidemij, 1993). Hiermee is een belangrijke bijdrage geleverd aan de landelijke taakstelling van 30% emissie-reductie voor 1994. De PMP2-taakstelling van 50% is echter niet gerealiseerd. Het merendeel van de Noordbrabantse gemeenten heeft inmiddels de provinciale *Leidraad Veehouderij en Milieu* als gemeentelijk beleid aangenomen;
- onder invloed van het mestbeleid de mestopslagcapaciteit is uitgebreid en afvoer van mest heeft plaatsgevonden. Tevens is het (stikstof)kunstmestgebruik afgenomen en is door voermaatregelen de fosfaat-uitscheiding per dier gedaald. Dit heeft ertoe geleid dat de mineralenverliezen op de bedrijven zijn beperkt. Hieraan hebben ook het stimuleringsbeleid van de provincie in bodem- en grondwaterbeschermingsgebieden en de LAMI-activiteiten bijgedragen;
- ten opzichte van 1984-1988, ondanks verdergaande intensivering van het grondgebruik, het totaal-volume van chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt door de landbouw, landelijk is gedaald met ongeveer 40% in 1993. Dit komt vooral door betere spuittechnieken, gericht bestrijding, de toename van mechanische onkruidbestrijding en de beperking van grondontsmetting.

Afgezien van de *PMP-2* taakstelling om in grondwaterbeschermingsgebieden de emissies van mobiele persistente middelen volledig terug te dringen, wordt de *NMP2*-reductiedoelstelling voor het totaal-volume gebruikte bestrijdingsmiddelen voor het jaar 1994 (25%) zeker en voor het jaar 2000 (50%) vrijwel zeker gehaald.

Naast deze positieve resultaten wordt ook een aantal minder positieve punten onderscheiden:

- de emissie-reductiedoelstellingen voor grond- en oppervlaktewater in 1995 worden niet gerealiseerd. De twee belangrijkste oorzaken hiervan zijn: het ontbreken van invulling van het stikstofbeleid en de sterke stijging van emissies vanuit de zwaar bemeste landbouwgronden (vooral door fosfaat). Door het grote areaal fosfaatverzadigde gronden zal ondanks bemestingsbeperkingen de fosfaatemissie naar grond- en oppervlaktewater pas over enkele decennia afnemen;
- de taakstellingen voor grootschalige mestverwerkingscapaciteit (1 miljoen ton in 1992; 2,4 miljoen ton in 1994) zijn niet gerealiseerd. In 1992 is door verwerking en export slechts circa 200.000 ton van het mestoverschot verwijderd. In 1995 zal via export van verwerkte en onverwerkte mest slechts circa 1 miljoen ton worden geplaatst. De mestverwerkingscapaciteit is achtergebleven vooral door de hoge kosten die dit met zich meebrengt. Bij de huidige omvang van de veestapel is in 1995 circa 2 miljoen ton mest niet plaatsbaar. Hiervoor zijn twee oorzaken aan te wijzen. Ten eerste is distributie naar tekortgebieden slechts beperkt mogelijk. Daarnaast worden mineralen nog niet optimaal benut via het veevoedingsspoor. Gezien het feit dat de huidige regelgeving te weinig controleerbaar en handhaafbaar is, kan de huidige mestregelgeving het ontstaan van mestoverschotten waarschijnlijk niet voorkomen.
Overigens is de taakstellende hoeveelheid mestverwerkingscapaciteit in het kader van de Nota Derde Fase mest- en ammoniakbeleid vervangen door een verplichting aan de sector om voor een verantwoorde afzet van overschotmest zorg te dragen. Aan de hand van de feitelijke mestoverschotten en gerealiseerde mestafzet zal het succes van deze aanpak gevolgd worden en worden afgezet tegen de taakstelling;
- ondanks de vermindering van het gebruik van mest, en de daling van het zware-metalengehalte hierin, is de emissie-reductie van zware metalen (met name voor koper) nog onvoldoende;
- ook de taakstellingen voor water- en energieverbruik zijn niet (geheel) gerealiseerd.

Taakstellingen PMP3

Voor de doelgroep landbouw sluit de provincie zich aan bij de taakstellingen in het milieubeleid van het rijk. De enige uitzondering hierop vormt de taakstelling voor ammoniakemissie in 2000. Deze wordt gedifferentieerd in 70% reductie binnen en 60% reductie buiten concentratiegebieden ten opzichte van 1980. De concentratiegebieden komen overeen met de mestoverschotgebieden zoals genoemd in de Verplaatsingswet en de Interimwet ammoniak en veehouderij. Daarnaast wordt voor het jaar 2010 gestreefd naar een emissienorm voor de grondgebonden veehouderij van 20-30 kg NH₃/ha. Voor de glastuinbouw bestaat een taakstelling van 30% energie-efficiëntieverbetering ten opzichte van 1989. In tabel 6.1 wordt een overzicht gegeven van de taakstellingen voor de landbouw.

Daarnaast is het waterbeleid van de provincie er op gericht om de grondwateronttrekking voor beregning te verminderen conform de doelstelling voor 2000 in het Waterhuishoudingsplan.

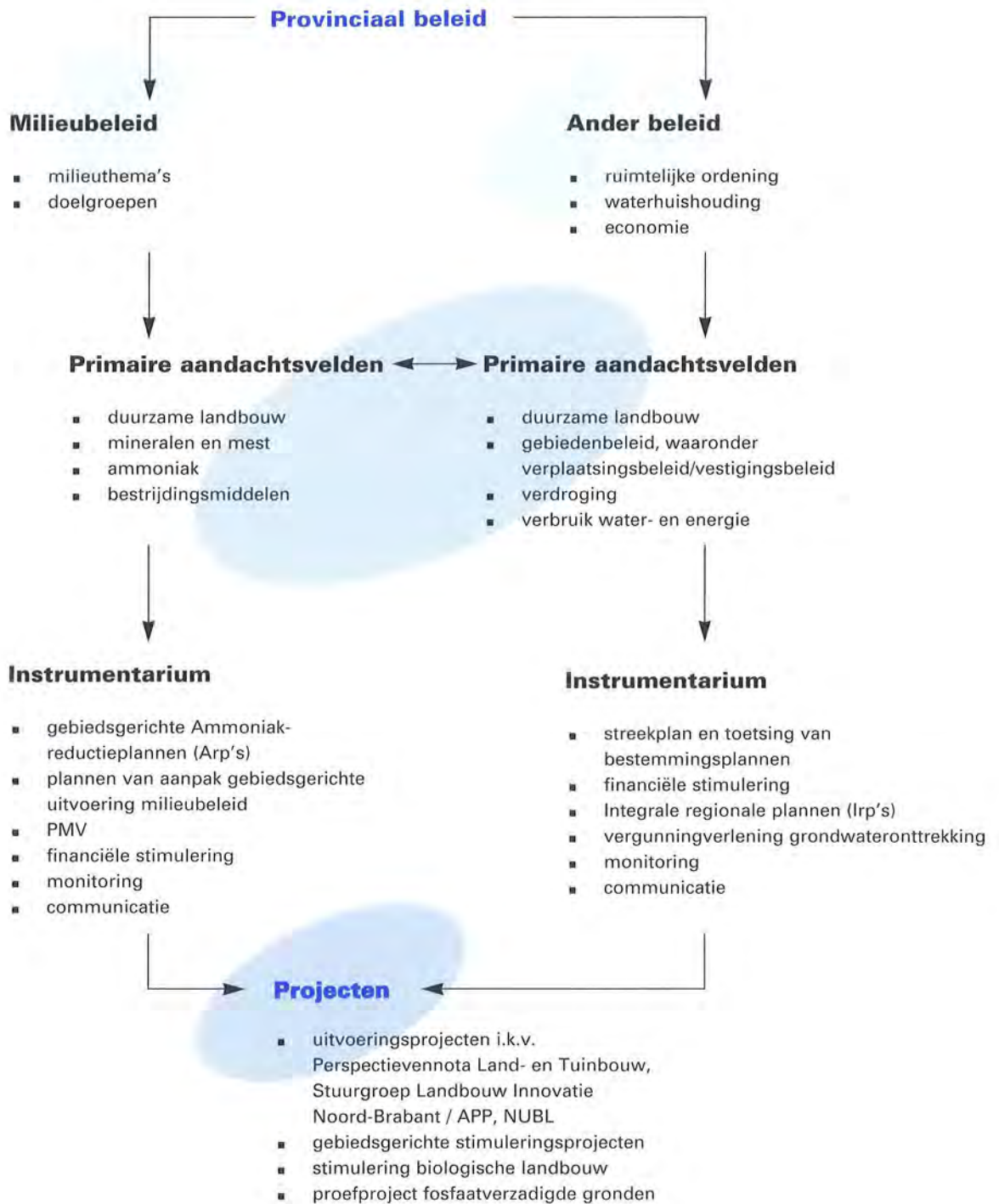
Tabel 6.1: Taakstellingen doelgroep landbouw

	Taakstellingen PMP 3
Vermesting 2000	<ul style="list-style-type: none"> ■ evenwichtsbemesting (verliesnormen N en P)
Verzuring 2000	<ul style="list-style-type: none"> ■ 70% emissiereductie NH₃ in concentratiegebieden t.o.v. 1980 ■ 60% emissiereductie NH₃ buiten concentratiegebieden t.o.v. 1980
2010	<ul style="list-style-type: none"> ■ 90% emissiereductie NH₃ in concentratiegebieden t.o.v. 1980 ■ 70% emissiereductie NH₃ buiten concentratiegebieden t.o.v. 1980
Bestrijdingsmiddelen 2000	<p>Gebruik:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ 50% reductie t.o.v. '84-'88 <p>Emissiereductie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ meer dan 50% naar lucht t.o.v. '84-'88 ■ meer dan 75% naar bodem en grondwater t.o.v. '84-'88 ■ meer dan 90% naar oppervlaktewater t.o.v. '84-'88

6.2.2 Beleid

In figuur 6.2 zijn de hoofdlijnen van het provinciaal beleid voor de landbouw gegeven.

Figuur 6.2: Strategie doelgroep landbouw

Bij de landbouw is het provinciaal milieubeleid en het ander provinciaal beleid reeds zodanig geïntegreerd dat nauwelijks onderscheid gemaakt kan worden tussen de diverse beleidsvelden. Om die reden is hierna het integrale provinciale landbouwbeleid weergegeven.

Het lange-termijnbeleid van de provincie beoogt optimale mogelijkheden te creëren voor duurzame landbouw. Deze kenmerkt zich enerzijds door een minimaal gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen en eindige energiebronnen. Anderzijds wordt duurzame landbouw gekenmerkt door een vrijwel gesloten stoffenkringloop. Hierbij dient de totale keten van de landbouw betrokken te worden. In de visie van de provincie betekent dit dat het lange termijn beleid er op gericht is om:

- korte kringlopen (bijv. graan voor mest) en meer regionale grondgebondenheid, zo mogelijk op bedrijfsniveau, worden nagestreefd. De geproduceerde mest dient daarbij zoveel mogelijk milieuhygiënisch plaatsbaar te zijn op bedrijfs- of regioniveau. De aanvoer van geïmporteerde mineralen dient daarbij zoveel mogelijk te worden teruggedrongen;
- op bedrijfsniveau gebruik te maken van minimale hoeveelheden kunstmest, milieuschadelijke stoffen (waaronder chemische bestrijdingsmiddelen), grondwater en eindige energiebronnen;
- emissiegerichte milieumaatregelen gericht te laten zijn op het voorkomen van emissies in plaats van op het wegvangen van reeds ontstane emissies;
- op bedrijfsniveau te streven naar een minimale afvalstroom. Het ontstane afval dient geschikt te zijn voor hergebruik;
- verwerking van produkten zoveel mogelijk te laten plaatsvinden binnen de produktie-regio;
- de locatie van bedrijfsvestigingen optimaal af te stemmen op omgevingsfactoren als natuur- en landschapswaarden, beschikbaarheid van benodigd water en draagkracht van het lokale milieu;
- in de totale bedrijfskolom het gebruik van eindige energiebronnen te beperken.

De provincie acht de ontwikkeling van duurzame landbouw noodzakelijk om de milieudoelstellingen op langere termijn te kunnen realiseren. Dit vraagt echter wel om ingrijpende veranderingen van de huidige landbouwstructuur, die deels al door bestaande maatregelen in gang zijn gezet. Niet alleen de milieuproblematiek leidt tot de noodzaak van duurzame ontwikkeling in de landbouw. Ook vanuit de economische en sociaal-economische situatie wordt de vraag steeds klemmender of de gevolgen van het voortborduren op de huidige strategie in de landbouwsector nog wel aanvaardbaar zijn.

Marktverzadiging tekent zich momenteel op veel terreinen af en het blijkt duidelijk (onder meer de stichting Ter Zake) dat dit noopt tot een herbezinning op de produktiestructuur. Voorstellen voor aanpassingen in de produktiestructuur, gericht op onder meer kwaliteitsproductie, produktdifferentiatie en marktontwikkeling, vertonen daarbij belangrijke overeenkomsten en raakvlakken met de provinciale visie op duurzame landbouw. Dit is voor de provincie reden temeer om zich in de komende periode verder in te spannen voor een gezamenlijke aanpak. Een gezamenlijke aanpak is immers een randvoorwaarde om duurzame landbouw te realiseren met consequenties die sociaal-economisch aanvaardbaar zijn.

Het verwezenlijken van een economisch en ecologisch duurzame landbouw vergt veel tijd. Aan de andere kant vraagt de urgentie van de milieuproblematiek om maatregelen op korte termijn. Om recht te doen aan zowel het langere als het kortere termijnaspect staat de provincie de volgende benadering voor.

Korte termijn-aanpak

De provincie streeft naar het oplossen van urgente knelpunten door een consequente uitvoering van het in gang gezette beleid. Hierbij moet gedacht worden aan het op de *Leidraad veehouderij en milieu* gebaseerde *Amoniakreductieplan voor Centraal- en Oost-Brabant*, de notitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* en aanvullend ammoniak-beleid, alsmede de beperking van de grondwateronttrekking door de landbouw conform de doelstelling voor 2000 en het beleid in het Waterhuishoudingsplan.

Lange termijn aanpak

De provincie hecht groot belang aan de herstructurering van de landbouw in de richting van een meer duurzame landbouw op de langere termijn.

Een goede mogelijkheid om dit te bewerkstelligen ziet de provincie in een gerichte ontwikkeling naar kwaliteitsproductie, produktdifferentiatie en marktontwikkeling. Daarbij past dat een beter milieu voor de consument een belangrijke herkenbare kwaliteitsfactor van landbouwprodukten dient te worden. .

Ook voor de toeleverende en verwerkende industrie liggen er duidelijke kansen in een verdere produkt-differentiatie en een toenemende kwaliteitsproductie. Differentiatie in landbouwproducten vraagt ook om differentiatie in grondstoffen. Voor milieu en economie zou ook hier een verandering van bulkproductie naar een meer gedifferentieerde produktie wenselijk zijn. Door produkten zo veel mogelijk te betrekken uit eigen land en deze ook in eigen land verder te verwerken, kunnen milieu, werkgelegenheid en economie hiervan profiteren.

De uitvoering van het provinciale beleid voor de landbouw kent een aantal hoofdlijnen, te weten:

- de provincie zal lokale en regionale initiatieven van de landbouw die gericht zijn op realisatie van een duurzaam functionerende sector, ondersteunen via onder andere de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant (voorheen LAMI/PAMI), het Agrarische Projectenprogramma (APP), de AMvB milieubeschermingsgebieden en het NUBL-kader;
- de provincie zal in samenwerking met de landbouw blijven werken aan een gezamenlijke toekomstvisie voor de landbouw. Daarnaast zal de provincie de totstandkoming van een duurzame landbouw stimuleren. Deze stimulering richt zich onder meer op de geïntegreerde landbouw, de biologische landbouw en op nieuwe toepassingen van landbouwproducten als vervanging van eindige grondstoffen (agrificatie);
- de provincie geeft prioriteit aan het realiseren van de vermestings- en verzuringsdoelstellingen in Brabant. Het primaat voor het mest- en ammoniakbeleid ligt bij het rijk die in haar notitie *Mest- en ammoniakbeleid derde fase* hiervoor de contouren heeft aangegeven. Van groot belang voor Brabant is dan ook dat dit beleid zo goed mogelijk uitgewerkt en doorgevoerd wordt. De provincie zal er bij het rijk op aandringen dat de individuele agrariër zo spoedig mogelijk op de hoogte is van de acceptabele verliezen aan stikstof en fosfor op bedrijfsniveau en van de sancties bij overschrijding.
Tevens zal de uitwerking en doorvoering van het beleid voldoende garantie moeten bieden voor een milieuhygiënisch verantwoorde afzet van de mestoverschotten. Dit betekent dat de uitvoering van het beleid controleerbaar moet zijn;
- in de uitvoering van het ammoniakbeleid vervullen gemeenten een belangrijke rol. De Interimwet ammoniak en veehouderij geeft een wettelijke basis aan het met de *Leidraad Veehouderij en Milieu* beoogde ammoniakbeleid, door gemeenten de mogelijkheid te geven een ammoniakreductieplan op te stellen. De provincie moet dergelijke plannen goedkeuren. Uitgaande van de *Leidraad Veehouderij en Milieu* is inmiddels het *Ammoniakreductieplan voor Centraal- en Oost-Brabant* (Arp) opgesteld in overeenstemming met het landbouwbedrijfsleven en de Vereniging van Brabantse gemeenten. De provincie zal dit Arp hanteren als toetsingskader bij de goedkeuring van ammoniakreductieplannen van gemeenten in Centraal- en Oost-Brabant. Deze gemeenten worden dan ook verzocht het Arp als gemeentelijk ammoniakreductieplan vast te stellen;
- om de verzuringsdoelstellingen in Noord-Brabant te realiseren, is aanvullend ammoniakbeleid noodzakelijk. De provincie zal daarvoor primair de mogelijkheden van de Interimwet ammoniak en veehouderij en het Arp voor Centraal- en Oost-Brabant benutten. Daarnaast zal de provincie in IPO-kader (IPO-project A19/A20) samen met het rijk invulling geven aan het aanvullend ammoniakbeleid. Daartoe zal zij bij het rijk pleiten voor extra financiële middelen. Deze zullen op basis van integrale regionale plannen (IRP) in overleg met het landbouwbedrijfsleven met name ingezet worden om verplaatsing van (intensieve) veehouderijbedrijven uit de concentratiegebieden te stimuleren. Daarnaast zullen deze rijksmiddelen gebruikt worden om bedrijfsbeëindiging of omschakeling van deze bedrijven te bevorderen. Op deze wijze wordt vormgegeven aan het aanvullend ammoniakbeleid en wordt regionale emissiesanering, alsmede sanering van relatief hoge lokale belasting bewerkstelligd;
- de provincie zal via een proefproject een aanpak ontwikkelen voor de zeer sterk fosfaatverzadigde gronden in de milieustimuleringsgebieden (zie paragraaf 5.4.2). Als deze aanpak voldoende perspectief biedt, zal de provincie het proefproject uitbreiden.

Primaire aandachtsvelden

Duurzame landbouw

Om een integraal milieu-, water-, ruimtelijk en economisch beleid te voeren dat is toegesneden op lokale en regionale omstandigheden, zal de provincie samenwerking stimuleren tussen lokale en regio-

nale overheid, agrariërs (bijvoorbeeld georganiseerd in streekcoöperaties) en overige betrokken partijen (netwerksturing). De provincie zal hiertoe proefprojecten op dit gebied ondersteunen. Hierbij kan in de eerste plaats gedacht worden aan projecten die gericht zijn op het realiseren van vrijwel gesloten mineralenkringlopen op regionale schaal. Gesloten mineralenkringlopen op regionale schaal kunnen ondermeer bereikt worden door middel van samenwerking tussen veehouders en akkerbouwers. Daarnaast kan gedacht worden aan projecten die gericht zijn op een toenemende koppeling tussen productie, verwerking en (zo mogelijk) afzet in de regio. Deze koppeling zal leiden tot een produktiewijze die meer gericht is op kwaliteit dan op kwantiteit.

In deze visie past ook het streven om een milieuhygiënisch verantwoord mineralenbeheer uiteindelijk te koppelen aan de integrale milieuvergunning van de Wet milieubeheer. De provincie zal de mogelijkheden hiertoe in interprovinciaal kader (IPO) onderzoeken.

Duurzame landbouw kan bevorderd worden door goede communicatie tussen overheid, bedrijfsleven en belangenorganisaties. Daarbij is het van groot belang dat de partijen over duurzame landbouw of onderdelen daarvan een gezamenlijke toekomstvisie hebben. Deze toekomstvisie kan ontwikkeld worden door studiedagen, symposia en dergelijke te organiseren. De provincie neemt hiertoe het initiatief. Uitwerking vindt plaats in samenwerking met de landbouw.

Hierbij zullen de ervaringen opgedaan in het kader van de *Perspectievennota Land- en Tuinbouw* en de discussies die hierover binnen organisaties van de doelgroep, milieu- en consumentenorganisaties en overheid gaande zijn of worden opgezet, zoveel mogelijk worden benut.

Door middel van een stimuleringsbeleid wil de provincie bereiken dat productie en beheer van natuur, milieu en landschap door boeren toeneemt. Prioriteit wordt daarbij gegeven aan de milieu-stimuleringsgebieden. Om een dergelijke toename van productie en beheer te verwezenlijken, moeten er afspraken worden gemaakt tussen overheden, belangenorganisaties en samenwerkende boeren (zoals milieucoöperaties). Bij dit stimuleringsbeleid richt de provincie zich, naast aanpassing van de gangbare landbouw, bij voorkeur ook op stimulering van biologische landbouw, een bij uitstek duurzame vorm van landbouw. Daarbij hebben de activiteiten betrekking op de gehele keten van producent tot consument en zal ten behoeve van het afstemmen, initiëren en uitvoeren van projecten een steunpunt biologische landbouw worden ingesteld.

Via de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant zal de provincie milieuvriendelijke initiatieven van het landbouwbedrijfsleven stimuleren die gericht zijn op een toename van toepassingen van landbouwproducten als vervanging van eindige, niet duurzame grondstoffen.

Mineralen en mest

Om de mineralenverliezen te beperken, zal de provincie verschillende maatregelen bevorderen. Ten eerste kunnen brongerichte maatregelen zoals voeraanpassingen de mineralenverliezen verminderen. De landbouw in Noord-Brabant is er dan ook bij gebaat de mogelijkheden van brongerichte maatregelen maximaal te benutten. Daarnaast zal de provincie ook door middel van voorlichting en subsidiëring via de Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant en de gebiedsgerichte projecten, de landbouwsectoren blijven stimuleren om mineralenverliezen te verminderen.

Tevens zal via Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant druk worden uitgeoefend op de veevoederfabrikanten om, mogelijk via een convenant, mineralenaanpassingen zo snel mogelijk door te voeren. De ontwikkelingen van voederaanpassingen zullen door monitoring worden gevolgd.

Binnen het mestbeleid heeft de individuele ondernemer op bedrijfsniveau drie taken. Ten eerste moet hij ervoor zorgen dat het mestoverschot zo klein mogelijk is. Op de tweede plaats moet hij een zo hoog mogelijke kwaliteit van de mest realiseren. Tot slot moet de ondernemer het overschot op een aantoonbaar milieuhygiënisch verantwoorde wijze afzetten. Mestbewerking op bedrijfsniveau kan voor individuele boeren perspectief bieden voor de afzet van het mestoverschot.

Om zo veel mogelijk ondernemers de kans te bieden de mest op milieuhygiënische wijze af te zetten, is het van belang dat de afzetmogelijkheden zo groot mogelijk zijn. Een goed georganiseerd systeem (mestcentrale) kan hierbij in -met name- overschotgebieden een belangrijke rol spelen. Een mestcentrale is nuttig voor een doelmatige inname en afzet van mest in tekortgebieden en voor een grootscha-

lige verwerking van mest. Het initiatief en de verantwoordelijkheid voor een mestcentrale liggen bij het landbouwbedrijfsleven. Van groot belang daarbij is om in eerste instantie op lokaal niveau een goede plaatsing van overschotmest te bewerkstelligen. Hiervoor zijn afspraken noodzakelijk tussen agrariërs op lokaal niveau.

Centrale mestverwerking voldoet volgens de provincie niet aan de duurzaamheidscriteria met name waar het gaat om het gebruik van eindige energiebronnen. Indien er concrete initiatieven door het bedrijfsleven worden aangedragen, zal de provincie echter een ondersteunende rol spelen bij lokatiekeuze en vergunningverlening van centrale mestverwerking.

Gezien de geconstateerde problemen met de huidige mestwetgeving zal de provincie via alle beschikbare kanalen bij het rijk blijven aandringen op uitvoerbare en controleerbare regelgeving voor mest en mineralen. Bovendien zal de provincie aandringen op een adequate handavingsinspanning. Om een uitvoerbare en controleerbare regelgeving te realiseren, biedt een effectief regulerend heffingssysteem op de mineralenboekhouding mogelijk perspectief. Ook kan gebruik worden gemaakt van regulering van mineralenverliezen via de milieuvergunning. Deze laatste mogelijkheid lijkt ook uit het oogpunt van doelmatigheid en handhaving een goede optie. De provincie zal de ontwikkelingen van de mest- en mineralenoverschotten in het kader van de innovatie van de landbouw in Noord-Brabant kritisch blijven volgen.

Met het oog op de mineralen- en bestrijdingsmiddelproblematiek zal de provincie haar beleid voor de plantaardige sectoren op zandgrond nader uitwerken en gestalte geven via onder meer voorlichting, financiële stimulering en beïnvloeding van het rijk.

Ook zal de provincie in overleg treden met de Belgische instanties om tot afstemming van het mest- en ammoniakbeleid te komen en tot het monitoren van de grensoverschrijdende mest en ammoniak.

Ammoniak

De provincie geeft hoge prioriteit aan een snelle invoering en een goede uitvoering van het *Ammoniakreductieplan voor Centraal- en Oost-Brabant (Arp)*. De Interimwet ammoniak en veehouderij geeft een wettelijke basis aan het met de *Leidraad Veehouderij en Milieu* beoogde ammoniakbeleid, door gemeenten de mogelijkheid te geven een ammoniakreductieplan op te stellen. De provincie moet dergelijke plannen goedkeuren. Door toepassing van het Arp voor Centraal- en Oost-Brabant bij vergunningverlening aan veehouderijbedrijven wordt een substantiële vermindering van de ammoniakemissie bewerkstelligd. Daarnaast verruimt het Arp, ten opzichte van de Interimwet, de ontwikkelingsmogelijkheden van individuele veehouderijbedrijven. De in het Arp genoemde voorwaarden die aan bedrijfsontwikkeling zijn verbonden, resulterend per saldo in een aanzienlijke reductie van de ammoniakemissie in de regio.

Zo kan de dynamiek, die van levensbelang is voor de sector, een effectief instrument zijn om de verzuring vanuit de landbouw te verminderen. De provincie acht het dan ook van groot belang dat alle gemeenten in Centraal- en Oost-Brabant het Arp als gemeentelijk ammoniakreductieplan vaststellen en toepassen.

De provincie heeft in de PMV bepaald dat zij het Arp voor Centraal- en Oost-Brabant zal hanteren als toetsingskader bij de goedkeuring van ammoniakreductieplannen van gemeenten in Centraal- en Oost-Brabant.

De voortgangsbewaking van het met Arp beoogde beleid zal plaatsvinden door jaarlijkse monitoring en in 1997 door een evaluatie. De verdere mogelijkheden van het Arp voor aanvullend ammoniakbeleid zullen worden onderzocht en zo mogelijk worden ingepast. Het Toetsingsbureau Emissie-arme stalsystemen (TES) speelt hierbij een belangrijke rol en zal voor deze taak voldoende moeten zijn toegerust.

Bij het stimuleren van verplaatsing van (intensieve) veehouderijbedrijven gaat het primair om het verplaatsen van deze bedrijven naar niet-overschotgebieden, waarbij rekening wordt gehouden met de milieuhygiënisch verantwoorde plaatsingsmogelijkheden in deze gebieden. Verplaatsing van grondgebonden veehouderij levert daarnaast een bijdrage aan een verlaging van de gronddruk in overschot-

gebieden. Om verplaatsing (uit Midden- en Oost-Brabant) te stimuleren zal de provincie in de eerste plaats gebruik maken van financiële middelen. Daarnaast zal de provincie de mogelijkheden van het Arp benutten om verplaatsing naar niet-overschotgebieden te bevorderen. De provincie zal ook de mogelijkheden van het Arp voor verplaatsing naar West-Brabant benutten. Uitgangspunt daarbij voor de provincie is dat een toename van de veestapel in West-Brabant, zonder dat daarbij gelijktijdig in het overschotgebied een milieuvergunning wordt ingetrokken, niet in het belang is van het milieu en daarom moet worden voorkomen. Vervolgens zal onderzoek gedaan worden naar de inplaatsingsmogelijkheden en naar de wijze waarop verplaatsing het beste gestimuleerd kan worden. Ten vierde zullen voorbeeldprojecten, die een koppeling van veehouderij en akkerbouw aantrekkelijk maken, worden bevorderd. Tot slot zal de provincie in West-Brabant tevens actief vestigingsmogelijkheden creëren voor de veehouderij binnen de gestelde ruimtelijke en milieuhygiënische randvoorwaarden.

Bedrijfsbeëindiging en omschakeling van veehouderijbedrijven met als doel een afname van de productiecapaciteit zal worden bevorderd. Onder andere binnen de IRP's en de NUBL zullen hiervoor wegen moeten worden gezocht. Gedacht moet worden aan het opkopen van produktierechten en het intrekken van milieuvergunningen tegen vergoeding. Bestaande beëindigingsregelingen kunnen hierbij worden benut of uitgebouwd, bijvoorbeeld door het verruimen van woonmogelijkheden bij bedrijfsbeëindiging in met name de Groene Hoofdstructuur.

Het aanvullend ammoniakbeleid richt zich enerzijds op een lokale depositie-sanering en anderzijds op emissie-sanering. De provincie zal zo spoedig mogelijk invulling geven aan lokaal depositie-saneringsbeleid voor bedrijven met een relatief hoge depositie op belangrijke, voor verzuring gevoelige natuurgebieden. Op basis van de IRP's zal voor veehouderijbedrijven duidelijkheid gecreëerd moeten worden. Vanuit verzuringsoogpunt is het verplaatsen van deze bedrijven binnen de overschot-regio's weinig doelmatig. De provincie streeft dan ook naar verplaatsingen van rundveehouderij maar ook van intensieve veehouderij naar de niet-overschotgebieden. Tot slot zal de provincie in de planperiode bezien of differentiatie van de verzuringsdoelstellingen voor klei- en zandgebied wenselijk is. Indien nodig zal het beleid op de bevindingen aangepast worden.

Op de tweede plaats richt het aanvullend ammoniakbeleid zich op emissie-sanering. Emissie-sanering houdt in dat op regionaal niveau acceptabele emissie-niveaus bereikt worden. Om invulling te geven aan de regionale emissie-sanering zullen de IRP's duidelijk moeten maken wat het effect is van het generieke ammoniak-beleid per regio. Daarnaast zal duidelijk moeten worden welke regionale ammoniak-emissies (emissie-plafonds) acceptabel zijn. Op deze wijze kan een ontoelaatbare concentratie van veehouderijbedrijven voorkomen of opgeheven worden. Daardoor ontstaat ook duidelijkheid over de emissietaakstelling per regio. Het biedt daarmee mogelijkheden voor veehouders om in onderling overleg te bepalen hoe regionale taakstellingen het best kunnen worden gerealiseerd. Initiatieven op dit gebied, die als idee binnen het concept van de streek-coöperatie zijn ontwikkeld, zullen door de provincie worden ondersteund.

Bestrijdingsmiddelen

Ook in deze planperiode zal de provincie de afname van bestrijdingsmiddelengebruik in de landbouw blijven stimuleren. Dit zal vooral via voorlichting en financiële prikkels (Stuurgroep Landbouw Innovatie Noord-Brabant en stimuleringsprojecten) gebeuren. De provincie ziet hierbij een belangrijke rol weggelegd voor de "milieumeetlat bestrijdingsmiddelen".

In de waterwingebieden van de grondwaterbeschermingsgebieden blijft een verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen via de provinciale milieuverordening van kracht.

Monitoring

Voor beleidsevaluatie, beleidsontwikkeling en handhaving zal de provincie afspraken maken met gemeenten, gewesten en de doelgroep over uniforme monitoring van mest, ammoniak, bestrijdingsmiddelen, water en energie. De doelgroep wordt geacht een bijdrage te leveren aan het genereren van milieugegevens (zelfmonitoring).

6.3 Industrie

6.3.1 Inleiding

De doelgroep

De doelgroep industrie omvat de industriële bedrijven in Noord-Brabant, waarbij de inspanningen van de provincie specifiek gericht zijn op de bedrijven waarvoor Gedeputeerde Staten vergunningverlenend gezag zijn. De provincie beschouwt vooral de Kamers van Koophandel als intermediair bij de uitvoering van het milieubeleid.

Evaluatie

In de voorgaande planperiode heeft de doelgroep voortgang gemaakt met de uitvoering van het milieubeleid. Hieronder volgt een aantal positieve resultaten van deze voortgang.

- Bij de thema's verzuring (behoudens de emissie van NO_x), verspreiding, verwijdering en verdroging (grondwateronttrekking) is duidelijk vooruitgang geboekt;
- Een integrale en lange-termijn benadering van de milieuproblematiek krijgt vorm in de convenanten die op landelijk niveau met een aantal bedrijfstakken tot stand zijn gekomen. Daarnaast draagt de ontwikkeling van bedrijfsmilieuplannen (BMP) bij aan deze benadering. De nieuwe mogelijkheden van de Wet milieubeheer zullen deze ontwikkeling stimuleren;
- In toenemende mate krijgen de ontwikkeling en implementatie van bedrijfsinterne milieuzorgsystemen vorm.

Tegelijkertijd moet echter geconstateerd worden dat:

- Het energieverbruik is toegenomen en de *PMP2*-reductietaakstellingen voor de doelgroep industrie voor 1994 in het algemeen niet gehaald zijn.

Taakstellingen

De provincie gaat thans uit van de reductiedoelstellingen zoals die in het *NMP2* voor de industrie zijn opgenomen. Leidraad daarbij is de publikatie *Reductiedoelstellingen voor de doelgroep industrie* (augustus 1992) van het ministerie van VROM. Per bedrijfstak of bedrijfsklasse zijn of worden deze doelstellingen via de convenanten vertaald in taakstellingen voor:

- emissiereducties 1995, 2000 en 2010 (per milieuthema);
- preventie en hergebruik van het afval;
- verbetering van de energie-efficiëntie, gekoppeld aan de reductie van de CO₂-emissie, onder andere te realiseren door het uitvoeren van de meerjarenafspraken energie;
- preventie van bodemverontreiniging en het verrichten van bodemonderzoek;
- bedrijfsinterne milieuzorg;
- externe veiligheid.

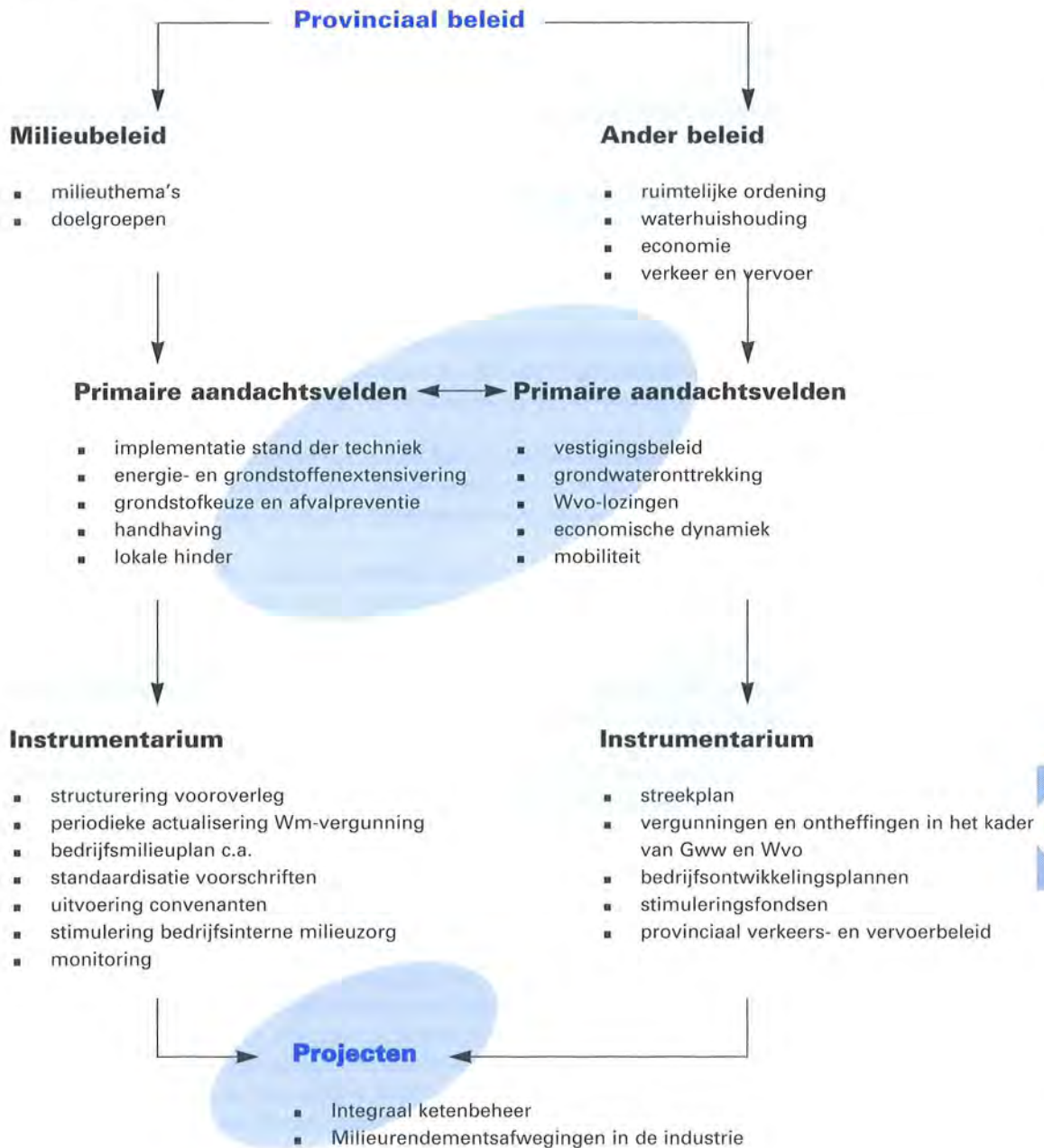
Daarnaast is het waterbeleid van de provincie er op gericht om de industriële grondwateronttrekking voor koeldoeleinden te reduceren en voor het overig gebruik te stabiliseren, conform de doelstelling voor 2000 in het Waterhuishoudingsplan.

6.3.2 Het beleid

"De uitdaging voor de industrie en de overheid is gelegen in het gelijktijdig realiseren van de milieudoelstellingen en de doelstellingen van een gezonde economische ontwikkeling, bij een aanvaardbare lastendruk" (*NMP2*). Deze uitdaging neemt de provincie over in haar milieubeleid.

De strategie voor de doelgroep industrie is weergegeven in figuur 6.3.

Figuur 6.3: Strategie doelgroep industrie

Provinciaal milieubeleid

In de uitvoering van het milieubeleid voor de doelgroep industrie stelt de provincie de volgende elementen centraal.

- De stand van de techniek wordt geïmplementeerd en de vergunningen worden periodiek geactualiseerd.

Implementatie van de stand van de techniek heeft als doel de integrale milieutaakstellingen voor de bedrijfstakken te bereiken. Implementatie van de stand van de techniek zal er overigens toe leiden dat de reducties die op individueel bedrijfsniveau gerealiseerd worden, groter of kleiner zijn dan de taakstellingen voor de totale bedrijfstak.

- Duurzame ontwikkeling wordt vormgegeven door enerzijds de mogelijkheden te benutten van energie- en grondstoffenextensivering. Anderzijds zal duurzame ontwikkeling worden vormgegeven door grond- en hulpstofkeuzen die gericht zijn op schone productie en op preventie en hergebruik van afval.

Om het begrip duurzame ontwikkeling in het traject van bedrijfsmilieuplannen en de vergunningverlening verder te ontwikkelen en te operationaliseren, zullen bedrijven uit bepaalde bedrijfstakken (zie voor indicatie bijlage 5) over de volgende aspecten dienen te rapporteren:

- energiebesparing:
  - dit kan plaatsvinden op basis van een bedrijfsenergieplan (BEP) conform de circulaire *"Omgaan met energieverbruik en de meerjarenafspraken bij de milieuvergunning"* van EZ en VROM;
- grondstofgebruik (inclusief grondwatergebruik):
  - dit betreft enerzijds maatregelen om het grondstofgebruik en de verliezen aan grondstof te beperken en anderzijds een grond- en hulpstofkeuze, gericht op het voorkomen van emissies van milieugevaarlijke stoffen en het voorkomen van (gevaarlijk) afval;
- afvalstoffen:
  - de benadering moet gericht zijn op het voorkomen danwel minder schadelijk maken van afval, inclusief de mogelijkheden van bedrijfsintern en extern hergebruik van afval;
- mobiliteit:
  - betreft het verkeer van personen of goederen van en naar de inrichting.

De provincie gaat er van uit, dat bovengenoemde aspecten in het bedrijfsmilieuplan worden geïntegreerd. Enerzijds vermindert dit de administratieve belasting van bedrijven, anderzijds biedt het voor bedrijven de mogelijkheid tot het aangeven van samenhang tussen de verschillende aspecten, om aldus te komen tot een integrale afweging van maatregelen c.q. optimaal milieurendement, zoals de Wet milieubeheer beoogt. In de bedrijfsmilieuplannen zal dus, mede gelet op financiële besparingsmogelijkheden voor bedrijven, ook de nodige aandacht besteed moeten gaan worden aan preventie van afval en emissies. De stimulering van preventie bij bedrijven is verder uitgewerkt in het Preventie Uitvoeringsprogramma. De provincie zal de bedrijfsmilieuplannen beoordelen en de geaccordeerde plannen bij de vergunningverlening betrekken.

Met het oog op eenduidigheid in gegevensverstrekking en vermindering van de administratieve last voor bedrijven, dienen de gegevens over emissies door de bedrijven te worden gerapporteerd conform de ER-systematiek van VROM. Daarnaast zal waar nodig worden gevraagd om gegevens met betrekking tot onder meer geluid, geur, externe veiligheid, de mate waarin installaties technisch en economisch zijn afgeschreven en de situatie ten aanzien van de bodemkwaliteit. In nader te bepalen gevallen zal worden gevraagd om onderzoek naar alternatieve processen, grondstoffen en energiebronnen. In de planperiode zal worden uitgewerkt voor welke processen aanvullend onderzoek nodig is.

De bedrijfstak-gerichte benadering zal verder worden versterkt. In overleg met de doelgroep zal per bedrijfstak nader worden aangegeven welke aspecten van duurzame ontwikkeling perspectief bieden en prioriteit hebben en op welke wijze daar uitvoering aan wordt gegeven. Een aanzet van de provincie voor dit overleg is gegeven in bijlage 5. Het resultaat zal worden uitgewerkt in bedrijfstakplannen en in nadere afspraken over de inhoud van de rapportages en de doorwerking in de vergunningen. Uiteraard

vormt een dergelijke aanpak een dynamisch proces. Regelmatige bijstelling zal dan ook noodzakelijk zijn.

■ Monitoring en handhaving

De provincie zal de monitoring- en rapportagevoorschriften van de verleende vergunningen zodanig (her)formuleren dat in ieder geval aan de integrale milieutaakstelling van de betreffende bedrijfstak getoetst kan worden. Zij zal daarbij zo veel mogelijk aansluiten bij de systematiek van de landelijke emissieregistratie.

Voor een goede sturing en monitoring van bedrijfsafval en gevaarlijk afval is in de provinciale milieuverordening een meldingsplicht opgenomen. Voor een nadere uitwerking van dit onderwerp wordt verwezen naar het thema verwijdering en bijlage 4.

Voor adequate handhaving zal bij het opstellen van vergunningen expliciet aandacht worden besteed aan voorschriften die daadwerkelijk gehandhaafd kunnen worden. Daartoe moeten voorschriften eenduidig zijn. Ook moeten voorschriften geformuleerd worden in termen die bij de controle eenvoudig tot een beoordeling kunnen leiden. In het algemeen moet een bedrijf nieuwe zaken (nieuw aangevraagd, nieuw voorgeschreven) minstens eenmaal vlak na vergunningverlening en in gebruikname controleren. Hierover moet verslag worden uitgebracht aan de provincie.

Afhankelijk van de situatie zal na de vergunningverlening nog periodiek gecontroleerd moeten worden. Als onderzoeken door bedrijven zelf zijn uitgevoerd, zal de provincie de resultaten slechts accepteren als de onderzoeker officieel erkend is.

■ Het oplossen van ernstige vormen van lokale hinder

Aangezien lokale hinder veelal veroorzaakt wordt door geluid en stank, wordt dit beleidsaspect besproken bij het thema verstoring.

In de komende planperiode zal de provincie voor de uitvoering van het beleid en het overleg met de doelgroep de volgende, elkaar versterkende instrumenten benutten:

- de vergunningverlening, periodieke actualisering van vergunningen en de handhaving;
- de convenanten met de bedrijfstakken en de ontwikkeling van bedrijfsmilieuplannen (in een cyclus van 4 jaar) en de jaarrapportages over de uitvoering van deze plannen;
- bedrijfsinterne milieuzorg (inclusief besparing op watergebruik).

De provincie rekent het tot stand komen en beoordelen van bedrijfsmilieuplannen tot het vooroverleg. Voor het gehele traject, inclusief de tijdsduur, vanaf de ontwikkeling van het bedrijfsmilieuplan c.a. tot en met de vergunningverlening/actualisering, zullen vooraf afspraken worden vastgelegd. In het vooroverleg met de bedrijven streeft de provincie bij voorkeur naar maatregelen die gericht zijn op duurzaamheid, waaronder procesgeïntegreerde maatregelen (zie ook paragraaf 8.3). Dit neemt niet weg dat ook nageschakelde maatregelen nodig zullen blijven.

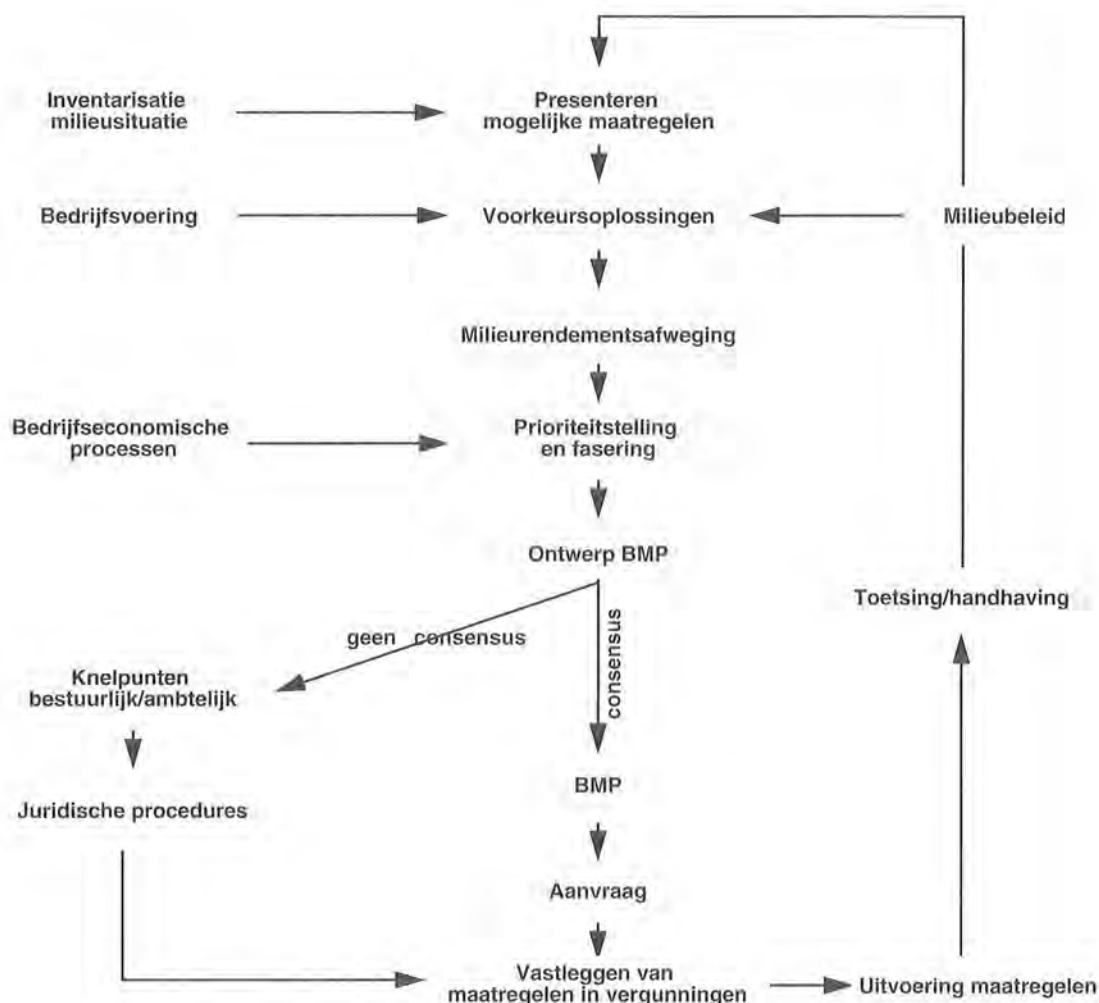
Uit het overleg moeten afwegingen van milieurendement van mogelijke maatregelen naar voren komen. Daarnaast zullen afspraken over de keuze van korte termijn versus langere termijn maatregelen gemaakt moeten worden. Tot slot zal het overleg moeten leiden tot voorstellen voor onderzoek. Deze opbrengsten zullen vervolgens hun weerslag moeten hebben in de bedrijfsmilieuplannen c.a. en de daarop volgende vergunningverlening/actualisering.

Beleidsmatig gezien, wordt bij het kiezen van maatregelen en het zo nodig gefaseerd realiseren van die maatregelen, de voorkeur gegeven aan preventie. In het overleg zal daarbij enerzijds gezocht moeten worden naar mogelijkheden om te anticiperen op veranderingen in de bedrijfssituatie. Anderzijds zal gezocht moeten worden naar mogelijkheden om zo goed mogelijk aan te sluiten bij bedrijfseconomische processen zoals investeringstrajecten. Deze investeringstrajecten dienen door de bedrijven zelf te worden aangegeven. Daarbij wordt tevens aangegeven op welke wijze milieu-investeringen qua grootte en fasering daar zijn in te passen. Hierdoor wordt de ontwikkeling van bedrijfsmilieuplannen c.a. en de vergunningverlening/actualisering een meer dynamisch proces.

Het stappenschema (figuur 6.4) dient als leidraad bij het overleg tussen bedrijven en provincie.

Figuur 6.4: Stappenschema overleg doelgroep industrie

Om de taakstellingen van de convenanten te realiseren, stellen in de *heterogene* bedrijfstakken alle bedrijven die bij een convenant betrokken zijn, eenmaal per 4 jaar een bedrijfsmilieuplan op. De provincie zal de plannen van de bedrijven waarvoor zij vergunningverlenend gezag is, toetsen aan de hand van nog op te stellen criteria. Onder meer zal getoetst worden of de verwachte effecten van de maatregelen per bedrijf in voldoende mate bijdragen aan het realiseren van de taakstelling voor de betreffende bedrijfstak.

Door het vergunningverlenend gezag geaccordeerde bedrijfsmilieuplannen zullen mede als basis dienen voor de vergunning die geactualiseerd of verleend moet worden.

Bedrijven in de *heterogene* bedrijfstakken die geen bedrijfsmilieuplan opstellen dan wel een niet geaccordeerd plan hebben, zullen geconfronteerd worden met een eenzijdige aanscherping van de vergunning.

De uitvoering van het beleid in *homogene* bedrijfstakken zal aan de hand van landelijk geldende implementatieplannen doorwerken in de vergunningen van de desbetreffende individuele bedrijven. Dit beleid krijgt in belangrijke mate vorm door standaardmaatregelen.

Indien uit de gegevens blijkt dat een bepaalde bedrijfstak kwantitatief en/of kwalitatief een problematisch aandeel levert in de totale hoeveelheid te verwijderen afval in Noord-Brabant en landelijk geen

convenant is of wordt afgesloten, zal de provincie een (inter)provinciaal convenant met de betreffende bedrijven overwegen.

In het vorige milieubeleidsplan is uitvoerig ingegaan op het belang van bedrijfsinterne milieuzorg. Omdat de Wet milieubeheer voor vergunningverlening ruimere mogelijkheden biedt, kunnen nu elementen uit de bedrijfsinterne milieuzorg worden ondergebracht in de vergunningverlening en de bedrijfsmilieuplannen. De provincie vindt dat bedrijfsinterne milieuzorg een goed systeem blijft om bepaalde organisatorische en milieumaatregelen te kunnen nemen. De verdere implementatie van bedrijfsinterne milieuzorg zal de provincie dan ook stimuleren door:

- hieraan in bedrijfscontacten aandacht te besteden;
- het benadrukken van de (bedrijfseconomische) voordelen;
- het belonen van bedrijfsinterne milieuzorg. De provincie zal nagaan of de controle van een bedrijf met een goed intern milieuzorgsysteem dat onder eigen verantwoordelijkheid milieu-audits uitvoert, een meer steekproefsgewijs karakter kan krijgen. Voorwaarde is hierbij wel dat de milieu-audit door een gecertificeerde instantie wordt uitgevoerd.

De provincie zal in overleg met de doelgroep nader bezien of de uitvoering en begeleiding van bedrijfsmilieuzorgprojecten wordt ondergebracht in een op te richten stuurgroep "Industrie en milieuzorg", dan wel in bestaande structuren. Voorbeelden van resultaten van gezamenlijke initiatieven zijn de publicaties "*Milieuzorg, een schoon perspectief*" en "*Milieu, samen op weg*" van de Kamers van Koophandel Noord-Brabant.

Teneinde de reductiedoelstellingen te realiseren is in bijlage 5 een provinciale visie geschetst van de perspectieven voor de verschillende bedrijfstakken in Noord-Brabant. Deze perspectieven zijn gebaseerd op ervaringsfeiten en moeten worden gezien als een hulpmiddel bij de milieurendementsafweging, die aan maatregelkeuzes ten grondslag ligt. Bij deze afweging zal verder gebruik worden gemaakt van door bedrijven verrichte onderzoeken en van weegfactoren.

Op basis van proefprojecten en praktijkervaringen zal de methodiek van prioriteitstelling en milieurendementsafweging in de planperiode nader worden ontwikkeld.

Integratie milieubeleid en ander provinciaal beleid

Zoals in paragraaf 6.3.2 is aangegeven, ligt de uitdaging voor de industrie en de provincie in het gelijktijdig realiseren van de milieudoelstellingen en de economische doelstellingen bij een aanvaardbare lastendruk. Dit impliceert een selectieve groei van de industriële bedrijvigheid op geschikte locaties, waarbij de groeikansen van energiezuinige of restenergie benuttende en schoon producerende bedrijfssectoren optimaal benut worden en integraal ketenbeheer gestalte krijgt.

Om de ontwikkeling in de richting van duurzaamheid te bevorderen, is het nodig dat:

- een wederzijdse integratie tot stand komt tussen het provinciale milieubeleid en het provinciale beleid voor economie, ruimtelijke ordening, water, verkeer en vervoer;
- regionale ontwikkelingen van industriële bedrijvigheid gewogen worden op duurzaamheidsaspecten.

De integratie van de genoemde beleidsvelden is vooral van belang om te komen tot een aanpak van industrieterreinen en de daar gevestigde industrie met uitbreidingsplannen of de nieuw te vestigen industrie. Hierbij staan de volgende aspecten centraal:

- de bedrijven zelf. Hierbij gaat het om de relatie tussen milieuproblemen, milieurendement en ontwikkelingsplannen;
- de geografische aspecten. Hierbij gaat het om geschikte locaties voor bedrijven, met het oog op de beperking van transportafstanden, een goede keuze van de vervoerwijze en een optimaal gebruik van energie en water;
- het ketenbeheer tussen bedrijven of het ketenbeheer in één produktiekolom. Hieronder valt ook de samenwerking tussen bedrijven bij het hergebruik van afval en het gebruik van restwarmte.

Bij het streven naar integratie tussen milieubeleid en economisch beleid kunnen de bedrijfsontwikkelingsplannen gebruikt worden om in te spelen op milieuproblemen. Hierbij is het van belang om het

milieubeleid niet alleen te implementeren door middel van overleg, bedrijfsmilieuplannen en vergunningen, maar om tevens financiële instrumenten (stimuleringsfondsen) en ruimtelijke ordening in te zetten voor een duurzame ontwikkeling.

Vanuit het oogpunt van milieurendement en de lokatiekeuze voor bedrijven is integratie met het waterbeleid (Wvo-lozingen en grondwateronttrekkingen) van belang. Bezien zal worden op welke wijze de vergunningverlening op grond van de Grondwaterwet integraal opgenomen kan worden in het programma vergunningverlening.

Projecten

De provincie zal in de planperiode de externe integratie bevorderen door projecten te initiëren die gericht zijn op duurzaamheid. Hieronder worden de projecten kort beschreven.

Project integraal ketenbeheer

In overleg met vertegenwoordigers van de doelgroep en eventueel andere initiatiefgroepen en afgestemd op landelijke projecten, zal een definitieproject worden ontwikkeld en uitgevoerd. Hierbij zullen aanzetten worden gegeven voor een integraal beleid dat gericht is op ketenbeheer in het bedrijfsleven. Het project heeft een driedelig doel. Ten eerste wordt gestreefd naar een integrale vorm van preventie van lekverliezen in ketens. Daarnaast wordt geprobeerd kostenbesparingen voor het bedrijfsleven te realiseren. Tot slot beoogt het project nieuwe economische activiteiten in de milieuproduktiesector op te starten.

In het project zal tevens de haalbaarheid en wenselijkheid van een provinciale stichting ketenbeheer worden onderzocht. Daarnaast zal onderzoek gedaan worden naar de mogelijke vorm, participatie en financiering van de stichting. Deze stichting zou dan als taak krijgen de mogelijkheden van ketenbeheer onder de aandacht te brengen van bedrijfsleven en overheid. Daarna kunnen gerichte projecten opgestart worden om ketenbeheer te ontwikkelen.

Project milieurendementsafwegingen in de industrie

De afweging van milieurendement kent toepassingen op diverse beleidsterreinen. In dit project zal voor de doelgroep industrie een model worden ontwikkeld, waarin duidelijk wordt op welke wijze met milieurendement kan worden omgegaan bij het afwegen van milieumaatregelen. Hierbij wordt de integrale afweging van milieumaatregelen met behulp van stoffenbalansen in beschouwing genomen. Dit geldt ook voor het doorrekenen van maatregelen op emissie-effecten (NO_x, SO₂ en KWS-uitwerp).

Omgekeerd zullen de milieumaatregelen worden doorgerekend naar de invloed op het energiegebruik. Dit vormt tevens een concrete uitwerking van het energie-extensiveringsbeleid van de provincie. De provincie zal daarnaast een monitoringsysteem opzetten om de Brabantse energiehuishouding in kaart te brengen. Voor de industriële bedrijven is het streven daarbij dat de energie-registratie analoog aan de emissieregistratie (ER) wordt opgezet. Bij de concretisering hiervan zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij de opzet van ER-2000. In dat kader wil de provincie een actieve rol spelen bij het verder vormgeven van emissieregistratie van VROM.

In het project past tevens een discussie over de wijze waarop de provincie om wil gaan met milieunormering bij het afwegen van verschillende oplossingsrichtingen.

6.4 Energiebedrijven

6.4.1 Inleiding

De doelgroep

Onder de doelgroep energiebedrijven vallen de bedrijven die verantwoordelijk zijn voor de opwekking en distributie van elektriciteit en gas. Deze sector heeft ook een belangrijke intermediaire functie voor de afnemers van energie.

Evaluatie

De energiebedrijven dragen in belangrijke mate bij aan de thema's klimaatverandering (ca. 30% van de CO₂-uitworp in 1992), verzuring (circa. 15% in 1992), verspilling en verspreiding. De twee grootste productie-eenheden van de Amercentrale zijn kolengestookt. Dit heeft tot gevolg dat de PMP2-taakstellingen van de Amercentrale niet kunnen worden gerealiseerd, omdat daarin is uitgegaan van gasgestookte eenheden. Inmiddels heeft de provincie zich aangesloten bij het verzuringsconvenant met SEP, VROM en IPO. Dat leidt ertoe dat in het jaar 2000 weliswaar de taakstelling niet wordt gehaald, maar de emissie wel fors wordt gereduceerd.

Alle kolenreststoffen (vliegashoudend, bodemas en rookgasontzwavelingsgips) worden thans op verantwoorde wijze afgezet in de bouw. Voor de toekomst worden echter problemen verwacht bij de afzet van kolenreststoffen. Een eerste reden hiervoor is de toenemende concurrentie met andere afvalstoffen. Daarnaast wordt de afvalstoffen-normstelling (zowel nationaal als internationaal) scherper. Ten slotte verandert de kwaliteit van de reststoffen door een NO_x-arme stookwijze. Om deze drie redenen wordt op de langere termijn bij de Amercentrale een structureel overschot aan kolenreststoffen verwacht.

De provincie ligt momenteel goed op schema met de uitvoering van het Windenergieconvenant. Volgens dit convenant dient Brabant in het jaar 2000 voor 75 MW aan windenergie-vermogen te realiseren. Enerzijds is dit onderdeel van het MAP-PNEM, anderzijds dient de provincie door middel van planologische instrumenten voor geschikte lokaties te zorgen. Volgens schema is in 1994 voor circa 20 MW aan windmolens geplaatst.

Taakstellingen

Er is een Verzuringsconvenant afgesloten, waarin de maximale emissie aan zure componenten per centrale is vastgelegd. Deze emissieplafonds zijn weergegeven in tabel 6.5. De nieuwe EPZ-centrale te Moerdijk is hier niet in verwerkt.

Momenteel vindt overleg plaats om ook een overeenkomst over de CO₂-uitworp te sluiten. De provincie zal zich ook bij dit CO₂-convenant aansluiten, mits aan enkele randvoorwaarden is voldaan (zie paragraaf 6.4.2). Daarom is hier vooralsnog geen expliciete CO₂-taakstelling opgenomen.

Tabel 6.5: Taakstellingen energiebedrijven

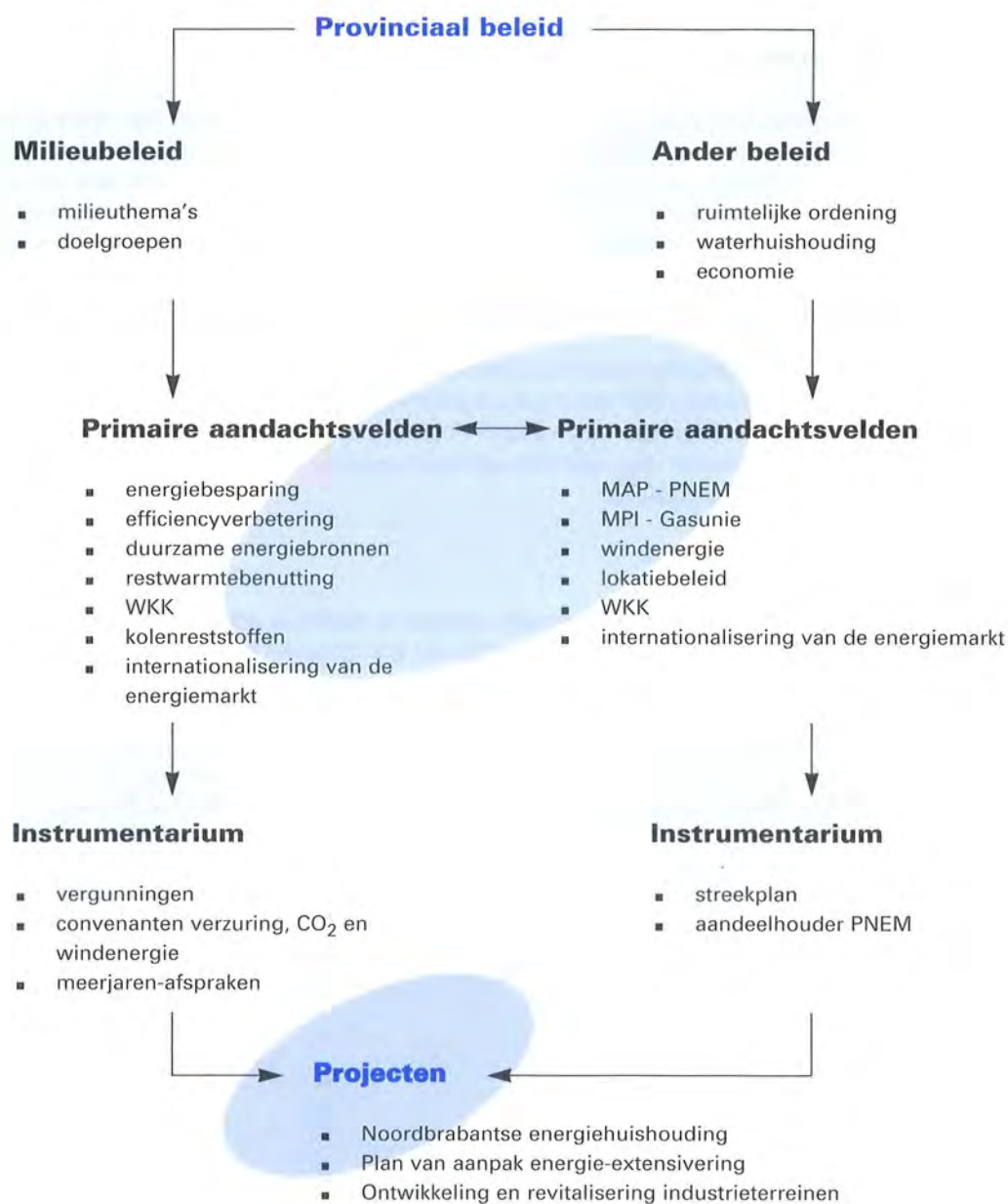
Emissieplafonds bij een netto elektriciteitsproductie van 9×10^6 MWh

Jaartal	NO _x (ton/jaar)		SO ₂ (ton/jaar)	
	SEP-convenant	PMP3-taakstelling	SEP-convenant	PMP3-taakstelling
1991	17.700	-	16.600	-
1995	13.000	13.000	7.250	3.500
2000	4.800	4.800	7.250	3.500

6.4.2 Beleid

De strategie voor de energiebedrijven is weergegeven in figuur 6.6.

Figuur 6.6: Strategie doelgroep energiebedrijven

Provinciaal milieubeleid

Eén van de belangrijkste pijlers onder het provinciale milieubeleid is energie-extensivering. De strategie om voor energiebedrijven de milieubelasting te verminderen en fossiele brandstoffen op verantwoorde wijze te beheren, is gericht op:

- besparing in het energiegebruik en vermindering van de energiebehoefte;
- verhoging van het totale rendement dat uit energiedragers wordt verkregen (efficiëntie-verbetering);
- toepassing van stook- en brandertechneken, brandstofmodificatie en reinigingstechnieken die tot verlaging van de uitstoot van milieubelastende stoffen leiden;
- het zo veel mogelijk toepassen van niet-fossiele, vernieuwbare energiedragers (afvalhout, agrificatie) met minder milieubelasting;
- evenwichtige afweging bij de keuze voor fossiele brandstoffen (vooral gas versus kolen).

Momenteel worden voorbereidingen getroffen om een CO₂-convenant met SEP, VROM en IPO te realiseren. De provincie zal alles in het werk stellen om in IPO-verband tot goede afspraken met de sector te komen. In het overleg over het CO₂-convenant met de sector zal de provincie in IPO-verband een taakstelling inbrengen, die als doel heeft het gebruik van fossiele brandstoffen te beperken.

De provincie verwacht dat de sector zich zal inspannen om in samenwerking met de onderzoeksinstituten een duurzame energievoorziening te bewerkstelligen. Ook dit aspect zal de provincie in IPO-verband inbrengen in het overleg over het CO₂-convenant. De provincie zal zich uitsluitend aansluiten bij het CO₂-convenant als een substantiële bijdrage wordt geleverd aan de CO₂-emissiereductie. Voorwaarden hiervoor zijn:

- er dient een koppeling te worden gelegd tussen de CO₂-uitworp en het produktieniveau van de sector (bijvoorbeeld in kg CO₂ per geproduceerde kWh);
- primair onderwerp dient de CO₂-reductie te zijn en niet het treffen van effectgerichte maatregelen zoals bosaanplant;
- het CO₂-convenant dient te worden gezien in samenhang met het Verzuringsconvenant;
- er moet een bijdrage worden geleverd aan een concept voor duurzame energievoorziening.

De praktijkcijfers van de Amercentrale wijzen uit dat de emissie van SO₂ veel lager is dan de emissienorm die opgenomen is in het Verzuringsconvenant.

Bij evaluatie van het verzuringsconvenant zal een SO₂-emissieplafond conform de praktijkcijfers voor de Amercentrale worden bepleit. Tevens zal daarbij worden gepleit voor het relateren van de emissies aan het electriciteitsproduktie-niveau. De afgelopen periode is namelijk een groot aantal decentrale WKK-installaties bij de industrie geplaatst. Hiermee is een deel van de SEP-produktie overgenomen door de industrie. Dit leidt tot "schijnreducties" van verzurende stoffen (en CO₂) bij de SEP. Door deze relatief lagere electriciteitsproduktie zal de SEP gemakkelijk onder het emissieplafond uit het Verzuringsconvenant blijven.

De NO_x-taakstelling voor de industrie zal door de aanzienlijke WKK-uitbreiding niet worden gehaald.

In overleg met de industrie en energiebedrijven zal de provincie er voor zorgen dat in ieder geval de som van de taakstellingen niet wordt overschreden. De provincie hanteert daarbij de eerder in deze paragraaf omschreven strategie, dat de laagst haalbare uitstoot of het hoogst mogelijk rendement moet worden behaald met toepassing van de meest moderne brander- en stooktechnieken. Nageschakelde technieken zoals stoom- en waterinjectie komen pas op de tweede plaats aan bod.

Op het industrieterrein Moerdijk wordt een nieuwe EPZ-centrale gebouwd, waarbij een voorbeeld is gesteld van integratie van verschillende beleidsvelden. Daardoor wordt een enorme energiebesparing gerealiseerd, terwijl de kosten aanvaardbaar zijn gebleven. Het projekt heeft nationaal en internationaal opzien gebaard. Het omvat:

- produktie van electriciteit en proceswarmte in een grote warmte-kraftcentrale (EPZ);
- levering van restwarmte (EPZ) aan de nabijgelegen procesindustrie (ondermeer Shell);
- levering door Shell van brandbare produktie-restgassen aan EPZ;

- verbranding van huisvuil in een AVI (PNEM), waarbij de vrijkomende laagwaardige warmte in de EPZ-centrale wordt omgezet in hoogwaardige warmte voor de productie van elektriciteit en proceswarmte.

Waar mogelijk zal de provincie zich inzetten om gelijksoortige projecten te realiseren.

Ten slotte dient nog opgemerkt te worden dat energiebedrijven die in exploitatie zijn, beschouwd worden als een reguliere industriële activiteit. Dit betekent dat deze energiebedrijven zullen moeten voldoen aan de regels die gelden voor de industrie (zie paragraaf 6.3).

Integratie milieubeleid en overig beleid

Er doen zich momenteel twee belangrijke ontwikkelingen in de sector voor:

- door de ongecoördineerde groei van decentrale WKK-eenheden is een overcapaciteit ontstaan in stroomopwekking. Het is (nog) niet duidelijk op welke wijze met dit decentrale vermogen moet worden omgegaan binnen de centrale planning;
- volgens de Europese Commissie wijkt elektriciteit niet wezenlijk af van andere producten en gelden dus ook daarvoor de regels van de vrije Europese markt.

De provincie zal haar standpunt over deze ontwikkelingen bepalen in IPO-verband.

De provincie is aandeelhouder van de PNEM. In die hoedanigheid is zij dus nauw betrokken bij de activiteiten van de sector en kan zij de milieubelangen mede bewaken. Door deze betrokkenheid en de vele bestuurlijke en beleidsraakvlakken die het provinciale en gemeentelijk beleid hebben, is het van groot belang dat provincie, PNEM en gemeenten binnen een gestructureerde energiebesparingsaanpak nauw samenwerken.

De energietarieven in Nederland behoren tot de laagste van West-Europa. Dit bemoeilijkt energiebesparing. Met name voor de basisindustrieën "chemie" en "metaal" is de organisatie van de sector en de tariefstelling van groot belang, dit omdat bij deze industrieën de energiekosten 20 tot 50% van de produktiekosten bedragen. In de komende planperiode zal duidelijk worden welke kansen en problemen zich voor overheid en industrie zullen voordoen bij de internationalisering van de energiemarkt. Zo moet bijvoorbeeld worden gewaakt voor de inkoop op grote schaal van "vuil geproduceerde" energie uit het buitenland. Kansen liggen wellicht op het terrein van kennisoverdracht van schonere technologieën zoals brandstofcellen, biomassavergassings-eenheden en energietechnologie.

Bezien moet worden op welke wijze het economisch beleid van de provincie (structuurversterkend en voorwaardenscheppend) doorwerkt in het energiegebruik (milieubelasting). Ook hierbij ligt de uitdaging voor de komende jaren in het realiseren van een gezonde economische ontwikkeling binnen de energiedoelstellingen en de gewenste doelen voor ruimtelijke ontwikkeling. Bij uitbreiding van activiteiten liggen de mogelijkheden vooral in gelijktijdige aanpassing en optimalisering van reeds bestaande processen.

De provincie kan in het ruimtelijk beleid het energiegebruik onder meer beïnvloeden door:

- er op toe te zien dat gemeenten in ruimtelijke plannen voorwaarden scheppen voor zuinig energiegebruik. Mogelijkheden zijn het afstemmen van warmtevraag- en warmte-aanbodlocaties, stadsverwarmingsprojecten (energiebenadering), de te hanteren bouwdichtheden, de bezonning en het verminderen van de mobiliteit;
- voorwaarden te scheppen voor de toepassing van duurzame energiebronnen (zoals de beleidsnota *Windenergie in Noord-Brabant*, GS, 1991);
- relevante projecten voor stads- en dorpsvernieuwing of duurzaam bouwen te subsidiëren.

Ook in het provinciale volkshuisvestingsbeleid zijn mogelijkheden aanwezig om zuinig energiegebruik te bevorderen, bijvoorbeeld via het *Besluit woninggebonden subsidies (BWS)*. Verder voert de provincie plannings- en beheerstaken uit voor de gezondheidszorg en de ouderenvoorzieningen. Ook binnen dat takenpakket zullen de mogelijkheden voor energiebesparing worden onderzocht.

Als relevante plannen van de sector kunnen naast de reeds genoemde onderwerpen nog het *Milieueactieplan (MAP)* van de PNEM en het *Milieu Plan Industrie (MPI)* van de Gasunie worden genoemd.

MAP-PNEM 1992-1996

Het *Milieu-actie plan Provinciale Noordbrabantse Energie Maatschappij* bevat maatregelen om in het jaar 2000 ten opzichte van 1990 de emissie van CO₂ met 1 tot 1,8 Mton te reduceren. De provincie zal door middel van haar milieu-informatiesysteem (MILIS) mede bewaken dat de beoogde CO₂-reductie ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. De provincie zal als belanghebbende en als bevoegd gezag de PNEM-activiteiten stimuleren (WKK, brandstofcel, afvalverwerkende activiteiten), mits deze activiteiten passen binnen de hierboven omschreven strategie. Zo wordt het PNEM-initiatief toegejuicht om voormalige gasfabriekterreinen te saneren. Dit past namelijk uitstekend in het provinciale bodemsaneringsbeleid waarin financiële spreiding van de verantwoordelijkheden centraal staat.

De provincie zal verder in overleg met de PNEM bezien waar de wederzijdse activiteiten elkaar kunnen versterken. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan:

- het in kaart brengen van de Noordbrabantse energiehuishouding;
- een intermediaire functie naar gemeenten in het kader van de GEA.

MPI Gasunie

De Gasunie ondersteunt sinds 1991 de grote industriële afnemers bij het analyseren van energiebesparingsmogelijkheden en het verminderen van de bijdrage aan verzuring. De Gasunie doet dit aan de hand van het *Milieu Plan Industrie*. Het betreft hierbij hoofdzakelijk WKK-projecten. Waar mogelijk zal de provincie inspelen op de gesignaleerde besparingsmogelijkheden. Verder verwacht de provincie dat de Gasunie doorgaat met de implementatie van nieuwe technologieën om de emissies van het compressorstation in Brabant terug te dringen.

Projecten

De provincie zal de komende planperiode enkele projecten uitvoeren om de integratie van milieu- en energiebeleid en overig beleid meer gestalte te geven. Deze projecten zijn hieronder kort beschreven.

Project Noordbrabantse energiehuishouding

De Brabantse energiehuishouding zal de provincie tezamen met een aantal belangrijke energie-afnemers en -producenten in kaart brengen op basis van de emissieregistratie-systematiek (zie ook paragraaf 6.3). Met behulp van de MILIS-infrastructuur zal vervolgens worden getracht de impact van economische en ruimtelijke scenario's op het energiegebruik (en CO₂-emissies) zichtbaar te maken. Op basis van een dergelijk model kan een meer integrale afweging worden gemaakt van belangrijke beslissingen.

Project Plan van Aanpak Energie-extensivering

Het opstellen van een Plan van Aanpak Energie-extensivering, waarin de rol van de provincie op energiegebied nader wordt uitgewerkt.

Project Ontwikkelingen revitalisering van industrieterreinen

Om de integratie van het energiebeleid en overig beleid meer gestalte te geven, wordt ook verwezen naar het project Ontwikkeling en revitalisering van industrieterreinen, zoals dat in paragraaf 5.7 is beschreven.

6.5 Verkeer en Vervoer

6.5.1 Inleiding

De doelgroep

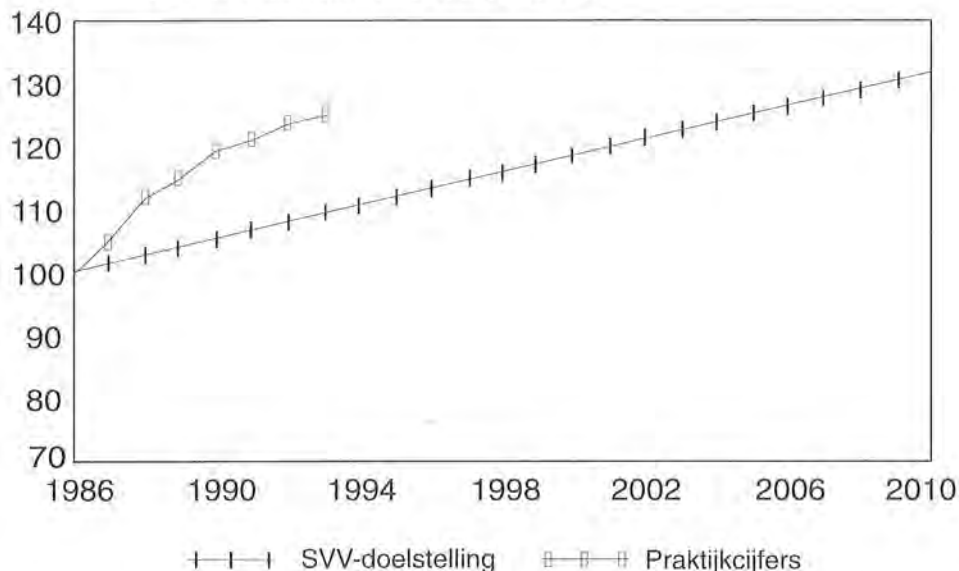
Tot de doelgroep verkeer en vervoer behoren de actieve gebruikers van transportmiddelen (auto, fiets, trein, vliegtuig, en dergelijke) in Noord-Brabant en de exploitanten van die vervoermiddelen en de wegbeheerders.

Evaluatie

De doelgroep draagt in sterk toenemende mate bij aan de thema's verzuring (ca. 23% in '92), klimaatverandering (ca. 20% van de CO₂-uitwerp in 1992) en verstoring (geluid en stankoverlast). Wat betreft het thema verspreiding heeft het verkeer verreweg het grootste aandeel in de emissie van een aantal stoffen naar lucht zoals koolmonoxyde (70%), benzeen (85%), lood (75%), etheen (85%) en koolwaterstoffen (50%). In figuur 6.7 is de ontwikkeling van de automobilititeit in de periode 1986-1992 weergegeven.

Figuur 6.7: Ontwikkeling van de automobilititeit in de periode 1986 tot 1992 in relatie tot de doelstelling uit het structuurschema Verkeer en Vervoer.

Zoals uit figuur 6.7 blijkt, is de groei die binnen het structuurschema verkeer en vervoer (SVV) wordt voorzien voor 2010, in 1992 al bijna geheel gerealiseerd. In 1990 kwam van de personenautomobilititeit circa 35% voor rekening van het zakelijk verkeer en circa 65% voor rekening van de sociaal/recreatieve sector. Ondanks het feit dat het Nederlands vrachtwagenpark het schoonste van Europa is, groeit de emissie van deze sector sterk. Daarbij is de groei in Noord-Brabant sterker dan het landelijk gemiddelde. Hierdoor draagt de automobilititeit sterker bij aan milieuproblemen, met name bij verzuring.

Taakstellingen

In tabel 6.8 zijn de taakstellingen uit het NMP2 weergegeven.

Tabel 6.8: Taakstellingen NMP2 doelgroep verkeer en vervoer

	Situatie 1986 ¹		Taakstelling NMP-2		Inspanningsverplichting PMP3
	Nederland	Brabant ²	2000	2010	2000
Automobiliteit (index)					
Personenauto's	100	100	130	135	
Vrachtauto's	100	100	-	140 ³	
NO _x -emissie (kton/jaar)					
Personenauto's	163	24	- 75%	- 75%	-75%
Vrachtauto's	122	18	- 35%	- 75%	-35%
CO ₂ -emissie (Mton/jaar)					
Personenauto's	14.2	2.1	- 0%	- 15%	
Vrachtauto's	6.2	0.9	- 0%	- 5%	
Koolwaterstofemissie (kton/jaar)					
Personenauto's	136	20	- 75%	- 75%	
Vrachtauto's	46	7	- 75%	- 75%	
Geluidskeuringseisen (dB(A))					
Personenauto's	80		74	70	
Vrachtauto's	81		80-75	70	

¹ = Overig (weg)verkeer (bromfietsen, motoren e.d. en scheepvaart, luchtvaart e.d.) is hier niet vermeld.

² = Schatting.

³ = Geen taakstelling maar streefcijfer.

Gezien de ernst van de Brabantse verzuringsproblematiek en in aansluiting aan de aanpak van andere doelgroepen wordt naast de rijkstaakstelling voor NO_x voor 2000, deze tevens als inspanningsverplichting voor het grondgebied van Brabant gehanteerd.

De NMP2-taakstellingen zijn landelijke gemiddelden. Het NMP2 heeft als taakstelling een landelijk gemiddelde groei van niet meer dan 35%, waarbij de Noordbrabantse automobiliteitsontwikkeling naar verwachting 49% zal bedragen. Zonder ingrijpende beleidsintensivering van het rijk zal echter de mobiliteitsontwikkeling in Noord-Brabant nog sterker zijn dan de 49% die het rijk voorziet. In het vorig PMP (en *Kruispunt van Wegen*) is de landelijke taakstelling van 35% overgenomen voor Noord-Brabant.

6.5.2 Beleid

De sterke groei van de automobiliteit resulteert in een steeds groter aandeel van het verkeer in het energie- en grondstofgebruik. Terugdringen van de milieubelasting door het verkeer dient plaats te vinden op een vergelijkbare wijze met andere milieuthema's:

- beperking van de behoefte aan vervoer.
Voorbeelden hiervan zijn het situeren van bedrijven bij grondstofleveranciers en afnemers, het koppelen van wonen/werken en het voorzien in transportsystemen per buis (bijvoorbeeld Rotterdam/Antwerpen) in plaats van omvangrijke bulktransporten over de weg;
- beperking van de milieubelasting per afgelegde kilometer.
Voorbeelden zijn het verminderen van het autogebruik ten gunste van fiets en openbaar vervoer, verhoging van de efficiency van motoren en beperking van de emissies door schonere brandstoffen, verbetering van het rijgedrag enzovoort;
- bezinning op de noodzakelijke infrastructuur.

Bij doorvoering van bovenstaande punten kan de ontwikkeling naar een meer fijnmazig wegenstelsel worden voorkomen, terwijl fietspaden, spoorwegen, vaarwegen en buistransportsystemen en dergelijke sterke uitbreiding behoeven.

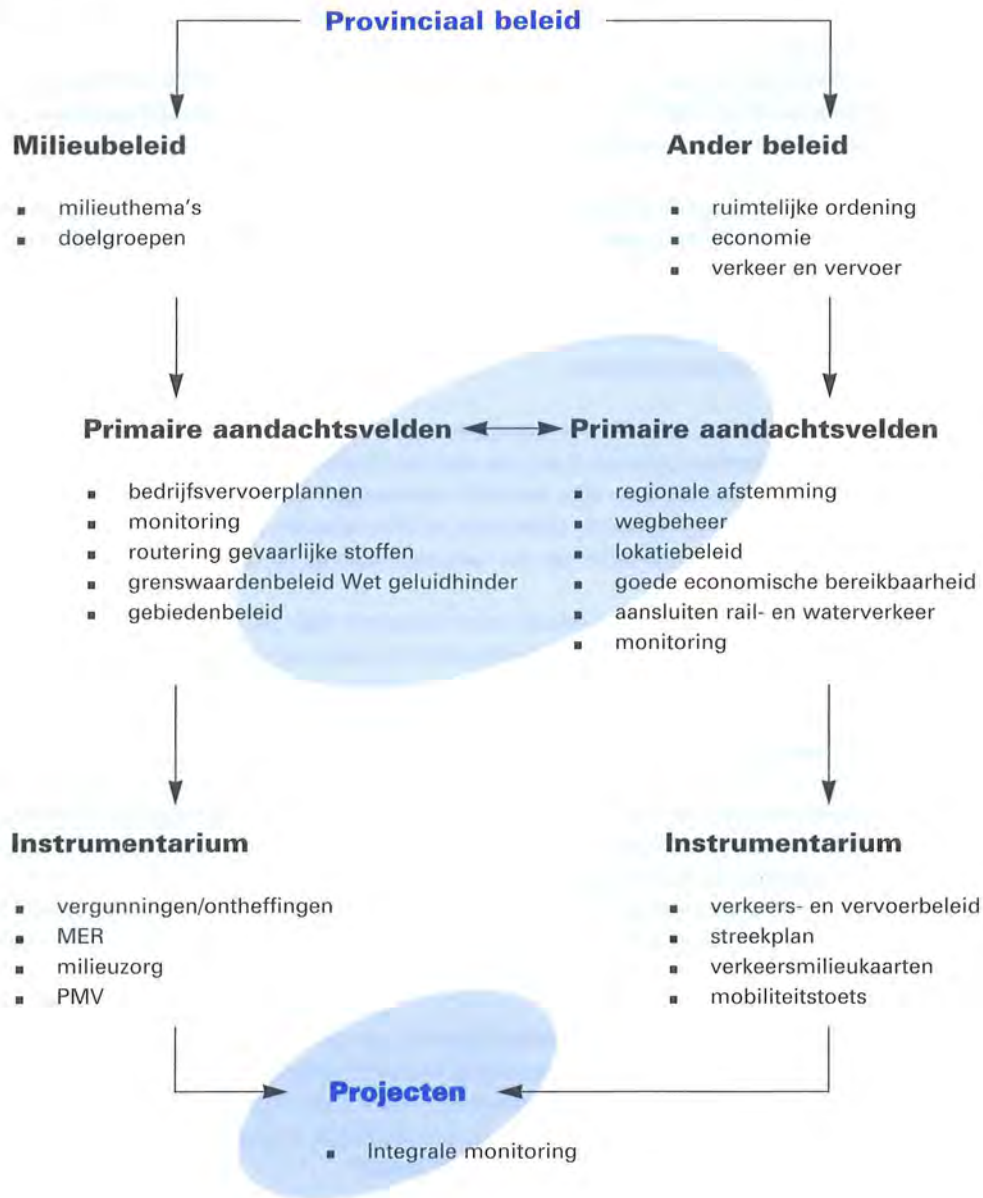
Het NMP2 beleid is langs vijf hoofdlijnen uitgewerkt. Deze hoofdlijnen en de daarbij behorende maatregelen zijn vermeld in tabel 6.9. Bovendien is aangegeven welke mogelijkheden de provincie daarbij heeft. Uit tabel 6.9 blijkt dat de meest effectieve maatregelen behorende tot de bevoegdheid van het rijk.

Tabel 6.9: Hoofdlijnen rijksbeleid en provinciale mogelijkheden ten aanzien van de doelgroep verkeer en vervoer.

NMP2-Hoofdlijn	Maatregelen	
	Rijk	Provincie
1. Het terugdringen en geleiden van de groei van de personenautomobiliteit.	<ul style="list-style-type: none"> * Prijsbeleid (accijns, spitstoeslag, rekeningrijden, wegenbelasting), * Fiscale maatregelen (reiskostenforfait, zakelijk rijden), * R.O.-instrumenten (verstedelijking, locatiebeleid) 	<ul style="list-style-type: none"> o Vervoermanagement o Carpoolen o Vrijetijdsverkeer o Parkeerbeleid o Goederenvervoer o Regionale afstemming o Ruimtelijke ordening o Telematica o Internationalisering
2. Verschuiving van autogebruik naar alternatieven (zoals fiets en openbaar vervoer). Tevens verbetering van deze alternatieven.	<ul style="list-style-type: none"> * R.O. instrumenten (infrastructuur fietspaden en wegen, verkeersluwe binnensteden en natuurgebieden, vestigingsbeleid) * Sociaal beleid (beïnvloeding vervoers- en rijgedrag), * Openbaar Vervoersbeleid (kwalitatief, kwantitatief en prijstechnisch). 	<ul style="list-style-type: none"> o Fietsbeleid o Collectief vervoer o Wegennetten o Vervoermanagement o Vrijetijdsverkeer o Parkeerbeleid o Goederenvervoer o Ruimtelijke ordening o Telematica
3. Het beperken van emissie en energiegebruik per autokilometer	<ul style="list-style-type: none"> * Invoeren periodieke milieukeuringen (bevorderen onderhoud) * Stimuleren van technologisch onderzoek, * Aanscherping emissienormen, * Snelheidsbegrenzers * Beïnvloeding rijgedrag 	<ul style="list-style-type: none"> o Snelheidsbeperkende maatregelen o Onderhoudsbeleid
4. Bezinning op de infrastructuur (in relatie tot de transport- en distributiefunctie)	<ul style="list-style-type: none"> * R.O. instrumenten (beperking wegeninfrastructuur, uitbreiding fietspaden infrastructuur, verstedelijking, lokatiebeleid) 	<ul style="list-style-type: none"> o Wegennetten o Relatie met goederenvervoer o Ruimtelijke ordening o Perspectievennota alternatieve infrastructuur.
5. Versterking van communicatie, financiering, onderzoek e.d.	<ul style="list-style-type: none"> * Voorlichting (communicatie), bestuurlijke afstemming, financiering, handhaving, onderzoek e.d. 	<ul style="list-style-type: none"> o Regionale afstemming

In figuur 6.10 is de strategie aangegeven voor de doelgroep verkeer en vervoer.

Figuur 6.10: Strategie doelgroep verkeer en vervoer

Provinciaal milieubeleid

In tabel 6.9 zijn maatregelen vermeld, die het rijk neemt om de mobiliteit te beperken. De provincie zal haar eigen instrumentarium optimaal inzetten en mikt daarbij op:

- samenwerking met andere overheidslagen om afstemming te verkrijgen in het tegengaan van onnodige automobiliteit en in het gelijktijdig verbeteren van fiets- en OV-voorzieningen;
- het vervullen van een voorbeeldfunctie.

Als uitwerking hiervan zal de provincie, mede vanuit de optiek van evenwichtige aanpak van doelgroepen, bij het rijk aandringen op aanscherping van het verkeers- en vervoerbeleid. Dit zal bij voorkeur in IPO verband plaatsvinden. Daarbij zal onder meer in overweging worden gegeven de invoering van een maximum snelheid van 100 km/h voor het snelwegennet. Ook zal bij het rijk worden gepleit voor aanscherping van voertuignormen, ontwikkeling van schonere brandstoffen (mede in relatie tot agrificatie) en andere beleidsmaatregelen.

De provincie zal voor de industrie het mobiliteitsaspect betrekken bij de vergunningverlening en het overleg over bedrijfsmilieuplannen. Punt van aandacht hierbij vormen de "just-in-time" leveranties aan bedrijven. Deze kunnen extra vervoer met zich meebrengen. De bijdrage van juist het vrachtverkeer aan de NO_x-emissies stijgt de laatste jaren sterk. In IPO-verband zal regulering van mobiliteitsaspecten (verkeer van personen of goederen van en naar de inrichting) bij vergunningverlening nader bezien worden.

Voor de verstoringsaspecten van verkeer wordt verwezen naar paragraaf 3.7 en voor verkeersbeperkende maatregelen in de gebieden naar paragraaf 5.6. Uitgangspunt bij deze maatregelen is dat ze niet mogen leiden tot een hogere netto-belasting.

Integratie milieubeleid en overig beleid

Het provinciale verkeers- en vervoerbeleid is primair gericht op bereikbaarheid. Die is van belang voor het realiseren van de economische doelstellingen. Mobiliteit gedraagt zich als een afgeleide functie van de maatschappelijke en economische processen.

Daarnaast is het provinciale beleid gericht op leefbaarheid, waarbij het realiseren van de milieudoelstellingen centraal staat. Ook hier speelt dus de uitdaging om verschillende beleidsdoelstellingen gelijktijdig te realiseren.

Naast economie speelt uiteraard ruimtelijke ordening een grote rol bij het aantal verkeersbewegingen. Binnen het ruimtelijk beleid is in de *Handleiding Mobiliteit Ruimtelijke Plannen* (GS, januari 1994) het lokatiebeleid uit het streekplan verder uitgewerkt. In de komende planperiode zal het lokatiebeleid consequent worden toegepast. Een inhoudelijk en procesmatige evaluatie over een aantal jaren zal moeten uitwijzen of het noodzakelijk is dit beleid bij te stellen.

De provincie zal in 1998 bezien in hoeverre de inspanningsverplichting voor NO_x tot resultaat leidt. Er zal worden gezorgd voor afstemming van de monitoringsystemen van mobiliteit en milieu. Indien aanvullende maatregelen nodig zijn, zal op basis van het monitoringsysteem worden bezien hoe diverse maatregelen doorwerken. Ook kan dan een beter onderbouwde afstemming worden verkregen tussen rijk, provincie, regio's en gemeenten.

Om gemeenten aan te zetten tot implementatie van milieuvriendelijke alternatieven uit de verkeersmilieukaarten (VMK's) zal een actieplan worden opgezet. Verder zal als uitvloeisel van de ontwerp-Wet vervoer gevaarlijke stoffen de routing van het vervoer van gevaarlijke stoffen aangepakt worden (verplichte routes).

De provincie als wegbeheerder zal zich profileren als een milieubewust werkende organisatie. In het onderhoudsbeleid wordt dit streven nader uitgewerkt. Enkele hoofdelementen hiervan zijn:

- een eigen milieuzorgsysteem;

- optimale inzet van gerecycled materiaal. Hierover zal de provincie een convenant sluiten met andere wegbeheerders (zie tevens het thema verwijdering);
- bijdragen aan een saneringsprogramma voor geluidhinder langs provinciale wegen.

De overige maatregelen uit tabel 6.9 zullen worden uitgewerkt in het provinciaal verkeers- en vervoerbeleid.

Project

Om de integratie van milieubeleid en het overig provinciaal beleid verder vorm te geven, zal het volgende project worden uitgevoerd.

Project integrale monitoring

Verbetering van het milieu-informatiesysteem (MILIS) op het gebied van het verkeer en dit systeem in relatie brengen met de mobiliteitsmonitoring uit het provinciaal verkeers- en vervoerbeleid.

6.6 Bouw

6.6.1 Inleiding

De doelgroep

De doelgroep bouw bestaat uit een groot aantal verschillende actoren zoals architecten, bouwondernemingen, projectontwikkelaars, makelaars, woningbouwverenigingen, bouwnijverheid, bouwmaterialenindustrie, leveranciers van grondstoffen en de overheid. De betrokkenheid en invloed van de actoren wisselt tijdens de verschillende fasen (planning, bouw, onderhoud, gebruik en sloop) van de bouw sterk.

Evaluatie

In de rapportage Duurzaam Bouwen (bijlage bij *NMP1*) is de bijdrage van de doelgroep aan de milieu-problematiek aangegeven. Per thema en per stof is vermeld waar de belangrijkste emissies plaatsvinden.

De bouw draagt bij aan een groot aantal milieuproblemen. Deze problemen nemen toe naarmate er meer woningen gebouwd worden. In het kader van de *VINEX* is afgesproken dat de provincie ervoor zal zorgen dat er in de periode 1995-2005 ruimtelijke capaciteit is voor de bouw van 114.000 nieuwe woningen. Hiervan moeten 76.000 nieuwe woningen in de periode 1995-2000 gebouwd worden.

Het *NMP2* noemt drie belangrijke knelpunten bij de uitvoering van het milieubeleid in de bouw. Ten eerste is er een gebrek aan structurele samenwerking tussen de actoren in de bouw. Daarnaast is informatie over milieuvriendelijke materialen en bouwwijzen maar in beperkte mate beschikbaar. Tot slot bestaat in de bouw grote onzekerheid over prijsontwikkelingen en regelgeving.

De milieuproblematiek in het bestaande stedelijk gebied heeft vooral betrekking op de mobiliteit en de verstoring van het leefmilieu als gevolg van stank, geluid, luchtverontreiniging en veiligheid. Daarnaast zijn er ook specifieke problemen met betrekking tot de bodem- en grondwaterverontreiniging.

Taakstellingen

Duurzaam bouwen is gericht op het beperken van gezondheids- en milieuschade in alle bestaansfasen van gebouwen, vanaf de winning van de grondstof, het ontwerp, de bouw, het gebruik en beheer tot en met de sloop en be- of verwerking van het materiaal in de afvalfase. Daarbij wordt rekening gehouden met de schaalniveaus van woning, wijk en stedelijk ontwerp.

In het Milieuberaad Bouw vindt overleg met de doelgroep plaats. In dit overleg is ook het IPO vertegenwoordigd. In 1993 is op basis van de rapportage *Duurzaam Bouwen* in het Milieuberaad Bouw de "Beleidsverklaring Milieu-taakstellingen Bouw 1995" vastgesteld. Volgens berekeningen van het RIVM zullen deze taakstellingen gerealiseerd kunnen worden, met uitzondering van energiebesparing. Het Milieuberaad Bouw zal in deze planperiode ook een indicatief pakket van extra maatregelen (zoals aangegeven in het *NMP2*) beoordelen en uitwerken. Daarnaast zal een selectie van instrumenten plaatsvinden. De provincie sluit aan bij de *NMP2*-taakstellingen voor de bouw.

6.6.2 **Beleid**

Het beleid is enerzijds op gericht de verwachte toename van milieuproblemen als gevolg van nieuwbouw, terug te dringen door duurzaam bouwen te bevorderen. Anderzijds zal een gebiedsgerichte benadering van de uitvoering van beleid ontwikkeld worden die er toe leidt dat de milieubelasting als gevolg van de functie wonen beter afgestemd wordt op de draagkracht van het milieu (zie hoofdstuk 5). In het *PMP2* is aangegeven dat de provincie streeft naar een meer systematische en integrale benadering van de doelgroep. Daartoe heeft de provincie deelgenomen aan het project *Duurzaam Bouwen* van het stadsgewest 's-Hertogenbosch. Het project heeft ertoe geleid dat in 1994 de gemeenten, de woningbouwcorporaties en het georganiseerd bouwbedrijfsleven een convenant hebben ondertekend. Hiermee is een kader ontstaan waarbinnen in onderlinge afstemming op uniforme wijze inhoud wordt gegeven aan duurzaam bouwen.

Duurzaam bouwen

Door het brede begrip *Duurzaam Bouwen* te vertalen in concrete maatregelen die in elk nieuwbouwproject worden toegepast kan een gerichte overdracht van informatie plaatsvinden over milieuvriendelijke materialen en bouwwijzen en ondervindt de vraag naar deze materialen een forse stijging. Als gevolg daarvan zullen financiële schaalvoordelen hun intrede kunnen doen. Bovendien is voor de betrokkenen sprake van een gezamenlijk leerproces waarbij in de praktijk ervaring wordt opgedaan met het ontwikkelen en toepassen van deze milieuvriendelijke varianten tijdens het bouwproces.

De inhoudelijke taakstellingen die in voornoemd convenant zijn opgenomen, zijn bedoeld om bij alle nieuwbouwprojecten een eerste minimumniveau van duurzaam bouwen te verwezenlijken: het zogeheten basispakket *Duurzaam Bouwen*.

Aan de hand van praktijkervaringen zal dit maatregelenpakket van jaar tot jaar worden aangepast en uitgebreid. In ieder geval zullen de maatregelen voor het bouwrijp maken en inrichten van de woonomgeving nog worden opgenomen. De provincie blijft de ontwikkelingen in het stadsgewest 's-Hertogenbosch volgen door deel te nemen als waarnemer en adviseur aan de projectgroep *Duurzaam Bouwen*.

De benadering van duurzaam bouwen verdient bovendien navolging in andere delen van de provincie en zal door de provincie onder meer gepropageerd worden in aansluiting op de taakuitvoering in het kader van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting.

De uitvoering van het beleid vindt sectoraal plaats: het milieubeleid, het ruimtelijk ordeningsbeleid en het economische stimuleringsbeleid. De milieuproblemen in het stedelijk gebied vragen echter om een integrale aanpak van alle betrokken partijen. Hierbij kan gedacht worden aan vervoersmaatschappijen, de bouwsectoren, de gemeentelijke en provinciale overheid. Een gebiedsgerichte benadering, waarin sprake is van een integratie van ruimtelijke ordening, de uitgangspunten van duurzaamheid en de economische ontwikkeling van stedelijke agglomeraties, kan er toe leiden dat de milieubelasting als gevolg van de functie wonen beter afgestemd wordt op de draagkracht van het milieu.

De mogelijkheden voor een integrale benadering zullen worden onderzocht. In een project kan vervolgens de externe integratie van het milieubeleid en de rol van de provincie in de uitvoering van het beleid nader geconcretiseerd worden. De uitkomsten van de *NMP2*-acties "Plan van Aanpak luchtverontreiniging steden" en "Project stad en milieu" zullen hierbij worden betrokken (zie ook paragraaf 5.7).

Behalve in het project Duurzaam Bouwen houdt de provincie zich nog op de volgende terreinen bezig met de bouw.

Provinciale taken op het gebied van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

De provincie vervult taken binnen het streekplan en de stadsregionale uitwerkingsplannen. Daarnaast adviseert zij bij het maken van bestemmingsplannen en bij het beoordelen van deze plannen. Hieronder vallen ook de bouwactiviteiten op de VINEX-lokaties, de planning van de woningbouw en de verdeling van de budgetten voor de gesubsidieerde woningbouw.

In het vigerende streekplan van Noord-Brabant is in hoofdlijnen de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van onze provincie aangegeven.

Voor de lokatiekeuze van grootschalige woon- en werklokaties in de stadsregio's zijn milieu-effectrapportages (MER's) uitgebracht. Deze zijn in opdracht van de provincie opgesteld en gekoppeld aan de stadsregionale uitwerkingsplannen van het streekplan. Bij de keuzes die uiteindelijk zijn gemaakt voor verstedelijking hebben milieu-aspecten meegewogen.

Op het niveau van het stedelijk ontwerp en het niveau van de wijk (de inrichting van de bebouwde omgeving) bestaan raakvlakken met ruimtelijke ordening en milieu. Door de wijze waarop verstedelijking en de ruimtelijke inrichting van lokaties gepland worden, kan nog veel milieuwinst worden geboekt. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om:

- het beschermen en ontwikkelen van ecologische en landschappelijke waarden;
- de regulering van de waterhuishouding en het in onderlinge samenhang beschouwen van het grond-, oppervlakte-, en vuilwaterhuishoudingssysteem. De provincie gaat er van uit dat de grondwateronttrekkingen voor de bronbemaling in 2000 conform de doelstelling zoals aangegeven in het Waterhuishoudingsplan teruggebracht zijn;
- het energiegebruik;
- het parkeerbeleid en voorzieningen voor langzaam verkeer.

Bij de advisering over ontwerp-bestemmingsplannen en bouwplannen zal de provincie op de betekenis van bovengenoemde aspecten wijzen. Bij de goedkeuring van de plannen beziet de provincie of aan deze voorwaarden is voldaan. Het streekplan vormt hierbij het toetsingskader.

Het initiatief bij de realisatie van de milieutaken op het gebied van duurzaam bouwen ligt echter bij de gemeenten en de bouwsector. De provincie voert ter ondersteuning van deze primaire actoren een stimulerend beleid.

In het *NMP2* is aangekondigd dat in het kader van het VINEX-beleid nadere afspraken zullen worden gemaakt tussen het rijk en de andere betrokken overheden. Dit om op de VINEX-lokaties invulling te geven aan duurzaam bouwen. De provincie heeft aan de vijf grote steden in Brabant toegezegd extra inspanning te zullen leveren om de uitvoering van het verstedelijkingsbeleid kracht bij te zetten. Hiertoe heeft de provincie het Stedelijk Adviesteam (STAT) ingesteld. Het STAT heeft twee taken. Enerzijds zal STAT gelden verwerven die nodig zijn om de ontwikkeling van vaak dure bouwlokaties (VINEX-lokaties) van de grond te krijgen. Anderzijds heeft het STAT de taak om de steden, inclusief de stadsregio's, te ondersteunen bij de daadwerkelijke uitvoering van het beleid, bijvoorbeeld door knelpunten weg te nemen, procedures te versnellen, flexibiliteit aan te brengen in de bouwmogelijkheden, geldstromen te bundelen. Over de bouwtaken en de invulling van de bouwlokaties vindt vanuit het STAT intensief overleg plaats met gemeenten en gewesten. De provincie zal bevorderen dat hierin ook het aspect duurzaam bouwen aan de orde zal komen.

In overleg met de gewesten zal de provincie nagaan op welke wijze voorlichting en uitwisseling van informatie en ervaringen over duurzaam bouwen vorm kunnen krijgen. Daarnaast moet gekeken worden op welke wijze een informatiestructuur gerealiseerd kan worden die aansluit bij de informatiebehoefte van gemeenten. Zo mogelijk zal daarbij worden aangehaakt op het kwaliteitsbevorderingsproject "Kwaliteit op lokatie". In dat project werkt VROM samen met anderen praktijkvoorbeelden uit (*NMP2*, actie N42). Bovendien zal ingehaakt worden op het stimuleringsbeleid van de Stichting Experimenten Volkshuisvesting (SEV) en de Nationale Onderneming voor Energie en Milieu (NOVEM). Om in te kunnen spelen op vraagontwikkelingen bij de woonconsument is de herkenbaarheid van duurzaam gebouwde woningen van belang. Wij zullen in overleg met makelaars, gewesten en gemeenten

nagaan op welke wijze een milieukwaliteitslabel kan worden ingesteld voor woningen of woningbouwprojecten.

De provincie als opdrachtgever bij met name utiliteitsbouw en in de GWW-sector

De provincie zal de modelbepalingen die ontwikkeld zijn binnen het implementatieplan bouw- en sloopafval opnemen in eigen bestekken. Daarnaast zal zij regels stellen voor de wijze van bouwen en slopen en over het gebruik van herwonnen produkten uit het bouw- en sloopafval in eigen werken. Tot slot zal de provincie in een convenant met andere overheden in de provincie, het gebruik van secundaire grondstoffen vastleggen (zie hiervoor ook thema verwijdering onder "hergebruik").

De provincie als bevoegd gezag voor de bewerking en verwerking van bouw- en sloopafval

Om het hergebruik van bouw- en sloopafval te stimuleren zal de provincie:

- het convenant "KCA in de bouw" verder uitdragen.
Dit convenant is in de afgelopen planperiode tot stand gebracht. Het convenant heeft betrekking op afspraken over de gescheiden opslag en verwijdering van milieuschadelijke (afval)stoffen bij bouw- en slooplokaties. Deze afspraken zijn onder meer met de Brabantse gemeenten en gewesten gemaakt;
- indien nodig de gemeenten aanspreken op hun verantwoordelijkheden voor het verlenen van bouw- en sloopvergunningen.
De gemeenten zijn op grond van artikel 8 van de Woningwet verplicht om in de bouwverordening voorschriften op te nemen voor het (selectief) slopen en voor het gescheiden inzamelen van afval op de bouwplaats. De modelbouwverordening van de VNG is hierbij richtinggevend.

Het provinciale beleid voor de be- en verwerking van bouw- en sloopafval is er op gericht dat:

- de bewerking van deze afvalstoffen alleen is toegestaan door inrichtingen die daartoe adequaat zijn toegerust. In de vergunning is daarbij de verplichting opgenomen dat zeefzand wordt afgescheiden;
- in de vergunningen aanvullende kwaliteitseisen worden gesteld aan de acceptatie van het materiaal (bijvoorbeeld kalkzandsteen), dat wordt aangeboden bij bewerkingsinrichtingen;
- per 1 januari 1996 het verboden wordt bouw- en sloopafval rechtstreeks toe te passen in werken en niet gescheiden bouw- en sloopafval te storten.

De provincie als bevoegd gezag voor winning van grondstoffen

De provincie zorgt voor de tijdige beschikbaarheid van voldoende grondstoffen voor de bouw. De provincie zal bij de vergunningverlening voor ontgroningen voortaan ook de toepassing van secundaire grondstoffen betrekken. Over de wijze waarop dit zal plaatsvinden zal de provincie in de planperiode een notitie opstellen. Bovendien zal de vraag naar primaire grondstoffen en het aanbod van secundaire grondstoffen zoveel mogelijk op elkaar worden afgestemd. In dat verband zal de provincie een grondstoffenbank voor secundaire grondstoffen ontwikkelen.

6.7 Afvalverwijderingsbedrijven

6.7.1 Inleiding

De doelgroep

Tot deze doelgroep worden de afvalbewerkende en verwerkende bedrijven gerekend. De gehanteerde definitie van het begrip afvalbewerking sluit aan bij de definitie die in het Inrichtingen- en Vergunningbesluit milieubeheer wordt gegeven (ontwateren, microbiologisch of anderszins biologisch of chemisch omzetten, agglomereren, deglomereren, mechanisch, fysisch of chemisch scheiden, mengen, verdichten, of thermisch behandelen (anders dan verbranden)). Onder afvalverwerking wordt het storten en het verbranden van afval verstaan.

Evaluatie en taakstellingen

Voor de evaluatie en taakstellingen wordt verwezen naar het thema verwijdering, in het bijzonder de paragrafen 3.6.2 en 3.6.3.

6.7.2 **Beleid**

Afvalbewerkende bedrijven

Afvalbewerkende bedrijven zijn om twee redenen van groot belang voor de verwijderingsstructuur van afval. In de eerste plaats zijn deze bedrijven van belang om de taakstellingen voor hergebruik (65%) te kunnen bereiken. Daarnaast zijn deze bedrijven nodig om stoffen die gestort en verbrand worden voor te bewerken.

In tegenstelling tot verbranden en storten kan voor recyclingsactiviteiten een meer marktconforme invulling van de doelmatigheid worden gegeven. Bij recycling is namelijk sprake van een bedrijfsmatige activiteit, waarbij overheidsbemoeienis minder opportuun is en marktregulering voorop staat. In het kader van de doelmatigheid zal dan ook aan de volgende onderdelen worden getoetst. In de eerste plaats zal worden getoetst of de vergunning en de daaraan verbonden beperkingen en voorschriften worden nageleefd.

In de tweede plaats zal getoetst worden of er voldoende garantie bestaat dat de restfractie die uit de bewerkingsinrichting vrijkomt, wordt verwerkt. Verder zal aan de stand der techniek zoals aangegeven in artikel 8.22 van de Wet milieubeheer (Wm), en aan de overige in de Wm genoemde doelmatigheidscriteria worden getoetst. Een uitzondering hierop is gemaakt voor bouw- en sloopafval en gevaarlijk afval (zie bijlage 4).

Import en export voor bewerking/hergebruik/nuttige toepassing is toegestaan. Innovatieve activiteiten die ervoor zorgen dat een bepaalde afvalstroom niet meer of in veel mindere mate gestort of verbrand hoeft te worden, zullen in het kader van de doelmatigheid voor een beperkte periode (maximaal 5 jaar) beschermd worden overeenkomstig de uitgangspunten voor de eindverwerking (zie thema verwijdering).

Om tenminste de aangeboden hoeveelheid afval te kunnen bewerken, dient er voldoende bewerkingscapaciteit geïnstalleerd te zijn. Hiertoe zal de capaciteit van de groenafvalcompostering, de kringloopbedrijven en de wit- en bruingoedbewerking moeten worden uitgebreid. Daarnaast dienen de baggerspeciebewerking en de bewerking van bepaalde categorieën uit het reinigings-dienstenafval op gang te worden gebracht. Voor een verdere detaillering hiervan wordt verwezen naar bijlage 4.

Hergebruik mag niet leiden tot een diffuse verspreiding van verontreinigende stoffen. Daarom heeft de provincie interim-normen in de PMV opgenomen voor het hergebruik van bepaalde (afval)stoffen op of in de bodem. Deze normen zullen later worden vervangen door definitieve rijksnormen (Bouwstoffenbesluit). Aan de hand van die hergebruiksnormering moet de branche komen tot certificering van het productieproces, om zo te waarborgen dat het produkt aan de hergebruiksnormering voldoet. Een dergelijke certificering van het proces en normering van het produkt leidt tot een betere garantie voor de afzet van de secundaire grondstof. Daarnaast leidt dit tot een verbeterd imago van de secundaire grondstof. Verder zal de provincie via vergunningvoorschriften voor bewerkingsinstallaties eisen stellen aan de afvalstoffen die geaccepteerd mogen worden en aan het bewerkingsproces van die afvalstoffen. Verontreiniging van de aangevoerde stoffen en een niet adequaat bewerkingsproces leiden namelijk tot een slecht(er) herbruikbaar produkt en residu.

De introductie van verbranding enerzijds en maatregelen als stortverboden en verhogingen van de storttarieven anderzijds, zullen de gestorte hoeveelheid afval beperken tot afval dat niet anderszins bewerkbaar of verwerkbaar is. Ook de samenstelling van het gestorte afval zal veranderen. Dit gewijzigde aanbod heeft gevolgen voor de beheersbaarheid van de stortplaats. Daarom zullen eisen gesteld moeten worden aan de geleverde afvalstoffen. Dit zal veelal moeten leiden tot voorbewerking van het afval, met name bij zuiveringsslib, baggerspecie en verontreinigde grond. In deze planperiode dient de benodigde bewerkingscapaciteit gerealiseerd te worden. Daarnaast zal onderzocht worden in hoeverre afvalvergisting een geschikt middel is om afval voor te bewerken. Hiertoe bestaan initiatieven om een

proefinstallatie op Moerdijk te installeren, waarna de resultaten van de proefinstallatie zullen worden geëvalueerd.

Afvalverwerkende bedrijven

In deze planperiode zal het beleid zich richten op het realiseren van voldoende verbrandingscapaciteit (zie thema verwijdering en bijlage 4). Daarbij moet een uniform verwijderingstarief voor brandbaar afval komen, ongeacht de vraag of het afval wordt verbrand of (tijdelijk) gestort. Voor de tariefstelling moet het voor de aanbieders van het afval namelijk geen verschil uitmaken of het afval wordt verbrand of om capaciteitsredenen wordt gestort. Om een uniform verwijderingstarief voor brandbaar afval te realiseren, zal de NV Afvalsturing Brabant overleggen met de provincie en de afvalverwerkers.

Om te voorkomen dat verbrandingsresiduen gestort worden, dienen exploitanten van verbrandingsinstallaties onderzoek te doen naar het hergebruik en de afzet van verbrandingsresiduen.

Tot voor kort bestond er een vanzelfsprekendheid dat afvalstoffen te allen tijde konden worden gestort. In deze planperiode zal deze vanzelfsprekendheid plaats moeten maken voor een zeer terughoudend stortbeleid. Storten komt namelijk slechts in beeld als achtervang voor die situaties waarin (tijdelijk) geen andere be- of verwerking mogelijk is. Hieronder wordt dit beleid kort beschreven.

- In deze planperiode zullen stortverboden ingesteld worden voor herbruikbare of anderszins bewerkbare of verwerkbare afvalstoffen. In beginsel zullen de stortverboden die landelijk worden ingesteld, worden afgewacht. Daar waar de landelijke stortverboden te lang op zich laten wachten, zullen provinciale stortverboden worden ingesteld. Gedeputeerde Staten zullen jaarlijks aangeven voor welke afvalstoffen stortverboden worden ingesteld en binnen welke tijdspanne deze van kracht zullen worden.

In deze planperiode zullen in ieder geval stortverboden ingesteld worden voor brandbaar afval zoals huishoudelijk afval, grof huisvuil, kantoor-, winkel- en dienstafval, niet specifiek ziekenhuisafval en niet-procesgebonden industrie-afval. Daarnaast zal een stortverbod worden ingesteld voor ongesorteerd bouw- en sloopafval, grond die gereinigd kan worden, plantsoen- en groenafval, marktafval, veegafval en onbehandeld riool-, kolken- en gemalenslib. Tot slot zullen stortverboden worden overwogen voor onder meer straalgrit, vormzand, afval uit de tapijtindustrie, landbouwfolie, steenwolsubstraat, glaswol en papierslib.

- Verontreinigde grond mag slechts gestort worden als deze niet kan worden gereinigd of als deze niet nuttig kan worden toegepast. Dit moet blijken uit een "verklaring van niet-reinigbaarheid" van het SCG.
- Baggerspecie die niet (doelmatig) kan worden bewerkt, verspreid, verbrand of toegepast, moet worden afgevoerd naar het depot in het Hollandsch Diep. Zolang dit depot niet is gerealiseerd, mag de baggerspecie op de regionale stortplaatsen worden gestort. De beperkte capaciteit voor het storten van relatief natte afvalstromen op de regionale stortplaatsen, kan het noodzakelijk maken om ook elders stortmogelijkheden te creëren. Deze stortplaatsen kunnen dan gebruikt worden tot het Hollandsch Diep gereed is. Indien de noodzaak van een dergelijke stortmogelijkheid wordt aangetoond, zal de provincie hiervoor vergunning verlenen.
- Alle regionale stortplaatsen komen in beginsel in aanmerking om C-2 AVI reststoffen (vliegias en rookgasreiningsresidu), C-3 en C-4 afvalstoffen te verwerken. Voor de verwerking van de C-2 reststoffen van de AVI Moerdijk, de AVI te Roosendaal en de SVI te Moerdijk, is Zevenbergen in het stadsgewest Breda de aangewezen regionale stortlocatie. Het C-2 afval mag uitsluitend in droge toestand worden gestort en dient droog gehouden te worden, zodat er geen percolaat ontstaat. Zowel C-2 als C-3 afvalstoffen moeten in afzonderlijke compartimenten gescheiden van de overige (niet gevaarlijke) afvalstoffen worden gestort. Dit met het oog op de verschillen in uitloogbaarheid van de stoffen. Voor de verwerking van de C-3 en C-4 afvalstoffen dient, tenzij met een ander gewest wordt samengewerkt, op alle regionale stortplaatsen een compartiment te worden ingericht waar de vrijkomende hoeveelheden uit het gewest kunnen worden gestort. Zodra dit compartiment gereed is, mag het C-4 afval niet meer gemengd met het overig (niet gevaarlijk) afval gestort worden.
- Er moet voldoende stortcapaciteit ingericht worden voor de afvalstoffen die niet anderszins bewerkt of verwerkt kunnen worden. Hiervoor wordt verwezen naar tabel 3.10 bij het thema verwijdering.

- Er dient voldoende stortcapaciteit gecreëerd te worden als vangnet voor tegenvallende resultaten van preventie, hergebruik en verbranden en voor calamiteiten bij andere bewerkings- en verwerkingsinrichtingen.

In verband met de kwalitatieve en kwantitatieve verandering van het afvalaanbod, moeten de stortplaatsexploitanten onderzoek doen naar de vereiste stabiliteit van het aangeboden materiaal. Doel hiervan is het waarborgen van een goede exploitatie van de stortplaats. Daarnaast zouden het gewijzigd aanbod op stortplaatsen en de voorzieningen die op grond van het Stortbesluit bodembescherming moeten worden getroffen, ertoe kunnen leiden dat de exploitatie van de huidige stortplaatsen niet optimaal meer is en kostenverhogend werkt. Daarom zal de provincie samen met de gewesten onderzoek doen naar de optimale schaalgrootte van stortplaatsen en de gevolgen daarvan voor Noord-Brabant.

De stortplaatsexploitanten moeten de nazorgverplichtingen involge de Leemtetwet bodembescherming uitvoeren en zij dienen daarbij de kosten voor nazorg volledig in het storttarief door te berekenen. Zowel de stortplaatsexploitanten als de exploitanten van de AVI's moeten zorgdragen dat het PAIS of een vergelijkbaar registratiesysteem wordt ingevoerd, zodat uniformiteit in registratiegegevens ontstaat. Op het moment dat bewerkings- en verwerkingsbedrijven in gebruik zijn, zullen deze bedrijven beschouwd worden als een reguliere industriële activiteit. Dit betekent dat de bedrijven moeten voldoen aan de eisen die gelden voor de doelgroep industrie.

6.8 Drinkwaterbedrijven

6.8.1 Inleiding

De doelgroep

Bij besluit van Provinciale Staten van 1990 moet deze doelgroep gereorganiseerd worden, waarbij in fasen toegewerkt wordt naar één waterleidingbedrijf voor de productie en distributie van leidingwater in Noord-Brabant. De winning en distributie van water op de Brabantse wal door NV Delta Nutsbedrijven is daarbij nog buiten beschouwing gebleven. (Het betreft hier de gemeenten Halsteren, Huijbergen, Putte, Ossendrecht en Woensdrecht.) Daarnaast is er in Brabant een Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch, een bedrijf waar alleen ruw water gewonnen wordt en distributie aan afnemers door andere bedrijven plaatsvindt.

Evaluatie

Het winnen van water heeft drie negatieve gevolgen. Ten eerste kan de winning van grondwater leiden tot verdroging van (natuur)gebieden. De winning in dieper gelegen watervoerende pakketten beïnvloedt de veelal kalkrijke voedselarme kwelstromen, waardoor verdroging ontstaat. In de tweede plaats zullen door de intensivering van de inzet van oppervlaktewaterwinning de negatieve aspecten van deze wijze van winning (drinkwaterslib, ruimtebeslag, chemicaliën- en energiegebruik) in de komende jaren toenemen. Ten derde kan bodemverontreiniging ontstaan doordat het drinkwaterslib soms nog nabij het pompstation wordt opgeslagen. De sector is er in geslaagd een zeer betrouwbaar systeem van waterlevering op te zetten, waarbij onder nagenoeg alle omstandigheden in de vraag kan worden voorzien naar water van een uitstekende kwaliteit.

Taakstellingen

Aangegeven wordt dat als minimum-aandeel voor de langere termijn op nationaal niveau voor 50 % in de waterbehoefte moet kunnen worden voorzien door de inzet van oppervlaktewater. In het *NMP2* wordt voor het jaar 2000 respectievelijk 2015 als taakstellingen aangegeven de stabilisatie van de inzet van grondwater voor drinkwaterbereiding op landelijk niveau en waterbesparing van 10 % ten opzichte van de groei, respectievelijk 15 % ten opzichte van de groei.

In de provincie Noord-Brabant wordt voor circa 95 % voorzien in de behoefte aan drinkwater door de inzet van grondwater. De belangen verbonden aan het grondwaterbeheer van deze sector zijn groot, zodat bij de taakstelling voor de sector nadrukkelijker op de waterwinning wordt ingegaan.

De provincie hanteert de volgende taakstellingen:

- de doelgroep zorgt ervoor dat de taakstellingen omtrent de percentages waterbesparing ten aanzien van de prognoses zoals aangegeven in het *NMP2* (taakstelling 2000: 10 %, taakstelling 2010: 15 %) bereikt worden;
- de doelgroep zorgt voor afbouw van het intern watergebruik (spoelwatergebruik);
- de doelgroep zorgt ervoor dat in het jaar 2000 de grondwaterwinning maximaal 246 miljoen m³/jaar bedraagt;
- de doelgroep zorgt voor tijdige ontwikkeling van alternatieve winningen;
- de doelgroep zal bij herstelprojecten de grondwaterwinning(en) verminderen en zo nodig afbouwen.

Een en ander is nader uitgewerkt in het Provinciaal Waterhuishoudingsplan.

6.8.2 **Beleid**

Grondwaterbeleid

Voor de openbare watervoorziening wordt in het WHP voor de grondwaterwinningen in het jaar 2000 een onttrekking van maximaal 246 miljoen m³ voorzien. De (in)directe inzet van gezuiverd oppervlaktewater zal zowel in de resterende vraag naar drinkwater moeten voorzien, als in de toenemende groei van de vraag naar drinkwater.

Tevens is in het WHP aangegeven dat herstelprojecten zullen worden opgezet voor de bestrijding van de verdroging. Op grond van gebiedsgericht onderzoek kan blijken dat de grondwaterwinning verminderd dan wel stopgezet moet worden. Voor een verdere uitwerking van deze aspecten en aspecten als de afstemming van het sectorbedrijfsplan op het provinciaal waterhuishoudingsplan wordt verwezen naar het WHP.

Grondwaterbescherming

Rond de grondwaterwinningen voor de openbare watervoorziening zijn grondwaterbeschermingsgebieden ingesteld. In interprovinciaal verband (IPO-A215) wordt gesteld dat de bestaande bescherming moet toenemen tot een zone van 70% van de voeding van de winning. Hierbij geldt een maximum van 100 jaar. Hiervoor is de beschikbaarheid van gegevens van groot belang. Ook de gegevens van het grondwaterkwaliteitsmeetnet dat is ingesteld conform het VEWIN-plan rond waterwinningen, zijn in dit verband van belang.

Drinkwaterslib

Uitgangspunt bij de verwijdering van drinkwaterslib is dat de kwaliteit van het slib moet verbeteren. Daarnaast moet de produktie van slib worden beperkt of moet het slib nuttig worden toegepast. Het KIWA heeft in 1993 een onderzoek gestart naar de toepassingsmogelijkheden voor drinkwaterslib. De resultaten van dit onderzoek worden in 1995 verwacht. Een veelbelovende toepassingsmogelijkheid is opwerking en gebruik als defosfateringsmiddel bij de zuivering van afvalwater. De drinkwaterbedrijven in Noord-Brabant hebben na overleg met de waterschappen reeds een beperkte hoeveelheid drinkwaterslib hiervoor gebruikt. Voor drinkwaterslib dat vrijkomt in Noord-Brabant en geschikt is als defosfateringsmiddel (ijzersubstituut) zal de provincie de zogenaamde "niet van toepassingsverklaringen" hanteren.

Het drinkwaterslib dat niet voor hergebruik in aanmerking komt, dient na een eventuele voorbewerking te worden afgevoerd naar de stortplaats in het samenwerkingsgebied waarbinnen het slib vrijkomt.

Hier toe zal de provincie in samenwerking met de drinkwaterbedrijven de samenstelling van het drinkwaterslib onderzoeken.

De provincie staat positief tegenover de initiatieven van de sector om te komen tot uitvoering van het VEWIN-milieuplan. Daarbij komen aspecten als de eventuele uitbreiding van beschermingszones, het verzamelen en interpreteren van meetgegevens van grondwaterstanden en -samenstelling alsmede acties ten behoeve van waterbesparingen aan de orde. De grondwaterwinningen komen steeds meer onder invloed van het stedelijk gebied te staan. Dit enerzijds omdat de functie of bestemming van gronden rond het pompstation wijzigt, anderzijds door de toestroming van grondwater geïnfiltreerd onder stedelijk gebied. De provincie wil dan ook samen met de sector onderzoek doen naar de mogelijkheden en wenselijkheden van grondwaterbescherming in stedelijk gebied.

Drinkwaterslib mag niet zonder toereikende voorzieningen worden opgeslagen op het terrein van de drinkwaterbedrijven. De provincie zal in overleg met de VEWIN de voorzieningen voor de tijdelijke opslag van drinkwaterslib verder uitwerken. Deze voorzieningen zullen in de provinciale vergunningen worden opgenomen. Voor zover nodig, zullen ze ook voor de gemeenten als instructieregel in de provinciale milieuverordening worden opgenomen.

Verder verwacht de provincie dat de doelgroep:

- in samenwerking met de provincie zorgt voor uitbreiding van de beschermingszones;
- zorgt voor de verzameling en overdracht van meetgegevens;
- in samenwerking met de provincie onderzoek verricht naar de wenselijkheid en mogelijkheden van grondwaterbescherming in stedelijk gebied.

6.9 Moeilijk bereikbare doelgroepen

6.9.1 Inleiding

De doelgroep

In het *NMP2* wordt geconstateerd dat de doelgroep consumenten (ook automobilisten) en delen van de doelgroep detailhandel en het midden- en kleinbedrijf (MKB) niet goed bereikbaar zijn met het bestaande beleid en instrumentarium (vergunningverlening, convenanten, etcetera). Tachtig procent van de bedrijven die in Noord-Brabant gevestigd zijn, heeft minder dan vijf werknemers. Een aanzienlijk deel van de economische productie vindt derhalve plaats in bedrijven die vaak slecht op de hoogte zijn van hun eigen bijdrage aan de milieubelasting. Daarnaast zijn zij vaak slecht op de hoogte van de beleidsdoelstellingen van rijk, provincie en gemeente, die mede door hen gerealiseerd moeten worden.

Evaluatie

De moeilijk bereikbare doelgroepen hebben vaak een gebrek aan inzicht in de eigen milieubelasting en zijn daarop dus moeilijk aanspreekbaar. Individueel gericht instrumentarium als vergunningverlening is voor deze groep moeilijk toe te passen. Ook afspraken (convenanten) zijn niet of nauwelijks te maken. Een belangrijk kenmerk van deze doelgroepen is dat ze vaak in veel mindere mate georganiseerd zijn dan de goed bereikbare doelgroepen en dat ze bestaan uit kleine "eenheden" zoals huishoudens en kleinbedrijf.

De relatieve bijdrage aan de milieuproblematiek van deze doelgroep wordt echter groter omdat:

- de groei van de economische bedrijvigheid in de afgelopen jaren vooral plaatsvindt in het midden- en kleinbedrijf;
- het aantal huishoudens blijft stijgen;
- het beleidsinstrumentarium niet effectief genoeg is;
- de beleidsinzet voor de goed bereikbare doelgroepen wel effect begint te sorteren.

De doelgroep consumenten wordt in de provincie via twee kanalen bereikt:

- door de partners in het BMCO (Brabants milieu communicatie overleg), waarin alle Noordbrabantse organisaties deelnemen die zich met milieucommunicatie met de burgers bezighouden (waterleidingmaatschappijen, waterschappen, energiebedrijven, BMF en consulentenschap NME);
- de projecten "Gemeenten en NME" en "Consument en huishouden" (verschillende projecten rond het thema afval: katoenen luiers, linnen boodschappentas, afvaltentoonstelling, Actie Blikvanger).

De provincie ondersteunt beide projecten financieel.

Taakstellingen

Concrete taakstellingen voor consumenten zijn alleen voor afvalverwijdering (zie thema verwijdering) voorhanden. In de planperiode zal het rijk werken aan het formuleren van taakstellingen en het monitoren van het realiseren van deze taakstellingen.

Op landelijk niveau neemt het onderzoek naar de milieubelasting door de detailhandel toe. Hierdoor zal het tekort aan kwantitatieve gegevens worden weggenomen.

Concrete taakstellingen voor het midden- en kleinbedrijf zijn (nog) niet voorhanden. Bij het rijk en het IPO zal worden aangedrongen op het ontwikkelen van taakstellingen voor deze bedrijfstakken.

6.9.2 Beleid

Voor het realiseren van taakstellingen is de provincie in belangrijke mate afhankelijk van andere doelgroepen en intermediairs. Gezien deze beperking kiest de provincie voor het stimuleren, coördineren en eventueel faciliteren van Noordbrabantse instellingen en intermediairs. Deze beschikken immers over meer mogelijkheden om de doelgroep direct te benaderen. Hierbij kan gedacht worden aan de gewesten en gemeenten, de BMD's, de Stichting Milieuzorg 2000, het consulentenschap NME, de BMF en de NV Afvalsturing Brabant.

Detailhandel en overig midden- en kleinbedrijf

Voor de doelgroep detailhandel en overig midden- en kleinbedrijf volgt de provincie het rijksbeleid. Aangezien binnen deze doelgroep steeds sprake is van moeilijk bereikbare kleine eenheden, zullen de instrumenten die ingezet worden ook meer generiek van aard moeten zijn. Hierbij kan worden gedacht aan regelgeving, algemene maatregelen, heffingen en algemene voorlichtingscampagnes (Postbus 51 en dergelijke). Deze instrumenten zullen primair door het rijk moeten worden ontwikkeld. Daarnaast is het van belang dat de maatregelen eenvoudig zijn en aansluiten bij het gedachten- en verwachtingspatroon van de doelgroep.

De voornaamste aandachtspunten binnen deze doelgroep liggen op het gebied van afval, energie en verkeer. Met name op het gebied van afval kan de provincie op verschillende manieren een faciliterende rol vervullen. Ten eerste kan de provincie goede inzamelsystemen bij kantoren, winkels en diensten en huishoudens introduceren. Daarnaast kan zij een stortbeleid voeren waarbij stortverboden worden geïntroduceerd. De provincie zal in dat kader proefprojecten uitvoeren (project Breda voor de inzameling van afval bij kantoren, winkels en diensten) en gebruik maken van de mogelijkheden van de Wet milieubeheer (toepassing hoofdstuk 10 Wet milieubeheer). Voor energie- en verkeersmaatregelen wordt verwezen naar de desbetreffende thema's (klimaat, verspilling, verzuring) en de daarbij behorende doelgroepen (energiebedrijven, verkeer en vervoer).

Consumenten

Voor benadering van de doelgroep consumenten bieden behalve fysieke voorzieningen, vooral financiële en communicatieve instrumenten (voorlichting en educatie) perspectief. Daarom wil de provincie met name via continuering van de projecten "Gemeenten en NME" en "Consument en huishouden" de consumenten ertoe bewegen een bijdrage te leveren aan het slagen van het milieubeleid door:

- het stimuleren van milieubewuste aanschaf van producten en diensten. Als hulpmiddel hierbij kan ook het onlangs geïntroduceerde milieukeurmerk een rol spelen;

- het aanspreken van andere doelgroepen en mede-consumenten op milieubewust gedrag;
- het zo goed mogelijk benutten van overheidsvoorzieningen voor afvalscheiding;
- het zo goed mogelijk benutten van de mogelijkheden die energiedistributiebedrijven en waterleidingmaatschappijen bieden voor het verminderen van energie- en waterverbruik;
- het stimuleren van milieubewuste keuze van vervoermiddelen en recreatievormen en een milieubewust vervoer- en recreatief gedrag;
- het stimuleren van milieubewust gebruik van goederen.

Het *NMP2* legt de komende jaren meer accent op de doelgroepen consumenten, detailhandel en midden- en kleinbedrijf. Consumenten zijn voor de provincie vooral "einddoelgroep". Om deze te bereiken, is een intensieve samenwerking met maatschappelijke organisaties, milieu-organisaties, gemeenten, gewesten en waterschappen van belang. De detailhandel heeft hierbij als intermediair tussen producent en consument een belangrijke communicatieve rol.

Naar aanleiding van het *NMP2* zal overleg moeten plaatsvinden tussen rijk, provincies en andere overheden. Er zal een integrale doelgroepenbenadering ontwikkeld moeten worden. Daarnaast moeten afspraken worden gemaakt over een duidelijke rolverdeling voor de communicatie met deze doelgroepen.

6.10 De overheid als doelgroep

Gedurende de PMP2-periode zijn de nodige inspanningen geleverd om een milieuzorgsysteem voor het provinciehuis te realiseren. Het accent heeft daarbij vooral gelegen op de invoering van concrete maatregelen voor de facilitaire voorzieningen en de organisatorische inbedding daarvan. Een aantal maatregelen is inmiddels doorgevoerd.

- Er is een systeem ingevoerd voor het gescheiden inzamelen van afvalstromen binnen het provinciehuis. Verder is een aantal maatregelen voorgesteld om het ontstaan van afval te beperken. Op termijn moet dit ertoe leiden dat de totale hoeveelheid afval wordt teruggebracht met 20%. Het streven is om de hoeveelheid afval die gestort moet worden, terug te brengen met 50% ten opzichte van de hoeveelheid die voor invoering van de maatregelen werd gestort. Het resterende deel wordt gescheiden ingezameld en vervolgens gerecycled.
- Aanschaf van kantoorartikelen vindt plaats op basis van een beoordelingssysteem op milieuvriendelijkheid. Dit beoordelingssysteem is in interprovinciaal verband overeengekomen.
- Er is een aantal maatregelen doorgevoerd om energie en water te besparen. In combinatie met de maatregelen voor de nieuwbouw wordt gestreefd naar een besparing van 15% ten opzichte van het gebruik in 1991.
- Bij de opdrachtverlening aan schoonmaakbedrijven wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan het toepassen van milieusparende schoonmaakprogramma's.

De maatregelen om het gebruik van openbaar vervoer bij dienstreizen te stimuleren, hebben duidelijk vruchten afgeworpen. In het kader van het vervoerplan woon-werk verkeer dat opgesteld zal worden, liggen er concrete voorstellen klaar om het autogebruik in het woon-werkverkeer te beperken. Met de voorgestelde maatregelen wordt beoogd het huidige aantal autokilometers woon-werkverkeer op de korte termijn te reduceren met 20% en op de langere termijn met 40%.

Milieumaatregelen in de buitendienstsector worden momenteel op ad hoc basis ingevoerd. Binnen de sector verkeer en vervoer is inmiddels een milieucoördinator aangesteld die mede tot taak heeft de milieuzorg in de buitendienst te structureren. Daarnaast worden in toenemende mate secundaire grondstoffen toegepast bij wegebouw. Ook zijn er maatregelen in voorbereiding die het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen moeten verminderen en die moeten leiden tot een verantwoord bermonderhoud. In dit verband loopt een project gericht op een verantwoorde afvoer van bermgras. Naast al deze maatregelen wordt in bestekken vastgelegd dat er wordt gewerkt volgens het convenant KCA in de bouw. Tot slot zal in de komende periode worden gewerkt aan een meer herkenbare structuur voor milieuzorg en het verbeteren van de monitoring van milieuzorg.

De provincie zal zelf gereinigde grond, puingranulaat en de zandfractie van bewerkte baggerspecie gebruiken in de wegebouw. De provincie verwacht ook van de andere overheden dat zij zoveel moge-

lijk van deze secundaire grondstoffen toepassen bij de aanleg van wegen, dijken, geluidswallen en dergelijke.

Vooruitlopend op het Bouwstoffenbesluit heeft de provincie in de PMV interim-normering opgenomen voor hergebruik en nuttige toepassing van afval dat tot secundaire grondstof/bouwstof bewerkt is (zie bijlage 4). Die normering zal de provincie in eigen bestekken hanteren.

Daarnaast zal de provincie regels stellen voor de wijze van slopen en voor de wijze van hergebruik van fracties van het bouw- en sloopafval uit eigen werken. Om te bereiken dat er meer initiatieven worden genomen om secundaire grondstoffen toe te passen, zal de provincie een terughoudend vergunningbeleid voor ontgrondingen voeren (onder meer een wintempobepaling).

De doorwerking van het provinciaal milieubeleid naar de andere overheden als doelgroep zal primair plaatsvinden door middel van het opstellen van een convenant met de waterschappen, rijkswaterstaat, de gewesten en de vijf grote gemeenten (zie tevens thema verwijdering). In dit convenant worden inspanningsverplichtingen opgenomen om daadwerkelijk tot uitvoering van het milieubeleid over te gaan. In dit convenant komen aspecten aan de orde als het in eigen beheer toepassen van secundaire grondstoffen, de rol van de overheid als wegbeheerder en het opstellen van een milieuzorgsysteem voor de eigen organisatie.

Milieubeleid in samenwerking met andere overheden

7.1 Inleiding

De provincie is slechts één van de overheden die milieubeleid ontwikkelt en uitvoert. Rekening dient er mee te worden gehouden dat internationale organisaties en het rijk randvoorwaarden scheppen voor de provincie, terwijl de provincie op haar beurt ook randvoorwaarden schept voor gemeenten, gewesten en waterschappen.

7.2 Internationale aspecten

Milieubeleid heeft steeds meer een internationaal karakter. De provincie ziet internationaal milieubeleid primair als taak van het rijk en zal aan de realisering daarvan desgevraagd op incidentele basis bijdragen leveren. Twee aspecten vindt de provincie van wezenlijk belang:

- in IPO-verband zullen de provincies sterker bij de totstandkoming van de EG-regelgeving betrokken moeten worden. Dit vanwege de groeiende stroom, vaak rechtstreeks verbindende regelgeving vanuit de EG en vanwege de noodzaak inzicht te hebben in de mogelijkheden die de EG biedt;
- de contacten van de Zuidnederlandse provincies met Vlaamse autoriteiten moeten geïntensiveerd worden. Met name voor de thema's vermessing, verzuring, verwijdering en verstoring blijken internationale contacten van wezenlijk belang.

In samenwerking met de Vlaamse Milieumaatschappij streeft de provincie naar het opzetten van een gezamenlijk meetnet voor koolwaterstoffen in de grensstreek tussen Bergen op Zoom en Antwerpen.

7.3 Relatie met het rijk: interprovinciale uitvoering van het NMP

De uitvoering van het *NMP* en *NMP+* is in 1990 door de gezamenlijke provincies (IPO) vastgelegd in een plan van aanpak. Dit plan van aanpak *Samen kiezen en doen* bevat 75 actiepunten uit het *NMP*. De provincies hebben hierbij nauw aangesloten bij bestaande provinciale taken. Nieuw was de projectmatige en interprovinciale opzet van de uitvoering.

Voor de opzet en begeleiding van de *NMP*-projecten is een Interprovinciale Projectorganisatie Milieubeleid ingesteld. Bij het IPO-secretariaat is hiertoe een projectbureau geformeerd. Bestuurlijk management vindt plaats in de IPO-adviescommissie milieu en waterstaat.

In het bestuursakkoord rijk-IPO is vastgelegd dat het ministerie van VROM de financiële middelen die nodig zijn voor de uitvoering van *NMP*-actiepunten, ter beschikking zal stellen.

Het IPO heeft besloten de interprovinciale uitvoering van het *NMP*-beleid ook voor de planperiode van het *NMP2* voort te zetten. Hierdoor blijft de onderlinge afstemming tussen de provincies gewaarborgd. Daarnaast heeft het IPO besloten om in de komende planperiode het doelgroepenbeleid industrie, het afvalbeleid en het bodembeleid als speerpunt te benoemen. Bovendien zijn twee speerpunten opgenomen die het milieubeleid overstijgen en een meer integrale benadering noodzakelijk maken: gebiedsgericht beleid en externe integratie. Deze speerpunten klinken door in voorliggend *PMP3*.

Deze onderwerpen hebben in het tweede interprovinciale *Plan van aanpak uitvoering NMP* nadrukkelijk aandacht gekregen, evenals de vertaling van actiepunten naar de provincies en de uitwerking van de interprovinciale uitvoeringsstructuur.

Het tweede IPO-plan van aanpak is in het provinciale milieuprogramma opgenomen.

Naast deze brede interprovinciale aanpak bestaat het overleg met de buurprovincies Zeeland en Limburg in het samenwerkingsverband Zelimbria, waarbij de thema's meer toegesneden zijn.

In het bijzonder vindt interprovinciale samenwerking plaats op het terrein van het afvalstoffenbeleid. Daartoe is het Regionaal Afval Overlegorgaan Zuid-Nederland (RAOZ) op 26 november 1990 opgericht. De samenwerkingsovereenkomst is op 30 juni 1992 door de provincies Limburg, Zeeland en Noord-Brabant ondertekend. Ook de sturingsorganisaties en de lagere overheden maken deel uit van het RAOZ. Een van de belangrijkste taken van het RAOZ is het verkrijgen en behouden van inzicht in en overzicht van de mogelijkheden van de verwijdering van een aantal nader geïdentificeerde afvalstromen in het betreffende landsdeel. Hiertoe neemt het RAOZ geen zelfstandige besluiten. Daarnaast heeft het RAOZ als taak het voeren van overleg met het Afval Overleg Orgaan en de in de regio Zuid-Nederland bij de afvalverwijdering betrokken instanties, althans voor zover het interprovinciaal belang dat vordert.

7.4 Samenwerking met gewesten, gemeenten, waterschappen

Voor een goede afstemming en samenwerking tussen overheden ten behoeve van de uitvoering van het milieubeleid is een adequaat afstemmingskader essentieel. Hiertoe is het Milieu Overleg Lagere Overheden ingesteld waarin de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, de vijf grote gemeenten, de provincie en de regionale inspectie milieuhygiëne participeren. De mogelijkheden van het Milieu Overleg moeten optimaal benut worden en moeten waar nodig versterkt worden. De provincie zal proberen de inbreng van en de afstemming met de overige Noordbrabantse gemeenten te versterken en zal hiertoe afspraken maken met de Vereniging van Brabantse Gemeenten. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een verfijning en voortschrijdende ontwikkeling van de communicatie-structuur en in dat verband uitbrengen van een milieugids/milieuegwijzer.

Ook bij de uitvoering is een goede afstemming en samenwerking gewenst. Om deze afstemming en samenwerking meer vorm te geven zal de provincie, zoals reeds in paragraaf 3.6.4 is gesteld, trachten met de in Noord-Brabant opererende overheden (rijkswaterstaat, waterschappen, gewesten en de 5 grote gemeenten) een convenant te sluiten. In dit convenant zullen inspanningsverplichtingen worden opgenomen om secundaire grondstoffen in eigen beheer aan te wenden. Een dergelijk convenant kan in een later stadium basis vormen voor verdere samenwerking.

Voor een adequate uitvoering van gemeentelijke milieutaken is het nodig dat de milieusamenwerking tussen gemeenten in de vorm van regionale milieudiensten versterkt wordt. Die samenwerking kan op diverse manieren gestalte krijgen. Een "regionale milieudienst" is daarbij één van de mogelijkheden. De provincie zal bevorderen dat deze samenwerking nader uitgewerkt wordt. Initiatieven gericht op de concretisering van regionale milieusamenwerking zullen worden gestimuleerd.

De provincie zal in 1996 een evaluatienotitie over de samenwerking opstellen. Van belang bij de samenwerking tussen overheden zijn verder de ontwikkelingen op het terrein van de bestuurlijke organisatie, in het bijzonder de ontwikkelingen als gevolg van de Kaderwet bestuur in verandering en de ontwikkelingen met betrekking tot de WGR-regio's en functionele regio's. De evaluatienotitie zal hierop dieper ingaan.

Een belangrijk punt bij de afstemming tussen overheden bij de uitvoering van dit milieubeleidsplan betreft de overgedragen provinciale taken aan de waterkwaliteitsbeheerders (Wvo-vergunningverlening) en aan de gewestelijke handhavers. Bij de uitvoering van deze provinciale taken zullen de waterschappen en de gewesten de beleidslijnen van dit plan nadrukkelijk als uitgangspunt moeten nemen.

Economische aspecten

8.1 Inleiding

Wisselwerking tussen milieubeleid en economische dynamiek is uit het oogpunt van integratie van groot belang. Deze benadering vloeit voort uit de hoofdlijn van wederzijdse integratie en versterking van het milieubeleid en het overig beleid, zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven. Bovendien zijn twee speerpunten opgenomen die het milieubeleid overstijgen en een meer integrale benadering noodzakelijk maken: gebiedsgericht beleid en externe integratie. Deze speerpunten klinken door in voorliggend PMP3. Naast deze uitwerking van externe integratie is voor dit hoofdstuk ook van belang dat in de Wet milieubeheer (artikel 4.9 lid 3) de verplichting is opgenomen om een vertaling te maken van de beleidsdoelen in financiële en economische consequenties. Twee belangrijke economische aspecten komen aan de orde: een benadering van de economische gevolgen van het milieubeleid voor de doelgroepen en de aanreiking van een oplossingsrichting waarmee gestalte kan worden gegeven aan een verdergaande integratie van economie en milieu: het nemen van procesgeïntegreerde maatregelen. Het is belangrijk te constateren dat een ideaalbeeld op dit moment nog niet is gerealiseerd. De economische gevolgen van het milieubeleid kunnen nog niet exact in beeld worden gebracht, voor procesgeïntegreerde milieumaatregelen geldt dat nog geen volledig uitgewerkt concept aanwezig is. Van beide zaken zal worden aangegeven wat de huidige stand van zaken is en welke stappen in de planperiode zullen worden ondernomen om de gewenste situatie te bereiken.

Voor de nadere onderbouwing van de paragrafen 8.2 en 8.3 wordt verwezen naar het Rapport "Economische Effectrapportage Milieubeleidsplan 1995-1999 Provincie Noord-Brabant" (Economisch Instituut Tilburg / K.U.B., mei 1994). Paragraaf 8.4 geeft de beleidsmatige doorwerking van de Economische Effectrapportage in het Milieubeleidsplan 1995-1999 Provincie Noord-Brabant.

8.2 Benadering van de economische gevolgen naar de doelgroepen

8.2.1 Algemeen

Deze paragraaf vormt een benadering van de economische gevolgen van de uitvoering van het milieubeleid in Noord-Brabant, gezien per doelgroep. Hierbij kan niet verder worden gegaan dan het aangeven van een aantal indicatoren waarmee de economische gevolgen kunnen worden benaderd. Er is gekozen voor een drietal typen gegevens. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de netto milieukosten, een analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van bedrijfstakken (zogenaamde SWOT-analyse), alsmede op de directe en indirecte milieubaten.

Tot slot zal worden ingegaan op de aanpak om inzicht in kosten en economische gevolgen te verbeteren.

8.2.2 Milieukosten per doelgroep

De eerste indicator voor de economische gevolgen wordt gevormd door de milieukosten. In deze subparagraaf worden de milieukosten in beeld gebracht voor de verschillende doelgroepen in de provincie Noord-Brabant.

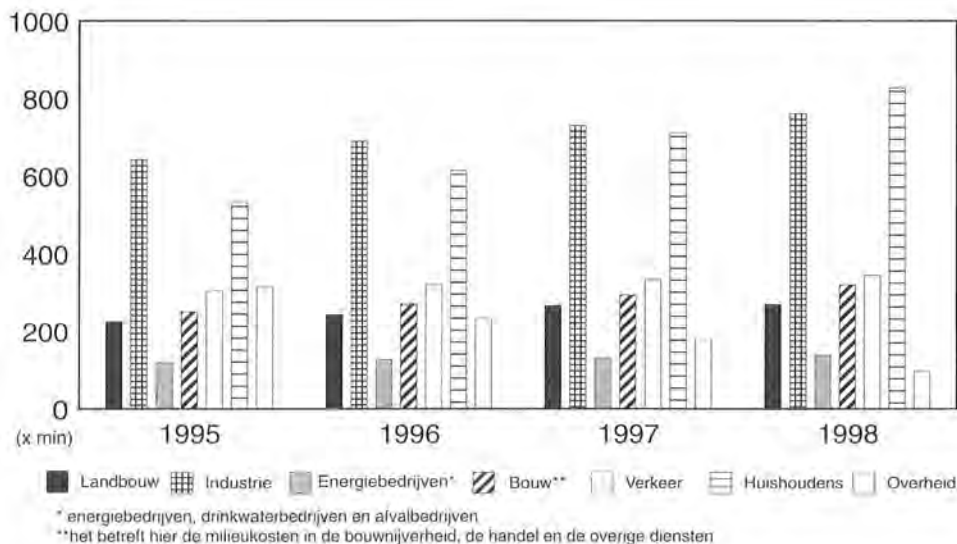

Het beeld is afgeleid uit de milieukosteninformatie die door het Instituut voor Toegepaste Milieu-economie op landelijk niveau voor alle provincies is verzameld. Het beeld vloeit voornamelijk voort uit het landelijk milieubeleid in het *NMP2*. Op basis van het landelijk milieubeleid in het *NMP2* en het beleid in dit *PMP3* is een indicatieve doorrekening van de milieukosten gemaakt voor de Brabantse doelgroepen. Hoewel de provincie op onderdelen aanvullend beleid formuleert vormen de daarmee gepaard gaande extra kosten een klein percentage van de totale kosten. Deze extra kosten vallen binnen de foutenmarges van het berekeningsmodel.

De milieukosten bestaan uit vaste kosten, samenhangend met milieu-investeringen (rente en afschrijving) en uit operationele kosten zoals personele kosten, andere grondstoffen, milieuheffingen, kosten voor het afvoeren van bedrijfsafvalstoffen en milieuschade vergoedingen.

Bij de doorrekening van de milieukosten is uitgegaan van de definitie zoals die wordt gehanteerd door het CBS. Kosten en investeringen die bijdragen aan emissiereductie en die bedrijfseconomisch rendabel zijn, worden niet in de CBS-definitie meegenomen. Ook de kosten die primair om arbeidshygiënische of veiligheidsredenen worden gemaakt zijn niet meegerekend. Uit onderzoeken en projecten blijkt overigens dat (afval)preventie, energiebesparing, bedrijfs-interne milieuzorg en het nemen van zoveel mogelijk procesgeïntegreerde maatregelen bedrijfseconomisch veelal lonend zijn. Voor een evenwichtiger beeld zouden ook de opbrengsten/minderkosten moeten worden meegerekend. Er is uitgegaan van de netto milieukosten op basis van het prijspeil van 1994. De netto milieukosten zijn de kosten van eigen milieu-activiteiten plus de heffingen en minus de subsidies (CBS, 1993).

Figuur 8.1: Indicatieve milieukosten in Noord-Brabant 1995-1998, in miljoenen gulden (Bron TME, 1994)

Landbouw

De landbouw zal de komende jaren worden geconfronteerd met stijgende totale milieukosten. In het Rapport Economische Effectrapportage Milieubeleidsplan wordt een daling verwacht van de milieu-investeringen. Indien er echter op grote schaal in Noord-Brabant uitvoering gegeven gaat worden aan de bouw van ammoniakemissie-arme veestallen en mestverwerking zal er sprake zijn van stijgende investeringen.

Industrie

De industrie (inclusief midden- en kleinbedrijf) neemt 27,5% van de milieukosten voor haar rekening. Op het gebied van afvalverwijdering en verspreiding wordt de industrie geconfronteerd met stijgende tarieven voor afvalverwerking en afvalwaterlozing. Binnen de doelgroep industrie krijgen de chemi-

sche- en metaalindustrie en in mindere mate de voedings- en genotmiddelenindustrie te maken met stijgende milieukosten.

Energiebedrijven c.a.

Bij de energiebedrijven c.a. zullen de milieukosten de komende jaren licht stijgen. De uitgaven zullen grotendeels betrekking hebben op het thema verzuring. De uitgaven met betrekking tot SO₂/NO_x spelen hierbij een belangrijke rol. De electriciteitsproduktie maatschappij in Noord-Brabant (EPZ) heeft op de locatie in Geertruidenberg sinds kort een nieuwe eenheid (Amer 9) in gebruik genomen. Deze eenheid heeft ongeveer 1,2 miljard gulden gekost, waarvan circa 25% is besteed aan milieuvoorzieningen.

Bouwnijverheid, handel en overige diensten

Binnen deze doelgroep nemen de bouwnijverheid en de handel het grootste deel van de kosten voor hun rekening. De milieukosten bestaan voornamelijk uit de kosten van afvalverwerking. De verwachting is dat de kosten van afvalverwijdering in de bouwnijverheid niet veel zullen stijgen. De bouw gaat steeds meer over tot het scheiden van afval dat kan worden hergebruikt.

Verkeer en Vervoer

Deze doelgroep zal de komende jaren geconfronteerd worden met licht stijgende milieukosten en -investeringen. De uitgaven door de doelgroep verkeer zijn voornamelijk gevolg van het thema verzuring. De maatregelen in verband met NO_x-emissiereductie voor het vrachtvervoer, zoals aangekondigd in het NMP2, zijn hier voor een belangrijk deel debet aan. De verwachting is dat deze doelgroep in de navolgende jaren geconfronteerd zal worden met stijgende milieukosten, mede om de groei van de totale mobiliteit terug te dringen. De groei van de mobiliteit is in Noord-Brabant hoger dan het landelijk gemiddelde.

Huishoudens

De sterk stijgende milieukosten voor de huishoudens in Noord-Brabant worden voor een belangrijk deel veroorzaakt door stijgende tarieven van de gemeentelijke reinigingsheffing, rioolrechten en Wvo-heffing. Een raming van deze overdrachten van 1994-1998 in Noord-Brabant leidt tot ongeveer 3 miljard gulden.

Overheid

De overheid (de andere overheden en de provincie) is de enige doelgroep die de komende jaren zowel dalende milieukosten als milieu-investeringen heeft. Het grootste deel van de kosten komt voor rekening van de gemeenten en waterschappen. De gemeenten worden (in toenemende mate) hierin gecompenseerd door riool- en reinigingsrechten, de waterschappen door de Wvo-heffing.

Conclusies

De milieukosten zullen de komende jaren in Noord-Brabant stijgen met gemiddeld 3,5% per jaar. De doelgroepen industrie en huishoudens zullen met een aandeel van respectievelijk 27,5% en 26% in de komende planperiode voor de hoogste kosten worden gesteld. Vanuit de milieuthema's gezien zijn de uitgaven voor verwijdering (43%), verspreiding (21,5%) en verzuring (16%) het hoogst.

De indicatie, dat in de komende vier jaar ruim 10 miljard gulden aan milieukosten zal worden uitgegeven, maakt het des te belangrijker om uit een oogpunt van milieurendement zoveel mogelijk bron- en procesgeïntegreerde maatregelen te treffen die op langere termijn tot aanzienlijke besparingen kunnen leiden. Bron- en procesgeïntegreerde maatregelen sluiten immers meer aan bij de economische dynamiek.

8.2.3 Analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen per bedrijfstak (SWOT-analyse)

Als tweede indicator voor de economische gevolgen is uitgegaan van de zogenoemde SWOT-analyse (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats), uitgebreid met een indicatie van de werkgelegenheid per bedrijfstak. De SWOT-analyse resulteert in één beeld waarin de milieukostendruk en de economische gevoeligheid zijn gecombineerd. De SWOT-analyse plaatst een aantal absolute gegevens, zoals bijvoorbeeld de netto milieukosten, in een breder perspectief. Daardoor wordt het beter mogelijk om in te schatten wat de gevolgen hiervan zijn voor de economische ontwikkeling. Door het grafisch combineren van de milieukostendruk en de economische gevoeligheid van de onderscheiden bedrijfstakken wordt het mogelijk om een beeld te krijgen van de onderlinge verschillen tussen deze bedrijfstakken.

Voor het bepalen van de milieukostendruk zijn de volgende kengetallen genomen:

- de omvang van de milieukosten in de komende planperiode als percentage van de toegevoegde waarde in Noord-Brabant voor 1995-1998;
- de omvang van de milieu-investeringen in de komende planperiode als percentage van de totale bedrijfsinvesteringen.

Voor het bepalen van de economische gevoeligheid zijn de volgende kengetallen genomen:

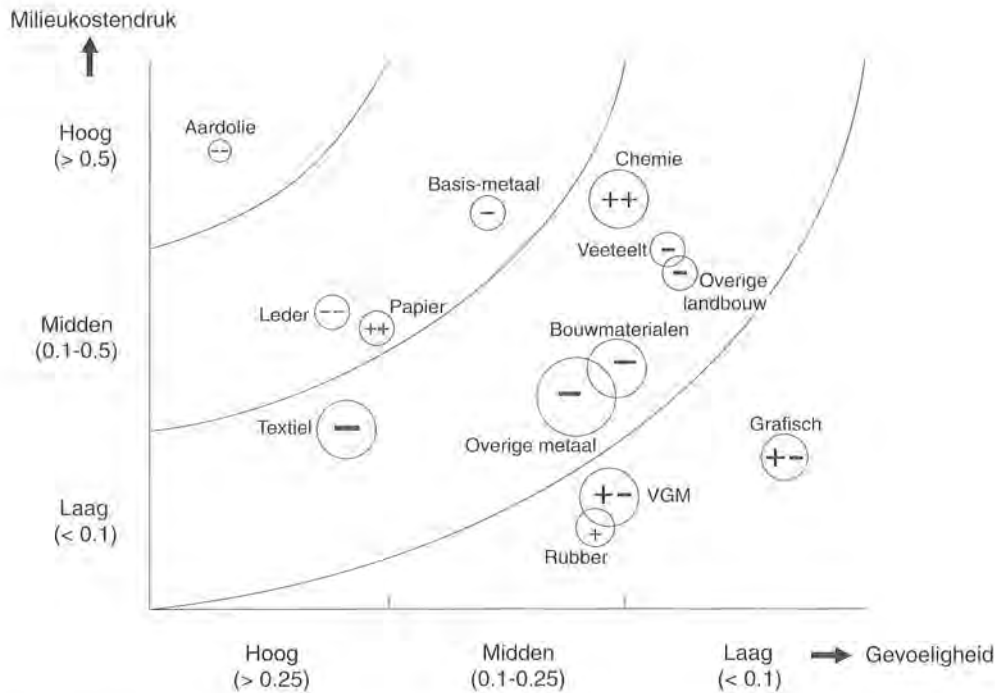
- het percentage bedrijven met voldoende rendement;
- de ontwikkeling van de afzet;
- het exportaandeel in de totale omzet;
- de investeringsintensiteit van de afgelopen jaren;
- de verwachting van het bedrijfsleven voor de komende jaren (*Enquete Regionale Bedrijfsontwikkeling, 1994*);
- de verwachting van de "experts" voor komende jaren.

De bovenstaande kengetallen voor elke bedrijfstak zijn ingevuld en voor elke bedrijfstak teruggebracht tot een relatief cijfer voor de milieukostendruk en de economische gevoeligheid.

In figuur 8.2 is voor diverse bedrijfstakken de milieukostendruk afgezet tegen de economische gevoeligheid. Door middel van cirkels wordt het relatieve belang van de bedrijfstak aangegeven op basis van werkgelegenheid in de Brabantse economie. Hoe groter de cirkel, hoe zwaarder het relatieve belang van de bedrijfstak in de Brabantse economie. Hoe positiever de score binnen de cirkel, hoe positiever de toekomstverwachtingen.

Figuur 8.2: Analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen per bedrijfstak (SWOT-analyse) in Noord-Brabant

De bedrijfstakken in figuur 8.2 kunnen worden ingedeeld in vier groepen.

De eerste groep bevat alleen de aardolie-industrie. Deze bedrijfstak heeft te kampen met een hoge milieukostendruk en een hoge gevoeligheid. De werkgelegenheid is in deze sector relatief klein en de toekomstverwachtingen zijn negatief.

De tweede groep bestaat uit de leerindustrie, de papierindustrie en de basismetaal. Binnen deze groep is sprake van een middelmatige tot hoge milieukostendruk en een hoge gevoeligheid. De leerindustrie en de basismetaal zijn sectoren met negatieve toekomstverwachtingen. De papierindustrie staat er daarentegen gunstiger voor.

De derde groep bestaat uit de textiel, de overige metaal, de bouwmaterialenindustrie, de landbouw/veeteelt en de chemische industrie. Binnen deze groep heeft alleen de chemische industrie goede toekomstverwachtingen. Van de overige sectoren staan vooral de textielindustrie en de landbouw onder druk.

De vierde groep bestaat uit de rubber- en kunststofverwerkende industrie, de grafische industrie en de voedings- en genotmiddelenindustrie. Deze groep heeft een lage milieukostendruk en een lage gevoeligheid. De toekomstverwachtingen zijn voor deze groep niet ongunstig.

8.2.4 Directe en Indirecte milieubaten

De derde indicator voor de economische gevolgen wordt gevormd door de directe en indirecte baten van het milieubeleid.

Als directe milieubaten zijn bestedings- en werkgelegenheidseffecten als gevolg van milieu-maatregelen aan te merken. De huidige totale werkgelegenheid van bijna 14.000 arbeidsjaren zal tot en met 1998 oplopen tot bijna 15.000 arbeidsjaren¹. Een deel van de toename van de werkgelegenheid komt in de milieuproduktiesector² terecht. De milieuproduktiesector is goed voor ongeveer 4500 arbeidsjaren en heeft een groeipotentie in Noord-Brabant. Op dit moment is de vraag naar milieuprodukten en milieudiensten nog groter dan het aanbod.

Indirecte baten zijn moeilijker te kwantificeren. Voorbeelden van indirecte baten zijn het behoud van cultuurmonumenten, natuur en een gezonde woon- en werkomgeving. Een schoon milieu in de regio en een goede bereikbaarheid heeft een positieve invloed op een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en kan de arbeidsproductiviteit bevorderen. Aanpassingen binnen het productieproces gericht op het verminderd verbruik van grondstoffen en energie leiden tevens tot economisch optimalere processen. Het creëren van een "groen imago" en de ontwikkeling van nieuwe milieuvriendelijke produkten kunnen verder leiden tot vergroting van het marktaandeel en tot exportgroei. De ontwikkeling van nieuwe schone technologieën kan naast gebruik op de thuismarkt ook leiden tot hogere export naar het buitenland.

8.2.5 Verbetering methodieken

Het denken over en bepalen van zowel milieukosten als economische gevolgen van het milieubeleid is momenteel sterk in ontwikkeling en zal in deze planperiode in versterkte mate aandacht krijgen. Op het vlak van milieukosten wordt in IPO-verband gezien of het milieukostenmodel van het RIVM geschikt is voor het provinciale niveau. Een belangrijke optie van dit model is de mogelijkheid om de kosteneffectiviteit van maatregelen te bepalen. Een apart aandachtspunt is het bepalen van (in)directe baten. Voor wat betreft het bepalen van economische gevolgen zal worden gezien of aan de hand van input-output-analyse tot een betrouwbare bepaling kan worden gekomen van de invloed van het milieubeleid op de omvang van de productie, werkgelegenheid en toegevoegde waarde. Hiermee kan tevens de (economische) wisselwerking tussen sectoren worden weergegeven.

8.3 Procesgeïntegreerde maatregelen versus end-of-pipe maatregelen

In de praktijk blijken procesgeïntegreerde maatregelen relatief vaak op bedrijfsschaal renderend. Het provinciaal bestuur wil bijdragen aan een verdergaande integratie van economie en milieu door het stimuleren van procesgeïntegreerde maatregelen. Om deze reden is besloten om in het kader van het onderzoeksrapport *Economische Effectrapportage Milieubeleidsplan Noord-Brabant* expliciete aandacht te geven aan een kwalitatieve studie naar de bedrijfseconomische afweging van procesgeïntegreerde maatregelen versus end-of-pipe maatregelen. Deze studie kent daarmee een oplossingsgericht karakter. De conclusies van dit deelonderzoek geven aan dat procesgeïntegreerde maatregelen bedrijfseconomisch veelal voordeliger blijken te zijn dan end-of-pipe maatregelen. Meer gespecificeerd kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- de investeringsbedragen van procesgeïntegreerde maatregelen zijn niet altijd hoger dan van end-of-pipe maatregelen. Er zijn vaak procesgeïntegreerde maatregelen te bedenken die een relatief geringe investering vergen en meer milieuwinst opleveren;
- end-of-pipe maatregelen genereren veelal positieve cash-flows (baten) op de werkplek waar de maatregel wordt getroffen, terwijl procesgeïntegreerde maatregelen behoorlijke cash-flows laten zien over het geheel van de onderneming;
- procesgeïntegreerde maatregelen hebben een kortere terugverdientijd dan end-of-pipe maatregelen en zijn daarom investeringen met een lager risico voor bedrijven;

1. Deze cijfers geven niet het netto werkgelegenheidseffect weer. Het netto werkgelegenheidseffect bestaat namelijk uit het (positieve) bestedingseffect van milieumaatregelen en het (potentieel negatieve) effect van de lastenverzwaring.

2. De milieuproduktiesector omvat het totaal van bedrijven die produkten en diensten leveren, gericht op het voorkomen, verminderen, bestrijden en oplossen van de belasting van het milieu. Deze sector is niet als aparte bedrijfstak weergegeven in de SBI-indeling, maar is ondergebracht binnen de reguliere SBI-bedrijfstakken.

- de uitkomsten bij het berekenen van de netto contante waarde van de investering laten zien dat procesgeïntegreerde maatregelen veelal een goed rendement genereren terwijl dat bij sanerings- en end-of-pipe maatregelen niet het geval is;
- procesgeïntegreerde technologieën worden veelal als "produktiegebonden" investering ingevoerd, waarbij het milieu-aspect als één van de vele aspecten wordt meegenomen in de investeringskeuze, dit in tegenstelling tot end-of-pipe maatregelen die niet als "produktiegebonden" investering worden gezien.

De argumenten pleiten voor het nemen van procesgeïntegreerde maatregelen boven end-of-pipe maatregelen. Procesgeïntegreerde maatregelen geven inhoud aan een verdergaande integratie van milieu en economie. De economische effectrapportage was kwalitatief van aard en beperkt tot enkele bedrijfstakken. Het voornemen is om, samen met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de analyse verder uit te diepen. De voorkeur gaat daarbij uit naar een bedrijfstak-gerichte aanpak.

8.4 Beleidsmatige doorwerking van economische aspecten

Deze paragraaf beschrijft op welke wijze de provincie Noord-Brabant bij de beleidsbepaling en -uitwerking rekening tracht te houden met economische aspecten.

Zoals in paragraaf 6.3 is aangegeven zal de provincie, als vergunningverlener, zich in het vooroverleg bij de vergunningverlening primair richten op procesgeïntegreerde maatregelen. Bij de keuze zal rekening worden gehouden met aspecten van milieurendement en investeringsdynamiek die door het bedrijf worden ingebracht. Een manier om dit inzichtelijk te maken is de SWOT-analyse. Voordeel van deze analyse is de onderlinge vergelijkbaarheid die daardoor optreedt. Afspraken over de keuze van maatregelen en de (gefaseerde) realisering binnen het investeringstraject zullen moeten worden vastgelegd in bedrijfsmilieu- en/of overige plannen en de daarop volgende vergunningverlening en actualisering van de vergunning. Om te kunnen inspelen op investeringstrajecten zal in het kader van de vergunningverlening meer kennis over investeringsgewoonten moeten worden ontwikkeld zodat een meer kosteneffectieve implementatie van het milieubeleid kan worden bereikt.

Om de economische gevolgen en economische dynamiek in de bedrijfstakken (inclusief landbouw) te volgen zullen in de planperiode (SWOT)analyses worden uitgevoerd. Naast het volgen van de milieukostendruk zullen ook de milieubaten inzichtelijk moeten worden gemaakt om duidelijk te maken dat investeren in het milieu niet alleen maatschappelijk maar ook bedrijfs-economisch gewenst is.

Om de implementatie van procesgeïntegreerde technieken binnen de bedrijfstakken te bevorderen zullen in samenwerking met het bedrijfsleven onder andere onderzoeks- en demonstratieprojecten worden opgezet. De provincie zal voor initiatieven uit het bedrijfsleven, financiële middelen uit het Sociaal-Economisch Jaarprogramma en het milieu-stimuleringsprogramma ter beschikking stellen. De initiatieven dienen betrekking te hebben op concrete projecten die bedrijven stimuleren om in hogere mate duurzaam te produceren, gebruikmakend van de aanwezige economische dynamiek. De nadruk zal hierbij liggen op procesgeïntegreerde maatregelen.

In overleg met de Brabantse OntwikkelingsMaatschappij (BOM) zal de provincie de groei van de milieu-productiesector in Noord-Brabant bevorderen.

Afkortingen

ALARA	as low as reasonable achievable
AMK	algemene milieukwaliteit
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AOO	Afval Overleg Orgaan
Arp	Ammoniak reductie plan
AVI	afvalverbrandingsinstallatie
AVR	Afval Verbranding Rijnmond
AZN	Afvalverbranding Zuid Nederland
BMF	Brabantse Milieufederatie
BMCO	Brabants milieu communicatie overleg
BMD	bedrijfsmilieudienst
BMP	bedrijfsmilieuplan
BOM	Brabantse Ontwikkelings Maatschappij NV
BNA	Bond Nederlandse architecten
BOOM	Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen
CBS	Centraal Bureau Statistiek
CdK	Commissaris der Koningin
CFK	chloorfluorkoolwaterstof
dws	drinkwaterslib
EG	Europese Gemeenschap
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EPZ	Elektriciteits-Produktiemaatschappij Zuid-Nederland
EZ	Economische zaken
EVR	extern veiligheidsrapport
ER	Emissie registratie
FUN-regeling	financiering uitvoering NMP-gelden
GEA	Gemeentelijk energiebesparingsaanpak
GFT-afval	groente-, fruit- en tuinafval
GHS	groene hoofdstructuur
IMZ	integrale milieuzonering
IPO	Interprovinciaal Overleg
IRP	Integraal regionaal plan
KGA	klein gevaarlijk afval
KUB	Katholieke Universiteit Brabant
KWD-afval	kantoor-, winkel-,diensten afval
KWS	koolwaterstof
LAMI	Stuurgroep landbouw en milieu
MAP-PNEM	Milieu-actie plan Provinciale Noordbrabantse Energie Maatschappij
MER	Milieu effect rapport
MILIS	Milieu informatie systeem
MKB	midden- en kleinbedrijf
MPI-gasunie	Milieuplan industrie - gasunie
MTR	maximaal toelaatbare risico (-waarden)
NER	Nederlandse emissie richtlijnen
NME	Natuur- en milieueducatie
NMP	Nationaal Milieubeleidsplan

NOVEM	Nederlandse ontwikkelingsmaatschappij voor energie en milieu
NUBL	Nadere uitwerking Brabant/Limburg
NVCA	Nederlandse Vereniging Chemische Afvalstoffen
PAIS	Provinciaal afvalstoffen informatie systeem
PAK	polycyclische aromatische koolwaterstoffen
PAMI	Platform agrarische markt- en produktinnovatie
PCMW	Provinciale Commissie voor milieu en water
PMV	Provinciale milieuverordening
PMP	Provinciaal milieubeleidsplan
PPC	Provinciale planologische commissie
PVVP	Provinciaal verkeers- en vervoersplan
RAOZ	Regionaal Afval Overleg Zuid Nederland
RIVM	Rijksinstituut volksgezondheid en milieuhygiëne
RO	ruimtelijke ordening
ROM-gebied	ruimtelijke ordening en milieubeheer gebied
RWZI	rioolwaterzuiveringsinstallatie
SCG	Service Centrum Grondreiniging
SEOB	Stichting Sociaal-Economisch Overlegorgaan Brabant
SEP	Samenwerkende energieproductiebedrijven
STAT	Stedelijk advies team provincie Noord-Brabant
Stiboka	Stichting bodem kartering
SVV	Structuurschema verkeer en vervoer
TES	Toetsingsbureau emissie arme stalsystemen
VINEX	de nota (over de ruimtelijke ordening) extra
VEWIN	Vereniging van exploitanten van waterleidingbedrijven in Nederland
VMK	verkeersmilieukaart
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOS II	rapport nr. 2 van commissie o.l.v. dhr. Vos
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Wbb	Wet bodembescherming
WHP	Waterhuishoudingsplan
WKK	warmte kracht koppeling
Wm	Wet milieubeheer
Wvo	Wet verontreiniging oppervlaktewateren

Provinciaal Milieubeleidsplan 1995 - 1999

Bijlagen

Provinciaal Milieubeleidsplan 1995 - 1999

Bijlagen

**Provincie
Noord-Brabant**

P.S. 6 oktober 1995

Inhoudsopgave bijlagen

1.	Advies van de commissie voor de invoering van een milieutoets en een milieuparagraaf voor beleidsvoornemens van de rijksoverheid (Adviescommissie milieutoets, september 1993)	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Checklist milieutoets	6
1.3	Toelichting op het begrip duurzame ontwikkeling	6
2.	Zwarte en grijze lijst van categorieën van inrichtingen (bedrijven) die een ernstige of zeer ernstige bedreiging vormen voor de kwaliteit van het grondwater	9
2.1	Toelichting	9
2.2	Zwarte lijst van categorieën van inrichtingen (bedrijven)	10
2.3	Grijze lijst van categorieën van inrichtingen (bedrijven)	11
3.	Emissiereductiepercentages voor prioritare stoffen en bestrijdingsmiddelen in het thema verspreiding t.o.v. de emissies in 1985	15
4.	Afvalstoffenbeleid 1995-1999	17
4.1	Algemeen	17
4.2	Afvalspecifiek	31
	Appendix Bijlage 4	47
A.4.1	Algemeen	47
A.4.2	Randvoorwaarden voor de toepassing van afvalstoffen in werken	48
5.	Prioriteiten en perspectieven doelgroep industrie	55
5.1	Inleiding	55
5.2	Inhoud	55
5.3	Prioriteitstelling	55
5.4	Perspectieven voor de bedrijven vanuit duurzaamheidsoptiek	56
6.	Samenvatting van de hoofdlijnen van beleid zoals geformuleerd in Het Beleidskader	59
	Handhaving van Milieuwetgeving	59
6.1	Algemeen wettelijk en organisatorisch kader	59
6.2	De Wet milieubeheer	59
6.3	Onderscheid preventieve en repressieve handhaving	60
6.4	Doelstellingen, taken en uitgangspunten	60
6.5	Werkwijze bij de uitvoering	61
6.6	Toe te passen sanctiemiddelen	62
6.7	Gedogen	63
6.8	Klachtenbehandeling	63

Advies van de commissie voor de invoering van een milieutoets en een milieuparagraaf voor beleidsvoornemens van de rijksoverheid

Adviescommissie milieutoets, september 1993

1.1 Inleiding

De bedoeling van de milieutoets is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in afweging tussen de diverse aspecten van beleidsvoornemens die ter besluitvorming aan de Ministerraad worden voorgelegd. Een belangrijke randvoorwaarde is dat bij die besluitvorming informatie over de gevolgen van beleidsvoornemens voor het milieu en een duurzame ontwikkeling beschikbaar is. De beschrijving van de gevolgen in een milieuparagraaf kan een zelfstandig en herkenbaar onderdeel van het beleidsvoornemen zelf zijn maar ook in een afzonderlijke toelichting of bijlage worden opgenomen.

Als hulpmiddel bij het bepalen en in kaart brengen van de relevante milieu-aspecten - bedoeld en onbedoeld, positief en negatief - van beleidsvoornemens is een checklist nuttig. De checklist bevat vragen die tot doel hebben het opstellen van de milieuparagraaf te vereenvoudigen.

De hoofddoelstelling van het milieubeleid van de Regering is het instandhouden van het draagvermogen van het milieu ten behoeve van een duurzame ontwikkeling. Bij deze duurzame ontwikkeling gaat het om drie hoofdthema's die in paragraaf 3 nader worden toegelicht:

■ Energiebesparing

Het verminderen van het energieverbruik uit eindige energiebronnen door verhoging van de energie-efficiency, inzetten van duurzame energiebronnen en vermindering van de energiebehoefte;

■ Integraal ketenbeheer

Het besparen van grondstoffen door beter gebruik te maken van afvalstoffen en door zuiniger gebruik van grondstoffen, het zoveel mogelijk sluiten van stofkringlopen in de keten van grondstof - productieproces - produkt - afval en het beperken van de daarbij behorende afvalstoffen en emissies;

■ Kwaliteitsbevordering

Het bevorderen van de kwaliteit van produkten (levensduur, samenstelling), productieprocessen, grondstoffen en afval (hergebruik) met het oog op een langere benutting van stoffen, kapitaalgoederen en produkten in de economische kringloop.

Voorafgaand aan het beantwoorden van de meer specifieke vragen over de milieugevolgen dient aandacht te worden geschonken aan de mogelijke relatie van het beleidsvoornemen met het milieu en een duurzame ontwikkeling.

Hierbij gaat het om de doelen die het beleidsvoornemen beoogt te verwezenlijken en de activiteiten die daaruit voortvloeien. Een belangrijk aandachtspunt in dit verband betreft de mate waarin verwacht mag worden dat de met het beleidsvoornemen geïnitieerde activiteiten gevolgen hebben voor het milieu en duurzame ontwikkeling.

1.2 Checklist milieutoets

De checklist bevat twee hoofdvragen en enige subvragen:

Welke gevolgen (gewenst of ongewenst) heeft het beleidsvoornemen rechtstreeks of indirect voor het milieu en een duurzame ontwikkeling?

Geef de gevolgen zo mogelijk gekwantificeerd aan.

- Wat zijn de gevolgen van het beleidsvoornemen voor het fossiele energieverbruik (zoals gas, olie, kolen) en de energiebehoefte bij verbruiker?
- Wat zijn de gevolgen van het beleidsvoornemen voor het gebruik van grondstoffen?
- Wat zijn de gevolgen van het beleidsvoornemen voor de omvang en kwaliteit van afvalstromen en emissies naar de lucht, bodem en oppervlaktewater?
- Wat zijn de gevolgen van het beleidsvoornemen voor het gebruik van de beschikbare ruimte en wat is de invloed op de bestaande functie?
- Wat zijn de gevolgen van het beleidsvoornemen voor de levensduur en samenstelling van producten met het oog op een zuiniger energie- en grondstoffenverbruik in de toegepaste productieprocessen en hergebruik in de afvalfase?

In hoeverre is het mogelijk de positieve bijdragen aan duurzame ontwikkeling te optimaliseren en de nadelige milieugevolgen van het beleidsvoornemen te minimaliseren?

- Zijn er voor het beleidsvoornemen alternatieven beschikbaar die een duurzame ontwikkeling bevorderen en nadelige milieugevolgen in de uitvoering tot een minimum beperken?

1.3 Toelichting op het begrip duurzame ontwikkeling

Energiebesparing

Energiebesparing is gewenst vanuit het oogpunt van de klimaatproblematiek (CO₂, broeikaseffect), de verzuring en vanuit het streven naar duurzaam gebruik van grondstoffen. Het kabinetsbeleid voor energiebesparing en duurzame energie wordt beschreven in de Nota Energiebesparing. Vanuit milieuoptiek gaat het bij energiebesparing in beginsel om besparing op het totale energieverbruik. Daarbinnen kunnen zich verschuivingen voordoen.

Om de doelstellingen te kunnen realiseren moeten bestaande energietechnieken maximaal worden benut en ook nieuwe, duurzame energietechnieken en -systemen worden ontwikkeld en ingezet. De overheid wil daarnaast het gedrag van de energieverbruikers in besparende zin beïnvloeden. Daarbij gaat het om zuiniger gebruik van fossiele grondstoffen en een vermindering van de energiebehoefte. Energieverbruikers hebben hun eigen verantwoordelijkheid maar de overheid zal daarnaast een effectief instrumentarium moeten inzetten om de gestelde doelen te bereiken. Per gebruiksgroep lopen de mogelijkheden uiteen en daarom zal de inzet van beleidsinstrumenten per sector verschillen.

Als belangrijk aandachtsgebied geldt hierbij ook de terugdringing van de (auto)mobiliteit, i.c. een vermindering van de groei van het aantal kilometers in personen- en goederenvervoer. Hierbij spelen naast technische maatregelen ook financiële prikkels (prijs van vervoer) en het lokatiebeleid van de ruimtelijke ordening een rol. Bij dat laatste gaat het om het bundelen van wonen, werken, recreëren en voorzieningen en staat de bereikbaarheid per openbaar vervoer centraal. Het aandeel van het vervoer per spoor en water met een relatief gering emissieniveau zal een belangrijker functie krijgen als alternatief voor het vervoer over de weg.

Integraal ketenbeheer

Integraal ketenbeheer slaat op grondstoffen, producten en afvalstoffen. Hierbij gaat het om het beheersen van de gehele keten van grondstof tot en met afval, inclusief de gebruiksfase van het produkt. Het

doel van preventie en hergebruik van afvalstoffen is dat er minder emissie naar het milieu plaatsvindt van vaste en andere afvalstoffen. Vanuit milieu-oogpunt is het belangrijk te komen tot een optimaal gebruik van (niet-vervangbare) grondstoffen, een zo gering mogelijk verbruik van energie, een betere kwaliteit van produkten en beperking van emissies en afvalstromen tijdens de gehele levensloop van een produkt in de keten. Dit gebeurt niet alleen om de effecten in het afvalstadium te beperken, maar ook om de emissies en diffuse verspreiding van stoffen tegen te gaan en energie te besparen.

Het milieu als voorraadgrootheid gebruiken voor duurzame ontwikkeling betekent dat ten behoeve van toekomstige generaties voorraden zoveel mogelijk in stand moeten worden gehouden. Uitgangspunt bij voorraden van vernieuwbare grondstoffen als hout en vis is dat het gebruik de aanwas niet mag overschrijden. Bij de niet-vernieuwbare voorraden als metalen, fossiele energie en schoon grondwater dient er tenminste voor gezorgd te worden dat lekverliezen tijdens het gebruik zo klein mogelijk blijven omdat elk verbruik de voorraad verkleint.

Bij het benutten van de beschikbare ruimte moet eraan gedacht worden, dat het veranderen van de bestaande functie invloed heeft op de toekomstige gebruiksmogelijkheden. Een zuinig ruimtegebruik is bij de stedenbouw, woningbouw, industriële ontwikkelingen en nieuwe infrastructuur van toenemend belang. Een verdere versnippering van het landelijk gebied door infrastructuur en andere maatschappelijke activiteiten wordt zo mogelijk teruggedrongen danwel voorkomen.

Kwaliteitsbevordering

De bevordering van de kwaliteit geldt voor alle schakels in de keten van productie, consumptie en afvalverwijdering. Belangrijke aangrijpingspunten zijn de produkten en secundaire grondstoffen. Afvalpreventie en hergebruik van afvalstoffen vergen een betere kwaliteit van produkten. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het verlengen van de levensduur van produkten (beter te repareren) en om het verminderen van het gebruik van (primaire) grondstoffen door een zodanige samenstelling van produkten dat zij in de afvalfase opnieuw als grondstof kunnen worden gebruikt. Bij produkten is sprake van een goede kwaliteit indien deze langdurig in de behoefte kunnen voorzien, repareerbaar en geschikt voor hergebruik zijn.

De kwaliteit van productieprocessen in bedrijven kan worden bevorderd door de toepassing van schone technologie en door certificering en de invoering van kwaliteitszorg, milieuzorg en de zorg voor de arbeidsomstandigheden. Voorbeelden daarvan zijn de ISO 9000 normen voor kwaliteitszorg, het milieukeur en de milieucertificering.

Zwarte en grijze lijst van categorieën van inrichtingen (bedrijven) die een ernstige of zeer ernstige bedreiging vormen voor de kwaliteit van het grondwater

2.1 Toelichting

2.1.1 Gehanteerde systematiek

Om te komen tot een afgewogen lijst van categorieën van inrichtingen c.q. bedrijven die een ernstige of zeer ernstige bedreiging vormen voor het grondwater is gebruik gemaakt van "Bedrijven en milieuzonering", Vereniging van Nederlandse gemeenten, 's Gravenhage, juli 1992.

In "*Bedrijven en milieuzonering*" is per bedrijfstype onder meer een index voor het milieucompartiment bodem opgenomen. Hierbij geldt de volgende kwalitatieve omschrijving:

Bodemindex 1: potentieel geen of geringe emissie

Bodemindex 2: potentieel aanzienlijke emissie

Bodemindex 3: potentieel zeer ernstige emissie

De opgenomen bodemindex is de milieubelasting van het gemiddelde bedrijfstype. Daar waar tussen de bedrijven binnen hetzelfde bedrijfstype zeer grote verschillen voorkomen in milieubelasting (grote diversiteit) is dit als zodanig aangegeven.

In de zwarte lijst zijn in principe alle bedrijfstypen opgenomen met een bodemindex 3. Uitzondering is gemaakt voor die bedrijfstypen waarbinnen de diversiteit zeer groot is. Deze bedrijfstypen zijn geplaatst op de grijze lijst. Op de grijze lijst zijn tevens alle bedrijfstypen met een bodemindex 2 geplaatst. Daar waar is afgeweken van deze systematiek is dit onder punt 4, "puntsgewijze toelichting" aangegeven.

2.1.2 Beleid ten aanzien van categorieën van inrichtingen op de zwarte en grijze lijst

Nieuwvestiging

De *provinciale milieuverordening* onderscheidt een zwarte en een grijze lijst van bedrijfstypen. De zwarte lijst bevat bedrijfstypen die een zeer ernstige bedreiging vormen voor het grondwater; de grijze lijst bevat bedrijfstypen die een aanzienlijke potentiële bedreiging vormen voor het grondwater. Voor bedrijfstypen, voorkomend op de zwarte lijst, geldt een absoluut verbod tot vestiging in alle grondwaterbeschermingsgebieden. Voor bedrijfstypen, voorkomend op de grijze lijst, geldt een absoluut verbod tot vestiging in de zeer kwetsbaar geachte grondwaterbeschermingsgebieden¹; in de overige gebieden geldt geen absoluut verbod tot vestiging maar zij dienen te voldoen aan bepaalde ruimtelijke criteria en worden bijzondere voorschriften gesteld aan de milieuvergunning.

Uitbreiding

Bedrijfstypen, die voorkomen op de zwarte lijst, kunnen alleen uitbreiden indien wordt voldaan aan zowel milieuhygiënische criteria (bijvoorbeeld risico-analyse) en ruimtelijke criteria en aan bijzondere

1. Betreft de gebieden Boxmeer, Budel, Helvoirt, Macharen, Nuland, Vessem, Vierlingsbeek en Waalwijk

voorschriften die gesteld worden in het kader van de milieuvergunningen. Bedrijfstypen, die voorkomen op de grijze lijst, kunnen zich in de zeer kwetsbare gebieden eveneens uitbreiden onder dezelfde voorwaarden als bij de zwarte lijst. Binnen de overige grondwaterbeschermingsgebieden gelden geen aanvullende criteria en dient het uit te breiden bedrijf te voldoen aan de gestelde voorschriften ter bescherming van bodem en grondwater.

2.1.3 Beleid ten aanzien van niet-inrichtingen

De gehanteerde systematiek heeft tot gevolg dat slechts categorieën van inrichtingen, opgenomen in "bedrijven en milieuzonering", kunnen voorkomen op de zwarte dan wel grijze lijst. Evenwel kan ook voor niet-inrichtingen (activiteiten) gelden dat deze een potentieel ernstige bedreiging voor het grondwater zijn en op de grijze lijst thuis horen. Gedacht wordt daarbij aan bijvoorbeeld woningbouw, aanleg van wegen etc. In de planperiode zal op dit punt een integraal beleid worden ontwikkeld welke kan uitmonden in een uitbreiding van de grijze lijst met activiteiten. Overigens geldt voor bepaalde activiteiten op grond van de *provinciale milieuverordening* al wel een verbod behoudens ontheffing.

2.2 Zwarte lijst van categorieën van inrichtingen (bedrijven)¹

Ondergrondse opslag van brandbare vloeistoffen (k1, k2 en k3) t.b.v. de verkoop
 Opslag van meer dan 2500 kg bestrijdingsmiddelen in emballage
 Vatenspoelinstallaties
 Motorbrandstofpompen t.b.v. de verkoop
 Aardolieputten
 Aardolie- en gasexploratie (tijdelijke activiteit) Zoutwinning (putten)
 Lederfabrieken
 Houtconserveringsbedrijven (druk/vacuümprocessen of drenken e.d.)
 Aardolieraffinaderijen
 Cokesfabrieken
 Kunstharsenfabrieken e.d.
 Kleur- en verfstoffenfabrieken
 Grondstoffenfabrieken voor geneesmiddelen en fijnchemicaliën v.z.v: p.c. >= 1.000 t/j
 Chemische bestrijdingsmiddelenfabrieken
 Lijm- en plakmiddelenfabrieken
 Poetsmiddelenfabrieken
 Fotochemische productenfabrieken
 Springstoffen-, vuurwerkfabrieken e.d.
 Ruwijzer- en staalfabrieken
 Stalenbuizenfabrieken v.z.v: p.o. >= 2.000 m²
 Non-ferro-metaalerts-voorbewerkingsbedrijven v.z.v: p.c. >= 1.000 t/j
 Primaire non-ferro-metaalfabrieken v.z.v: p.c. >= 1.000 t/j
 Non-ferro-metaalsmelterijen e.d. v.z.v: p.c. >= 4.000 t/j
 Overige constructiewerkplaatsen (excl. lakken) v.z.v: p.o >= 2.000 m²
 Metalen emballage industrie (incl. lakken en moffelen)
 Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven v.z.v:
 ■ anodiseren, eloxeren
 ■ chemische oppervlaktebehandeling
 ■ galvaniseren (vernikkelen, verchromen, verzinken, verkoperen e.d.)
 Elektromotoren- en generatorfabrieken
 Schakel- en installatiemateriaalfabrieken
 Lampenfabrieken

1. (Categorieën bedrijven met een bodemindex 3 (zwarte lijst) en 2 (grijze lijst) volgens de brochure "Bedrijven en milieuzonering", VNG, Groene reeks nr. 80, juli 1992)

- Fabrieken voor gedrukte bedrading
- Scheepsbouw- en reparatiebedrijven v.z.v:
  - metalen schepen $\geq$ 25 meter
  - met proefdraaien verbrandingsmotoren $\geq$ 1 MW
- Scheepssloperijen
- Schroot v.z.v:
  - met schredders, persen
  - autosloperijen
- Zeevaart laad-, los- en overslagbedrijven v.z.v:
  - steenkool
  - olie, LPG e.d.
  - tankercleaning
- Binnenvaart laad-, los- en overslagbedrijven v.z.v:
  - steenkool met opslag oppervlak $\geq$ 2.000 m²
  - tankercleaning
- Vuilstortplaatsen
- Chemisch afvaldepots
- Afvalbewerkingsbedrijven v.z.v:
  - verwerking afgewerkte olie

2.3 Grijze lijst van categorieën van inrichtingen (bedrijven)¹

- Ondergrondse opslag van brandbare vloeistoffen (k1, k2 en k3)
- Opslag van meer dan 250 kg bestrijdingsmiddelen in emballage
- Opslag van meer dan 2500 kg gevaarlijke stoffen
- Bovengrondse opslag van brandbare vloeistoffen in tanks (K1, K2 en K3)
- Olie en kolen gestookte stookinstallaties $\geq$ 50 MW
- Motorbrandstofpompen
- Intensieve veehouderij:
  - varkensmesterijen
  - kalvermesterijen
  - stiermesterijen
- Tuinbouwbedrijven met open grondteelt
- Bijzondere tuinbouwbedrijven v.z.v:
  - champignonkwekerijen
  - bloembollen-droog- en prepareerbedrijven
- Tuinbouwbedrijven met bedekte teelt (kassen):
  - zonder kasverwarming
  - met olie of kolengestookte kasverwarming
- (Biet-)suikerfabrieken
- Olie- en vettenfabrieken
- Margarinefabrieken e.d. v.z.v: p.c. $\geq$ 250.000 t/j
- Gist- en spiritusfabrieken v.z.v: p.c. $\geq$ 5.000 t/j
- Textielblekerijen, -ververijen, -drukkerijen
- Loonblekerijen, -ververijen, -drukkerijen
- Textielveredelingsbedrijven n.e.g.
- Meubelfabrieken (incl. lakspuiterij)
- Dagbladdrukkerijen
- Vlakdrukkerijen v.z.v.:
  - offset-vellen-drukkerijen
  - offset-rotatie-drukkerijen
- Rotatie-diepdrukkerijen

1. (Categorieën bedrijven met een bodemindex 3 (zwarte lijst) en 2 (grijze lijst) volgens de brochure "Bedrijven en milieuzonering", VNG, Groene reeks nr. 80, juli 1992)

- Bitumineus wegenbouwmaterialenfabrieken
- Bitumineus dakbedekkingsmaterialenfabrieken
- Smeeroliën- en vettenfabrieken
- Overige aardolie- en steenkoolproduktenfabrieken v.z.v.:
  - steenkoolproduktenfabrieken n.e.g.
  - aardolieproduktenfabrieken n.e.g.
- Kunstmeststoffenfabrieken
- Anorganische chemische grondstoffenfabrieken n.e.g.
- Synthetische reuk- en smaakstoffenfabrieken
- Methanolfabrieken
- Vetzuren- en alkanolenfabrieken (niet synthetisch)
- Grondstoffenfabrieken voor geneesmiddelen en fijnchemicaliën v.z.v: p.c.< 1.000 t/j
- Organische chemische grondstoffenfabrieken n.e.g.
- Verf-, lak- en vernisfabrieken
- Zeep-, was- en reinigingsmiddelenfabrieken
- Chemische kantoorbenodigdhedenfabrieken
- Chemische produktenfabrieken n.e.g.
- Kunstmatige en synthetische garen- en vezelfabrieken
- Loopvlakvernieuwingsbedrijven, vloeropp. $\geq 100 \text{ m}^2$
- Cementfabrieken, p.c. $\geq 100.000 \text{ t/j}$
- Gipsfabrieken, p.c. $\geq 100.000 \text{ t/j}$
- Asbestcementwarenfabrieken, p.c. $\geq 100 \text{ t/d}$
- Stalenbuizenfabrieken v.z.v: p.o. $< 2.000 \text{ m}^2$
- Koudbandwalserijen, p.o. $\geq 2.000 \text{ m}^2$
- Profielzetterijen, p.o. $\geq 2.000 \text{ m}^2$
- Draadtrekkerijen e.d., p.o. $\geq 2.000 \text{ m}^2$
- Non-ferro-metaalerts-voorbewerkingsbedrijven v.z.v: p.c. $< 1.000 \text{ t/j}$
- Primaire non-ferro-metaalfabrieken v.z.v: p.c. $< 1.000 \text{ t/j}$
- Non-ferro-metaalsmelterijen e.d. v.z.v: p.c. $< 4.000 \text{ t/j}$
- Non-ferro-metaalwalserijen, -trekkerijen e.d.
- IJzer- en staalgieterijen
- Non-ferro-metaalgieterijen
- Grofsmederijen, anker- en kettingfabrieken v.z.v: p.o. $\geq 2.000 \text{ m}^2$
- Stamp-, pers-, dieptrek- en forceerbedrijven
- Schroeven, massadraaiwerk-, veren- e.d. industrie
- Tank-, reservoir- en pijpleidingbouwbedrijven
- Overige constructiewerkplaatsen (excl. lakken) v.z.v: p.o. $< 2.000 \text{ m}^2$
- Metalen meubelfabrieken e.d. (incl. lakken en moffelen)
- C.v.-ketel en -radiatorenfabrieken (excl. moffelen)
- Overige metaalwarenind.
- Smederijen, lasinrichtingen, bankwerkerijen e.d.
- Metaaloppervlaktebehandelingsbedrijven v.z.v:
  - mechanische oppervlaktebehandeling (slijpen, polijsten)
  - emaileren
  - metaalharden
  - lakspuiten en moffelen
  - scoperen (opspuiten van zink)
  - thermisch verzinken
  - thermisch vertinnen
- Machine-industrie v.z.v:
  - p.o. $\geq 2.000 \text{ m}^2$
  - met proefdraaien verbrandingsmotoren $\geq 1 \text{ MW}$
- Accumulatoren- en batterijenfabrieken
- Elektrische en elektrotechnische apparatenfabrieken
- Autofabrieken en -assemblagebedrijven
- Scheepsbouw- en reparatiebedrijven v.z.v:
  - houten schepen

- kunststof schepen
- metalen schepen < 25 meter
- Scheepsschilder- en schoonmaakbedrijven e.d.
- Wagonbouw- en spoorwegwerkplaatsen (lijnwerkplaatsen)
- Vliegtuigbouw en -reparatiebedrijven
- Compostbedrijven
- Olie- en kolengestookte elektriciteitsproductiebedrijven v.z.v vermogen ≥ 50 MW
- Gesloten opslag van dierlijke meststoffen
- Ertsen (incl. overslag)
- Minerale olieproducten (excl. brandstoffen)
- Vaste, vloeibare en gasvormige brandstoffen
- Vaste brandstoffen v.z.v: kolenterminal met opslagopp. ≥ 2.000 m²
- Vloeibare brandstoffen
- Chemische grondstoffen en chemicaliën voor industriële toepassing
- Bestrijdingsmiddelen
- Schroot; algemeen
- Autoreparatiebedrijven (excl. plaatwerken, spuiten en tectyleren)
- Autoreparatiebedrijven n.e.g. met tectyleerderij
- Goederenwegvervoerbedrijf met schoonmaken tanks
- Zeevaart laad-, los- en overslagbedrijven v.z.v:
  - stukgoed
  - ertsen, mineralen e.d.
- Binnenvaart laad-, los- en overslagbedrijven v.z.v:
  - ertsen, mineralen e.d.
  - steenkool opslag opp. < 2.000 m²
  - olie, LPG e.d.
- Luchthavens
- Vliegtuigverhuurbedrijven
- Land-, lucht- en zeemachtkazernes e.d.
- Sportaccomodaties v.z.v:
  - skelterbanen
  - autocircuits, motorcrossterreinen e.d.
- Vuiloverslagstations
- Gemeentewerven
- Afvalbewerkingsbedrijven v.z.v:
  - kabelbranderijen
  - oplosmiddeltherugwinning
  - vuilverbrandingsinrichtingen: huisvuil, slib
  - vuilverbrandingsinrichtingen: chemisch afval
  - verwerking fotochemisch en galvano-afval
- Ongedierte bestrijdings- en ontsmettingsbedrijven
- Chemische wasserijen en ververijen

Gebruikte afkortingen

- p.c. = productie capaciteit
- p.o. = productie oppervlak
- o.c. = opslag capaciteit
- t/j = ton per jaar
- t/d = ton per dag
- v.z.v. = voor zover
- n.e.g. = niet eerder genoemd

Emissiereductiepercentages voor prioritaire stoffen en bestrijdingsmiddelen in het thema verspreiding t.o.v. de emissies in 1985

STOF	2000		
	b	l	w
trichlooretheen		50	50
tetrachlooretheen		50	50
1,2-dichloorethaan		50	50
dichloormethaan		50	50
trichloormethaan		50	50
tetrachloormethaan		50	50
1,1,1,-trichloorethaan		99	99
hexachloorcyclohexaan		50	50
vinylchloride		50	50
chlooranilines		50	50
chloorbenzenen		50	50
trichloorbenzeen		50	50
hexachloorbenzeen		50	50
chloorfenolen		50	50
pentachloorfenol		50	50
benzeen		75	50
tolueen		50	50
fenol		50	50
propyleenoxide		0	50
ethyleenoxide		50	50
etheen		50	50
formaldehyde		50	50
methylbromide		50	50
styreen		50	50
acrylonitril		50	50
acroleïne		50	50
PCB's		99	99
dioxinen		70	70

STOF	2000		
	b	l	w
ftalaten		50	50
PAK's		80 à 90 *	90
fluoriden		50	50
fijn stof		50	-
zwavelwaterstof		50	50
asbest			*
zink	50	50	50
chrom	50	50	* 50
cadmium	70	70	* 70
lood	70	70	70
kwik	70	70	70
koper	50	50	50
nikkel	50	50	50
arseen		50	50
bestrijdingsmiddelen** landbouw	75	50	90

* beleidsstandpunt rijk, reductiepercentages gedifferentieerd naar doelgroep en naar bron

** t.o.v. periode 1984 - 1988; reductie van het gebruik is minimaal 50% (grondontsmettingsmiddelen 68%, herbiciden/loofdodingsmiddelen 45%, insecticiden, fungiciden en overige middelen 36%) in 2000

b = bodem

l = lucht

w = water

Afvalstoffenbeleid 1995-1999

4.1 Algemeen

Het in deze paragraaf vastgestelde beleid geldt voor alle afvalstromen, met uitzondering van gevaarlijk afval. Het beleid ten aanzien van gevaarlijk afval is neergelegd in het *Meerjarenplan verwijdering gevaarlijke afvalstoffen*, waarvoor verwezen wordt naar paragraaf 4.2.11.

In het afvalbeleid staat voorop het verminderen van het afvalaanbod via preventie en hergebruik en het zo milieuhygiënisch en doelmatig mogelijk verwijderen van het voor eindverwerking in aanmerking komend afval. Preventie, hergebruik en eindverwerking hangen onlosmakelijk met elkaar samen. Daarom dient een integrale ketenbenadering tot stand te komen.

Bij de uitwerking van het integrale ketenbeheer dient rekening te worden gehouden met de nieuwe milieuwetgeving, de ontwikkelingen op landelijk niveau en met de dynamiek van de ontwikkelingen in afvalbeleid en -uitvoering. In de Wet milieubeheer is de rol van de provincie verzwaaard. In IPO-verband is hierop geanticipeerd door in nauwe samenwerking tussen de provincies belangrijke ontwikkelingen goed voor te bereiden. Op landelijk niveau heeft het AOO op basis van een kaderbrief van het ministerie van VROM de voorbereidingen van het tweede 10-jarenplan ter hand genomen. Bij de diverse onderdelen in deze bijlage is hieraan gerefereerd.

4.1.1 Preventie

De algemene preventiedoelstelling van 10% in het jaar 2000 zal in belangrijke mate gerealiseerd moeten worden via landelijke (wettelijke) maatregelen van de rijksoverheid. De minister heeft namelijk belangrijke bevoegdheden op grond van de Wet milieubeheer en bepaalt daarmee voor een groot deel de mogelijkheden van lagere overheden om preventiebeleid te voeren. Zo zal de minister via het uitvoeren van AMvB's produktenbeleid voeren, producentverantwoordelijkheid invoeren en convenanten met relevante doelgroepen afsluiten. Op basis van een aantal criteria (zoals grootte en milieubezwaarlijkheid van de afvalstroom en preventiepotentieel) heeft de minister afvalstromen geselecteerd, waarvoor preventiebeleid is ontwikkeld. Dit beleid is vastgelegd in de rijksnota "Preventie en hergebruik" en de op basis daarvan geproduceerde documenten. Het geheel van deze documenten is uitgangspunt van ons beleid.

Het voorkomen (waaronder hergebruik binnen de bedrijven zelf) van afval heeft al jaren de hoogste prioriteit binnen het landelijk en provinciaal afvalstoffenbeleid, maar heeft tot op heden tot onvoldoende resultaten geleid. De doelstelling van 10% preventie in het jaar 2000 zal bij continuering van het vigerend beleid niet worden gehaald (7%). Gelet op de steeds toenemende hoeveelheid afval, zal preventie in deze planperiode meer aandacht moeten krijgen.

Op basis van het rijksbeleid en gelet op het beschikbaar provinciaal instrumentarium, zullen de stromen industrieel afval en kantoor-, winkel en dienstenafval (KWD-afval) in deze planperiode prioriteit krijgen binnen het provinciaal preventiebeleid. Bij benadering van deze afvalstromen zal ook aandacht besteed worden aan de moeilijk bereikbare bedrijven uit deze doelgroep (kleine KWD-bedrijven en detailhandel) via intermediairs.

De provincie zal gebruik maken van een mix aan instrumenten om een bijdrage te kunnen leveren aan het realiseren van de preventiedoelstellingen.

Hierna worden de hoofdlijnen van het provinciaal preventiebeleid vastgelegd. Een verdere uitwerking voor preventie bij bedrijven zal plaatsvinden in een nog op te stellen preventieprogramma. Dit programma is in 1995 door ons vastgesteld.

Communicatief instrumentarium

Bij de inzet van communicatief instrumentarium zal onderstaand traject worden gevolgd.

Demonstratieprojecten

Ter vergroting van het draagvlak voor preventie en het genereren van kennis over preventiemaatregelen zullen demonstratieprojecten uitgevoerd worden. De demonstratieprojecten zullen primair plaatsvinden bij bedrijven waarvoor de provincie vergunningverlenend gezag is binnen de prioritaire branches zoals benoemd in bijlage 5 van het PMP-3 en bij overheidsinstanties (zoals de provincie zelf). Bij de selectie van bedrijven zullen vooral de homogeniteit van de bedrijfstak en de (financiële) bereidheid van het bedrijf om in het project te participeren een rol spelen.

Overdracht van informatie

Omtrent de resultaten van de demonstratieprojecten zal gecommuniceerd worden met de rest van de branche c.q. overheid. De provincie zal actief bevorderen dat de resultaten van de demonstratieprojecten worden overgedragen binnen de branche. De resultaten van de proefprojecten zullen -waar mogelijk en nodig- in provinciale vergunningen van de overige bedrijven binnen de branche geïmplementeerd worden.

Individuele begeleiding

Bij het toepassen van ervaringen bij andere bedrijven uit de branche is individuele begeleiding noodzakelijk. De provincie zal de individuele begeleiding van bedrijven binnen de prioritaire branches faciliteren en waar mogelijk aansturen. De uitvoering vindt plaats in het kader van de vergunningverlening en (in hoofdzaak) door andere organisaties die dicht bij de bedrijven staan zoals bedrijfsmilieudiensten (BMD's), innovatiecentra (IC's), nutsbedrijven, NV Afvalsturing.

Preventienetwerk

De provincie neemt het voortouw bij het ontwikkelen en in stand houden van een steunpunt preventie, dat zich met name bezig houdt met preventie bij bedrijven.

Van de overheden wordt ter realisering van de taakstellingen verwacht dat tijd en geld worden ingezet voor het opzetten en/of intensiveren van preventiebeleid. Van gemeenten wordt verwacht dat in regionaal verband uitwerking aan het landelijk en provinciale preventiebeleid gegeven wordt, met name gericht op huishoudens en bedrijven. Gemeenten dienen consumenten voor te lichten over de mogelijkheden van preventie, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van actueel voorlichtingsmateriaal van de rijksoverheid.

Juridisch instrumentarium

Voor bedrijven die niet zelf het initiatief nemen tot het treffen van preventiemaatregelen zal de notitie "*Preventie in de Wet milieubeheer vergunning*", opgesteld door de Universiteit van Amsterdam (maart 1993), gehanteerd worden. De provincie zal in vergunningen voor bedrijven waarvoor zij vergunningverlenend gezag is de verplichting tot het maken van (elementen van) een preventieplan opnemen. Dergelijke vergunningvoorschriften zullen leiden tot een PRISMA-doorlichting (Project industriële successen met afvalpreventie) en tot het daadwerkelijk treffen van preventiemaatregelen. De provincie zal na ervaring met deze preventievoorschriften te hebben opgedaan, overwegen instructievoorschriften op te leggen voor bedrijven waarvoor de gemeenten bevoegd gezag zijn. Hierbij wordt tevens verwezen naar het gestelde onder de doelgroep industrie. Prioriteit zal worden toegekend aan de prioritaire branches zoals benoemd in bijlage 5 PMP en aan bedrijven die daartoe vanuit actuele gegevens uit de registratieverplichting van de Verordening bedrijfsafvalstoffen (en de provinciale milieuverordening (PMV) waarin de Verordening bedrijfsafvalstoffen is opgegaan) aanleiding geven.

De provincie zal bij haar preventiebeleid voor bedrijfsmatige activiteiten aansluiten bij de AOO-notitie "Preventie bij bedrijfsmatige activiteiten".

Daarnaast zal de provincie juridische instrumenten inzetten in het kader van het acceptatiebeleid (stortverboden, tarifiering) bij stortplaatsen en AVI's. Daarmee zullen indirect recyclings-activiteiten en preventie worden gestimuleerd (zie ook de paragrafen 4.1.3 en 4.1.4).

Financieel instrumentarium

De provincie zal een onderzoek instellen naar de wenselijkheid en haalbaarheid van het oprichten van een preventiefonds. Uit dit fonds zouden projecten en activiteiten gericht op preventie (eventueel op basis van het "no cure, no pay"-principe) kunnen worden (voor)gefinancierd. Als uitgangspunt wordt gehanteerd dat de voeding van het fonds zal plaatsvinden door tariefverhoging van de eindverwerking. Verhoging van de storttarieven (in het *NMP 2* is als doelstelling opgenomen dat het storttarief tot het verbrandingstarief zal worden verhoogd, hetgeen nog zal worden uitgewerkt in een separate tarievennotitie) zal indirect leiden tot preventie. Ten aanzien van de mogelijkheden ter beïnvloeding van de storttarieven zal de provincie de resultaten van het IPO-project A65 (Handreiking provinciaal tarievenbeleid voor stortinrichtingen) implementeren.

De Gemeentewet maakt het juridisch mogelijk dat gemeenten de tarieven van de afvalstoffenheffing voor huishoudens differentiëren naar mate van aanbod van afvalstoffen. De provincie zal de resultaten van lopende proefprojecten met gedifferentieerde tariefstelling onderzoeken en zo nodig zelf een proefproject starten. Na evaluatie van de proefprojecten, zullen de resultaten daarvan aan gemeenten worden aangeboden. Het instellen van gedifferentieerde tarieven zal onderwerp zijn van het eerdergenoemde convenant tussen de in Noord-Brabant opererende overheden.

4.1.2 Hergebruik

Cruciaal voor het bereiken van de doelstellingen ten aanzien van verbranden en storten zijn de mogelijkheden tot hergebruik (c.q. afzet als secundaire grondstof) van diverse afvalstoffen. Hergebruik van afvalstoffen zal slechts van de grond kunnen komen als voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

- de afvalstof kan in technisch, milieuhygiënisch en economisch opzicht concurreren met een primaire grondstof.
Vooralsnog ontbreekt landelijke normering voor de milieuhygiënisch verantwoorde toepassing van secundaire grondstoffen. Daardoor is het veelal niet duidelijk in welke gevallen en onder welke condities de secundaire grondstoffen toegepast kunnen/mogen worden. Afzetmogelijkheden worden daardoor aanzienlijk beperkt;
- er is een positieve attitude ten aanzien van de inzet van secundaire grondstoffen.
Geconstateerd moet worden dat toepassing van secundaire grondstoffen door de markt met argwaan wordt bekeken. Ook wanneer de kwaliteit van de materialen technisch en milieuhygiënisch (bewezen) voldoende is en deze vergelijkbaar zijn met primaire grondstoffen, worden deze toch beschouwd als "tweedehands-materialen". Dit heeft negatieve gevolgen voor de afzet;
- de secundaire grondstof dient door flankerende maatregelen geleid te worden in de richting van hergebruik.
Hergebruik van afvalstoffen blijkt veelal duurder te zijn dan het storten of -in mindere mate- verbranden daarvan;
- de kwaliteit van secundaire grondstoffen is voldoende gegarandeerd.
Om te beoordelen of de toepassing van een secundaire grondstof voldoet aan de geldende milieuhygiënische eisen en aan de technische specificaties (functionele eisen) geldt zowel voor het bevoegd gezag als voor de gebruiker dat het nodig is te beschikken over betrouwbare en algemeen geaccepteerde kwaliteitsverklaringen. In samenhang hiermee zullen acties gericht op kwaliteitsverbetering (met name gescheiden inzameling van afvalcomponenten en verder doorgevoerde bewerking) noodzakelijk zijn;
- er is voldoende perspectief voor een structurele afzetmarkt voor de toepassing van secundaire grondstoffen. Gebleken is dat de inzet van secundaire grondstoffen veelal laagwaardig is terwijl een hoogwaardige toepassing mogelijk is. Een hoogwaardige toepassing zou de concurrentiepo-

sitie van secundaire grondstoffen versterken. Evenzo geldt dat de materialen veelal een beperkt afzetgebied kennen, hetgeen zorgwekkend is voor de continuïteit van de afzet.

Met het oog op het belang van het bevorderen danwel veilig stellen van de afzet van afvalstoffen als secundaire grondstoffen en het realiseren van de hergebruiksdoelstellingen, zal de provincie de haar ter beschikking staande instrumenten aanwenden om de daartoe noodzakelijke maatregelen te effectueren. Als belangrijke instrumenten kunnen worden genoemd:

- het doorvoeren van stort- en/of verbrandingsverboden voor afvalstoffen die (potentieel) als secundaire grondstof (op hoogwaardige wijze) kunnen worden ingezet;
- het beïnvloeden van de toepassingsmogelijkheden van secundaire grondstoffen. Vooruitlopend op het Bouwstoffenbesluit heeft de provincie (milieuhygiënische) criteria ontwikkeld voor de afzet van een aantal afvalstromen als secundaire grondstof en deze in de PMV opgenomen. Deze criteria zijn in IPO-verband overgenomen. Het Bouwstoffenbesluit zal bij het van kracht worden in de plaats treden van deze criteria. De criteria (interimnormering) zijn in appendix 1 opgenomen. De provincie zal in nauw overleg met het rijk en relevante belangengroepen bevorderen dat in lijn met het Bouwstoffenbesluit zo snel mogelijk zal worden gekomen tot kwaliteitsverklaringen voor secundaire grondstoffen danwel certificering van recyclingsprocessen;
- het binnen de provincie waarborgen van voldoende recyclingscapaciteit en het stimuleren (en beschermen) van hoogwaardige recyclingstechnieken, (zie ook paragraaf 4.1.5);
- het beïnvloeden van de afzetmarkt voor secundaire grondstoffen. De provincie zal, in navolging van de tweede motie Lansink de secundaire grondstof, die vrijkomt na bewerking in een doelmatige inrichting (voorzien van een adequate vergunning), beschouwen als een economisch goed, althans zolang de afzet van dat goed:
  - gegarandeerd is;
  - conform bovengenoemde criteria milieuhygiënisch verantwoord plaatsvindt;
  - niet vergelijkbaar is met een gangbare afvalverwerking;
- de beïnvloeding van de tarieven voor storten en verbranden. De provincie zal bezien welke mogelijkheden de Wet milieubeheer (zoals art. 8.14) biedt, waarbij de resultaten van het IPO-project A65 zullen worden betrokken.

Om te bereiken dat meer wordt gezocht naar mogelijkheden om secundaire grondstoffen, zoals licht verontreinigde/gereinigde grond en zand uit bewerkte baggerspecie, in te zetten zal de provincie een terughoudend vergunningenbeleid voor ontgrondingen voeren (zoals het opnemen van een wintempobepaling in de vergunning).

Tevens beoogt de provincie een convenant te sluiten met de eerdergenoemde in de provincie opererende overheden (rijkswaterstaat, provincie, waterschappen, samenwerkende gewesten en 5 grote gemeenten), waarin inspanningsverplichtingen worden opgenomen om secundaire grondstoffen zelf daadwerkelijk in eigen beheer aan te wenden. Als uitgangspunt daarbij geldt dat in grootschalige werken in de weg- en waterbouw, indien voldaan wordt aan de eisen van de interimnormering/Bouwstoffenbesluit (bij voldoende aanbod), uitsluitend secundaire grondstoffen zullen worden gebruikt, tenzij civieltechnische- of materiaaltechnische eisen zich hiertegen verzetten.

4.1.3 Verbranden en storten

Niet vermijdbare brandbare afvalstoffen die niet kunnen worden gerecycled dienen conform het vigerende landelijke en provinciale afvalstoffenbeleid in principe verbrand of anderszins thermisch behandeld te worden met terugwinning van de daarbij vrijkomende energie. Tot nu toe is voor de vrijkomende brandbare afvalstoffen in Noord-Brabant verbrandingscapaciteit gepland voor (een gedeelte van) het huishoudelijk- en vergelijkbaar bedrijfsafval en voor zuiverings-slib.

Voor communaal zuiverings-slib en met communaal slib vergelijkbaar bedrijfs-slib zal door de gezamenlijke Noordbrabantse waterschappen op het industrieterrein Moerdijk een grootschalige slibverbrandingsinrichting met een capaciteit van 100.000 ton droge stof per jaar worden opgericht.

Het integraal ingezamelde huishoudelijk afval, grof huisvuil en het niet herbruikbare brandbare bedrijfsafval (KWD-afval, markt-, veeg en drijfval, niet procesgebonden industrie-afval, niet specifiek ziekenhuisafval, brandbare fractie uit het bouw- en sloopafval) zal eveneens verbrand worden. De verbran-

ding zal vrijwel geheel plaatsvinden in de door de NV Afvalverbranding Zuid-Nederland (NV AZN) geplande grootschalige AVI('s) voor de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland (de regio Zuid-Nederland). De maximale capaciteit is vastgesteld op 1,2 miljoen ton brandbaar afval per jaar voor de gehele regio Zuid-Nederland. Dit is inclusief de capaciteit van de bestaande kleinschalige AVI Heeren met een capaciteit van ca. 40.000 ton/jaar. Uitbreiding van de bestaande kleinschalige AVI zal niet meer worden toegestaan. Eventueel noodzakelijke uitbreiding van de geïnstalleerde capaciteit zal om doelmatigheidsredenen geschieden bij de grootschalige AVI's, teneinde een voldoende beheersing van de kosten, de capaciteit en de sturing van de eindverwerking van afvalstoffen zeker te stellen.

Eind 1995 zal het tweede TJP-A (1995-2005) verschijnen waarin onder meer de bijgestelde prognoses omtrent het afvalaanbod en de benodigde afvalverwijderingscapaciteit zal worden aangegeven. Niet uitgesloten kan worden dat een (belangrijk) gedeelte van het brandbare afval op een andere wijze be- of verwerkt zal worden. Wanneer dit het geval is zal de benodigde verbrandingscapaciteit evenredig afnemen. De landelijke voortschrijdende planning van de benodigde afvalverwijderingscapaciteit in AOO-verband (elke 3 jaar herziening van het TJP-A) voorkomt dat er overcapaciteit zal ontstaan bij afvalverbrandende bedrijven. De in Zuid-Nederland te installeren verbrandingscapaciteit zal in AOO-verband worden afgestemd in samenhang met de resultaten van de landelijke discussie over de sturing van brandbaar afval. Wanneer er onvoldoende verbrandingscapaciteit aanwezig is, zal er te allen tijde als achtervang gestort moeten kunnen worden. Dit houdt in dat bij de planning van de benodigde stortcapaciteit rekening gehouden zal worden met tegenvallende ontwikkelingen met betrekking tot preventie en hergebruik en met een overschot aan brandbaar afval.

Het provinciaal afvalverwijderingsbedrijf Zuid-Holland (PROAV) onderzoekt de mogelijkheid om op het industrieterrein Moerdijk een proefinstallatie (capaciteit 100.000 ton/jaar) voor het vergisten van afval op te richten. Deze installatie is primair gericht op voorbereiding van het te verbranden afval. Het al dan niet toelaten van een dergelijke installatie op Brabants grondgebied, zal mede afhankelijk worden gesteld van besluitvorming in AOO verband. Daarnaast worden de mogelijkheden nagegaan om ook procesafvalstromen uit de voedings- en genotmiddelenindustrie in Noord-Brabant in de afvalvergisting-sinstallatie op een hoogwaardige wijze te verwerken. Afhankelijk van de resultaten van de -eventueel op te richten- proefinstallatie en de landelijke beleidsontwikkelingen in AOO verband, zal de provincie beoordelen of de afvalvergistingstechniek op grote schaal kan worden ingevoerd.

In verband met de geplande verbrandingscapaciteit voor de regio Zuid-Nederland, is een beleidsmatige sturing van het brandbare afval noodzakelijk. Vanaf het moment dat de AVI Moerdijk operationeel is dient in principe al het brandbare afval van gemeenten en bedrijven via de hoofdinfrastructuur (zie figuur 2) tegen een uniform verwijderingsstarief voor overslag, transport en verbranding, ter verwerking te worden aangeboden. Het zonder meer storten van het integraal ingezamelde afval van gemeenten en het brandbare afval van bedrijven is niet meer toegestaan. De meest optimale vorm van sturing wordt thans door de provincie onderzocht. De resultaten hiervan zullen ter uitvoering worden gebracht. Het verwijderingsstarief voor brandbaar afval dient te worden verevend met de verwijderingskosten voor het storten van de hoeveelheid brandbaar afval waarvoor (nog) geen verbrandingscapaciteit voorhanden is (de overflow). De NV Afvalsturing zal in overleg met de provincie en de afvalverwerkers een regeling hiertoe opstellen. Het mag derhalve voor de gemeenten en bedrijven voor wat betreft de tariefstelling geen verschil uitmaken of brandbaar afval wordt verbrand of om capaciteitsredenen moet worden gestort.

Het storten van afval zal aanzienlijk beperkt moeten worden door het beleid in deze planperiode te richten op het tot stand brengen van preventie, het optimaliseren van hergebruik en het introduceren van verbranding van niet te voorkomen en niet te hergebruiken afvalstoffen. Er is nog slechts plaats voor storten van die afvalstoffen die niet -tegen acceptabele kosten- voor hergebruik en verbranding (inclusief overflow) in aanmerking komen. Dit houdt in dat voor zover voor een bepaalde afvalcategorie een reële mogelijkheid tot hergebruik danwel verbranden bestaat en daartoe ook voldoende capaciteit voorhanden is, voor die desbetreffende afvalstroom een stortverbod opgelegd zal worden. De minister heeft inmiddels aangekondigd dat bij AMvB landelijk een 30-tal stortverboden geïntroduceerd zal worden. De provincie zal zorgdragen voor het effectueren van deze landelijke stortverboden. Daar waar de landelijke stortverboden in verband met de bijzondere Brabantse situatie te lang op zich laten wachten, danwel wanneer landelijk (vooralsnog) geen stortverbod voor een bepaalde voor de

provincie relevante afvalstof is aangekondigd, zullen provinciale stortverboden worden opgelegd. De introductie van een stortverbod voor Noord-Brabant zal worden overwogen als:

- er sprake is van specifiek Brabantse afvalstoffen of van een afvalstof waarvan in Brabant in verhouding grotere hoeveelheden vrijkomen dan in Nederland en op stortplaatsen worden aangeboden;
- in Brabant (eerder dan landelijk) alternatieven voor storten in beeld komen, danwel als aangesloten kan worden bij alternatieven in andere provincies.

De provincie zal jaarlijks aangeven voor welke afvalstoffen provinciale stortverboden worden opgelegd en binnen welke tijdspanne deze in werking treden.

De provincie wijst de gewesten er op dat zij verantwoordelijk zijn voor het veilig stellen van de benodigde stortruimte voor de middellange termijn zoals aangegeven in het op 16 juli 1992 door Provinciale Staten vastgestelde *Stortplaatsenbeleidsplan*. Dit geldt ook voor C-2 AVI reststoffen, C-3 en C-4 afvalstoffen.

Met name de gewesten Breda e.o., Noordoost-Brabant en Zuidoost-Brabant hebben een beperkte stortcapaciteit. Voor de berging van gevaarlijk afval wordt verwezen naar paragraaf 4.2.11. Rekening houdend met langdurige procedures die vooraf gaan aan de realisering van stortplaatsen, blijft het tijdig veilig stellen van het storten als laatste schakel in de afvalverwijderingsketen, van het grootste belang. Waarschijnlijk wordt met ingang van 1 januari 1998 de gewestelijke indeling in Noord-Brabant, conform de Wet gemeenschappelijke regelingen, gewijzigd. De nieuw gevormde gewesten (Zuidoost-Brabant, Noordoost-Brabant, Midden-Brabant en West-Brabant) zijn dan primair verantwoordelijk voor het veilig stellen van de benodigde stortruimte. In verband met het te wijzigen aanbod van afval zal de provincie in overleg met de gewesten de gewenste schaalgrootte van stortplaatsen bepalen en zal bezien worden op welke wijze organisatorisch aan het storten vorm kan worden gegeven. Gestreefd wordt naar maximaal één stortplaats per nieuw gevormd gewest.

De provincie start in 1995 met het opstellen van een Uitwerkingsplan storten PMP. Dit uitwerkingsplan schenkt aandacht aan de gewijzigde hoeveelheid en samenstelling, de tarieven, de sturing en de nazorg van het te storten afval.

Met betrekking tot de nazorg van stortplaatsen wordt een onderscheid gemaakt tussen stortplaatsen die vóór 1 maart 1995 gesloten zijn en die welke op 1 maart 1995 nog operationeel zijn, danwel nog operationeel zullen worden.

Ten aanzien van de gesloten stortplaatsen in Noord-Brabant is eind 1994 het Verkennend Onderzoek Stortplaatsen (VOS-inventarisatie) afgerond. Met dit onderzoek is inzicht verkregen in de milieusico's van 585 voormalige stortplaatsen. De provincie is voor de korte termijn voorstander van een vervolgaanpak, met financiering uit een vrijwillige opcentenregeling, zoals die door de gezamenlijke gewesten/samenwerkingsverbanden reeds met de VOS-inventarisatie is ingezet. Hiermee wordt immers op de meest directe wijze uitvoering gegeven aan de ideeën van de commissie Bodemsanering (Cie. Wel-schen) met betrekking tot de nazorg van voormalige stortplaatsen. Hoewel op nationaal niveau een eerste aanzet is gegeven, zal een IPO-kader waarin de nazorg van gesloten stortplaatsen in al zijn facetten (technisch, organisatorisch, juridisch en financieel) is geregeld, nog zeker enige jaren op zich laten wachten. Daarom is het voeren van een Noordbrabants interimbeleid (provincie en de gezamenlijke gewesten/samenwerkingsverbanden) voor het oplossen van de meest acute knelpunten van belang. Een door de Stuurgroep VOS gepresenteerd Plan van Aanpak is opgesplitst in drie termijnen:

- korte termijn (1995-1996) voor de uitvoering van vervolgonderzoek en uitvoering van tijdelijke maatregelen van acute knelpunten voor de stortplaatsen met urgentiescore 3;
- middellange termijn (1997-2000) voor de uitvoering van onderzoek voor de stortplaatsen met urgentiescore 2;
- lange termijn (vanaf 2001) voor de uitvoering van definitieve en duurzame bodembeschermende maatregelen voor alle gesloten stortplaatsen.

In het licht van toekomstige landelijke ontwikkelingen zal de provincie voornamelijk het korte termijn traject uitvoeren en besluitvorming over de uitvoering van de middellange en lange termijn verplaatsen naar eind 1996 respectievelijk eind 2000.

Voor wat betreft de per 1 maart 1995 nog operationele of te operationaliseren stortplaatsen geldt dat de nazorg van deze stortplaatsen is geregeld in het wetsvoorstel Leemtewet bodembescherming. Naar verwachting zal dit wetsvoorstel medio 1996 in werking treden.

Nazorg wordt in het wetsvoorstel omschreven als het in stand houden, onderhouden en zonodig herstellen, verbeteren of vervangen van de bodembeschermende voorzieningen die op de stortplaats zijn getroffen, alsmede het inspecteren daarvan en het regelmatig onderzoek van de bodem onder de stortplaats. In geval van verontreiniging of aantasting van de bodem dienen noodzakelijke maatregelen getroffen te worden, met inbegrip van het saneren van de bodem.

In het wetsvoorstel is bepaald dat de provincie zowel de bestuurlijke, organisatorische als financiële eindverantwoordelijkheid draagt voor de nazorg. De daadwerkelijke uitvoering van de nazorg kan door de provincie worden overgedragen aan een rechtspersoon. Gedeputeerde Staten zijn belast met het beheer van een door de provincie op te richten nazorgfonds. Deze verantwoordelijkheid kan niet worden overgedragen aan derden. Het nazorgfonds verkrijgt inkomsten door heffingen die opgelegd worden aan stortplaatsen. Deze heffingen krijgen naar verwachting hun juridische grondslag in een provinciale belastingverordening.

Vanuit een oogpunt van uniformiteit wordt in interprovinciaal verband een kader aangegeven voor de implementatie van het wetsvoorstel door de afzonderlijke provincies. Na vaststelling van dit kader door het IPO (naar verwachting eind 1995) zal de provincie overgaan tot het daadwerkelijk oprichten van een nazorgorganisatie, het instellen van een nazorgfonds en het opstellen van een provinciale belastingverordening. De provincie zal daarvoor in overleg treden met stortplaatsexploitanten om, ten behoeve van de provinciale uitvoering van het wetsvoorstel, voldoende draagvlak te creëren bij betrokkenen en bestaande kennis en ervaring over nazorg te benutten om waarborgen te scheppen voor een toereikend nazorgbeleid.

Het beleid van de provincie is erop gericht dat, vooruitlopend op deze ontwikkelingen, de stortplaatsexploitanten reeds nu de kosten voor nazorg volledig in het storttarief doorberekenen. De hiermee gereserveerde gelden voor nazorg dienen aan het provinciale nazorgfonds ten goede te komen.

Er zijn in Noord-Brabant vier inmiddels gesloten regionale stortplaatsen (Kragge I, Bavel/Dorst, Waalwijk en Voorste Heide), die door de omvang, aard en samenstelling van het gestorte afval en de wijze van storten in het verleden een potentieel milieurisico vormen voor de toekomst, maar niet onder de rechtskracht van de Leemtewet vallen. De provincie is voornemens het beschermingsniveau van deze stortplaatsen op stortbesluitniveau te laten brengen en deze stortplaatsen vervolgens om praktische redenen onder te brengen bij de nazorgorganisatie, zonder dat de formele verantwoordelijkheid van de nazorg overgaat op de provincie. De provincie zal in overleg met de betreffende vergunninghouders nader onderzoeken op welke wijze dit zal kunnen geschieden.

In het *NMP2* is aangegeven dat er naar wordt gestreefd de tarieven voor het storten van afvalstoffen zoveel mogelijk te brengen op het niveau dat geldt voor verbranden. Het provinciale tarievenbeleid gaat uit van een uniform tarief voor brandbaar afval, ongeacht of het feitelijk verbrand of gestort wordt en een feitelijk storttarief voor het uitsluitend te storten afval. Een differentiatie in storttarieven is alleen toegestaan als het storten van bepaalde afvalstoffen moet plaatsvinden onder speciale voorzieningen in een afzonderlijk compartiment. Per compartiment mogen de tarieven dan verschillen, doch de tarieven voor afvalstoffen binnen één compartiment dienen gelijk te zijn. Daarnaast dient de kostenopbouw van de storttarieven transparant te zijn. Deze uitgangspunten zullen worden meegenomen in een door de gezamenlijke gewesten op te stellen tarievenplan dat ter toetsing aan Gedeputeerde Staten moet worden voorgelegd.

De afvalstromen die op stortplaatsen verwerkt moeten worden zullen de komende jaren niet alleen qua hoeveelheden maar ook qua aard, samenstelling en uitloogbaarheid wijzigen. Rekening moet worden gehouden met een wijzigende stevigheid of stabiliteit van het gemengd gestorte afvalpakket als gevolg van verhoudingsgewijs te veel instabiele slibachtige en waterrijke afvalstoffen.

De aanbieder van afval is primair verantwoordelijk voor de mate van stabiliteit van het op de stortplaats aan te leveren afval (met name slib, grondreinigingsresiduen en baggerspecie). Maatgevend daarvoor is naast de steekvastheid het droge stofgehalte. Als minimale eis geldt het steekvast aanbieden met een droge stofgehalte van 30%. Deze eis zal in de toekomst verder toenemen. De producent dient het

afval zodanig te stabiliseren dat aan deze minimum eis wordt voldaan. Voor de gevallen waarin de aanbieder, in overleg met de stortplaatsbeheerder, afdoende kan aantonen dat technisch (nog) niet aan deze eis kan worden voldaan, is in vergunningvoorschriften van de stortplaatsen de mogelijkheid opgenomen dat de provincie hiervan tijdelijk een ontheffing verleent. Uitgangspunt daarbij blijft dat het op de stortplaats aan te leveren afval een zodanige consistentie moet bezitten dat daardoor een beheersbaar stortlichaam ontstaat. Het AOO zal, conform het tweede TJP-A (1995-2005) in samenwerking met VVAV onderzoek doen naar de invloed van de verandering in samenstelling en dichtheid van het te storten afval op de stabiliteit, de kosten, de benutting van de restcapaciteit en de mate waarin bij de inrichting gebruik gemaakt kan worden van te storten afvalstoffen (programmapunt p018). De resultaten kunnen voor de provincie aanleiding zijn om de eerder genoemde minimale eis van 30% droge stof bij te stellen.

4.1.4 Sturing

De uitvoering van het afvalstoffenbeleid wordt gekenmerkt door een aantal ontwikkelingen. Enerzijds zorgt het tariefstelsel voor beleidsmatig ongewenste ontwikkelingen, zoals een toestroom van afval naar stortplaatsen en het moeizaam op gang komen van nieuwe ontwikkelingen. Anderzijds veroorzaakt de gekozen planning van stort- en verbrandingscapaciteit dat de voorkeursvolgorde van het beleid, zoals vastgelegd in artikel 10.1 van de Wet milieubeheer, niet altijd gehanteerd kan worden. Op eigen kracht zal de markt dus de meest gewenste evenwichtssituatie niet geheel kunnen bereiken en zal een zekere marktregulering van tijdelijke of structurele aard noodzakelijk zijn. In lijn met de rijksopvatting is de provincie van mening dat storten en verbranden vanuit een overheidsdominantie moeten worden aangestuurd. Dit geldt zeker zolang het storttarief relatief laag is en ertoe leidt dat AVI's niet of onvoldoende afval aangeboden krijgen of dat als gevolg van tariefinvloed hergebruikinitiatieven uitblijven. Overigens is de provincie van mening dat de marktregulering het meest doelmatig is als de condities zodanig zijn dat marktpartijen in onderlinge concurrentie kunnen opereren waardoor de overheidsbemoeienis zich tot een minimum kan beperken.

Ten behoeve van de noodzakelijk geachte sturing van afvalstromen richting storten, verbranden en GFT-compostering zal de provincie primair publiekrechtelijke instrumenten inzetten. Uitdrukkelijk dient hierbij gesteld te worden dat niet gestuurd zal worden op rechtstreeks hergebruik/nuttige toepassing en op bewerkingsprocessen ten behoeve van hergebruik (65% van afvalstroom). Niet verwacht mag worden dat door de inzet van uitsluitend publiekrechtelijk instrumentarium een geheel sluitend sturingsstelsel verzekerd is. Daarom zal -waar nodig- dit instrumentarium met de inzet van privaatrechtelijke middelen worden aangevuld. De rol die de NV Afvalsturing kan spelen, zal daarbij in beschouwing worden genomen.

De navolgende sturingsinstrumenten zijn te noemen:

Publiekrechtelijke instrumenten

- het binnen plankader fixeren van ondermeer verzorgingsgebieden en benodigde capaciteiten voor verbranden en storten (nutsfunctie);
- het realiseren (verankeren via *PMV* en vergunningvoorwaarden) van een uniform aanbod van brandbare (bedrijfs)afvalstromen;
- het opleggen van een scheidingsplicht aan de bron waar de afvalstoffen ontstaan. Een dergelijke scheidingsplicht zal in de *PMV* worden opgenomen voor die afvalstromen waarvoor recycling/hergebruik mogelijk is;
- het waar nodig instellen van een inzamelvergunningstelsel voor bepaalde afvalstromen;
- het verder uitbreiden en verfijnen van de regeling ten aanzien van melding- en registratie van bedrijfsafvalstoffen in de *PMV*;
- acceptatievoorschriften verder uitwerken in vergunningen van be- en verwerkers;
- het opleggen van stortverboden voor de (rechtstreekse aanbieder van) brandbare en herbruikbare afvalstromen en het opleggen van een verbrandingsverbod voor de (rechtstreekse aanbieder van) recyclebare afvalstromen;
- het waar mogelijk of noodzakelijk beïnvloeden van de tarievenstructuur bij be- en verwerkers van afvalstoffen (eventueel door toepassing van artikel 8.14 Wet milieubeheer of anderszins);

- het opleggen van een terugnameverplichting, nauw aansluitend bij de producentverantwoordelijkheid voor het afvalstadium van produkten.

Privaatrechtelijke instrumenten

- het sluiten van convenanten c.q. contracten tussen producenten, inzamelaars en/of be-/verwerkers;
- het (laten) verzorgen van voldoende verbrandings- of stortcapaciteit danwel logistieke infrastructuur (overslagstations).

De keuze voor de inzet van met name de publiekrechtelijke instrumentenmix zal mede afhankelijk gesteld worden van gemeenschappelijke standpunten of besluiten dienaangaande in AOO-, regionaal of landelijk verband.

De *PMV* wordt ingezet ten behoeve van het verkrijgen van inzicht in de afvalstromen, sturing van de afvalstromen, monitoring van het al dan niet bereiken van de beleidsvoornemens en tenslotte voor handhavingdoeleinden. Daartoe is in de *PMV* een regeling opgenomen dat bepaalde afvalstoffen aan Gedeputeerde Staten of een namens hen handelend orgaan moeten worden omschreven, waarbij inzicht moet worden verstrekt in aard, samenstelling en hoeveelheid. Daarbij nemen de vervoerders een centrale positie in. Aldus wordt een zodanig (totaal)overzicht verkregen dat sturing en monitoring mogelijk is tegen een zo beperkt mogelijk maatschappelijke inspanning.

Het thans gehanteerde provinciaal automatiseringssysteem (PAIS) dient afgestemd te worden op de veelheid aan bestaande automatiseringssystemen en dient ten spoedigste bij de be- en verwerkers geïntroduceerd te worden om daarmee een meer uniforme registratie te krijgen.

De provincie rekent het tot haar taak om in deze planperiode te onderzoeken welke instrumentenmix ter sturing van brandbare en stortbare afvalstromen de meeste zekere juridische basis biedt met een minimum aan bestuurslasten en draagt zorg voor noodzakelijke besluitvorming dienaangaande.

Als toetsingskader voor vergunningaanvragen inzake de transport- en overslagstructuur nemen wij het resultaat van de door de gezamenlijke gewesten onderschreven logistieke hoofdstructuur met betrekking tot de eindverwerking (storten en verbranden) en de GFT-compostering. In Noord-Brabant is gekozen voor een samenhangende logistieke structuur, waarbij de brandbare fractie (van zowel het huishoudelijk als het bedrijfsafval) en het gescheiden ingezameld GFT over weg, spoor en water worden vervoerd. Bij een intergewestelijke stortstructuur dient bij deze logistieke structuur aangesloten te worden. De structuur bestaat uit een (standaard) container, geschikt voor weg, rail en watervoer, (eventueel) inrichtingen om de deelstromen te containeriseren (inrichtingen waar kleinere hoeveelheden ingezameld afval worden overgeslagen en opgebult en vanwaar afvoer naar de afvaloverslagstations plaatsvindt. De vanaf een containerisatiepunt af te voeren afvalstromen dienen per gemeente herkenbaar te zijn), inrichtingen om containers over te laden en waarbinnen de controle, acceptatie en registratie plaatsvindt (afvaloverslagstations) en inrichtingen om de containers op het vervoersnet te plaatsen (laad- en losplaatsen). Ieder gewest draagt zorg voor het (laten) realiseren van het gewestelijk deel van de hoofdinfrastructuur zoals aangegeven in figuur 2 (met verklarende tabel), waarvan de laad- en losplaats (in principe gekoppeld aan het afvaloverslagstation) wordt aangesloten op het bovenregionale vervoernet. Tot deze structuur behoort ook het laad- en losstation ten behoeve van de afvalverbranding en GFT-compostering. Deze hoofdstructuur kan slechts met instemming van alle gewesten worden aangepast. Deze aanpassing vindt plaats via de NV Afvalsturing en wordt getoetst aan kosten (besparing), kwaliteit en continuïteit. De op die wijze aangepaste hoofdstructuur zal dan als toetsingskader gelden voor vergunningaanvragen. Vergunningaanvragen voor andere overslag- en laad- en losstations dan genoemd in figuur 2, zullen derhalve zonder positief advies van de NV Afvalsturing worden geweigerd. Binnen deze hoofdstructuur zijn ook andere overslagstations mogelijk, voor zover deze functioneren binnen het kader van de hoofdstructuur. Voor nieuwe inrichtingen binnen deze hoofdstructuur is instemming van alle gewesten vereist.

Om een goede afstemming te krijgen tussen de verwerking en de logistiek zal in juli 1996, tegelijk met het begin van het proefdraaien van de AVI-Moerdijk, ook de logistieke hoofdstructuur operationeel moeten zijn. Dit betekent dat voor juli 1996 de afvaloverslagstations en laad- en losplaatsen moeten zijn gerealiseerd. Voorwaarde is dat de controle, acceptatie en registratie plaats gaan vinden op het

afvaloverslagstation en wel voorafgaand aan het (eventuele) opbulken en persen van het aangevoerde afval. In de nog nader uit te werken notitie over de optimale sturingsvorm zal ingegaan worden op de relatie tussen de unieke acceptatie en het beheer van de overslagstations en de laad- en losplaatsen. Tevens dient er een zodanige bedrijfs- en beheersstructuur gekozen te worden dat uniformiteit tussen de onderlinge afvaloverslagstations en laad- en losplaatsen gewaarborgd is.

Figuur 2: Hoofdinfrastructuur van de eindverwerking

WNB	Bergen op Zoom	Locatie Kragge II, stortplaats	AOS en LALO
SGB	Etten-Leur	Locatie Coppens, industrieterrein Vossendonk	AOS en LALO
	Terheijden	Locatie Nieuwe Bredase Baan, industrieterrein Spinola	AOS en LALO
SMB	Tilburg	Locatie Spinder, stortplaats	AOS
	Tilburg	Locatie Jules Verneweg, industrieterrein Loven	LALO
SRE	Eindhoven	Locatie ergens binnen het gebied Acht-Rijtacker	AOS en LALO
	Deurne	Locatie Razob, industrieterrein Kranenmortel	AOS
SGH	's-Hertogenbosch	Locatie Graaf van Solmsweg, industrieterrein De Rietvelden	AOS
	's-Hertogenbosch	Locatie BCT/Rietvelden haven, industrieterrein De Rietvelden	LALO
BNO	Oss	Locatie Van Gansewinkel, industrieterrein Elzenburg	AOS
	Oss	Locatie OOC/Waalkade, industrieterrein Elzenburg	LALO
gezamenlijke gewesten	Moerdijk	Locatie Middenweg, industrieterrein Moerdijk	LALO

AOS : afvaloverslagstation
LALO: laad- en losstation

4.1.5 Doelmatigheid

Bewerking

De bewerking van afval is enerzijds van belang om de hergebruikstaakstelling (65% in het jaar 2000) te kunnen bereiken en anderzijds als noodzakelijke voorbereiding ten aanzien van storten c.q. verbranden (volumereductie). Ondanks het belang van bewerkingsactiviteiten voor het bereiken van de verwijderingsdoelstellingen, kan aan de doelmatigheid van bewerking een meer marktconforme invulling worden gegeven omdat daarbij sprake is van een bedrijfsmatige activiteit, die niet als nutsfunctie kan worden beschouwd. Dit leidt tot de navolgende invulling van het doelmatigheidsprincipe voor bewerkingsinrichtingen.

- Het accent bij bewerkingsinrichtingen zal liggen op het naleven van de aan de vergunning verbonden voorschriften. Ten aanzien van de doelmatigheid zal niet meer expliciet worden getoetst aan de capaciteit en de spreiding van bewerkingsinrichtingen. Een uitzondering wordt daarbij gemaakt voor bewerkingsinrichtingen voor bouw- en sloopafval om reden dat daarvoor tot op heden aan de doelmatigheid stringent invulling is gegeven en een overgangsregeling op zijn plaats is. Voor deze afvalstroom zal tot 1 januari 1999 geen nieuwe bewerkingscapaciteit worden toegestaan vanwege de bestaande overcapaciteit op de markt. Daarna zal deze beperking niet meer worden opgelegd. Het op een correcte wijze kunnen naleven van de opgelegde vergunningvoorschriften heeft uiteraard wel impliciet consequenties voor de capaciteit en de spreiding, maar daaraan zal -zoals gesteld- in het vergunningenkader niet meer expliciet worden getoetst. Er zal wel bij aanvragen een expliciete beoordeling blijven plaatsvinden naar de overige in de Wm genoemde doelmatigheidscriteria, zoals de continuïteit, de effectiviteit en efficiëntie. Hiertoe behoort ook een beoordeling van de solvabiliteit van de aanvrager, zodat redelijkerwijs zekerheid bestaat dat het vereiste voorzieningenniveau ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Daartoe zal de introductie van een bankgarantie (conform bij gevaarlijk afval) onderzocht worden. Bovendien zal een verhoogde controle en handhaving op de opgelegde voorschriften plaatsvinden. De provincie zal in de planperiode een notitie opstellen, waarin de te onderscheiden criteria van de doelmatigheidstoets nader zullen worden geconcretiseerd.
- Het voedingsgebied van bewerkingsinrichtingen bestaat uit de gehele provincie. Dit betekent dat de provincie voor elke bewerkingsinrichting plichtgebied is (uiteraard binnen de vergunningvoorschriften), maar dat het rechtgebied zich uitstrekt over geheel Nederland. Binnen het voedingsgebied geldt geen zelfverzorging, zodat import en export in beginsel is toegestaan (zie paragraaf 4.1.6 Import en export).
- Er moet voldoende garantie bestaan voor het verwerken van de uit de bewerkingsinrichting vrijkomende restfractie. Uitgangspunt van beleid is namelijk dat niet-herbruikbare residuen van bewerkingsinrichtingen in de regio waar deze vrijkomen, gestort of verbrand moeten kunnen worden.
- In het geval dat zich bewerkingstechnieken aandienen met een bewezen hoger milieurendement (uit te werken in de eerdergenoemde notitie) dan de bestaande bewerkingstechnieken, zullen deze technieken aan de bestaande inrichtingen worden voorgeschreven, een en ander conform de artikelen 8.22 en 10.1 van de Wet milieubeheer. Voorwaarde hiertoe is wel dat een redelijke verhouding bestaat tussen de kosten van deze verbeterde en de traditionele techniek.
- De looptijd van de vergunning zal in principe 10 jaar zijn.
- Bewerkingsinrichtingen die naast "gewoon" afval tevens gevaarlijk afval mogen bewerken (zoals verontreinigde grond, baggerspecie, zeefzand en straalgrit) zullen aan de doelmatigheidseisen van het gevaarlijk afval (MJP-GA) worden getoetst.
- Innovatieve activiteiten die ervoor zorgdragen dat een bepaalde afvalstroom niet meer of in veel mindere mate gestort of verbrand hoeft te worden (een zogenaamde hoogwaardiger techniek), zullen in het kader van de doelmatigheid voor een beperkte periode (maximaal 5 jaar) op overeenkomstige wijze beschermd worden als storten en verbranden. Voor de inhoud van deze doelmatigheidstoets wordt dan ook verwezen naar het gestelde onder storten en verbranden. Na deze periode worden deze bewerkingsinrichtingen aan de bovenomschreven doelmatigheidscriteria getoetst. Vooralnog worden alleen de GFT-compostering en de bewerking van baggerspecie als zodanig beschouwd.

Storten en verbranden

Het storten en verbranden van afval blijft in het afvalverwijderingsconcept vooralsnog een belangrijke plaats innemen. Er zal namelijk steeds zorggedragen moeten worden voor een zodanige stort- en verbrandingscapaciteit, dat bij tegenvallende resultaten ten aanzien van preventie en hergebruik, het afval toch verwerkt kan worden.

De eindverwerking van afval is dan ook een vangnet in de verwijderingsketen en wordt derhalve als een nutsfunctie beschouwd, waarbij de provinciale overheid een belangrijke verantwoordelijkheid heeft.

Het beschouwen als een noodzakelijke achtervang van storten en verbranden, vergt een vergaande invulling van het doelmatigheidsbegrip, aangezien continuïteit van deze inrichtingen voor de afvalverwijdering van cruciaal belang is.

Invulling van het begrip doelmatigheid voor storten en verbranden houdt het navolgende in:

- per inrichting wordt een bij die schaalgrootte passend voedingsgebied toegewezen, waarbinnen als uitgangspunt de zelfverzorging geldt. Dit betekent dat het voedingsgebied voor de inrichting zowel een recht- als een plichtgebied is, waarbij in beginsel geen im- en export van afvalstoffen is toegestaan (zie paragraaf im- en export). Bij storten is het voedingsgebied het samenwerkingsverband en bij verbranden het Zuidnederlands landsdeel (RAOZ). Mocht het veranderend afvalaanbod (kwantitatief danwel kwalitatief) leiden tot wijziging in de schaalgrootte van de stortplaatsen en het daarbij behorende voedingsgebied, dan vormt het nieuw gevormde voedingsgebied vervolgens het nieuwe recht- en plichtgebied voor de inrichting. De provincie zal in een dergelijk geval in overleg met de gewesten de schaalgrootte van de stortplaatsen bepalen. Het streven is daarbij gericht op het creëren van maximaal één stortplaats per nieuw gewest, dus in totaal maximaal vier in Noord-Brabant. Daarbij zal zoveel mogelijk aansluiting gezocht worden bij reeds bestaande stortlocaties;
- de capaciteit van de inrichting wordt afgestemd op de vrijkomende hoeveelheid afval binnen het voedingsgebied, waarbij bij verbranden uitgegaan wordt van het volledig bereiken van de taakstellingen ten aanzien van preventie en hergebruik en bij storten van tegenvallende resultaten ten aanzien van preventie, hergebruik en verbranden ("worst case");
- getoetst wordt op een evenwichtige spreiding van de inrichtingen over het voedingsgebied;
- gestreefd wordt naar grootschalige inrichtingen om de kosten van de afvalverwijdering en het aantal emissiepunten zoveel mogelijk te beperken;
- er zal zoveel mogelijk aangesloten worden bij de toekomstige grootschalige logistieke structuur;
- nieuwe inrichtingen zullen slechts worden toegestaan voor zover daarmee de continuïteit van de bestaande verwerkingscapaciteit niet in gevaar komt;
- Vanwege de continuïteit zullen vergunningen voor de maximale looptijd worden verleend (10 jaar).

Ten aanzien van het doelmatigheidsaspect (inclusief de verhouding van de doelmatigheid versus de producentverantwoordelijkheid), is thans een landelijke discussie gaande. De resultaten van die discussie zouden kunnen leiden tot enige beleidswijzigingen.

In de afgelopen beleidsperiode zijn aanvragen om vergunningen voor be- en verwerkingsinrichtingen steeds getoetst op de planologische inpasbaarheid. Inmiddels is uit jurisprudentie gebleken dat uitsluitend het planologisch aspect niet mag leiden tot weigering van de vergunning. Daarom zal het planologisch aspect via het instrumentarium van de Wet op de ruimtelijke ordening bezien moeten worden. Met betrekking tot de ruimtelijke aspecten van de afvalverwijdering is in het Streekplan Noord-Brabant van juli 1992 invulling gegeven aan een aantal criteria voor afval be- en verwerkende bedrijven: omvang van de activiteiten, bereikbaarheid, omgeving en planologische inpasbaarheid. In het vestigingsbeleid van het streekplan is dit nader uitgewerkt. Tevens dient rekening gehouden te worden met de provinciale Structuurschema's bedrijventerreinen, waar gestalte wordt gegeven aan het bedrijventerreinenbeleid per intergemeentelijk samenwerkingsgebied.

4.1.6 Import en export

Op 6 mei 1994 is de EG-verordening betreffende overbrenging van afvalstoffen binnen, naar en uit de Europese Unie in werking getreden. Deze verordening bevat voor alle afvalstoffen een rechtstreeks werkende regeling voor landsgrensoverschrijdend verkeer. De minister van VROM is het bevoegd gezag voor landsgrensoverschrijdend transport van afvalstoffen.

De EG-verordening is niet van toepassing op overbrenging van afvalstoffen binnen lidstaten. In artikel 13, tweede lid wordt evenwel gesteld dat de lidstaten een passend stelsel invoeren van toezicht en controle op de overbrenging van afvalstoffen binnen hun rechtsgebied. Dit stelsel kan in de *PMV* opgenomen worden en moet dan samenhang vertonen met het communautaire stelsel.

Uitgangspunt van het EG-recht (en dus ook voor de *PMV*) is het beginsel van zelfverzorging en het nabijheidsbeginsel. Het beginsel van zelfverzorging (iedere staat/provincie dient in beginsel zijn eigen afvalstoffen te be- en verwerken) staat echter centraal in de beoordeling van een verzoek om import of export.

Het vorenstaande is uitgangspunt voor het hierna beschreven beleid ten aanzien van import en export.

Storten

Ten aanzien daarvan geldt in beginsel een gewestelijke zelfverzorging. Dit houdt in dat gewesten moeten zorgdragen voor de planning van voldoende stortcapaciteit.

Im- en export is slechts toegestaan in de navolgende gevallen:

- voor de opvang van calamiteiten bij andere stortplaatsen. Van een calamiteit is sprake als het aanbiedende gewest/provincie dat schriftelijk gemotiveerd verklaard heeft en het ontvangende gewest/provincie hiermee instemt. Import en export is dan toegestaan onder de navolgende condities:
  - er is een aantoonbare inspanning geleverd voor het in het eigen voedingsgebied oplossen van het probleem;
  - de ontvangende stortplaats is gehoord over de import en de verwerkingsmogelijkheden van de ontvangende stortplaats worden niet overschreden;
  - de ontvangst van de afvalstoffen moet passen binnen de vergunning van de ontvangende stortplaats;
  - de oplossing van de calamiteit is kostenneutraal en geschiedt op basis van een terugnameplicht, tenzij bestuurlijk anders is overeengekomen.
- ter sturing van afvalstromen ten behoeve van een flexibele, effectieve en optimale benutting van de vergunde stortcapaciteit;
- indien naar het oordeel van de provincie de aard en/of de hoeveelheid van de te storten afvalstof een bovengewestelijke regeling vereist;

Of hiervan sprake is staat ter beoordeling aan de provincie. Wanneer de Wet gemeenschappelijke regelingen leidt tot andere gewestvorming, dan geldt voormelde import en exportregeling voor de nieuw gevormde gewesten.

Verbranden

Voor de verbranding van AOO-stromen geldt regionale zelfverzorging (RAOZ-gebied). Het Zuidnederlands landsdeel moet derhalve zorgdragen voor voldoende verbrandingscapaciteit. Voor verbrandingsinstallaties voor specifieke afvalstromen (zoals zuiverings-slib en ziekenhuisafval) wordt per afvalstroom het voedingsgebied bepaald. Deze verbrandingsinstallaties worden hier dan ook buiten beschouwing gelaten. Import en export is slechts toegestaan in de navolgende gevallen:

- opvang van calamiteiten bij de verbrandingsinstallaties. Van een calamiteit is sprake als de het aanbiedende landsdeel zulks schriftelijk gemotiveerd verklaard heeft en het ontvangende landsdeel hiermee instemt. Import en export is dan toegestaan onder de navolgende condities:
  - primair moet de opvang geregeld worden bij een andere AVI binnen het landsdeel waar de calamiteit is ontstaan;

- bij het ontbreken van mogelijkheden daartoe zal opvang geregeld moeten worden bij een andere AVI buiten het eigen landsdeel volgens een door het AOO op te stellen landelijke sturingsregeling;
- bij het ontbreken van bovenvermelde mogelijkheden zal opvang geregeld moeten worden bij de stortplaats in het gewest waarin de AVI zich bevindt. Daarbij dient primair naar tijdelijke opslag gezocht te worden om het afval alsnog in een latere fase te verbranden. Mocht dat niet mogelijk zijn, dan zal pas gestort mogen worden. In het geval deze regeling bij de desbetreffende stortplaats tot problemen leidt, dan gaat de import en exportregeling van storten in;
- de ontvangende AVI is gehoord over de import en de verwerkingsmogelijkheden van de ontvangende AVI worden niet overschreden;
- de ontvangst van de afvalstoffen moet passen binnen de vergunning van de ontvangende AVI;
- de oplossing van de calamiteit is kostenneutraal en geschiedt op basis van een terugnameplicht, terzij bestuurlijk anders is overeengekomen;
- ter sturing van afvalstromen ten behoeve van een flexibele, effectieve en optimale benutting van de vergunde verbrandingscapaciteit;
- indien naar het oordeel van RAOZ de aard en/of de hoeveelheid te verbranden afvalstof een bovenregionale regeling vereist.

Of hiervan sprake is staat ter beoordeling aan de provincie.

Bewerken/hergebruik/nuttige toepassing

Import en export ten aanzien van bewerkingsinrichtingen of met het oogmerk van hergebruik of nuttige toepassing is in beginsel vrij. Daarbij gelden echter nog de navolgende beperkingen.

- voor bewerkingen die - in relatie tot de stand der techniek - een te laag recyclingsrendement hebben, gelden de im- en exportregelingen voor storten en verbranden;
- voor rechtstreeks hergebruik/nuttige toepassing wordt import/export niet toegelaten als dit niet voldoet aan het Bouwstoffenbesluit, de provinciale interim-normering, het BOOM of andere normeringsbesluiten;
- voor bewerking via een innovatieve techniek (zoals aangegeven in plan of bijlagen) wordt import slechts toegelaten als dit dient ter volledige benutting van de vergunde capaciteit van die bewerkingsinrichting;
- voor bewerkingen die dienen voor de noodzakelijke voorbereiding ten aanzien van storten c.q. verbranden is import/export slechts toegestaan onder een retourverplichting van het produkt van de bewerking, tenzij de ontvangende provincie anders bepaalt. Uitdrukkelijk wordt hierbij gesteld dat voor reststoffen die vrijkomen bij de overige be- of verwerkingstechnieken, geen retourverplichting geldt. R.D.F.-opwerking valt niet onder het begrip "bewerking ten behoeve van hergebruik" (oranje lijst), zodat import/export behandeld wordt overeenkomstig het beleid ten aanzien van storten/verbranden.

In de *PMV* is de exportregeling nader uitgewerkt. De import zal geregeld worden via vergunningvoorschriften. Onder de im- en exportregeling vallen niet de gemeenten die via intergewestelijke/provinciale samenwerking bestuurlijk tot een bepaald gewest/provincie moeten worden gerekend.

4.1.7 Monitoring

Teneinde te kunnen bepalen of de in paragraaf 4.2 opgenomen taakstellingen voor de planperiode ook daadwerkelijk gerealiseerd worden, dienen voldoende monitoringgegevens voorhanden te zijn. Hiertoe dient per afvalstroom (zoveel mogelijk) inzicht te bestaan in de vrijkomende hoeveelheid afval (vh), de hoeveelheid hergebruik (h) en de hoeveelheid verbrand (va) en gestort afval (ga), zodat een afvalbalans kan worden gemaakt ($vh = h + va + ga$).

De gegevens zullen als volgt worden gegenereerd.

Verbrand en gestort afval (va en ga)

Voor inrichtingen waarin afvalstoffen verbrand of gestort worden is de provincie steeds vergunningverlenend gezag. In deze vergunningen zijn registratieverplichtingen opgenomen. Verhoogde aandacht dient te worden besteed aan het verkrijgen van een eenduidige registratie en aan het maken van een jaarlijks totaaloverzicht van de geregistreerde gegevens. Zo nodig dienen de vergunningen daartoe te worden aangepast.

Hergebruik (h)

Voor recyclingsactiviteiten waarvoor de provincie vergunningverlenend gezag is, zijn eveneens registratieverplichtingen opgenomen. Hiervoor wordt naar het bovenstaande verwezen. Voor recyclingsactiviteiten waarvoor de gemeente bevoegd gezag is, kunnen instructieregels voor vergunningverlening worden overwogen. Van belang is dat bij recyclingsinrichtingen naast de aangevoerde hoeveelheid afval, (zoveel mogelijk) geregistreerd wordt de hoeveelheid herwonnen produkt, de hoeveelheid reststoffen en de voorraad.

Vrijkomende hoeveelheid (vh)

Deze hoeveelheid is veelal moeilijk te meten. Voor bedrijfsmatige activiteiten waarvoor de provincie vergunningverlenend gezag is, worden registratieverplichtingen opgenomen, overeenkomstig het bovenvermelde.

Daarnaast zijn in de *PMV* verplichtingen opgenomen over melding en registratie van gevaarlijk afval, bedrijfsafvalstoffen en ingezamelde of afgegeven huishoudelijke afvalstoffen (paragraaf 10.4.5 en 10.5.2 Wet milieubeheer). Hiervoor wordt naar paragraaf 4.1.4. verwezen.

4.2 Afvalspecifiek

4.2.1 Huishoudelijk afval en grof huisvuil

Het verwijderingsbeleid voor huishoudelijk afval en grof huisvuil betekent op hoofdlijnen een voortzetting, intensivering en actualisatie van het tot nu toe gevoerde beleid zoals dat in het PAP II en de uitwerkingsplannen was geformuleerd.

De gemeenten kunnen een belangrijke bijdrage leveren in de realisering van de preventietaakstelling (10%) door het via voorlichting bevorderen van milieubewust consumentengedrag. Voorbeelden daarvan zijn het bevorderen van compostering in eigen tuin, levensduurverlenging van meubilair, gebruik van produkten in herbruikbaar verpakkingsmateriaal, tasjesactie en NEE-NEE en NEE-JA stickers tegen ongewenst drukwerk. Daarnaast kunnen de gemeenten de burgers op de hoogte brengen van de mogelijkheden van afvalpreventie, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van actueel voorlichtingsmateriaal van de rijksoverheid. Deze voorlichting zou periodiek via een mailing kunnen gebeuren.

Op grond van het gestelde in paragraaf 10.4.5. van de Wet milieubeheer zijn in de *PMV* regels opgenomen om gemeenten te verplichten jaarlijks aan de provincie inzicht te verschaffen in de door (of vanwege) hen ingezamelde afvalstoffen, uitgesplitst naar de diverse componenten.

De hergebruikstaakstelling voor de gescheiden inzameling van droge componenten (papier/karton, glas, textiel, metalen e.d.) van 15% (ofwel 145.000 ton) dient te worden bereikt door een intensivering van het huidige inzamelsysteem van deze componenten. De wijze van verbetering van de gescheiden inzameling dient plaats te vinden conform de resultaten van het landelijk Actieprogramma Droge Componenten (ADC) dat in samenwerking tussen het ministerie van VROM en het Afval Overleg Orgaan (AOO) in 1994 is opgesteld.

De hergebruikstaakstelling van GFT van 40% (ofwel 386.000 ton) dient te worden gerealiseerd door in elke gemeente, conform art. 10.12 lid 1 Wm, in beginsel bij elk huishouden het GFT gescheiden in te zamelen en een uitbreiding te realiseren van de bestaande composterings- en vergistingscapaciteit in de gewesten. De gescheiden inzameling van GFT bij hoogbouw dient in de planperiode door de

gemeenten verder te worden ontwikkeld, terwijl het zelf composteren door huishoudens, middels subsidie op de aanschaf van een compostvat, door de gemeenten gestimuleerd zou moeten worden. Voor de huishoudens waarvan de gemeente bij verordening heeft bepaald dat in een gedeelte van die gemeente geen GFT wordt ingezameld dient er, conform artikel 10.12 lid 4 Wm, tenminste een plaats binnen de gemeente te zijn waar het GFT kan worden achter gelaten. Deze plaats dient bij voorkeur de gemeentelijke milieustraat te zijn.

De inzameltaakstelling van KCA voor de gemeenten bedraagt 2,5 kg/inwoner/jaar (ofwel 5500 ton/jaar). Uit sorteeranalyses van het RIVM uit 1990 is gebleken dat er gemiddeld 2,5 kg KCA/inwoner uit huishoudens vrijkomt. De taakstelling dient te worden gerealiseerd door meer voorlichting aan de burger te geven over het belang van de gescheiden inzameling van kga, meer duidelijkheid te geven over de vraag wat wel en niet tot gevaarlijk afval (bijvoorbeeld injectienaalden en gasontladingslampen) moet worden gerekend en een verdere verbetering tot stand te brengen van de aanbiedingsmogelijkheden voor huishoudens door optimalisering en intensivering van de huidige haal- en brengsystemen. Het afgiftegedrag van de burger zal daardoor verbeteren.

Bij de voorlichting aan huishoudens over de vraag wat wel en geen kga is dient zoveel mogelijk de door het ministerie van VROM in 1993 uitgebrachte landelijke "Welles-Nietes" lijst te worden aangehouden. Met ingang van 1 juli 1994 zijn producenten en importeurs, op grond van een AMvB ex artikel 10.4 Wm, verplicht een kca-logo op aangewezen huishoudelijke produkten, stoffen en verpakkingen aan te brengen die in het afvalstadium als kca moeten worden aangemerkt. Het kca-logo bestaat uit een afvalcontainer met een kruis erdoor. Hiermee wordt het voor de burger duidelijker wat wel en niet als kca moet worden beschouwd.

De aanbiedingsmogelijkheden voor de huishoudens kunnen in het algemeen gesteld worden verbeterd door de frequentie en toegankelijkheid van de huis-aan-huis inzameling (chemocar) en het aantal brengpunten voor kca op te voeren c.q. te verbeteren. Brengmogelijkheden voor kga in de avonduren en weekends zullen eveneens een hogere inzamelrespons opleveren. Het landelijke ADC project zal concrete mogelijkheden aangeven om een verbetering van de inzamelstructuur voor kca uit huishoudens te bereiken. Zodra de resultaten bekend zijn zullen wij deze in Noord-Brabant implementeren.

De hergebruikstaakstelling van grof huishoudelijk afval van 40% (ofwel 67.000 ton) dient te worden gerealiseerd door meer voorlichting aan de huishoudens te geven omtrent de alternatieve aanbiedingsmogelijkheden binnen de gemeente (haal- en brengsystemen) en meer gebruik te maken van de bestaande recyclingsmogelijkheden van grof huisvuil. Het gescheiden ingezamelde grof snoeiafval dient daarbij te worden verwerkt in een bestaande of nog op te richten (inter)gemeentelijke groenafvalcomposteringsinrichting. Huisraad dient zoveel mogelijk door tussenkomst van kringloopcentra te worden hergebruikt. Afgedankte koelapparaten dienen naar de bestaande integrale sloopstraten te worden afgevoerd. Voor het overig wit- en bruingoed zal worden aangesloten bij de uitgangspunten van het landelijk implementatieplan wit- en bruingoed dat door het ministerie van VROM opgesteld wordt en waarin de invoering van de producentverantwoordelijkheid centraal staat.

Het uit huishoudens vrijkomend asbesthoudend afval dient volgens de provinciale richtlijn "asbestverwijdering uit huishoudens" van maart 1993, met inachtneming van de bepalingen in het Asbestbesluit Arbeidsomstandighedenwet en het Asbestverwijderingsbesluit op grond van de Wet milieugevaarlijke stoffen en de Woningwet, gescheiden te worden verwijderd en via een gemeentelijk overslagpunt afgevoerd te worden naar de regionale stortplaatsen. Elke gemeente dient zorg te dragen voor een speciale afgiftemogelijkheid voor asbesthoudend afval uit huishoudens. Dit dient bij voorkeur de gemeentelijke milieustraat te zijn. Gemeenten kunnen daarbij samenwerken en gezamenlijk voorzieningen treffen.

Vergunningaanvragen voor GFT composterings- c.q. vergistingsinrichtingen zullen wij toetsen aan het door de separate gewesten vastgestelde en door Gedeputeerde Staten goedgekeurde spreidingsplan voor genoemde inrichtingen. De GFT composterings- c.q. vergistingsinrichtingen beschouwen wij voor deze planperiode in het kader van de doelmatigheid als een innovatieve techniek, met de daaraan gekoppelde stringente invulling van de doelmatigheidstoetsing (zie tevens paragraaf 4.1.5 onder "doelmatigheid").

In de *PMV* zijn conform artikel 10.12 lid 5 Wm instructieregels opgenomen worden voor de gemeentelijke afvalstoffenverordening over de gescheiden inzameling van droge componenten, GFT, Kca en grof huisvuil en de mate waarin voorzieningen beschikbaar moeten zijn om afvalstoffen achter te laten.

4.2.2 **Bouw- en sloopafval**

Ten aanzien van preventie zal de provincie in ieder geval zoveel mogelijk invulling geven aan de uitkomsten van het proefproject "Duurzaam Bouwen" van het stadsgewest 's-Hertogenbosch.

In deze planperiode zal ten aanzien van monitoring prioriteit gelegd worden bij het realiseren van een goede registratie bij de bewerkingsinrichtingen van de hoeveelheden aangeleverd afval, de herkomst daarvan en van de soorten herwonnen produkt, voorraad en reststoffen.

Om tot een zo hoogwaardig mogelijk hergebruik te komen heeft scheiding aan de bron de voorkeur. Opdrachtgevers, waaronder de provincie zelf, dienen hiermee rekening te houden in de ontwerpen en dit vervolgens voor te schrijven in de bestekbepalingen, voor zowel bouw- als sloopwerkzaamheden. Voorschriften met betrekking tot het bouwen en slopen in de woning- en utiliteitsbouw worden gesteld in de gemeentelijke bouwverordeningen, die veelal zijn gebaseerd op het VNG-model ter zake. Het beleid is gericht op uitvoering van deze modelbouwverordening.

Daarnaast zijn modelbestekbepalingen opgesteld m.b.t. de grond-, weg- en waterbouw (GWW-sector). De provincie zal die bepalingen in eigen ontwerpen en bestekken opnemen en regels stellen ten aanzien van de wijze van slopen en het gebruik van herwonnen producten uit het bouw- en sloopafval in eigen werken.

De hergebruiksmogelijkheden van materialen/producten uit bouw- en sloopafval worden bepaald door de kwaliteit daarvan. Vaste puinbreekinstallaties zijn beter in staat de verschillende fracties te scheiden en de variatie in grootte en aanbod van het bouw- en sloopafval te kunnen breken. Bovendien zal bij vaste installaties meer regelmaat en continuïteit in het bewerkingsproces ontstaan, waardoor meer garanties ten aanzien van de kwaliteit van het eindprodukt en de afzet bestaan. Ook kunnen vaste installaties beter ingepast worden in de totale bedrijfsvoering. Daarom, alsmede om redenen van milieuhygiëne en doelmatigheid (beperking van emissie-punten), wordt het inzetten van mobiele puinbrekers slechts beperkt toegestaan. De inzet van mobiele brekers wordt wel toegestaan *binnen* daartoe vergunde inrichtingen.

Van dit verbod tot de inzet van mobiele brekers kan worden afgeweken in het geval dat er sprake is van het opbreken van wegen die in eigendom zijn van een openbaar lichaam. Het afval dat vrijkomt bij de sloop van een weg kan dan weer worden hergebruikt bij de reconstructie van diezelfde weg. Het bewaren van bouw- en sloopafval dient altijd plaats te vinden in samenhang met bewerkingsactiviteiten.

Ter stimulering van hergebruik zal voor stortplaatsen een stortverbod voor niet gescheiden bouw- en sloopafval worden opgenomen per 1-1-1996. Aan het scheiden van bouw- en sloopafval in een sorteerinrichting moeten dusdanige eisen gesteld worden dat de afzet naar zowel een breekinrichting (in principe alleen steenachtig materiaal) als naar een stortplaats (geen herbruikbare componenten in het afval) leidt tot optimaal hergebruik.

De bewerking van bouw- en sloopafval dient plaats te vinden in daartoe adequaat uitgeruste inrichtingen. Bij de vergunningverlening zal de door de branches zelf opgestelde certificering van het bewerkingsproces worden betrokken. Het kwaliteitssysteem van de "Stichting Kwaliteitsborging Korrelmix" dwingt tot afscheiding van *zeefzand*. Het afzeven van zeefzand bij de bewerking van bouw- en sloopafval is noodzakelijk om een drietal redenen:

- het is milieuhygiënisch van belang om verontreiniging van het puingranulaat tegen te gaan;
- het is van belang voor het verkrijgen van de civieltechnische specificaties van het puingranulaat om te voldoen aan de standaard RAW-bepalingen;
- het is noodzakelijk voor een uniforme en evenwichtige ontwikkeling van de infrastructuur voor de verwijdering van bouw- en sloopafval.

In de vergunningen voor puinbrekers zal deze verplichting dan ook worden opgenomen, een en ander in relatie tot de eisen welke voortvloeien uit het provinciale interim-beleid, zoals die thans in de *PMV* zijn opgenomen.

Het zeefzand dient indien daartoe op grond van de (chemische) samenstelling de noodzaak bestaat, te worden afgevoerd naar een inrichting voor de bewerking van (ondermeer) zeefzand. Op het moment dat deze inrichtingen efficiënt functioneren zal een verbod worden opgelegd voor het storten en het rechtstreeks toepassen van onbewerkt zeefzand.

Het storten van bouw- en sloopafval buiten een inrichting is verboden, evenals het rechtstreeks toepassen van bouw- en sloopafval in werken. Hierdoor worden milieuhygiënisch ongewenste situaties vermeden. Van rechtstreekse toepassing van bouw- en sloopafval is sprake zolang het materiaal niet afkomstig is van vergunninghoudende inrichtingen die speciaal zijn ingericht voor het breken, malen en vervolgens reinigen van het vrijkomend bouw- en sloopafval. Gesorteerd, doch niet gebroken of gemalen puin blijft aangemerkt worden als een afvalstof.

4.2.3 Kantoor-, winkel- en dienstenafval

Aan de hand van de studies bij grote(re) kantoren zijn de mogelijk te hanteren systemen voor gescheiden inzameling van afvalcomponenten voldoende duidelijk. Voorbeeldprojecten behoeven derhalve niet meer te worden uitgevoerd. Beleid dient gericht te zijn op introductie van een inzamelsysteem bij KWD-bedrijven die daartoe nog niet zijn overgegaan. De provincie zal de resultaten van eigen studies inzichtelijk maken en ter beschikking stellen aan grote(re) kantoren.

De inzameling van KWD-afval in binnensteden vormt een probleem, aangezien wonen en werken daar zodanig geïntegreerd zijn, dat veel kleine KWD-bedrijven gebruik maken van de inzamelroute van het huishoudelijk afval, veelal zonder daarvoor te betalen. Ten aanzien van de organisatie van de inzameling van KWD-afval in de binnenstad, zullen de resultaten van een thans lopende proef in Breda uitgangspunt van beleid vormen.

Naar verwachting leidt deze proef niet tot een uniform inzamelmodel voor KWD-afval in de binnenstad, maar is de wijze van inzameling afhankelijk van de inrichting van die binnenstad. De provincie zal onderzoek doen naar een uniforme wijze van financiering van de inzamelingskosten door de introductie van een heffingsstelsel (aan de bron of bij de eindverwerker).

Ten aanzien van de inzameling van KWD-afval op industrieterreinen met veel homogene KWD-bedrijven wordt eveneens een proef in Breda uitgevoerd, waarbij wordt bezien of een (beperkt) haalsysteem geïntroduceerd kan worden (papier-kartonroute) met daaraan gekoppeld een waste-warehousing. Beide proeven zijn in 1995 afgerond.

Bij diverse bedrijven binnen de KWD-sector komt het zogenaamde swill vrij. Swill bestaat uit voedingsresten en is veelal afkomstig van restaurants, kantines en dergelijke. Swill is vanwege de aard en samenstelling niet rechtstreeks afzetbaar en wordt (momenteel) evenmin bewerkt binnen de GFT-composterings/vergiftigingsbedrijven. Initiatieven tot het opwerken van swill tot een hoogwaardig veevoer of tot compost zullen worden gehonoreerd. Voor zover opwerking niet kan plaatsvinden, zal swill ontwaterd en zodanig behandeld moeten worden dat het op de regionale stortplaatsen verantwoord kan worden gestort.

4.2.4 Industrieel afval

De afgelopen jaren heeft het rijk zich toegelegd op het sluiten van convenanten met bepaalde bedrijven of branches. Het beleid van het rijk is gericht op continuering van deze convenantenaanpak. In de convenanten zijn ook taakstellingen voor afval opgenomen. Het beleid van de provincie zal zijn gericht op uitvoering van deze convenanten. Hierbij wordt tevens verwezen naar de doelgroep industrie. Daar waar landelijk geen convenant met een bepaalde bedrijfstak is c.q. wordt gesloten, terwijl uit gegevens van de *Vba/PMV* blijkt dat die bedrijfstak kwantitatief en/of kwalitatief een substantieel aandeel levert in de afvalsituatie in Noord-Brabant, zal getracht worden een (inter)provinciaal convenant met die

bedrijven te sluiten. Daarin worden afspraken vastgelegd over het traject dat gevolgd moet worden om te komen tot verhoogde preventie, hergebruik of verbranding.

De *PMV* speelt ten aanzien van het industrieel afval een centrale rol. Hiervoor wordt verwezen naar het gestelde in paragraaf 4.1.4. De *PMV* heeft tot op heden voornamelijk gediend ter verkrijging van een beter inzicht in de bedrijfsafvalstromen. Gaandeweg zal in deze planperiode het accent tevens komen liggen op sturing van die stromen naar de meest doelmatige inrichting. De *Vba/PMV* blijft evenwel van groot belang voor de registratie van de vrijkomende hoeveelheden afval, opdat een goed inzicht blijft bestaan in de bron situatie. Aan de hand van alle uit de *Vba/PMV* voortkomende gegevens zullen (groepen) bedrijven door de NV Afvalsturing en de provincie benaderd worden over hun afvalsituatie en zal -samen met deze (groep) bedrijven- de mogelijkheden bezien worden voor preventie, hergebruik of verbranding van die afvalstro(o)m(en). Het resultaat van het overleg dient te zijn dat afspraken (mogelijk in de vorm van een convenant) zijn gemaakt over het verdere traject van verwerking van die afvalstro(o)m(en).

Uit inmiddels verkregen gegevens uit de *Vba/PMV* blijkt dat diverse categorieën afval voor een (aanmerkelijk) gedeelte in aanmerking komen voor hergebruik of verbranden. Eén van de middelen om dit te bevorderen is het introduceren van stortverboden. Dergelijke stortverboden zullen overwogen worden voor straalgrit, vormzand, afval uit de tapijtindustrie, landbouwfolie, steenwolsubstraat, glaswol en papierslib.

De verspreiding van agrarische reststoffen is milieuhygiënisch gezien aanvaardbaar indien:

- deze een bemestende waarde bezitten op grond van de meststoffenwetgeving;
- de verspreiding slechts leidt tot een "marginale" belasting van de bodem. Dat wil zeggen slechts leidt tot een toename aan verontreinigde stoffen in de vaste fase van de bodem van 1% ten opzichte van de streefwaarden bodemkwaliteit, gemiddeld over een meter als homogeen te beschouwen standaardbodem;
- de hoeveelheid die wordt verspreid niet groter is dan 10 ton ds/ha/jaar of 100 ton nat/ ha/jaar.

Verspreiding van agrarische restprodukten die afkomstig zijn van derden in gebieden is niet toegestaan. Bovengenoemde eisen gelden voorlopig als richtlijn. De toelaatbaarheid van het verspreiden van agrarische reststoffen wordt momenteel in IPO-kader nader onderzocht. Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek kunnen bovengenoemde eisen de komende planperiode nog worden bijgesteld.

4.2.5 Reinigingsdienstenafval

De taakstelling hergebruik (45%) kan in belangrijke mate bereikt worden door compostering van het plantsoen- en groenafval en door afscheiding van de zandfractie uit de waterige- en zandachtige afvalstromen zoals RKG slib en veegafval. Uit onderzoek blijkt dat bij RKG slib ca 70% in de vorm van herbruikbaar of nuttig toepasbaar zand, door hydrocyclonage kan worden afgescheiden. Veegafval bevat bladeren, papier, kunststoffen en zand. Het zand (fijne fractie) kan door middel van zeven afgescheiden worden. De grove fractie kan verbrand worden. Hergebruik van marktafval is ook voor een belangrijk deel mogelijk vanwege het grote aandeel groente- en fruitafval, papier en verpakkingsmateriaal. Drijf-afval zal vanwege de aard en samenstelling in het algemeen verbrand kunnen worden.

Daarom wordt voor deze planperiode het volgende beleid gevoerd:

- Plantsoen- en groenafval dient uiterlijk medio 1996 naar gemeentelijke of intergemeentelijk groenafvalcomposteringsinrichtingen te worden afgevoerd en mag niet meer worden gestort. De gemeenten, waterschappen en rijkswaterstaat dienen hiervoor de noodzakelijke initiatieven te ontwikkelen. De provincie zal daarvoor uiterlijk per medio 1996 een stortverbod invoeren.
- De gescheiden inzameling van groente- en fruitafval, papier en verpakkingsmateriaal op markten dient door de gemeenten te worden ontwikkeld. Aansluiting bij de verwijderingstructuur voor GFT en droge componenten uit huishoudelijk afval ligt daarbij voor de hand. De provincie zal zodra de AVI Moerdijk operationeel is een stortverbod voor marktafval invoeren.
- De gezamenlijke gemeenten dienen in overleg met de provincie te onderzoeken of ingezameld veegafval, door b.v. zeving, kan worden gescheiden in een fijne herbruikbare of nuttig toepasbare

zandfractie en een grove brandbare fractie. De grove fractie dient zodra de AVI Moerdijk operationeel is verbrand te worden. De provincie zal een stortverbod invoeren voor veegafval zodra de AVI Moerdijk operationeel is.

- De gezamenlijke gemeenten dienen in overleg met de provincie een verwijderingstructuur voor RKG slib te ontwikkelen door gebruik te maken van bestaande scheidings- en indikkingstechnieken zoals de hydrocyclonagetechniek waardoor een herbruikbare zandfractie en een brandbare of stortbare restfractie ontstaat. De provincie zal uiterlijk 1 januari 1997 een stortverbod invoeren voor onbehandeld RKG slib.

4.2.6 Autowrakken

Door een stringente controle op de milieuhygiënische eisen in combinatie met uitvoering van het Bijdragenbesluit openbare lichamen milieubeheer en hantering van het doelmatigheidsbegrip, is het aantal autowrakkeninrichtingen in Noord-Brabant aanzienlijk afgenomen. Invulling van de doelmatigheid bij autowrakkeninrichtingen zal plaatsvinden zoals dat in paragraaf 6.1 ten aanzien van de doelmatigheid bij bewerkingsinrichtingen is gesteld, waarbij de relatie van het autowrakkenbeleid met werkgelegenheid en woonwagenbeleid geen separate toetsing meer zal vormen voor vergunningverlening. De landelijke introductie van een aantal nieuwe instrumenten zal een significante rol gaan spelen in het autowrakkenbeleid. Met name kunnen hier genoemd worden de rol van Autorecycling Nederland b.v., het systeem van de verwijderingsbijdrage en de houderschapsbelasting. Met Autorecycling Nederland b.v. en het systeem van de verwijderingsbijdrage (waartoe ook een certificeringssysteem voor autodemontagebedrijven hoort) wordt invulling gegeven aan de producentverantwoordelijkheid. De provincie ondersteunt deze maatregelen. Zodra de lijst van gepremieerde (dus recyclebare) stoffen bekend is, alsmede de ingangsdatum van premieverstrekking, zal een datum voor een stortverbod voor deze stoffen worden aangekondigd en de verwerker (shredder) voor deze afvalstoffen een acceptatieverbod krijgen opgelegd.

Bij de uitvoering van het Bijdragenbesluit openbare lichamen milieubeheer is bij het beëindigen van de bedrijfsactiviteiten niet de verplichting gesteld tot sanering van de vervuilde bodem. Dit heeft tot gevolg dat thans nog diverse lokaties bestaan waar inrichtingen hebben opgehouden te bestaan, maar de bodemverontreiniging nog aanwezig is. Deze lokaties komen doorgaans in het kader van de IBS niet in aanmerking voor bodemsanering. Wij achten het niet mogelijk de prioriteit van deze lokaties te verhogen. Daarom zal er ten aanzien van bedrijven (derhalve ook voor nieuwe autowrakkeninrichtingen) woonlokaties en dergelijke, een restrictief vestigingsbeleid op deze verontreinigde lokaties moeten worden gevoerd, conform het vigerende provinciaal beleid.

Ter verhoging van de kwaliteit van het shredderafval zal het aan de shredderinstallaties aangeboden materiaal verbeterd moeten worden. Aangezien een substantieel deel van het aan de shredderinstallaties aangeboden materiaal afkomstig is van autowrakkeninrichtingen, zal door verdere implementatie van het systeem van verwijderingsbijdragen voor de autodemontagebranche de kwaliteit van dit deel van het shredderafval verbeteren. Indien dit onvoldoende geschiedt zal een aanscherping van de acceptatievoorschriften bij de shredderinstallaties noodzakelijk zijn.

Ten aanzien van de verwijdering van autobanden heeft de minister met het Besluit verwijdering personenautobanden invulling gegeven aan de producentverantwoordelijkheid. Het besluit bevat een inname- en afgifteplicht van gebruikte autobanden voor garages, bandenservicebedrijven en autoslopers. Er zijn momenteel voldoende bewerkers in Noord-Brabant om alle aangeboden autobanden te kunnen bewerken.

4.2.7 Zuiveringsslib

De inspanningen van waterleidingbedrijven (WLB), waterschappen en bedrijfsleven moeten zijn gericht op het verbeteren van de kwaliteit van het slib en op het beperken van de slibtoename. Er is thans echter onvoldoende inzicht in de mogelijkheden om de slibaanwas te beperken. De provincie zal daarom de komende planperiode in samenwerking met bovengenoemde organisaties een onderzoek starten

naar de mogelijkheden van preventie van slib. Indien dit onderzoek tot positieve resultaten leidt, dienen genoemde organisaties jaarlijks een preventieplan op te stellen waarin preventiemogelijkheden en toepassingen zijn uitgewerkt.

Hoewel de kwaliteit van het zuiveringsslib de laatste jaren wezenlijk is verbeterd, zal door aanscherping van de normering (BOOM) en concurrentie van de in overmaat beschikbare dierlijke meststoffen, nuttige toepassing van slib (in de landbouw) de komende jaren marginaal zijn.

Kwaliteitsverbetering van slib blijft evenwel nodig om de emissies bij het verbranden en storten te beperken. Voor zuiveringsslib dat voldoet aan de normen blijft afzet als een nuttig toepasbaar produkt mogelijk.

De in Noord-Brabant vrijkomende communale en hiermee vergelijkbare slibstromen die niet voor nuttige toepassing in aanmerking komen, moeten worden verbrand zodra de centrale slibverbrandingsinstallatie (SVI) van de gezamenlijke Brabantse waterschappen te Moerdijk is gerealiseerd. De SVI zal naar verwachting in de tweede helft van 1997 operationeel worden. Deze installatie heeft een capaciteit voor het verbranden van 100.000 ton slib per jaar op drogestof basis. Op het moment dat de SVI operationeel is, zal een stortverbod voor het brandbare slib worden opgelegd. Voor zover nuttige toepassing of verbranding (nog) niet mogelijk is, dient het slib als een stortbaar produkt te worden afgevoerd naar de stortplaats in het samenwerkingsgebied waarbinnen het slib vrijkomt. Verwezen wordt hierbij tevens naar het algemene beleid als verwoord in paragraaf 4.1.3. Uitgangspunt daarbij is dat het te storten slibvolume, door voorbereiding zoals ontwatering, droging, compostering of vergisting zoveel mogelijk wordt beperkt en dat het slib voldoende stabiliteit bezit.

Als onderdeel van het IPO-plan van aanpak is in maart 1994 door de provincies een Meerjarenprogramma (MJP) Zuiveringsslib opgesteld. Doel van het MJP-Zuiveringsslib is om zowel landelijk als regionaal op korte en lange termijn voldoende be- en verwerkingscapaciteit te realiseren en knelpunten met betrekking tot de verwerking van zuiveringsslib gezamenlijk op te lossen. Om uitwerking te geven aan het MJP is per provincie een uitvoeringsprogramma opgesteld. De provincie zal het MJP-Zuiveringsslib en uitvoeringsprogramma in Noord-Brabant implementeren.

Communaalslib

Communaal slib dat niet nuttig toepasbaar is moet in de centrale SVI worden verbrand. Dit geldt ook voor de niet herbruikbare residuen die vrijkomen bij het voorbereiden van slib zoals (thermisch) drogen en composteren. De bewerking van het slib bij de firma Rutte blijft toegestaan, zulks onder de condities als weergegeven in paragraaf 4.1.6. onder "Bewerken/hergebruik/nuttige toepassing". Op het moment dat de SVI operationeel is, zal de provincie een stortverbod voor communaalslib instellen. Mocht de capaciteit van de SVI onvoldoende zijn om al het in Noord-Brabant vrijkomende communale (en daarmee vergelijkbaar bedrijfs) slib te verwerken, dan zal een regeling worden getroffen voor de sturing van de overflow analoog aan de regeling voor de verbranding van huishoudelijk en daarmee vergelijkbaar bedrijfsafval. De waterschappen dienen in overleg met de provincie, NV Afvalsturing en het bedrijfsleven uitwerking te geven aan de wijze waarop de sturing van de overflow moet plaatsvinden. De overige afvalstoffen die bij de zuivering van afvalwater vrijkomen zoals roostergoed, zand en drijfslagen dienen voorzover deze afvalstoffen niet kunnen worden hergebruikt en brandbaar zijn, te worden verbrand in de grootschalige AVI Moerdijk voor huishoudelijk en daarmee vergelijkbaar bedrijfsafval. Voorzover deze afvalstoffen niet brandbaar zijn, dienen deze te worden gestort op de regionale stortplaatsen in de gewesten.

Uitgangspunt daarbij zal zijn dat het verwijderingsstarief voor brandbaar slib waarvoor verbrandingscapaciteit aanwezig is, moet worden verevend met de verwijderingskosten voor het (tijdelijk) storten van de hoeveelheid brandbaar (communaal en bedrijfs)slib waarvoor nog geen verbrandingscapaciteit operationeel is.

De provincie zal in samenwerking met de waterschappen onderzoeken of het transport van communale slib naar de SVI kan worden gekoppeld aan de logistieke structuur voor huishoudelijk afval. De waterschappen dienen onderzoek te doen naar alternatieve verwijderingsmogelijkheden van de bij de ver-

branding van slib vrijkomende residuen. De niet voor nuttige toepassing in aanmerking komende residuen dienen te worden gestort op de regionale stortplaats Zevenbergen.

Bedrijfsslib

Een groot deel van het bedrijfsslib zal naar verwachting in 1995 tengevolge van een strengere normering (BOOM) niet meer kunnen worden ingezet in de landbouw. Het gaat daarbij *met name* om (relatief) schoon slib dat uitsluitend door een (te) lage bemestende waarde niet aan deze normering voldoet. De provincie zal in samenwerking met het bedrijfsleven onderzoek doen naar bewerkingsmogelijkheden van dit slib met als doel alsnog te komen tot een nuttig toepasbaar produkt.

Bedrijfsslib dat niet voor nuttige toepassing in aanmerking komt moet afhankelijk van de aard en gehalte aan organische stoffen worden verbrand en mag in beginsel niet meer worden gestort. In overleg met de waterschappen is overeengekomen dat het met communaal slib vergelijkbaar bedrijfsslib binnen de te installeren capaciteit kan worden verbrand in de SVI op Moerdijk. De provincie zal in samenwerking met het bedrijfsleven en waterschappen inventariseren welke bedrijfsslibstromen hiervoor in aanmerking komen. De provincie zal zodra er duidelijkheid bestaat over de bedrijfsslibstromen die samen met het communaal slib kunnen worden verbrand, voor deze bedrijfsslibben, een stortverbod instellen. Mocht de capaciteit van de SVI onvoldoende zijn voor het verbranden van deze bedrijfsslibben dan zal een regeling worden getroffen voor de sturing van de overflow (zie communaal slib). Daarnaast zal de provincie in samenwerking met het betrokken bedrijfsleven onderzoek entameren naar alternatieve bewerkingsmogelijkheden (zoals vergisten) van bedrijfsslib dat qua aard en samenstelling niet in de SVI kan worden verbrand.

Drinkwaterslib (DWS)

Het KIWA heeft in 1993 een onderzoek gestart naar toepassingsmogelijkheden voor DWS. De resultaten van dit onderzoek worden in 1995 verwacht. Een veelbelovende mogelijkheid is de opwerking en het gebruik van DWS als defosfateringsmiddel bij de zuivering van afvalwater. De drinkwaterwinbedrijven in Noord-Brabant hebben na overleg met de waterschappen reeds een beperkte hoeveelheid DWS hiervoor ingezet. Met het oog op stimulering van hergebruik zal de provincie de inzet van daartoe geschikt DWS bij de zuivering van afvalwater bevorderen en voor deze vorm van hergebruik analoog aan het beleid voor gevaarlijk afval de constructie van de zogenaamde "niet van toepassingsverklaringen" hanteren. Dit betekent dat het afval dan onder bepaalde voorwaarden geschikt wordt geacht om als grond- of hulpstof te worden ingezet, zonder dat daarvoor een Wm-vergunning is vereist. De provincie zal tevens de resultaten van het KIWA-onderzoek in Noord-Brabant implementeren.

Het niet herbruikbare of niet op een andere wijze verwerkbaar (anorganische) DWS dient, na een eventuele voorbewerking ter verbetering van de stortbaarheid (zie daartoe het algemene beleid als vermeld in paragraaf 4.1.3), als een stortbaar produkt te worden afgevoerd naar de stortplaats in het samenwerkingsgebied waarbinnen het slib vrijkomt. De verwachting is dat het organisch gehalte van DWS ten gevolge van de intensivering van de inzet van oppervlaktewater voor de bereiding van drinkwater de komende jaren zal toenemen. De drinkwaterwinbedrijven zullen in samenwerking met de provincie in deze planperiode hiernaar onderzoek doen. Doel hiervan is inzicht te verkrijgen in de (on)mogelijkheden van verbranding van niet herbruikbaar DWS.

DWS mag niet zonder toereikende voorzieningen worden opgeslagen op het terrein van de drinkwaterwinbedrijven. De provincie Noord-Brabant zal in overleg met de VEWIN de voorzieningen voor de tijdelijke opslag van DWS verder uitwerken. Deze eisen zullen in de provinciale vergunningen en -voor zover nodig- als instructieregel voor de gemeenten in de PMV worden opgenomen.

4.2.8 Verontreinigde grond

Het beleid van de provincie is erop gericht om zoveel mogelijk verontreinigde grond te reinigen tot een afzetbaar produkt. Het Service Centrum Grondreiniging (SCG) moet vaststellen of grond, die in het kader van de Wet bodembescherming moet worden gesaneerd, reinigbaar of niet reinigbaar is en

brenkt hierover een bindend advies uit. De beoordeling op reinigbaarheid gebeurt aan de hand van het besluitvormingsmodel verwijdering verontreinigde grond uit de leidraad bodembescherming. Belangrijke vraag daarbij is of de grond kan worden gereinigd tot de referentiewaarde of tot een (z)onder restricties toepasbaar produkt. De provincie hanteert als uitgangspunt dat reiniging van verontreinigde grond tot de referentiewaarde moet worden nagestreefd. Indien blijkt dat dit niet mogelijk is, dient gereinigd te worden tot een conform het provinciale interimbeleid (appendix bij deze bijlage) nuttig toepasbaar produkt. Ook bij de beoordeling hiervan zal het SCG worden betrokken en zal ook het besluitvormingsmodel verwijdering verontreinigde grond als uitgangspunt gelden.

Het RIVM heeft in samenwerking met onder meer het SCG, provincies, VNG en VROM criteria ontwikkeld waarbij de rechtstreekse afzet van licht verontreinigde grond als nuttig toepasbaar produkt doelmatiger wordt geacht dan (eerst) reiniging. De resultaten van dit onderzoek zullen bij de besluitvorming ten aanzien van de reinigingsnoodzaak van verontreinigde grond door het SCG worden betrokken. In gevallen waarbij sprake is van grond met een verontreinigingsgraad van niet meer dan de tussenvaarde uit het interim-beleid kan de rechtstreekse afzet als nuttig toepasbaar produkt doelmatiger zijn dan (eerst) reiniging.

Er bestaat thans in Noord-Brabant een overcapaciteit voor de bewerking van verontreinigde grond. Zolang hiervan sprake is wordt aangesloten op het beleid ten aanzien van gevaarlijk afval zoals dat in het MJP-GA van juni 1993 is vastgelegd.

Momenteel wordt door de minister van VROM een stortverbod voor reinigbare grond voorbereid. Naar verwachting zal dit stortverbod in 1995 in werking treden. Een dergelijk stortverbod kan leiden tot een hogere bezettingsgraad van de grondreinigingsinstallaties en tot meer nuttige toepassing van de gereinigde grond. Mocht als gevolg hiervan het aanbod bij de grondreinigingsinstallaties zodanig worden verhoogd dat daardoor de continuïteit in de verwijdering van verontreinigde grond in Noord-Brabant in gevaar komt, dan is uitbreiding van de bewerkingscapaciteit mogelijk. De vergunningaanvrager dient aan te tonen dat de bestaande bewerkingscapaciteit niet langer toereikend is om in de Brabantse behoefte te voorzien. De provincie zal hierover advies vragen aan het SCG.

Indien reiniging van grond thans niet mogelijk is maar wel binnen afzienbare tijd, dan dient deze grond tijdelijk te worden opgeslagen op een TOP (Moerdijk). Indien afzet van zeer licht verontreinigde grond en gereinigde grond vooralsnog niet mogelijk is, kan deze grond worden opgeslagen op zogenaamde regionale opslagplaatsen. Het gaat daarbij veelal om relatief beperkte hoeveelheden. Uit het oogpunt van bundeling van bewerkings- en opslagactiviteiten, het ruimtebeslag en gelet op de beperkte hoeveelheden grond, acht de provincie hiervoor één opslagplaats (grondbank) per gewest voldoende.

Deze opslagplaats dient zo veel mogelijk aan te sluiten bij bestaande voorzieningen voor de opslag en het verwerken van afvalstoffen (bijvoorbeeld regionale stortplaats). Het op deze locaties tevens opslaan van grond in afwachting van reiniging of afvoer naar de stortplaats zal niet worden toegestaan.

Om te bereiken dat meer wordt gezocht naar mogelijkheden om secundaire grondstoffen (waaronder licht verontreinigde/gereinigde grond) in te zetten zal de provincie een terughoudend vergunningenbeleid voor ontgrondingen voeren (zoals een wintempobepaling). De provincie zal zelf gereinigde grond in de wegenbouw gebruiken en in een convenant met de in Noord-Brabant opererende overheden (zoals gemeenten, rijkswaterstaat en waterschappen) vastleggen dat zij zoveel mogelijk gereinigde grond in aan te leggen werken zoals dijken, geluidwallen en dergelijke zullen toepassen (zie paragraaf 6.1 onder "hergebruik"). Gestreefd wordt naar een jaarlijkse inzet van 200.000 ton gereinigde grond (en baggerspecie) in Noord-Brabant vanaf 1996.

Grond die niet kan worden gereinigd of nuttig kan worden toegepast, mag met een verklaring van niet reinigbaarheid van het SCG, worden gestort op de regionale stortplaats. De provincie zal tevens nagaan op welke wijze de stortplaatsen in Noord-Brabant kunnen worden afgedekt met gereinigde of licht verontreinigde grond die voldoet aan het interimbeleid c.q. hiervoor nog te ontwikkelen criteria.

4.2.9 Baggerspecie

Binnen het verwijderingsbeleid voor baggerspecie staat het bewerken van baggerspecie tot een nuttig toepasbaar produkt en de afzet van dit produkt centraal. Vanuit het landelijk beleid is de taakstelling gegeven om 20% van de klasse 2, 3 en 4 specie in het jaar 2000 te bewerken. De provincie sluit zich bij deze taakstelling aan. Gezien het feit dat thans nog geen grootschalige bewerkingscapaciteit beschikbaar is, zal een geleidelijke opbouw plaatsvinden om deze taakstelling te realiseren. De Brabantse waterbeheerders moeten in een plan van aanpak deze taakstelling nader concretiseren en uitvoeren.

Uitgangspunt voor bewerking van baggerspecie en de vergunningverlening is dat de stand der techniek dient te worden toegepast en dat bewerking leidt tot één of meer (z)onder restricties toepasbare produkten waarbij een zo klein mogelijk te verbranden of te storten restfractie (residu) vrijkomt danwel leidt tot optimale volumereductie. De provincie zal in samenwerking met de waterbeheerders onderzoek uitvoeren met als doel bewerkingstechnieken verder te ontwikkelen en bewerking in Noord-Brabant tot stand te brengen.

Het bewerken van baggerspecie dient zo veel mogelijk "on-site" plaats te vinden. Dat wil zeggen, na het baggeren de specie ter plekke, zonder langdurige opslag bewerken tot één of meerdere produkten, die direct zonder langdurige en grootschalige opslag, worden afgezet. Voor het on-site bewerken van baggerspecie is geen of weinig opslag nodig en kan het aantal bewerkingsinstallaties, het ruimtebeslag en het transport van grote hoeveelheden baggerspecie worden beperkt. On-site bewerking wordt in beginsel alleen toegestaan met behulp van mobiele installaties. De provincie zal in de *PMV* regels ten aanzien van milieubeschermdende maatregelen voor mobiele installaties opnemen. Wanneer on-site bewerking niet mogelijk is moeten vaste bewerkingsinstallaties op het land worden gerealiseerd. Vanwege het innovatieve karakter van de bewerking van baggerspecie, zal voor deze planperiode een stiktere doelmatigheidstoetsing gelden (zie paragraaf 4.1.5 onder "doelmatigheid"). De provincie zal daarom slechts vergunning verlenen voor een gering aantal centraal gelegen lokaties, zoveel mogelijk gebundeld met opslagmogelijkheden voor baggerspecie. De vaste opslag- en bewerkingslocaties voor baggerspecie moeten zo veel mogelijk aansluiten bij bestaande voorzieningen voor de opslag en bewerking van andere afvalstoffen. De Brabantse baggerspecieproducenten dienen gezamenlijk de realisatie van vaste opslag- en bewerkingslocaties ter hand te nemen. Daarbij zal de totale opslag- en bewerkingscapaciteit zodanig moeten zijn gedimensioneerd dat in de Brabantse behoefte kan worden voorzien.

Als lokaal zeer grote hoeveelheden baggerspecie vrijkomen (zandvangens) kan het doelmatiger zijn om baggerspecie ter plaatse bij de bron tijdelijk (1 à 2 jaar) te bewerken en op te slaan, dan met de baggerspecie naar één van de bewerkings- en opslaglocaties te gaan. De provincie zal hiervoor slechts dan vergunning verlenen als de doelmatigheid daarvan in vergelijking met centrale verwerking en mobiele bewerking, door de vergunningaanvrager afdoende kan worden aangetoond.

Om de bewerking van baggerspecie op gang te brengen en te houden zal door V&W, VROM, IPO, UvW en VNG een actieprogramma worden ontwikkeld. Dit programma zal ook elementen bevatten ten behoeve van sturing van baggerspeciestromen richting bewerkingsinstallaties en stortplaatsen waarbij het SCG een adviserende taak zal gaan vervullen. In samenhang met dit actieprogramma zal de provincie verdere mogelijkheden voor sturing van baggerspeciestromen nagaan, zoals het opnemen van een stortverbod voor bewerkbare specie.

Bij kleine wateren (poldersloten, tertiaire boezemwateren, kleinere beken en dergelijke) komen veelal relatief kleine hoeveelheden baggerspecie vrij. De sterk verontreinigde baggerspecie (klasse 3 en 4) moet in beginsel worden afgevoerd naar de centrale bewerkings- en opslaglocaties. Dit geldt eveneens voor licht verontreinigde baggerspecie (klasse 1 en 2) waarvoor verspreiding niet mogelijk is.

In bepaalde situaties kan de opslag van deze specie ter plaatse een (tijdelijke) oplossing zijn, bijvoorbeeld in natuurgebieden, waar het regelmatig afvoeren van de specie veel schade toe zal brengen aan de (oever)vegetatie.

Om te bereiken dat meer wordt gezocht naar de mogelijkheden om secundaire grondstoffen (waaronder gereinigde baggerspecie) toe te passen, zal de provincie een terughoudend vergunningenbeleid voor ontgrondingen voeren (zoals een wintempobepaling). De provincie zal zelf gereinigde baggerspecie als bouwstof in de wegebouw gaan gebruiken. De provincie zal tevens in een convenant met de in Noord-Brabant opererende overheden (met name de waterbeheerders) vastleggen dat zij (gereinigde) baggerspecie zullen gaan gebruiken bij de aanleg of ophoging van dijken of daarmee vergelijkbare werken (zie paragraaf 4.1.2 onder "hergebruik"). Bovendien zal de provincie onderzoek uitvoeren naar afzetmogelijkheden van (onder meer) baggerspecie in andere toepassingsgebieden zoals baksteenindustrie, afdekking van stortplaatsen, geluidwallen en wegebouw. Gestreefd wordt naar een jaarlijkse inzet van ca. 200.000 ton bewerkte grond en baggerspecie als secundaire grondstof in Noord-Brabant.

Baggerspecie die niet (doelmatig) kan worden bewerkt, verspreid, verbrand of nuttig kan worden toegepast, moet worden afgevoerd naar het depot in het Hollandsch Diep. Zolang dit depot nog niet is gerealiseerd komen de regionale stortplaatsen hiervoor in aanmerking.

De beperkte capaciteit voor het storten van relatief natte afvalstromen op de regionale stortplaatsen kan echter leiden tot stagnatie in de baggerwerkzaamheden. Om dit te voorkomen kan het noodzakelijk zijn om, tot het gereedkomen van het Hollandsch Diep, ook elders stortmogelijkheden te creëren. De provincie zal hiervoor pas vergunning verlenen indien de noodzaak van een dergelijke stortmogelijkheid wordt aangetoond. Uitgangspunt daarbij is dat het aantal stortlocaties zoveel mogelijk moet worden beperkt. Na de realisatie van het Hollandsch Diep depot zal de provincie geen vergunningen meer verlenen voor realisatie van stortcapaciteit elders. De regionale stortplaatsen blijven ook na realisatie van het Hollandsch diep als achtervang (in geval van calamiteiten) voor de berging van baggerspecie en bewerkingsresiduen dienen.

Zowel voor stortlocaties boven als onder water geldt dat de provincie slechts dan vergunning verleent, als de lokatiegebonden milieu-effecten en maatregelen om milieuverantwoord te kunnen storten duidelijk zijn. Landelijk zijn richtlijnen ontwikkeld voor het inrichten van baggerspeciedeponeeën. Deze richtlijnen zullen worden betrokken bij de vergunningbehandeling.

Naast bovengenoemde aspecten spelen bij de vergunningbehandeling voor baggerspeciestortplaatsen nog de volgende criteria een rol:

- beperking van transport door de baggerspeciestortplaats zo dicht mogelijk bij de bron te situeren;
- goede ligging ten opzichte van (hoofd)vaarwegen;
- het ontzien van gebieden met kwetsbare functies.

De beoogde verwijderingsstructuur voor baggerspecie is gezien op milieu-effecten die zijn vastgelegd in het MER thema afvalverwijdering en de deelnotitie baggerspecie. De onderdelen "randvoorwaarden voor bewerking en opslag" en "logistieke aspecten" van de MER worden betrokken bij de vergunningbehandeling.

Het milieuhygiënisch kader voor het verspreiden van licht verontreinigde baggerspecie over de belendende percelen van watergangen is wettelijk geregeld in het op 1 januari 1994 in werking getreden Besluit vrijstellingen stortverbod buiten inrichtingen ex. artikel 10.2 Wm en uitgewerkt in de nota *Baggerspecieverwijdering 1994-2000*. Ook voor het beleid met betrekking tot het verspreiden van baggerspecie in bijzondere gebieden wordt verwezen naar deze nota.

4.2.10 Niet specifiek ziekenhuisafval

De categorie niet-specifiek ziekenhuisafval van intra- en extramurale instellingen bestaat voornamelijk uit afval dat ethisch bezwaarlijk is (onderzoek- en verpleegafval) en afval dat vergelijkbaar is met huishoudelijk afval. Het beleid met betrekking tot het ethisch bezwaarlijk afval blijft gericht op verbranding van dit afval in een afvalverbrandingsinstallatie voor huishoudelijk en vergelijkbaar bedrijfsafval. Hergebruik van dit afval wordt niet mogelijk geacht. Tot het moment dat de grootschalige AVI Moerdijk operationeel is zal dit afval evenals het niet herbruikbare huishoudelijk afval, gestort moeten worden op de regionale stortplaatsen. Afvoer naar de AVI Heeren is, behoudens reeds bestaande contracten die wij

zullen respecteren, niet toegestaan. Op de stortlocaties zal door de stortplaatsbeheerders intensief gecontroleerd moeten worden op de aanwezigheid van specifiek ziekenhuisafval (conform BAGA gevaarlijk afval). Specifiek ziekenhuisafval moet apart ingezameld, afgevoerd en verwerkt worden in een speciale verbrandingsoven van de ZAVIN te Dordrecht of (als achtervang) in de draaitrommeloven van AVR-chemie CV te Rijnmond. De instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor de naleving van de milieuregelgeving en dienen zorg te dragen voor een juiste scheiding en afvoer van de verschillende afvalcategorïeën binnen de instelling. De scheiding van specifiek en niet-specifiek ziekenhuisafval dient daarbij, naast die van Kga en van herbruikbare afvalcomponenten zoals glas, papier/karton, textiel, koelkasten en gasontladingsslampen centraal te staan. Een goede bedrijfsinterne milieuzorg is daarvoor noodzakelijk. Uit een in 1992 uitgevoerd onderzoek van de inspectie milieuhygiëne Noord-Brabant bij intramurale instellingen is gebleken dat de vergunningensituatie en de afvalverwijdering te wensen overlaat. Zo ontbreken bij het grootste deel van de instellingen goede voorschriften voor de opslag van het specifieke ziekenhuisafval. De gemeenten dienen de vergunningen waar nodig te actualiseren en het toezicht op de naleving van de milieuregels te verbeteren.

Zodra de AVI Moerdijk operationeel is zal de provincie een stortverbod invoeren voor niet specifiek ziekenhuisafval.

4.2.11

Gevaarlijk afval

Door de inwerkingtreding van de Wet milieubeheer met ingang van 1 maart 1993 en 1 januari 1994 (hoofdstuk afvalstoffen) en de bijbehorende overdracht van bevoegdheden met betrekking tot gevaarlijk afval (voorheen chemisch afval en afgewerkte olie) van de minister van VROM naar de provincies, zijn de provincies in belangrijke mate verantwoordelijk geworden voor de beleidsontwikkeling, de vergunningverlening en de handhaving inzake gevaarlijke afvalstoffen.

Het landelijke en (inter)provinciale beleid met betrekking tot gevaarlijk afval is vastgelegd in het Meerjarenplan gevaarlijk afval (MJP-GA). Dit MJP-GA is op 24 juni 1993 door de minister van VROM en de gezamenlijke provincies in het kader van het interprovinciaal overleg (IPO), vastgesteld. De minister van VROM heeft bij de behandeling in de Tweede Kamer aangegeven strikt vast te houden aan de zelfverzorging. Tevens heeft de minister aangegeven dat invoering van producentverantwoordelijkheid een verandering betekent voor de huidige inzamelaars en be- en verwerkers. Deze zullen zich meer moeten gaan richten op de producenten.

Het beleid in het MJP-GA wordt conform de tussen de minister van VROM en de gezamenlijke provincies gemaakte afspraken, door de provincie volledig overgenomen.

Het plan vormt derhalve het gezamenlijke beleids- en toetsingskader van het rijk en de provincies bij de verdere beleidsuitwerking en implementatie van het MJP-GA en bij de vergunningverlening en handhaving inzake gevaarlijke afvalstoffen.

In het MJP-GA zijn voor een groot aantal gevaarlijke afvalstromen verwijderingsdoelstellingen en actiepunten opgenomen. Een belangrijk uitgangspunt van het MJP-GA betreft de stimulering van meer hoogwaardige verwerkingstechnieken voor gevaarlijke afvalstoffen door in vergunningen van afvalbe- en verwerkende bedrijven een zekere minimum standaard voor de be- of verwerking op te nemen. De gescheiden inzameling van de diverse soorten gevaarlijke afvalstoffen vormt een belangrijke randvoorwaarde om tot een hoogwaardiger hergebruik te komen. Zo zal de afgifte van (klein) gevaarlijk afval bij huishoudens en bedrijven verder verbeterd moeten worden en dienen de inzamel- en verwijderingsstructuren van gevaarlijk afval geoptimaliseerd te worden. Voor de niet herbruikbare en niet op een andere wijze te verwerken gevaarlijke afvalstoffen dient voldoende stortcapaciteit aanwezig te zijn. De actiepunten uit het MJP-GA leiden tot een nadere concretisering en aanvulling van het beleid. Deze actiepunten worden thans door het rijk en de provincies in samenspraak met de NVCA uitgevoerd en leiden tot een integrale herziening van het MJP-GA in 1996. De vaststelling van het MJP 1996 volgt evenals het MJP 1993 een aparte procedure die door het IPO en de minister van VROM is bepaald.

Het MJP-GA heeft een looptijd van 10 jaar en zal elke 3 jaar worden bijgesteld. Ten behoeve van de bijstelling in 1996 worden de actiepunten uit het MJP-GA uitgewerkt en wordt inzicht in de voortgang van de uitvoering van het beleid en de ervaringen met de vergunningverlening en handhaving door de

provincies en het Rijk gegeven. Het bijgestelde MJP-GA wordt ter vaststelling aan de minister van VROM en de gezamenlijke provincies voorgelegd. Daarna zal de provincie het voornoemde plan ter formele vaststelling voorleggen aan Provinciale Staten en zal de minister van VROM het plan ter goedkeuring voorleggen aan de Tweede Kamer. Met de uitwerking van een aantal acties uit het MJP-GA 1993 kon echter, gelet op het belang voor de vergunningverlening, niet tot 1996 gewacht worden. Het betreft de actualisatie van de sectorplannen klein gevaarlijk afval, oliehoudende sludges, scheepsafvalstoffen, C-2 afvalstoffen en enkele aanpassingen van het algemene deel. De tussentijdse bijstelling van het MJP 1993 is in april 1995 door de minister van VROM en het IPO vastgesteld. Tot de totstandkoming van het MJP 1996 vormt het MJP 1993 tezamen met het document waarin de tussentijdse bijstelling in 1995 is opgenomen, de basis voor het te voeren beleid.

De provincie heeft een belangrijke taak bij de implementatie en uitvoering van het in het MJP-GA geformuleerde beleid. Zo zullen alle vergunningaanvragen die bij de provincie worden ingediend voor het inzamelen, bewaren, be- en verwerken van gevaarlijke afvalstoffen aan het MJP-GA getoetst moeten worden. Ook voor de controle en de handhaving van de verwijdering van gevaarlijke afvalstoffen door of vanwege de provincie, is het MJP-GA een belangrijk toetsingskader. Naast de uitvoerende taken op het gebied van vergunningverlening en handhaving is de provincie verantwoordelijk voor de uitvoering van een aantal concrete acties uit het MJP-GA die noodzakelijk zijn om de gestelde doelstellingen te bereiken. Deze acties hebben vooral betrekking op:

1. *Voorlichting en introductie van het geformuleerde beleid richting doelgroepen teneinde de afgifte en inzamelrespons van gevaarlijk afval bij primaire ontdoeners te verbeteren.*

Zoals uit het MJP-GA en uit door de provincie in het kader van het actieprogramma kca uitgevoerde onderzoeken blijkt, kan de afgifte van kca (bij huishoudens) en kga (bij bedrijven) en het inzamelendement nog aanzienlijk verbeterd worden. Een substantiële hoeveelheid kca en kga wordt nog steeds via het huishoudelijk- en bedrijfsafval en de riolering afgevoerd. Meer voorlichting, een intensievere controle en handhaving op de afgifte en optimalisering van kga inzamel- en verwijderingsstructuren zijn noodzakelijk om de gewenste afgifte verbetering en hogere inzamelrespons te bereiken. Voor de gescheiden inzameling van huishoudelijk kca wordt verwezen naar het afvalspecifieke onderdeel huishoudelijk afval en grof huisvuil. Zodra huishoudelijk kca is ingezameld en/of afgegeven wordt het op grond van het Besluit aanwijzing gevaarlijke afvalstoffen (BAGA), beschouwd als gevaarlijk afval en derhalve op een zelfde manier behandeld als kga uit bedrijven.

Teneinde de afgifte van kga en de inzamelrespons uit bedrijven te verbeteren zullen wij in overleg met de branches en overheden (rijk, gemeenten, gewesten en waterschappen) de volgende acties ontwikkelen:

- voorlichtingsacties en introductie van het gevaarlijke afvalstoffenbeleid richting doelgroepen, te weten:
  - de prioritaire bedrijven;
  - de KWD- en non profit bedrijven;
  - de agrarische bedrijven;
  - de bouw- en sloopobjecten;
- controle op de conform de *PMV* (verplichte) registraties van afgifte van kga door bedrijven (primaire ontdoeners). Daarbij zal gebruik gemaakt worden van de conform de *PMV* (verplichte) meldingengegevens van ontvangsten en afgiften van gevaarlijk afval door afvalverwijderingsbedrijven (vergunninghouders gevaarlijk afval);
- ontwikkelen van een richtlijn ten behoeve van een betere afscheiding van Olie/Water/Slib (O/W/S) mengsels binnen onderhouds- en herstelrichtingen. Uit een in opdracht van de provincie in 1993 uitgevoerd onderzoek blijkt dat slechts 20% van de potentiële hoeveelheid O/W/S op een reguliere wijze wordt afgegeven;
- intensievere controle op de aanwezigheid van kga in op de stortplaats aangeboden afvalstoffen;
- intensievere controle op illegale lozingen van kga via de riolering;
- bevorderen van een zo uniform mogelijk acceptatiebeleid van kga inzamelers;
- bevorderen van de noodzakelijke achtervangfunctie van gemeentelijke kca-depots voor onrendabele en zeer kleine hoeveelheden kga (maximaal 50 kg/bedrijf/jaar) van bedrijven die niet of nog niet "aangesloten" zijn op de operationele inzamelstructuur voor bedrijfs-kga;

- bevorderen van een zo uniform mogelijk acceptatiebeleid, een goede bereikbaarheid en bekendheid van gemeentelijke kca-depots of andere vaste en mobiele afgiftepunten binnen de gemeente;
- optimaliseren van de huidige operationele inzamelstructuur voor bedrijfs-kga zodat alle doelgroepen optimaal bediend kunnen worden, een en ander op basis van de resultaten van provinciale onderzoeken en onderzoeken in het kader van de tussentijdse bijstelling van het MJP-GA 1993.

2. *Realisering van voldoende adequate voorzieningen voor het storten van C-2 AVI reststoffen, C-3 en C-4 afvalstoffen.*

Vanaf 1 januari 1995 dienen conform het MJP-GA, in de provincie voldoende adequate voorzieningen te zijn gerealiseerd voor het storten van de vrijkomende C-2 AVI reststoffen, de C-3 en C-4 afvalstoffen. Export naar andere provincies en uitvoer van deze gevaarlijke afvalstoffen naar het buitenland zal in beginsel niet meer worden toegestaan. In de PMV is met betrekking tot het provinciegrensoverschrijdend verkeer van de hiervoor genoemde gevaarlijke afvalstoffen een regeling opgenomen. Uitgangspunt van deze regeling is dat export van deze gevaarlijke afvalstoffen, behoudens ontheffing, niet is toegestaan. Voor de producenten van de onderhavige afvalstoffen betekent dit dat zij aangewezen zijn op daarvoor bestemde stortcapaciteit in Noord-Brabant.

In 1992 was de gemelde hoeveelheid C-3 afvalstoffen ca 60 kton. Van deze hoeveelheid werd slechts ca 8 kton in Noord-Brabant gestort. De grootste hoeveelheid (ca 52 kton) werd geëxporteerd naar andere provincies en het buitenland.

Verwacht wordt dat de komende jaren maximaal ca 40 kton C-2 AVI reststoffen, ca 100 kton C-3 en ca 90 kton C-4 afvalstoffen zullen vrijkomen. Hoewel shredderafval formeel, conform het BAGA, nog niet als gevaarlijk afval is aangewezen, is deze categorie wel bij de hoeveelheid C-4 afvalstoffen meegeënumereerd.

Daarnaast dient rekening gehouden te worden met niet herbruikbare afvalstoffen die weliswaar op grond van het BAGA uitgezonderd zijn als gevaarlijk afval maar als gevolg van het uitlooggedrag en/of toekomstig hergebruik beter apart als C-3 afval gestort kunnen worden. Genoemd kunnen worden de AVI-slakken van de verbranding van huishoudelijk en daarmee vergelijkbaar bedrijfsafval, de AVI vliegashoudende slakken van de verbranding van zinkassen en zinkslakken die als restanten van wegverharding vrijkomen bij het opbreken van wegen in Oost-Brabant. De komende jaren wordt een aanbod verwacht van ca 250 kton/jaar.

Voor het storten van gevaarlijke afvalstoffen wordt vastgehouden aan het principe dat alleen het, binnen een redelijke termijn, niet op een andere wijze te verwerken gevaarlijk afval gestort mag worden. Een redelijke termijn wil zeggen dat een verwerkingsmethode bekend is en dat aangegeven kan worden binnen welk tijdsbestek deze operationeel is. De categorie indeling van de te storten gevaarlijke afvalstoffen en de milieuhygiënische randvoorwaarden, overeenkomstig het Stortbesluit bodembescherming, waarbinnen de benodigde stortcapaciteit gerealiseerd dient te worden zijn aangegeven in de grenswaardennotitie storten gevaarlijk afval van het ministerie van VROM van mei 1993.

De categorie indeling is gebaseerd op uitloging van afvalstoffen. De uitloogwaarden dienen bepaald te worden overeenkomstig het hoofdstuk "Uitloging van zware metalen en anionen uit afvalstoffen in relatie tot bodem- en grondwaterbescherming; C-2, C-3 en C-4 afvalstoffen", rapportnummer 771401002 van het RIVM van februari 1992. De gemeten uitloogwaarden dienen, teneinde te beoordelen tot welke categorie de betreffende afvalstof behoort, getoetst te worden aan de bijgestelde uitlooggrenswaarden U₀ en U₁ in bijlage 1 van de eerder genoemde grenswaardennotitie van het ministerie VROM van mei 1993. Aangezien er slechts over de uitloogbaarheid van anorganische afvalstoffen kennis bestaat, wordt bij de definitie van C-2, C-3 en C-4 afvalstoffen uitgegaan van een minimaal anorganische stof gehalte van 90% bepaald overeenkomstig NEN 6620. In het geval er gevaarlijke afvalstoffen zijn waarvan de samenstelling en uitloging overeenkomen met C-3 of C-4 afvalstoffen, maar niet als anorganisch zijn aan te merken en niet op een andere wijze zijn te verwerken, zal de provincie van geval tot geval beoordelen welke wijze van storten met eventuele voorbewerking vereist is. De aard van de organische stof en het te verwachten uitlooggedrag zullen daarbij maatgevend zijn. Voor niet reinigbare verontreinigde grond kan, gezien de aard van de organische stof (humus), er in het algemeen van worden uitgegaan dat het anorganische stof gehalte lager is dan 90%. Aangezien het organische stof in ver-

ontreinigde grond in grote lijnen overeenkomt met stoffen die in iedere bodem voorkomen, kan niet-reinigbare verontreinigde grond waarvan de uitloging overeenkomt met C-3 of C-4 afvalstoffen, gestort worden in een C-3/C-4 compartiment.

Het C-2 afval mag uitsluitend in droge toestand (steekvast) worden gestort en dient droog gehouden te worden zodat er geen percolaat ontstaat. Zowel C-2 als C-3 afvalstoffen dienen, vanwege de verschillende uitloogbaarheid, in afzonderlijke compartimenten gescheiden van de overige (niet gevaarlijke) afvalstoffen te worden gestort. Ook de opvang van het percolaat dient separaat te (kunnen) geschieden. Het onderscheid tussen C-3 en C-4 afvalstoffen is uitsluitend gemaakt om in een overgangsfase, zolang er onvoldoende C-3 stortcapaciteit is, een oplossing te creëren voor grote hoeveelheden slecht uitloogbaar gevaarlijk afval zoals onder meer shredderafval en zeefzand. Zodra er voldoende C-3 stortcapaciteit aanwezig is dienen ook de C-4 afvalstoffen op een C-3 stortplaats, in een C-3/C-4 compartiment, te worden gestort. De (huidige) gewesten kunnen om redenen van doelmatigheid besluiten tot structurele samenwerking bij het storten van C-3 en C-4 afvalstoffen. De provincie gaaf er daarbij vanuit dat de samenwerking in eerste instantie plaatsvindt tussen de gewesten die met ingang van 1 januari 1998 samengevoegd worden.

Van de gewesten wordt verwacht dat zij bij het veilig stellen van de noodzakelijke stortcapaciteit rekening houden met de te verwachten hoeveelheid te storten gevaarlijk afval. In goed overleg met de stortplaatsbeheerders is vastgesteld welke stortplaatsen in aanmerking komen voor de verwerking van de genoemde gevaarlijke afvalstoffen.

In beginsel komt elke regionale IBC stortplaats in aanmerking voor de verwerking van deze afvalstoffen. Inmiddels zijn alle Wm vergunningen van de operationele regionale stortplaatsen door de provincie aangepast en op het zogenaamde Stortbesluit niveau gebracht. Vanaf maart 1995 moesten namelijk alle in exploitatie zijnde stortplaatsen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming voldoen. In principe kunnen dus, met inachtneming van de eerder genoemde uitgangspunten, op alle regionale stortplaatsen C-2 AVI reststoffen, C-3 en C-4 afvalstoffen verwerkt worden. Voor de verwerking van de C-2 AVI reststoffen (vliegias en rookgasreinigingsresidu) van de AVI Moerdijk en de kleinschalige AVI te Roosendaal voor huishoudelijk en vergelijkbaar bedrijfsafval en de slibverbrandingsinrichting Moerdijk van de Noordbrabantse waterschappen, is de regionale stortlocatie Zevenbergen in het Stadsgebied Breda, gelet op de gewenste doelmatigheid bij het storten van dit specifieke afval, de aangewezen stortplaats. Voor de verwerking van de C-3 en C-4 afvalstoffen dient, tenzij met een ander gewest wordt samengewerkt, op alle regionale stortplaatsen een compartiment te worden ingericht voor het storten van de vrijkomende hoeveelheden uit het betreffende gewest. Zodra dit compartiment gereed is mag het C-4 afval niet meer gemengd met het overig (niet gevaarlijk) afval gestort worden. In de periode waarin binnen een gewest het C-3/C-4 compartiment nog niet is gerealiseerd kunnen de C-3 afvalstoffen worden afgevoerd naar de regionale stortplaats in een ander gewest (binnen de provincie) waar het C-3/C-4 compartiment operationeel is.

Asbesthoudend afval uit huishoudens en bedrijven dient, ongeacht de vraag of het wel of niet als gevaarlijk afval conform het BAGA is aangewezen, apart gestort te worden. Hierbij dienen de regels in acht genomen te worden inzake het storten van afvalstoffen uit het Stortbesluit bodembescherming. Dit betekent dat het asbesthoudend afval bij het storten zodanig moet worden behandeld, verpakt en afgedekt zodat geen asbestvezels of asbeststof kunnen vrijkomen en geen vermenging met andere afvalstoffen plaatsvindt. Aangezien asbesthoudend afval niet uitloogt kan volstaan worden met de huidige wijze van verwerking voor asbesthoudend bouw- en sloofafval, waarbij sprake is van apart storten binnen het stortgedeelte voor niet gevaarlijk afval. Voor de verwerking van asbesthoudend afval behoeft derhalve in het C-3/C-4 compartiment geen ruimte te worden gereserveerd.

Vanwege de toenemende vrijkomende hoeveelheden en het grote aantal verspreid liggende locaties van herkomst dienen, in tegenstelling tot het oude beleid waarbij slechts twee stortplaatsen waren aangewezen voor de verwerking van bij bedrijven vrijkomend asbestafval, zoveel mogelijk stortplaatsen opengesteld te worden. In beginsel dient derhalve op elke regionale stortplaats de mogelijkheid te worden gecreëerd dat asbesthoudend afval uit huishoudens en bedrijven apart kan worden verwerkt. De provincie zal de vergunningen daartoe, in overleg met de gewesten, aanpassen.

Voor de inwerkingtreding van de Wm (1 maart 1993), was voor het storten van gevaarlijk afval een Wca ontheffing nodig van de minister van VROM. Het storten van gevaarlijk afval was ook MER-plichtig. Een aantal gewesten hebben voor 1 maart 1993 een Wca ontheffingsaanvraag voor het storten van gevaarlijk afval ingediend en een bijbehorende inrichtingen MER-procedure opgestart. Inmiddels zijn door de minister van VROM voor de regionale stortplaatsen in 3 gewesten (Zuid-Oost-Brabant, Midden-Brabant en Breda e.o.) ontheffingen verleend voor het storten van C-3 en C-4 afvalstoffen. Vanaf de inwerkingtreding van de Wm is de provincie het vergunningverlenend bevoegd gezag voor het storten van gevaarlijke afvalstoffen. Voor het storten van C-2 AVI reststoffen, C-3 en C-4 afvalstoffen is ook geen "verklaring van geen bedenkingen" (VVGB) nodig van de minister van VROM. Het storten van gevaarlijke afvalstoffen blijft met de inwerkingtreding van de WM wel MER-plichtig. Dit betekent dat de regionale stortplaatsbeheerders i.c. de gewesten waar de verwerking van de genoemde gevaarlijke afvalstoffen nog niet is geregeld, voor de inrichting van een C-2 of C-3/C-4 compartiment op de (bestaande) regionale stortlocaties een (aanvullende) Wm vergunning bij de provincie moeten aanvragen voorafgegaan door het uitvoeren van een zogenaamde "inrichtingen" MER-studie.

Wanneer vergunningaanvragen met een bijbehorende "inrichtingen" MER studie voor het storten van gevaarlijke afvalstoffen uitblijven en een gewest niet bereid blijkt uitvoering te geven aan het provinciale stortplaatsenbeleid zal de provincie, teneinde de verwerking van de genoemde afvalstoffen veilig te stellen in het belang van de bescherming van het milieu met de minister van VROM overleggen over maatregelen die dan nodig zijn.

Appendix Bijlage 4

A.4.1 Algemeen

Deze appendix geeft de hoofdlijnen van het beleid - in de vorm van een milieuhygiënisch kader - voor de toepassing van afvalstoffen in werken. Als zodanig geeft deze appendix invulling van het begrip van daartoe naar "aard en samenstelling geschikte afvalstoffen" uit het Inrichtingen en Vergunningenbesluit (IVB¹) uit de Wet milieubeheer. Indien wordt voldaan aan het gestelde in deze appendix, is de toepassing van afvalstoffen in werken milieuhygiënisch verantwoord en is daarvoor geen Wm-vergunning van de provincie vereist. Hiervoor geldt een andere procedure.

Deze appendix overbrugt voor wat betreft bovengenoemde invulling de tijdspanne tot het geheel van kracht worden van het Bouwstoffenbesluit (1998) of tot het moment dat van een afvalstof in het kader van het Bouwstoffenbesluit de beoogde kwaliteitsverklaringen van kracht zijn. De geldigheid is daarmee bepaald tot dat tijdstip. In die zin is er sprake van een interimbeleid.

Dit interimbeleid spreekt zich alleen uit over de toepassingen van afvalstoffen in functionele werken zowel op land als in oppervlaktewater. De toepassing van kunststof,- hout,- en metaalafvalstoffen vallen niet onder de reikwijdte van dit interimbeleid. Het interimbeleid is ook niet bedoeld om als toetsingskader voor de reinigbaarheid van verontreinigde grond te fungeren maar bepaald slechts de (mate van) herbruikbaarheid van grond

Het interimbeleid heeft evenmin betrekking op het storten van afvalstoffen (hiervoor geldt het stortbesluit) of civieltechnische eisen voor wat betreft de toepassings sfeer. Deze laatste eisen zijn in diverse documenten, die voor toepassing van (bouw)stoffen in de bouwpraktijk zijn uitgebracht, opgenomen. Een aantal van deze documenten heeft als basis gediend voor de uitwerking van dit interimbeleid. Het interimbeleid heeft ook geen betrekking op hinderaspecten ten gevolge van het aanleggen of uitvoeren van een werk. Deze aspecten worden ondervangen bij de beoordeling van een aanvraag voor een bouw- of aanlegvergunning of Wm-vergunning van de gemeente.

Dit interimbeleid blijft buiten toepassing ten aanzien van de tijdelijke uitname van (licht verontreinigde) grond of afvalstoffen, bijvoorbeeld in verband met het verrichten van onderhoudswerkzaamheden, en het vervolgens onder dezelfde condities als voorheen terugbrengen van deze grond op dezelfde plaats in hetzelfde werk.

Dit interimbeleid is verder uitgewerkt en toegelicht in de nota "Werken met secundaire grondstoffen" in de provincie Noord-Brabant (besluit G.S. 21 februari 1995) en de nota's "Instrumentarium voor de handhaving van werken met secundaire grondstoffen". De bij het interimbeleid behorende normering is in de PMV vastgelegd. Het interimbeleid en de normering gelden tevens als toetsingskader voor de provinciale vergunningverlening.

1. IVB art. 28.3 onder c

A.4.2 Randvoorwaarden voor de toepassing van afvalstoffen in werken

A.4.2.1 Inleiding

In deze paragraaf worden de randvoorwaarden aangegeven voor het milieuhygiënisch verantwoord toepassen van afvalstoffen in werken. In deze paragraaf is een onderscheid gemaakt tussen kwaliteits- en toepassingseisen voor verontreinigde (gereinigde) grond en overige afvalstoffen. Bij het gebruik van licht verontreinigde grond kan eerder dan bij het gebruik van andere afvalstoffen onduidelijkheid ontstaan over wanneer nog wel en wanneer niet meer wordt voldaan aan de zorgplicht van de Wet bodembescherming. (Verontreinigde) grond die in een werk wordt toegepast is immers visueel moeilijker dan andere secundaire grondstoffen te onderscheiden van grond als onderdeel van de onderliggende bodem. Hiermee is bij het bepalen van de voorwaarden voor de toepassing van (verontreinigde)grond rekening gehouden. Dit heeft er mede toe geleid dat de eisen voor grond op onderdelen afwijkend zijn van de eisen voor overige afvalstoffen. Daarnaast zijn de kwaliteits- en toepassingseisen afgestemd op het ongeïsoleerd en geïsoleerd toepassen van grond en overige afvalstoffen. Voor gebieden met een bijzondere functie gelden stringentere eisen.

A.4.2.2 Kwaliteitseisen

Ter voorkoming van bodem- en grondwaterverontreiniging worden eisen gesteld aan de toe te passen afvalstoffen. Deze eisen hebben betrekking op het uitlooggedrag van de chemische componenten in het toe te passen materiaal. Dit wordt in het laboratorium bepaald op grond van uitloogproeven. Een toepassing is milieuhygiënisch aanvaardbaar wanneer op grond van het laboratoriumonderzoek kan worden geconcludeerd dat de bodem slechts "marginaal" wordt belast. Aan dit criterium zijn toetswaarden verbonden. Deze uitloogtoetswaarden zijn momenteel reeds vastgesteld voor anorganische verbindingen (zware metalen etc.).

Voor de organische verbindingen zijn nog geen adequate uitloogtesten beschikbaar. Daarom worden voor deze verbindingen voorlopig alleen samenstellingseisen gesteld. Afvalstoffen waarvan de eigenschappen vallen binnen de marges van deze samenstellingseisen worden geacht een aanvaardbaar, beperkt uitlooggedrag te vertonen na toepassing.

Bij het zonder meer gebruiken van de samenstelling en uitloogwaarde dient te worden beseft dat deze waarden niet in alle gevallen rekening houden met een vaak reeds lang bestaande hergebruikspraktijk van bepaalde afvalstoffen.

In bepaalde gevallen zijn deze waarden zo streng dat daarmee het hergebruik kan worden gefrustreerd. Dit is niet gewenst. Daarom is als onderdeel van interimbeleid voor LD-slak en de reeds in het Bouwstoffenbesluit genoemde bijzondere categorie AVI-slakken en (teerhoudend) asfaltgranulaat, gekozen voor het afleiden van toetswaarden uit de huidige samenstelling en wijze van gebruik van deze afvalstoffen. Dit zijn de zogenaamde "specifieke toetswaarden". Deze toetswaarden geven per afvalstof per parameter aan wat de maximale bovengrens is waaraan de afvalstof moet voldoen. Deze vervangen de algemeen geldende kwaliteitseisen van dit interimbeleid. Indien de kwaliteit van de genoemde afvalstoffen aan deze specifieke toetswaarde voldoet, is nuttige toepassing toegestaan conform het regime van de betreffende categorie. Overigens zal de provincie wanneer nodig, de specifieke toetswaarden (naar beneden) aanpassen. Dit wordt mogelijk omdat naar verwachting de kwaliteit van de betreffende afvalstoffen in de toekomst zal verbeteren. De specifieke toetswaarden zullen in de komende jaren de grenswaarden steeds meer gaan benaderen.

In het kader van het Bouwstoffenbesluit is door het RIVM van een aantal afvalstoffen (en secundaire grondstoffen) reeds milieuhygiënisch onderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek is gebleken dat de mogelijkheid van toepassing van bepaalde afvalstoffen en secundaire grondstoffen veelal afhangt van enkele parameters; de zogenaamde kritische parameters. Door gebruik te maken van reeds uitgevoerd onderzoek en de rapporten "*Definities en toepassingen van steenachtige bouwstoffen; stand van zaken*" en "*Zo goed als nieuw*" kan de vervolgpprocedure voor het vaststellen van de kwaliteit van afval-

stoffen worden geoptimaliseerd in die zin, dat wanneer van een afvalstof voldoende gegevens bekend zijn, voor het bepalen of deze daartoe naar aard en samenstelling geschikt is om (on)geïsoleerd toe te passen, volstaan kan worden met het analyseren (samenstelling en uitloging) van de kritische parameters. Per afvalstof/secundaire grondstof zijn de kritische parameters in relatie met de wijze van toepassing in de PMV opgenomen. Deze waarden zullen worden bijgesteld indien (verder) onderzoek daartoe aanleiding geeft. Indien de kritische parameters beneden de aangegeven grenswaarde blijven is het nuttig toepassen van betreffende afvalstof milieuhygiënisch verantwoord.

De verwachting is dat de "handling" van afvalstoffen/secundaire grondstoffen zich in de tijd zal wijzigen. Gedoeld wordt op de tendens dat keuring (laboratoriumonderzoek) per toe te passen partij in meer of mindere mate zal worden vervangen door systematische en permanente keuring van het productieproces c.q. afvalbewerkingproces (=systeem van kwaliteitsborging). Dit is zowel voor het bevoegd gezag als voor de producent van de afvalstof/secundaire grondstof een gunstige ontwikkeling. Immers beoordelings- en vergunningsprocedures etc. per toe te passen partij kunnen met een systeem van kwaliteitsborging vervallen. Hiervan is reeds sprake voor toepassing van AVI-bodemas (op grond van de IPO/VROM-richtlijn) en de puinbreekprodukten (op grond van het SKK-verhaal). Het ontwikkelen van een systeem van kwaliteitsborging zal vanuit de provincie worden gestimuleerd. Het is overigens uitdrukkelijk niet de bedoeling dat hiermee de toekomstige certificering in het kader van het Bouwstoffenbesluit wordt vervangen. Het systeem van kwaliteitsborging vormt wel een nuttige aanzet tot de uiteindelijke certificering in het kader van het Bouwstoffenbesluit.

Kwaliteitseisen voor grond¹

Van grond moet, om te beoordelen of deze milieuhygiënisch verantwoord kan worden toegepast, *altijd* de samenstelling worden onderzocht. Afhankelijk van de resultaten hiervan, kan het bepalen van het uitlooggedrag nodig zijn.

Het is niet toegestaan om licht verontreinigde grond toe te passen die voor wat betreft de organische parameters de grenswaarden overschrijdt.

Grond die multifunctioneel kan worden toegepast

- Grond met een samenstelling tot aan de streefwaarde.
Bij de beoordeling of er sprake is van schone grond is als uitgangspunt de streefwaarde bodemkwaliteit genomen. Indien hieraan wordt voldaan kan grond een multifunctionele toepassing krijgen. Het gebruik van deze grond vormt immers geen bedreiging voor de bodem en kan in fysische zin als (water)bodem fungeren. Het wordt daarom ook niet nodig geacht de toepassing van schone grond aan verdere beperkingen dat wil zeggen toepassingsvoorwaarden of procedures te binden.

Grond die ongeïsoleerd kan worden toegepast

- Grond met een samenstelling tot tussengrenswaarde.
De ongeïsoleerde toepassing van ongereinigde grond² waarvan de samenstelling beneden de tussengrenswaarden blijft is milieuhygiënisch verantwoord. Het uitvoeren van een tijdrovend en kostbaar onderzoek naar de uitloging van deze grond kan achterwege blijven.
- Grond met een uitloging tot uitloogwaarde 1.
Om te bepalen of grond met een samenstelling tussen tussengrenswaarde en grenswaarde ongeïsoleerd kan worden toegepast is *altijd* uitloogonderzoek nodig. Indien de uitloging beneden uitloogwaarde 1 blijft is de ongeïsoleerde toepassing van grond toegestaan.

1. Onder grond wordt hier ook met grond vergelijkbare afvalstoffen zoals (gerijpte/ontwaterde)baggerspecie, (bieten)-tarra verstaan
2. Voor gereinigde grond geldt dit niet. Hiervan is bekend dat deze een van natuur- en stadgrond afwijkend uitlooggedrag kan vertonen. De meeste reinigingsprocessen maken de aanwezige verontreinigingen mobieler. Daarom dient voor gereinigde grond tot de tussengrenswaarde wel een uitloogonderzoek te worden gedaan.

Grond die geïsoleerd moet worden toegepast

- Grond met een uitloging boven uitloogwaarde 1 en beneden uitloogwaarde 2.
Grond met een uitloging boven de uitloogwaarde 1 en beneden uitloogwaarde 2 kan enkel geïsoleerd milieuhygiënisch verantwoord worden toegepast.

Grond waarvan nuttige toepassing niet is toegestaan

- Grond met een samenstelling boven de grenswaarde.
Alle grond met een samenstelling boven de grenswaarden is uit milieuhygiënisch oogpunt niet geschikt voor hergebruik of nuttige toepassing. Deze grenswaarden zijn afgeleid van de interventiewaarden bodemkwaliteit. De gebruiker dient ook al voldoet de grond aan de grenswaarde zo nodig aanvullende maatregelen te nemen om de eventueel aanwezige risico's zo veel mogelijk te beperken. Grond met een samenstelling boven de grenswaarde moet worden gestort of gereinigd.
- Grond met een uitloging boven uitloogwaarde 2
Grond mag niet worden toegepast indien de aangegeven uitloogwaarden 2 (niet-vormgegeven) worden overschreden. Deze grond moet worden gereinigd of gestort.

Kwaliteitseisen voor overige afvalstoffen

Voor de overige afvalstoffen geldt dat de samenstelling voor wat betreft de organische parameters en het uitlooggedrag bepalend is voor de vraag of deze milieuhygiënisch verantwoord kan worden toegepast. Het uitlooggedrag van afvalstoffen is bepalend voor de wijze van toepassing (geïsoleerd dan wel ongeïsoleerd).

Bij afvalstoffen wordt voor wat betreft de uitloogeisen onderscheid gemaakt in vormgegeven en niet-vormgegeven secundaire grondstoffen. Het al dan niet vormgegeven zijn van een afvalstof wordt civiel-technisch bepaald.

Afvalstoffen die ongeïsoleerd kunnen worden toegepast

- Afvalstoffen met een uitloging beneden uitloogwaarde 1
Indien de uitloging van een afvalstof beneden uitloogwaarde 1 blijft kan deze ongeïsoleerd worden toegepast.

Afvalstoffen die geïsoleerd moeten worden toegepast

- Afvalstoffen met een uitloging boven uitloogwaarde 1 en beneden uitloogwaarde 2
Indien afvalstoffen uitloogwaarde 1 overschrijden kan niet worden gesproken van een "verwaarloosbaar" uitlooggedrag. Het contact van deze afvalstoffen met de onderliggende bodem c.q. het grondwater en neerslag moet worden voorkomen. Voor het gebruik van deze afvalstoffen worden daarom nadere eisen gesteld in die zin dat deze onder voorzieningen moeten worden toegepast.

Afvalstoffen waarvan nuttige toepassing niet is toegestaan

- Afvalstoffen met een uitloging boven uitloogwaarde 2.
Indien een afvalstof zodanig uitloogt dat daarmee uitloogwaarde 2 wordt overschreden is nuttige toepassing milieuhygiënisch niet verantwoord en derhalve niet toegestaan. Deze afvalstoffen dienen te worden verwijderd conform het stortbesluit of zodanig te worden gereinigd dat alsnog wordt voldaan aan de kwaliteitseisen.

A.4.2.3 Toepassingseisen

Algemeen

De toepassingseisen richten zich met name op:

1. het voorkomen van bodemverontreiniging en vermenging van afvalstoffen met de (water)bodem (nazorg) en
2. de verwijdering van de afvalstof indien het werk waarin de afvalstof is toegepast zijn functie heeft verloren.

ad 1

Degene die afvalstoffen in een werk gebruikt (en houdt) heeft tot taak er voor te zorgen dat de betreffende afvalstoffen niet met de bodem worden vermengd. Het is primair de verantwoordelijkheid van de gebruiker, of eigenaar van de grond of werk waarin deze grond wordt toegepast, om zich hiervan te vergewissen. De gebruiker dient, ook al voldoet de grond aan de kwaliteitseisen, zo nodig aanvullende maatregelen te nemen om de eventueel aanwezige risico's zo veel mogelijk te vermijden zowel voor de volksgezondheid als voor het milieu.

De gebruiker van de afvalstof moet actief beheer voeren om bodemverontreiniging en vermenging met de bodem te voorkomen (nazorg, zie hieronder).

Onder normale omstandigheden kan worden volstaan met het beheer gericht op het zodanig instandhouden van voorzieningen dat de bodem niet meer dan marginaal kan worden belast en het instandhouden van het werk. In bepaalde gevallen (bijvoorbeeld als grond wordt gebruikt) kunnen extra beheersmaatregelen nodig zijn om vermenging met de onderliggende bodem te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van het aanleggen van een tussenlaag in de vorm van folie of geotextiel e.d. Grond is immers in vergelijking met overige afvalstoffen moeilijk van de onderliggende bodem te onderscheiden. Voor de beheers-, controle en onderhoudsmaatregelen wordt verwezen naar bijlage 9 en 11 van de *PMV*.

Nazorg houdt een zodanig beheer in van potentieel bodembedreigende situaties dat geen nadelige gevolgen voor het milieu worden veroorzaakt dan wel - wanneer dat redelijkerwijs niet kan worden voorkomen - dat de grootst mogelijke bescherming tegen die nadelige gevolgen wordt geboden. Deze nazorg loopt in principe zolang de potentiële bodembedreigende situatie aanwezig is, zo nodig eeuwigdurend. De daadwerkelijke nazorgactiviteiten zijn het controleren en instandhouden van controle- en beheersvoorzieningen, het monitoren en registreren van de bodemkwaliteit, het zo nodig vervangen van de isolatievoorzieningen en het treffen van maatregelen om (verdere) verspreiding van verontreinigingen op te heffen dan wel te voorkomen. Werken waarin afvalstoffen geïsoleerd moeten worden toegepast komen in aanmerking voor deze nazorgactiviteiten.

In het besluitvormingstraject voorafgaand aan de uitvoering van een werk dient het nazorgaspect mee te wegen in de uiteindelijke beslissing. Daarom dient tegelijk een nazorgplan te worden ingediend, waarin wordt aangegeven hoe de initiatiefnemer aan de verplichtingen, ook op de lange termijn, invulling geeft (zoals de wijze waarop de nazorg organisatorisch en financieel wordt zekergesteld).

ad 2

Een van de verplichtingen die voortvloeien uit het binnenkort (gedeeltelijk) van kracht worden van het Bouwstoffenbesluit (te weten de verwijderingsplicht) is vooruitlopend hierop in de *PMV* als eis opgenomen. Dit houdt in dat afvalstoffen daadwerkelijk moeten worden verwijderd als het (deel van het) werk waarin deze stoffen zijn toegepast wordt verwijderd. Indien een werk zijn functie verliest staat de eigenaar voor de keuze om het werk te verwijderen of te blijven beheren en onderhouden. Alleen zo kan hij voldoen aan de verplichtingen. De verwijderingsplicht geldt voor de eigenaar van de afvalstoffen c.q. de eigenaar van het werk. Als het werk van eigenaar wisselt, komt de verplichting op de nieuwe eigenaar te rusten.

Verder is het niet toegestaan om afvalstoffen toe te passen in werken op de waterbodem zonder dat daarvoor een Wvo-vergunning¹ is verleend. Deze vergunning zal naar verwachting voor de categorie II toepassingen slechts bij hoge uitzonderingen worden verleend en dan onder beperkingen die verder gaan dan de beperkingen die zijn gesteld in de *PMV*. Indien echter wordt voldaan aan de randvoorwaarden in de *PMV*, is naast de vereiste Wvo-vergunning voor de toepassing van afvalstoffen op de waterbodem in beginsel geen Wm-vergunning van de provincie vereist. Overigens gelden voor het ongeïsoleerd gebruik van afvalstoffen op de waterbodem dezelfde randvoorwaarden als voor het gebruik van afvalstoffen in contact met grondwater.

1. In het kader van het Bouwstoffenbesluit zal voor de categorie I toepassing de Wvo-vergunningvereiste vervallen.

Voor de toepassing van afvalstoffen in werken gelden gangbare civieltechnische eisen. Hierbij wordt de kanttekening geplaatst dat het toepassen alleen is toegestaan wanneer het werk functioneel is en ook zou zijn gerealiseerd wanneer geen afvalstoffen maar primaire grondstoffen zouden worden toegepast. De functionaliteit¹ moet worden aangetoond of duidelijk blijken. De toe te passen hoeveelheden dienen daarbij in redelijke verhouding te staan tot de hoeveelheden die civieltechnisch zijn vereist.

Specifieke toepassingseisen voor grond.

Uit het oogpunt van beheersbaarheid en controleerbaarheid geldt voor grond die kwalitatief geschikt is om ongeïsoleerd toe te passen, dat deze aaneengesloten in hoeveelheden groter dan 1000 m³ moet worden toegepast. Voor grond die geïsoleerd moet worden toegepast geldt een minimale hoeveelheid van 10.000 m³ (en 1000 m³ in wegebouwkundige werken). Om beheer en onderhoud van werken waarin grond geïsoleerd (categorie II grond) is toegepast, ook na wisseling van eigenaar te waarborgen en daarmee te voorkomen dat de grond met de onderliggende bodem wordt vermengd, dient van dit werk een kadastrale aantekening te worden gemaakt.

Specifieke toepassingseisen voor overige secundaire grondstoffen

Voor geïsoleerde toepassingen moet een hoeveelheid van minimaal 10.000 ton worden ingezet. Voor wegebouwwerken geldt een hoeveelheid van minimaal 1000 ton.

Het mengen van afvalstoffen om te komen tot een (nieuwe) secundaire grondstof is toegestaan mits de samenstellende stoffen op zichzelf ook milieuhygiënisch verantwoord ((on)geïsoleerd) kunnen worden toegepast binnen dezelfde categorie (dit geldt ook voor grond). De milieuhygiënische beoordeling dient plaats te vinden per te mengen afvalstof c.q. secundaire grondstof (halfprodukttoetsing). Indien echter de samenstellende stoffen een nieuwe secundaire grondstof vormen zoals genoemd in het rapport "*Definities en toepassingen van steenachtige materialen*" dan kan de milieuhygiënische beoordeling plaatsvinden op de uiteindelijke vorm waarin zij worden toegepast (produkttoetsing). Het mengen van afvalstoffen met niet-verontreinigde materialen moet overigens zoveel mogelijk worden beperkt. Het is niet toegestaan afvalstoffen op te mengen met het oogmerk om beneden de concentratiegrenzen die in de appendixen van deze nota zijn opgenomen uit te komen. De milieuhygiënische beoordeling van afvalstoffen (die niet zijn gemengd) vindt overigens plaats op basis van het daadwerkelijk toe te passen materiaal (produkttoets).

Het is niet toegestaan om gevaarlijk afval toe te passen en bij te mengen, tenzij bepaalde secundaire grondstoffen of afvalstoffen uitdrukkelijk zijn uitgezonderd in het BAG en de menging plaatsvindt overeenkomstig het rapport "*Definities en toepassingen van steenachtige bouwstoffen*".

A.4.2.4 Procedurele eisen

De eigenaar van het werk waarin afvalstoffen worden toegepast moet voorafgaand aan de toepassing een melding ter beoordeling sturen naar Gedeputeerde Staten van de provincie en een afschrift hiervan naar Burgemeester & Wethouders van de gemeente waarin het werk zal worden gerealiseerd.

A.4.2.5 Gebiedsgerichte eisen

Grondwaterbeschermingsgebieden

Het toepassen van afvalstoffen in grondwaterbeschermingsgebieden is alleen mogelijk met ontheffing van de provincie. De ontheffing zal in beginsel niet worden verleend voor de toepassing van afvalstof-

1. *Bijvoorbeeld: een geluidwal met secundaire grondstoffen valt binnen de kaders van deze appendix, indien deze geluidwal ter plekke een functie heeft als geluidwering. Indien een geluidwal wordt gerealiseerd op een plek waar geen geluidwering nodig is, is sprake van storten.*

fen met een zodanige kwaliteit dat daarvoor voorzieningen zijn vereist. In een ontheffing kan de provincie aanvullende voorschriften opnemen.

Groene hoofdstructuur (GHS)

Voor het toepassen van afvalstoffen binnen de GHS gelden voorlopig geen strengere eisen. De provincie zal de toepassing van secundaire grondstoffen binnen de GHS na 2 jaar evalueren. Op grond daarvan zal worden bezien of het beleid voor de GHS moet worden bijgesteld.

Prioriteiten en perspectieven doelgroep industrie

5.1 Inleiding

In deze bijlage is de visie van de provincie weergegeven met betrekking tot de bedrijfstakken die bij de vergunningverlening prioriteit krijgen. Tevens zijn de perspectieven weergegeven, zoals de provincie die ziet vanuit duurzaamheidsoptiek. Hiermede wordt enerzijds houvast gecreëerd voor vergunningenprocedures en anderzijds vormt het een richtlijn voor bedrijven om zich in hun bedrijfsactiviteiten op te kunnen richten.

Het voornemen is om in overleg met de PSK een en ander nader uit te werken. Het is niet de bedoeling dat het hierin gestelde ten alle tijde als een harde randvoorwaarde in het overleg met de bedrijven wordt beschouwd. Het vormt wel bij conflictsituaties in vergunningenprocedures een achtervang voor deze situaties. De provincie streeft er echter naar om maatregelen door het bedrijfsleven zoveel mogelijk uit eigen wil te laten verlopen.

5.2 Inhoud

Het ons ter beschikking staande beleidspakket is in te delen in:

- de hoofdlijnen van het milieubeleid (vastgelegd in het PMP3);
- richtlijnen (NER, convenanten en dergelijke);
- provinciale notities;
- wettelijke normeringen (AMvB's en dergelijke).

Hieruit blijkt dat er impliciet sprake is van een verschillende mate van concreetheid en juridische hardheid van het "beleidspakket". Voor de komende planperiode is het de bedoeling (eventueel per branche) om tot spelregels te komen over de wijze hoe hiermee om te gaan in de dagelijkse (vergunningen-)praktijk met het oog op optimale realisatie van de beleidsdoelstellingen.

In de praktijk kunnen verschillende doelstellingen elkaar tegenwerken (bijvoorbeeld geluidhinderreductie en energiebesparing). Er moet worden gewaakt voor een te eenzijdige benadering, zowel vanuit een specifiek milieu-aspect, als vanuit de flexibiliteit in het omgaan met het "beleidspakket". Het streven is om te komen tot een integrale benadering, zoals de Wet milieubeheer die beoogt.

In overleg met de PSK zal nader worden uitgewerkt welke elementen uit het landelijk milieubeleid (en -wetgeving) per bedrijfstak van belang zijn en hoe het provinciale beleid daarin doorwerkt. Primair zullen de bedrijfstakken worden behandeld waarvoor de provincie (grotendeels) bevoegd gezag is.

5.3 Prioriteitstelling

Het vergunningenbeleid is erop gericht om prioriteit te geven aan bedrijfstakken:

- a. waar sprake is van een omvangrijke milieubelasting;
- b. uit de eerste en tweede tranche van het doelgroepenbeleid, waarvoor reeds convenanten zijn afgesloten;

ad a **Bedrijfstakken waar sprake is van een omvangrijke milieubelasting**

Een relatief hoog energiegebruik impliceert in grote lijnen een relatief grote doorzet aan grondstoffen en zal leiden tot een relatief grote milieubelasting. Op basis van ervaringsfeiten is onderstaand weergegeven welke bedrijfstakken prioritair zijn vanuit optiek van hoog energie-gebruik en hoog grondstofverlies (afvaloptiek):

Hoog energiegebruik:

- basismetaal,
- chemie,
- veevoederindustrie,
- suikerindustrie,
- zuivel- en melkproductiebedrijven,
- slachterijen en vleesverwerkende industrie,
- glasfabrieken,
- energiebedrijven,
- elektrotechnische industrie.

Hoog grondstofgebruik:

- basismetaal,
- chemie,
- textielindustrie,
- groente- en fruitindustrie,
- slachterijen,
- papierwarenindustrie,
- betonindustrie.

ad b **Bedrijfstakken waarvoor convenanten zijn afgesloten**

De bedrijfstakken uit de eerste en tweede tranche van het doelgroepenbeleid hebben prioriteit. Het betreft:

Eerste tranche:

- basismetaal,
- chemie,
- zuivelindustrie,
- metaal-elektro bedrijven,
- grafische industrie,
- houtverduurzamingsbedrijven.

Tweede tranche:

- textiel-, tapijt- en vloermattenindustrie,
- slachterijen en vleesverwerkende industrie,
- papierwarenindustrie.

In tabel 5.1 is voor de belangrijkste bedrijfstakken aangegeven welke gegevens van welke bedrijfstakken als prioritair worden gezien. De energiebedrijven worden als aparte doelgroep (conform *NMP2*) behandeld en zijn daarom niet in dit overzicht opgenomen.

5.4 Perspectieven voor de bedrijven vanuit duurzaamheidsoptiek

Teneinde de reductiedoelstellingen te realiseren is een beeld geschetst van perspectieven die er voor de verschillende branches in Noord Brabant aanwezig zijn. De perspectieven zijn gebaseerd op ervaringsfeiten en moeten worden gezien als een hulpmiddel bij het opstellen van vergunningen en als aandachtspunten waarmee de provincie rekening zal houden in het overleg met de bedrijven. Dit overzicht is weergegeven in tabel 5.2.

Tabel 5.1: Prioriteiten ten aanzien van de gegevensvoorziening, per bedrijfstak

Elementen uit het Bedrijfsmilieuplan	Bedrijfstakken*									
	Chemie	Basis- metaal	Metaal- verwerking	Suiker- industrie	Voedingsmid- delindustrie	Zuivel/ Melkproductie	Tex- tiel	Veevoer- industrie	Slachterijen/ Vleesver- werking	Papier industrie
Energie. * Bedrijfsenergieplan (BEP)	++	++	++	++	++	++	+	+	+	++
Grondstoffen. * Grondstof-extensiveringsplan (incl. grondwater)	++	++	++	++	++	+	++	++	++	++
Emissies. * Emissies (Emissieregistratie-systeem VROM)										
- Lucht	++	++	+	+	+	o	+	o	o	o
- Water	++	++	+	+	+	+	+	+	+	+
Geluid. * Geluidsrapportage (IL-HR-13-01)	++	++	+	++	+	+	+	+	o	+
Geur. * Geurrapportage (LTFD)	++	+	+	++	+	o	+	+	+	o
Externe veiligheid. * Rapportage betreffende de externe veiligheid	++	++	+	++	+	+/o	+/o	o	o	o
Afvalpreventie. * Afvalstoffenplan	++	++	++	++	+	+	++	o	+	++
Bodem. * Periodieke rapportage bodemkwaliteit	++	++	++	+	+	o	+	o/+	o	+/o
Stand der techniek. * Technische/economische afschrijvingstermijn installaties.	++	++	+	+	+	o	+	+	o	+
Mobiliteit. * Bedrijfsvervoersplan	++	++	+	++	+	+	+	+	o	+
Economisch potentieel** * SWOT-analyse	+/o	o	+/o	+	+	o	+	+/o	+/o	+/o

* = ++ betekent hoge prioriteit
o betekent lagere prioriteit
** = Per bedrijfstak (niet op bedrijfsniveau)

+ betekent hoge dynamiek
o betekent lage dynamiek
(Zie Studie "Economische effectrapportage Milieubeleidsplan Noord Brabant", EIT-Tilburg).

Perspectieven	Bedrijfstakken									
	Chemie	Basis- metaal	Metaalver- werking	Suiker- industrie	Voedingsmid- delindustrie	Zuivel/ Melkproductie	Tex- tiel	Veevoer- industrie	Slachterijen/ Vleesver- werking	Papier
Energie										
* Inzet WKK	+	+	+	++	+	+		+	+	+
* Verhoging energie-efficiency	+	+	+		+	+			+	+
* Inzet duurzame energiebronnen				+						
* Toepassing brandstofcellen				+				+		
Grondstoffen										
* Leverancier van vernieuwbare grondstof				+	+	+				
* Alternatieven voor basisgrondstoffen	+		+					+		
* Aangepaste verwerkingstechnieken met grondstofbesparing	+		+							
Procesgeïntegreerde maatregelen										
* Afvalwaterbehandeling		+		+		+	+	+		+
* Geluidemissies				+				+	+	
* Stank				+			+		+	
* Luchtemissies	+	+								
* Stof								+		
* Risico's	+							+		
* Alternatieve stoffen in koelssystemen						+		+	+	
Afvalpreventie										
* Intern hergebruik, opwerking van afval	+	+	+				+	+		+
Overig										
* Beperking mobiliteit (of vervoer per spoor/schip)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
* Sanering bedrijventerreinen	+	+								

Tabel 5.2: Perspectieven vanuit duurzaamheidsoptiek, per bedrijfstak

Samenvatting van de hoofdlijnen van beleid zoals geformuleerd in Het Beleidskader Handhaving van Milieuwetgeving

6.1 Algemeen wettelijk en organisatorisch kader

Het beleidskader handhaving geeft het kader voor de handhaving van de milieuwetgeving door de provincie Noord-Brabant in de komende jaren.

De mogelijkheden voor handhaving van milieuwetgeving worden zeer sterk bepaald door het wettelijk en organisatorisch kader.

Het wettelijk kader wordt sinds 1 maart 1993 voor een belangrijk deel gevormd door de Wet milieubeheer. De Wet milieubeheer draagt het bevoegd gezag voor de vergunningverlening, op zorg te dragen voor de handhaving van alle, met betrekking tot een inrichting, geldende regels. Verder moet het bevoegd gezag gegevens omtrent de inrichting, die met het oog op de handhaving van belang zijn, verzamelen en registreren. Het bevoegd gezag dient tevens zorg te dragen voor de behandeling van klachten omtrent de naleving van de aan inrichtingen verleende vergunningen. Tot slot dient het college van Gedeputeerde Staten van de provincie gestalte te geven aan een algemene coördinatietaak voor het overleg tussen alle bij de handhaving betrokken overheidsorganen.

Bij de handhaving van milieuwetgeving zijn diverse overheidsinstanties betrokken, zoals gemeenten, provincie, waterschappen, gewesten, rijkswaterstaat, de minister van VROM, de regionale inspectie voor de milieuhygiëne, de Algemene Inspectie Dienst en politie en justitie. Al deze bij de handhaving van milieuwetgeving betrokken instanties hebben een eigen verantwoordelijkheid. Wij streven er met kracht naar om, met behoud van ieders taak en verantwoordelijkheid, de coördinatie tussen al deze bij de handhaving betrokken organen verder te optimaliseren.

In dit verband zullen de rol van het reeds geruime tijd bestaande provinciaal overleg milieu versterken. Hiertoe zullen wij de beleidsvoorbereidende en coördinerende taak van het provinciaal overleg milieu (PROM) verbreden. Wij zullen bevorderen dat het PROM zal optreden als overkoepelend overlegorgaan voor het in ieder gewest ingestelde bestuurlijk handhavingsoverleg.

De beleidsvoorbereidende taak van het ambtelijk PROM zullen wij verder uitwerken. Tevens zal het accent in het ambtelijk PROM liggen op behandeling van gewestoverstijgende zaken.

6.2 De Wet milieubeheer

De Wet milieubeheer draagt de provincie op drie gebieden een taak te vervullen: planning, vergunningverlening en handhaving.

Handhaving is het laatste onderdeel van de reguleringsketen, na de vergunningverlening. Er is op dit moment een achterstand in de vergunningverlening. Daarnaast is de scheiding tussen de taken vergunningverlening en handhaving ingevoerd. Deze scheiding zal in de toekomst verder in de organisatie worden doorgevoerd. De achterstanden in de vergunningverlening en handhaving hebben er toe geleid dat het Rijk extra financiële middelen ter beschikking stelt om deze achterstanden weg te werken en een adequaat niveau van vergunningverlening en handhaving te bereiken. Bij het ter beschikking stellen van deze extra middelen is de afspraak dat per 1 januari 1995 het gewenste adequaat niveau van vergunningverlening en handhaving wordt bereikt.

Om dit doel te bereiken zal er extra aandacht aan het wegwerken van de huidige achterstanden en een meer programmatische uitvoering worden besteed.

Het bereiken van een adequaat niveau van vergunningverlening en handhaving ziet niet alleen op de kwantiteit van de vergunningverlening maar ook op de verhoging van de kwaliteit. Dit betekent dat de aandacht voor de handhaafbaarheid van te verlenen vergunningen vergroot zal worden. Tevens zal aandacht worden besteed aan de voorkeur die de Wet milieubeheer uitspreekt voor het opleggen van doelvoorschriften boven het opleggen van middelvoorschriften.

Om gestalte te geven aan de wettelijke verplichting om, bij het opleggen van doelvoorschriften tevens aan te geven op welke wijze wordt bepaald of aan het doelvoorschrift wordt voldaan, wordt de aandacht versterkt voor de centrale rol die milieumetingen hierbij spelen.

De kwaliteit en kwantiteit van te verrichten milieumetingen worden daartoe, waar nodig, verder versterkt.

6.3 Onderscheid preventieve en repressieve handhaving

Een duidelijk onderscheid moet gemaakt worden tussen preventieve handhaving en repressieve handhaving. Samenvattend kan gesteld worden dat in het kader van de preventieve handhaving controles worden uitgevoerd op verleende vergunningen, terwijl in het kader van de repressieve handhaving, met behulp van het bestuursrecht, strafrecht of privaatrecht, een einde aan geconstateerde overtredingen wordt gemaakt.

Preventieve handhaving is als werkwijze ingevoerd. Dit geldt voor de controle op de naleving van alle vergunningen die door ons zijn verleend. Het moment dat een verleende vergunning van kracht wordt, is het moment waarop de vergunning uit de fase van vergunningverlening naar de preventieve handhaving gaat ter controle op de naleving van de voorschriften.

Het is van belang om preventieve handhaving bij alle handhavende instanties op elkaar af te stemmen. Daartoe zullen wij de voorgestane regionale handhavingsstructuur met kracht bevorderen.

De uitvoering van preventieve handhaving moet plaatsvinden op basis van een bestuurlijk vastgesteld jaarlijks programma. Daarmee kan op regionaal niveau de coördinatie met andere milieuhandhavende instanties tot stand gebracht worden. Als basis voor de praktische uitvoering van de preventieve handhaving sluiten wij aan bij de, in IPO-verband, ontwikkelde geüniformeerde werkwijze voor de uitvoering van controles in het kader van preventieve handhaving (de zogenaamde IPO-kengetallen).

Door ons aangewezen ambtenaren voeren de preventieve handhaving uit. Zij hebben daartoe een aantal bevoegdheden. Wij staan een zorgvuldig, uniform en passend gebruik van deze bevoegdheden voor. Daartoe is ondermeer een *"Leidraad preventieve handhaving"* en een draaiboek *"Overdracht preventieve handhaving provinciale inrichtingen naar gewesten"* ontwikkeld. Wij zullen bevorderen dat de door gemeenten, gewesten, waterschappen en de provincie uit te voeren controles zoveel mogelijk afgestemd zijn op de, in de Leidraad en het uitvoeringsprogramma beschreven, werkwijze.

Er is gekozen voor de uitvoering van de preventieve handhaving overeenkomstig de regionale structuur, zoals omschreven in de zogenaamde VOS-I en VOS-II rapporten. Dit betekent dat de daadwerkelijke controles in het kader van de preventieve handhaving worden uitgevoerd door regionale handhavingsteams. Deze teams zijn ondergebracht bij de gewesten. Zij controleren de overgedragen gemeentelijke en provinciale vergunningen. De provincie heeft een coördinerende rol in dit proces. Zolang nog niet in alle gewesten de implementatie van de regionale handhavingsstructuur in dezelfde fase van voorbereiding en uitvoering verkeert, zullen wij de centrale coördinatie bij de invoering van de regionale handhavingsstructuur vanuit de provincie versterken.

6.4 Doelstellingen, taken en uitgangspunten

De hoofddoelstelling van de milieuhandhaving is het bereiken van de naleving van de algemeen en individueel geldende rechtsregels en voorschriften die zijn gericht op de bescherming van de milieukwaliteit.

Als uitgangspunten van het te voeren handhavingsbeleid stellen wij de begrippen consequent, effectief en efficiënt centraal. Onder consequent verstaan wij dat in beginsel op elke overtreding van milieuregels gereageerd dient te worden. Het kan gaan om een bestuurlijke reactie die, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, bestaat uit het (dreigen met het) toepassen van bestuursrechtelijke of privaatrechtelijke sanctiemiddelen. Daarnaast geven wij aan in welke gevallen strafrechtelijke sanctiemiddelen op hun plaats zijn.

Onder effectief verstaan wij dat het voor de individuele situatie meest adequate instrument ingezet dient worden op een zo doeltreffend mogelijke wijze. Wat het meest adequate instrument is hangt af van alle in aanmerking te nemen omstandigheden van het concrete geval. Vanuit de doelstelling dat iedere inzet van een instrument gericht moet zijn op het beëindigen van de overtreding op een zo kort mogelijke termijn teneinde de gevolgen voor het milieu zo beperkt mogelijk te houden, geven wij een overzicht van de diverse ons ter beschikking staande instrumenten.

Onder efficiënt verstaan wij dat, bij de keuze van het instrument, naast de effectiviteit tevens een rol speelt welke kosten met de gevolgen van de inzet van een instrument, gemoeid zijn. Het doel, de beëindiging van de overtreding en/of het beperken van de gevolgen voor het milieu, moet tegen zo laag mogelijke kosten worden bereikt.

6.5 Werkwijze bij de uitvoering

In het kader van de praktijk van de repressieve handhaving maken wij een onderscheid tussen repressieve handhaving als vervolg op preventieve handhaving en repressieve handhaving bij illegale situaties. Als gevolg van een toename van de gestructureerde preventieve handhaving zal ook repressieve handhaving als vervolg op preventieve handhaving moeten worden geïntensiveerd.

Daarnaast zal, o.a. door intensivering van het gebruik van meldingen van klachten door derden, het aantal illegale situaties waartegen door middel van repressieve handhaving moet worden opgetreden toenemen.

Om de functie van het handhavingsinstrument in relatie tot de overige onderdelen van milieubeleid en om de provinciale handhavingsdoelstellingen waar te kunnen maken zijn met betrekking tot de uitvoering van de preventieve handhaving door het IPO kengetallen opgesteld. In deze kengetallen zijn voor de verschillende categorieën inrichtingen op basis van ervaringsgegevens het aantal frequenties van controlebezoeken en de duur van de controlebezoeken aangegeven.

De frequenties en de duur van de controlebezoeken zijn op basis van onderstaande elementen tot stand gekomen:

- het provinciaal beleid op het gebied van bodem, water, lucht, afval, geluid en externe veiligheid;
- het klachten/meldingen-patroon met betrekking tot overlast, incidenten en ongewone voorvallen van inrichtingen of lokaties;
- de geografische spreiding van inrichtingen of lokaties over de provincie;
- de kans op een overtreding;
- de milieurisico's en de potentiële milieubelasting (milieurendement);
- de ligging van de inrichtingen of lokaties in milieugevoelige gebieden;
- de uitkomsten van controles uit het verleden;
- het landelijke handhavingsprogramma;
- de kwaliteit van zelfregulering door het bedrijf;
- de mate van het aanwezig zijn van adequate vergunningen.

Ten aanzien van de repressieve handhaving is een belangrijk uitgangspunt dat in principe op iedere melding van een overtreding wordt gereageerd.

De economische belangen van een overtreder bij voortzetting van de overtreding spelen bij de vraag of sanctiemiddelen zullen worden ingezet, geen rol.

6.6 Toe te passen sanctiemiddelen

In het kader van de repressieve handhaving bestuur(srechtelijke), strafrechtelijke en privaatrechtelijke sanctiemiddelen ter beschikking. Wij kunnen op eigen initiatief of op verzoek van derden maatregelen treffen om aan de vermoede of geconstateerde overtreding een einde te maken. Wij stellen, indien wij uit eigen waarneming of via derden vermoeden dat een overtreding wordt begaan, een onderzoek in om te constateren of het vermoeden juist is.

Voor wat betreft de bestuursrechtelijke sanctiemiddelen dient een keuze gemaakt te worden tussen de navolgende sanctiemiddelen: het uitoefenen van bestuursdwang, het opleggen van een dwangsom en het (gedeeltelijk) intrekken van een verleende vergunning of ontheffing.

Bij de keuze van het toe te passen middel dient het doel van de toepassing in het oog te worden gehouden. Het doel is het beschermen van het milieu door beëindiging van de geconstateerde overtreding en het voorkomen van herhaling van de overtreding. Vanuit deze gedachte moet de toe te passen sanctie zijn toegesneden op de geconstateerde situatie.

Wij hanteren bij de keuze van het toe te passen handhavingsinstrument het volgende beleid, waarbij wij opmerken dat de individuele omstandigheden van het geval altijd mede bepalend zijn bij het maken van deze keuze:

- in spoedeisende gevallen zal veelal gekozen worden voor het toepassen van bestuursdwang omdat dit de zekerheid oplevert dat er zo spoedig mogelijk een einde komt aan de overtreding;
- in gevallen die niet spoedeisend zijn moet altijd worden afgewogen of de aard van de overtreding zich niet tegen het opleggen van een dwangsom verzet; is dat niet het geval dan zal veelal voor het opleggen van een dwangsom worden gekozen, is dat wel het geval dan zal meestal voor het zwaarste middel, te weten toepassen van bestuursdwang worden gekozen;
- geheel of gedeeltelijke intrekking van een verleende vergunning of ontheffing is het meest aangewezen middel voor de situatie dat de provincie de overtreder reeds herhaalde malen door middel van bestuursdwang of dwangsom heeft moeten aanzeggen, de overtreding te beëindigen;
- indien er zwaarwegende gronden zijn, gelegen in de persoon of het gedrag van de overtreder, op basis waarvan herhaling van de overtreding door overtreder gevreesd moet worden, zullen wij bevorderen dat gelijktijdig strafrechtelijke maatregelen worden toegepast.

Een te verwachten toenemend aantal meldingen van niet-naleving van vergunningvoorschriften, zal er waarschijnlijk toe leiden dat er meer en meer situaties komen waarin het sanctiemiddel van de dwangsom als passend kan worden aangemerkt.

Wij onderstrepen de grote betekenis van het strafrecht voor de handhaving van de milieuwetgeving. Daarbij wordt het accent gelegd op de betekenis van samenloop van bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving en de daarmee samenhangende samenwerking met politie en justitie. Deze samenwerking dient ook op regionaal niveau gestalte te krijgen.

In dat kader bevorderen wij verder dat een of meer provinciale ambtenaren worden aangewezen door de Ministers van VROM en Justitie tot algemeen opsporingsambtenaar. Bij de provincies waar van deze wettelijke mogelijkheid reeds gebruik is gemaakt, blijkt het toekennen van opsporingsbevoegdheid aan provinciale toezichthoudende ambtenaren een vergroting van de effectiviteit van de provinciale bestuurlijke handhaving tot gevolg te hebben. Inzet van algemeen opsporingsambtenaren door het Openbaar Ministerie zal in goed overleg met ons dienen te geschieden.

Ook de toepassing van privaatrecht bij de handhaving van de milieuwetgeving wordt door ons nuttig. In sommige gevallen zelf noodzakelijk geacht. Daartoe zullen de bevoegdheden van ons college om daaraan toepassing te geven, worden versterkt.

6.7 Gedogen

Wij zijn in de loop van jaren '80 geconfronteerd met de gevolgen van het onvoldoende controleren van inrichtingen die volgens de milieuwetgeving een vergunning nodig hebben. De landelijke situatie is, dat er sprake is van een achterstand in de vergunningverlening en handhaving.

In 1995 dient een adequaat niveau van vergunningverlening en handhaving te zijn bereikt. Gedurende de periode tot 1995 zal er sprake zijn van een overgangperiode, waarin gedoogsituaties bestaan.

Wij hebben besloten om als beleidskader gedogen aan te sluiten bij het landelijk beleidskader gedogen van de ministers van V en W en VROM van 10 oktober 1991.

Het "Beleidskader gedogen" beveelt aan om een zeer terughoudend gebruik te maken van gedogen. Gedurende de overgangperiode tot 1995 bestaat nog de mogelijkheid om in een aantal in het beleidskader genoemde situaties te gedogen.

Na het bereiken van het adequate niveau van vergunningverlening en handhaving zal het volgens het "Beleidskader gedogen" alleen nog in overgangs- en overmachtssituaties. Van belang is dat gedogen schriftelijk dient te geschieden en dat de gedoogbeschikking voldoet aan een aantal minimum-eisen opgesomd in het beleidskader gedogen.

Wij zullen concrete situaties beoordelen aan de hand van het bovengenoemde beleidskader. Wij zullen daarbij waken voor een extensieve interpretatie van de begrippen overgangs- en overmachtssituaties, omdat dit leidt tot een te ruime toepassing van schriftelijk gedogen, hetgeen in strijd is met het legaliteitsbeginsel. Wij zullen derhalve terughoudend toepassing geven aan het beleidskader gedogen. Wij streven - waar mogelijk - naar het terugdringen van het aantal gedoogsituaties.

6.8 Klachtenbehandeling

Bij het door ons te voeren milieubeleid achten wij het van belang klachten van burgers over de naleving van milieuregelgeving te betrekken bij de uitvoering van het door ons voorgestane handhavingsbeleid. Artikel 18.2 van de Wet milieubeheer draagt ons op een procedure vast te stellen voor de behandeling van klachten die betrekking hebben op inrichtingen waarvoor wij bevoegd gezag zijn. Deze wettelijke verplichting zullen wij onder andere nader uitwerken door de bestaande procedures met betrekking tot de milieuklachtentelefoon te stroomlijnen en de inschakeling van de gewesten bij de behandeling van klachten verder vorm te geven.

Wij zullen er daarbij naar streven dat de klachtenbehandeling waarborgen biedt, dat in de gevallen dat daartoe aanleiding bestaat, de klacht gevolgen krijgt.

